

Centerpartiets budgetmotion för 2017

Nytt ledarskap för Sverige

1. Sammanfattning	6
2. Sverige behöver en ny reformagenda	11
3. Utsikter för svensk ekonomi	12
3.1 Långsam internationell återhämtning	12
3.2 Strukturella obalanser gör att utanförskapet biter sig fast	13
3.3 Risk för svagare utveckling än regeringens prognos	15
4. Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	17
4.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser	17
4.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud	19
4.3 Politik som slår mot svensk konkurrenskraft	21
5. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken	24
5.1 Risk för ett växande utanförskap kräver ny ekonomisk politik	24
5.2 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser	25
5.3 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden	28
5.4 Goda förutsättningar för fler och växande företag	29
5.5 En hållbar utveckling för framtiden	31
5.6 En trygg och tillgänglig välfärd	31
6. Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: Nytt ledarskap för Sverige med kraftfulla reformer	34
7. Jobb	36
7.1 Tudelningen	36
7.2 Enkla jobb	43
7.3 Fler företag – fler jobb	48
7.4 Arbetsmarknadspolitik med fokus på jobb	56
7.5 En trygg och flexibel arbetsrätt	65
7.6 Ökat jobbfokus i arbetslöshetsförsäkringen	66
7.7 En trygg arbetsmiljö	67
7.8 Det ska löna sig att arbeta	68
7.9 Centerpartiets jobbförslag för utsatta grupper	70
8. Miljö och klimat	71
8.1 Klimat	72
8.2 Mer förnybart	78
8.3 En giftfri vardag	79
8.3 Levande hav och vatten	81
9. Världens modernaste landsbygd och grönaste städer	83
9.1 Infrastruktur	83
9.2 Världens modernaste landsbygd	86
9.3 Världens grönaste städer	92
10. Migration och integration	94
10.1 En ansvarsfull migrationspolitik	94

10.2 Höjd kompetens för fler jobb.....	96
10.3 Sänka trösklar för fler jobb	98
10.4 Effektivisera mottagandet	99
10.5 Kommunernas mottagningskapacitet.....	104
10.6 Civilsamhällets roll för bättre integration	105
11. Trygghet i hela landet	107
11.1 Rättsväsende och rättsstat.....	107
11.2 Brottsoffret i centrum.....	107
11.3 Brottsprevention och vardagsbrott	108
11.4 Polis	108
11.5 Brotts och straff	109
11.6 Brottsförebyggande, trygga stadsmiljöer och civilsamhället	112
11.7 Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism	112
12. En bättre bostadsmarknad.....	114
12.1 Ökat byggande	114
12.2 Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet.....	116
12.3 Säkrad finansiell stabilitet	117
13. Färre sjukskrivningar och fler i arbete	119
13.1 Snabbare väg tillbaka till arbete.....	119
13.2 Enklare att byta jobb	120
14. Utbildning	121
14.1 Utbildning till jobb.....	121
14.2 Fler och bättre lärare	123
14.3 Grund- och gymnasieskolan	125
14.4 Hög kvalitet i förskolan	125
14.5 Fjärrundervisning och digitalisering	125
14.6 Valfrihet.....	126
14.7 Högre utbildning	127
15. Vård och omsorg	128
12.1 Värna valfriheten	128
12.2 Välfärd i hela landet.....	128
12.3 Vård och omsorg.....	129
12.5 Socialtjänsten	132
16. Jämställdhet	134
16.1 Ökat jobb- och jämställdhetsfokus i föräldraförsäkringen.....	134
16.2 Kvinnors företagande och karriärmöjligheter	135
16.3 Brotts och våld mot kvinnor.....	136
17. Försvars- och säkerhetspolitik	137
17.1 Det förändrade säkerhetsläget	137
17.2 Samhällets krisberedskap	138
17.3 En aktiv utrikespolitik.....	139

17.4 En modern biståndspolitik.....	140
18. Närodlad kulturpolitik	142
19. Inkomster	144
19.1 Övriga inkomstförändringar.....	144
19.2 Inkomstförändringar i Centerpartiets budgetmotion.....	145
20. Utgifter.....	157
20.1 Utgiftsområde 1: Rikets styrelse	160
20.2 Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning	162
20.3 Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution	164
20.4 Utgiftsområde 4: Rättsväsendet	165
20.5 Utgiftsområde 5: Internationell samverkan.....	167
20.6 Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap.....	169
20.7 Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd.....	170
20.8 Utgiftsområde 8: Migration	171
20.9 Utgiftsområde 9: Häsovård, sjukvård och social omsorg	172
20.10 Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	176
20.11 Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	177
20.12 Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	179
20.13 Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandras etablering.....	180
20.14 Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv	182
20.15 Utgiftsområde 15: Studiestöd.....	186
20.16 Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning	188
20.17 Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid	197
20.18 Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	202
20.19 Utgiftsområde 19: Regional tillväxt.....	205
20.20 Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård	206
20.21 Utgiftsområde 21: Energi	209
20.22 Utgiftsområde 22: Kommunikationer.....	211
20.23 Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	213
20.24 Utgiftsområde 24: Näringsliv.....	216
20.25 Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner	219
20.26 Utgiftsområde 26: Statsskuldsräntor m.m.	222
20.27 Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen	222
21. Den offentliga sektorns finanser	224
22. Referenser	226

1. Sammanfattning

Sverige behöver ett nytt ledarskap. Trots att vi befinner oss i en högkonjunktur, där fler jobb borde växa fram och sysselsättningen stiga, ökar tudelningen i samhället. Tudelningen finns mellan unga och äldre, mellan högutbildade och de som saknar gymnasieexamen samt mellan inrikes och utrikes födda. Tudelningen är också regional. Samtidigt som vissa orter växer och utvecklas har många mindre orter drabbats av neddragningar i globaliseringens, finanskrisens och lågkonjunkturrens spår.

Regeringen har valt att föra en politik där underskotten ökar, trots att det är i goda tider som vi borde bygga skyddsvallar inför framtida lågkonjunkturer. De åtgärder som regeringen finansierar med dessa lånade pengar har, enligt regeringens egna expertmyndigheter, en obefintlig eller negativ effekt på arbetsmarknaden. Det är inte en ansvarsfull politik.

Centerpartiets budgetmotion stakar ut en annan riktning för Sverige. Följande frågor prioriteras särskilt:

Ekonomiskt ansvarstagande. Finanspolitiken måste i goda tider skapa skyddsvallar inför en framtida nedgång, men istället för att göra det väljer den sittande regeringen att låta statsfinanserna gå med underskott. Centerpartiet föreslår istället en budget som redan nästa år är i balans och når överskottsåren därefter. Vi sparar 11 miljarder kronor mer än regeringen år 2017.

Bryt tudelningen. Trots högkonjunkturer växer gapet mellan inrikes och utrikes födda och mellan hög- och lågutbildade. Fler enkla jobb måste skapas för att de som står utanför ska kunna komma i arbete. Inte minst är det viktigt för att snabbt integrera de många nyanlända. För detta krävs sänkta skatter på att anställa, reformer av arbetsmarknaden och minskade regleringar. Tryggheten måste också öka i hela landet med fler poliser och det förebyggande arbetet stärkas för att tudelningen ska brytas. Därtill behöver kommunsektorn stärkas och fler satsningar göras på fler jobb och företag.

Förstärk klimatomställningen. Sverige måste återta ledningen i den gröna omställningen. Våra klimatutsläpp har slutat minska och arbetet för en giftfri vardag behöver accelereras. För detta krävs kraftfulla styrmedel där förorenaren betalar och där intäkterna från miljöskatter finansierar sänkt skatt på arbete i en grön skatteväxling.

Högkonjunkturer ger oss en unik chans att bygga svensk ekonomi stark, att genomföra strukturreformer för att bredda tillväxten och jobbskapandet till fler och att ta nästa steg i klimatomställningen.

Regeringen har visat sig oförmögen att hantera dessa utmaningar. Det är uppenbart att det behövs ett nytt ledarskap för Sverige.

Reformer	2017	2018	2019	2020	Kommentar
Jobb					
Ingångsavdrag	11 400	11 400	11 400	11 400	RUT 2016:831
Sommarjobbsavdrag	700	700	700	700	RUT 2016:911
Utbyggt RUT-avdrag	510	510	510	510	Prop. 2015/16:1, Prop. 2014/15:100, RUT 2016:611, RUT 2016:574, SCB (2015), egna beräkningar
Återställt ROT-avdrag	6 700	6 800	6 900	7 000	RUT 2016:1310
Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda	1 000	1 600	1 600	1 600	RUT 2016:840
Ingångsföretag	600	600	600	600	RUT 2015:2022, egna beräkningar
Lägre och enklare beskattning av personaloptioner	800	800	800	800	RUT 2016:1656
Utökat investeraravdrag	83	83	83	83	Egna beräkningar
Satsning på kvinnors företagande	30	30	30	30	Egna beräkningar
Jobbfixarpeng	300	300	300	300	RUT 2016:1312, egna beräkningar
Höjt lönetak för lönebidrag etc.	149	152	153	154	RUT 2016:1451, egna beräkningar
Avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget	3 100	3 400	3 500	3 700	RUT 2016:144
Avvisning av regeringens sänkta skiktgränser för statlig inkomstskatt	2 930	4 280	4 280	4 280	Prop. 2015/16:1 och Prop. 2016/17:1.
Sänkt skatt för äldre som jobbar	300	300	200	200	RUT 2016:143
Sänkt arbetsgivaravgift för äldre som jobbar	700	1 400	1 400	1 400	RUT 2016:160, egna beräkningar
Miljö och klimat					
Skattebefrielse för biodrivmedel	140	140	140	140	RUT 2016:536
Utbyggt laddinfrastruktur	150	150	150	150	Egna beräkningar.
Miljöpremie för lastbilar	150	300	450	450	RUT 2015:1403, egna beräkningar
Satsning på biogas (metangasreducering)	20	20	20	20	Egna beräkningar
Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar	63	63	63	63	RUT 2016:559 och egna beräkningar
Tillskott till Gröna Fonden	500				Egna beräkningar
Nej till skatt på förnybart	5	5	5	5	Egna beräkningar
Dubblerat stöd till energilagring	50	50	50	0	Egna beräkningar
Förstärkt arbetet mot farliga kemikalier	60	60	60	60	Egna beräkningar
Förstärkt LOVA-bidrag	75	75	75	75	Egna beräkningar
Landsbygd och infrastruktur					
Bredbandsmiljard	250	250	250	250	Egna beräkningar
Förstärkt järnvägsunderhåll	200	300			Egna beräkningar

Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder	100	100	100	100	RUT 2016:1572
Höjd återbetalning av dieselskatt	200	200	300	200	RUT 2016:878
Utökning av programmet för miljövänliga bränslen i jordbruket	25	25	25	25	Egna beräkningar
Införande av viltmyndighet	30	30	30	30	Egna beräkningar
Migration och integration					
Intensivkurser i svenska	475	165	100	90	RUT 2015:1505, egna beräkningar
Obligatorisk och tidigarelagd samhällsorientering	133	6	35	27	Egna beräkningar
Validering och komplettering	25	25	25	25	Egna beräkningar
Skattereduktion för gåvor	250	250	250	250	Prop. 2015/16:1
Satsning på civilsamhället	160	160	160	160	Egna beräkningar
Trygghet i hela landet					
Utökad polisutbildning och fler poliser	150	300	525	750	Polismyndigheten (2016)
Fler civilanställda	100	100	100	100	Egna beräkningar
Förbättrade arbetsvillkor, särskilt för områdespoliser	160	160	160	160	Egna beräkningar
Inrätta polisreserv	30	30	30	30	Egna beräkningar
Förstärkt utredningsverksamhet, särskilt avseende vardagsbrottslighet	110	120	120	120	Egna beräkningar
Trygghetsmiljoner	20	10	10	10	Egna beräkningar
Utbildning för att motverka hederskultur	10	10	10	10	Egna beräkningar
Lokalt brottsförebyggande arbete	25	25	25	25	Egna beräkningar
Trygghetsskapande stadsplanering	70	70	70	70	Egna beräkningar
Utbildning och välfärd					
Bygg ut karriärlärartjänsterna	212	352	540	548	Egna beräkningar
Teach for Sweden	60	60	60	60	Egna beräkningar
Extern rättning av nationella prov*	50	50	50	50	SOU 2016:25, egna beräkningar
Äldreboendegaranti	50	250	450	600	Egna beräkningar
Ökade generella statsbidrag till kommunerna*	12 500	12 500	12 500	12 500	Egna beräkningar
Jämställdhet					
Jämställdhetsbonus	292	363	380	380	Prop. 2016/17:1
Summa reformer	36 168	39 079	39 724	40 240	

Finansiering	2017	2018	2019	2020	Kommentar
Jobb					
Färre och enklare anställningsstöd	3 562	3 726	3 959	4 009	RUT 2016:1635, 2016:1338, egna beräkningar
Omprioritering från arbetsmarknadsutbildningar	498	443	398	376	RUT 2015:1510, Arbetsförmedlingen (2016d), egna beräkningar
Omprioritering från AF till förmån för pilotprojekt kring jobbfixarpeng och integrationsfrämjande insatser i civilsamhället	550	550	550	550	Egna beräkningar
Ersätt extratjänster med matchningsanställningar	492	1 084	2 314	3 496	RUT 2016:1675
Avskaffa traineejobb och utbildningskontrakt samt minska arbetsmarknadspolitiken	1 616	1 771	2 115	2 368	Arbetsförmedlingen (2016d), Prop. 2015/16:1
Mer jobbfokuserad a-kassa	1 700	1 700	1 700	1 800	RUT 2016:158
Nej till ineffektiv näringspolitik	325	325	325	0	Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
Miljö och klimat					
Kemikalieskatt	3 008	3 008	3 008	3 008	SOU 2015:30, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
Kemikalieskatt på kläder och skor	220	220	220	220	Kemikalieinspektionen (2013)
Skatt på fossil gas	200	200	200	200	RUT 2016:452
Sopförbränningskatt	641	641	641	641	SCB (2016j), egna beräkningar
Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvnäringen	238	238	238	238	RUT 2016:284
Ökad miljöstyrning i fordonsskatten	1 700	1 700	1 600	1 600	RUT 2016:180
Skatt på plastbärkassar	800	800	800	800	RUT 2016:1334, egna beräkningar
Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar	1 200	1 200	1 200	1 300	RUT 2016:1155
Omvandla kväveoxidavgiften till skatt	379	379	379	379	Naturvårdsverket (2016c, 2014) och egna beräkningar
Landsbygd och infrastruktur					
Omprioritering från Naturvårdsverket till Viltmyndigheten	30	30	30	30	Egna beräkningar
Avskaffade stadsmiljöavtal	750	1 000			Prop. 2016/17:1
Migration och integration					
Etableringslån				100	RUT 2016:1415
Begränsning av uttagande av retroaktiv föräldraförsäkring	138	138	138	138	RUT 2016:1547 och egna beräkningar.
Avskaffad rätt till efterlevandestöd för unga i HVB, stödboende eller familjehem	110	216	225	201	RUT 2016:1433
Borttaget undantag för flyktingar inom garantipension	300	300	300	300	RUT 2016:1140

En bättre bostadsmarknad					
Avskaffade bostadssubventioner	6 380	6 580	5 900	5 900	Prop. 2016/17:1
Färre sjukskrivningar och fler i arbete					
Karensdag efter dag 14	200	200	200	200	RUT 2016:1324
Återinförd bortre tidsgräns	400	400	400	400	RUT 2016:286
Övrig finansiering					
Kostnadseffektivare och närmare myndigheter	2 307	3 008	3 850	4 500	RUT 2016:1348, 2016:1435, Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
Återställda nivåer i transfereringssystem	2 134	2 284	2 284	2 284	RUT 2016:949, 2016:947, 2016:945, 2016:944, Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
Återställning av entré till museér	80	80	80	80	Prop. 2015/16:1
Professionsmiljard	1 000	1 000	1 000	1 000	Prop. 2015/16:1
Höjd fastighetsavgift på kommersiella lokaler	1900	1900	1900	1900	RUT 2016:1154
Finansiell aktivitetsskatt	3 250	3 328	3 406	3 484	RUT 2016:1429, egna beräkningar
Avskaffat avdrag för övriga utgifter	700	700	800	800	RUT 2016:1152
Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen	50	50	50	50	Egna beräkningar
Avskaffad åldersavskrivning av studielån	438	446	462	476	Utbildningsdepartementet (2014), CSN (2016), egna beräkningar
Övriga avvisade regeringsförslag från BP16 och BP17, netto**	9 890	8 483	5 204	2 995	
Summa finansiering	47 186	48 128	45 876	45 823	
Beräkningsteknisk överföring till hushållen	0	4 049	6 152	5 583	
Effekt på finansiellt sparande (mnkr)	11 018	5 000	0	0	

* Inklusivt förslag i BP17

** se kapitel 19 och 20 för ytterligare detaljer

2. Sverige behöver en ny reformagenda

Sverige står inför en period med stora reformbehov. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger svaga grupper ute. Främst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb, och i många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvårar för människor att flytta till jobben och företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är fortsatt otillräckliga. Många bostadsområden runtom i Sverige präglas i dag av segregation, otrygghet och utanförskap. Samtidigt behöver stora grupper nyanlända etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Reformbehovet är påtagligt. Det ställer krav på politiskt ledarskap. Det krävs kraftfulla jobb- och integrationsinsatser, ökat bostadsbyggande och reformer för att stärka Sveriges konkurrenskraft under kommande år.

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap och den handlingskraft som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Avsaknaden av konkreta reformer för jobb och integration samt en ovilja att se problemen med utanförskap och för få vägar till arbetsmarknaden präglar regeringens politik. Vallöften har brutits, olika besked om regeringens inriktning har getts och en stor osäkerhet har skapats på en rad områden. Samtliga av regeringens egna expertmyndigheter gör bedömningen att regeringens politik har en obefintlig eller negativ effekt på sysselsättningen. Sverige är på väg åt fel håll.

Sverige klarade finanskrisen bättre än de flesta andra länder. Mer än 300 000 nya jobb skapades under alliansregeringen. Nya företag kunde startas. Människor fick behålla mer av sin egen lön. Skolan började fokusera på kunskap igen. Valfärden stärktes med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser, samtidigt som de egna möjligheterna att välja och påverka ökade. Sveriges miljö- och klimatarbete stärktes.

Samtidigt är det tydligt att reformerna som genomfördes mellan 2006 och 2014 inte räcker för att klara de nya utmaningar vi står inför. Alltför många står utanför arbetsmarknaden, ofta är det personer med bristande utbildning eller utrikes födda. En stor andel elever lämnar grundskolan utan fullständiga betyg. Det finns fortsatt brister i sjukvård och omsorg.

Migrations- och integrationsutmaningen växer. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar. För att vända utvecklingen behövs en ny vision för vad Sverige ska vara och nya och kraftfulla förslag för att nå dit. Sverige behöver en ny reformagenda.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga och som skapar möjlighet för människor att själva bestämma över sitt liv och sin vardag. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i Alliansens politik.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Den är grunden för de nya förslag allianspartierna presenterar och den reformagenda som vi kommer lägga fram inför nästa val. Vi tar ansvar för den ekonomiska politiken och hållbarheten i de offentliga finanserna. Vi lägger förslag för att fler jobb ska växa fram och integrationen ska fungera bättre. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i välfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att knyta ihop hela vårt land och minska miljö- och klimatpåverkan. Och vi kommer värna och utveckla välfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på kvalitet, tillgänglighet och valfrihet som alla svenskar kan förvänta sig av skolan, vården och omsorgen.

Med de alliansgemensamma riktlinjerna för den ekonomiska politiken som grund formar Centerpartiet våra prioriteringar för budgetpolitiken 2017. I denna budgetmotion föreslås viktiga strukturreformer för att på allvar bryta tudelningen i samhället och på arbetsmarknaden. Dessa reformer underlättar för små och växande företag att skapa jobb och ökar tryggheten i hela landet. Förslagen är ansvarsfullt finansierade, bland annat genom kraftfull grön skatteväxling som ger resultat för miljön och bidrar till en giftfri vardag. Sammantaget leder förslagen i denna motion till fler jobb i hela landet, en snabbare klimatomställning och en budget i balans. Det är de viktiga strukturreformer och det nya ledarskap som Sverige behöver.

3. Utsikter för svensk ekonomi

Sverige befinner sig i en ur flera aspekter ovanlig konjunkturuppgång. Efter sju år av ihållande lågkonjunktur bedöms Sveriges ekonomi gå in i en högkonjunktur 2016. Men samtidigt präglas arbetsmarknaden av en tudelning där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. Dessutom ska många nyanlända etableras i Sverige, vilket riskerar att förstärka tudelningen. Trots högkonjunktur och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten fortsatt hög i många grupper och förväntas som helhet vända upp redan om ett eller två år. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Den internationella efterfrågan på svenska exportmarknader är också svag jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Återhämtningen i omvärlden går långsamt, och riskerna för en svagare utveckling dominerar. För att stärka tillväxtutsikterna globalt krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de politiska och ekonomiska riskerna som följer av förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur EU.

För Sveriges del krävs att strukturreformer genomförs med syfte att dels öka arbetsutbudet och stärka matchning och integration, samt dels främja investeringar och hushållens konsumtion.

3.1 Långsam internationell återhämtning

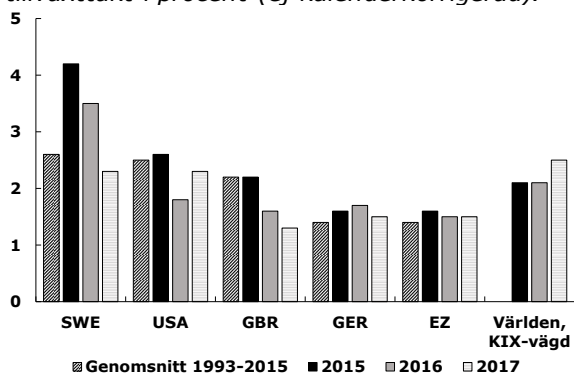
Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av stor osäkerhet och en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Sammantaget blev både 2015 och det första halvåret 2016 en svag period för såväl handel som industriproduktion. Den globala BNP-tillväxten noterade för 2015 sin långsammaste utveckling sedan 2009 och stod klart under det historiska genomsnittet. Under kommande år bedöms konjunkturuppgången fortsätta i långsam takt, om än med en något starkare utveckling. Tack vare ökade investeringar och en relativt stabil tillväxttakt i avancerade ekonomier samt en gradvis stabilisering i tillväxtekonomierna bedöms den globala tillväxttakten öka. Men återhämtningstakten är troligtvis fortsatt långsam och riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling än i

huvudscenariot dominerar. För en liten exportberoende ekonomi som Sverige är det därmed sannolikt att exportmarknaderna inte heller fortsättningsvis kommer att bidra till återhämtningen i samma utsträckning som de gjort under tidigare konjunkturuppgångar.

Sommarens folkomröstning och beslut i Storbritannien om att lämna EU (Brexit) ökar den politiska, ekonomiska och institutionella osäkerheten i Europa. Brexit överraskade marknaderna, med kraftigt fallande börser och räntor som följd. De sammantagna effekterna är fortfarande svåra att överblicka, i synnerhet som Storbritanniens framtida förhållande till EU förblir oklart. Konjunkturinstitutet bedömer att effekten på kort sikt främst påverkar Storbritannien genom minskade investeringar, medan euroområdet tillväxt minskar med ett par tiondels procentenheter. Effekten utanför Europa bedöms bli liten. På längre sikt är effekterna än mer osäkra – de är avhängiga hur eventuella förhandlingar om utträde fortgår och de politiska, ekonomiska och institutionella konsekvenser som följer utav det.

Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna driver fortsatt den globala utvecklingen, men återhämtningen går långsamt. Trots resultatet i folkomröstningen i Storbritannien ligger de flesta förtroendeindikatorer i OECD-länderna något över det historiska genomsnittet. Investeringar och konsumtion ökar både i USA och euroområdet, men uppgången i tillväxten drivs fortfarande främst av den amerikanska ekonomin. Trots att utvecklingen går åt rätt håll är återhämtningen sammantaget trög och enligt Konjunkturinstitutet prognos normaliseras resursutnyttjandet först 2019 i OECD som helhet. Återhämtningen bedöms av till exempel IMF som alltför långsam och organisationen efterlyser bland annat kraftfulla strukturreformer för att komma till rätta med den långsamma tillväxten i många OECD-länder.

Diagram 1 BNP-tillväxt i avancerade ekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad).

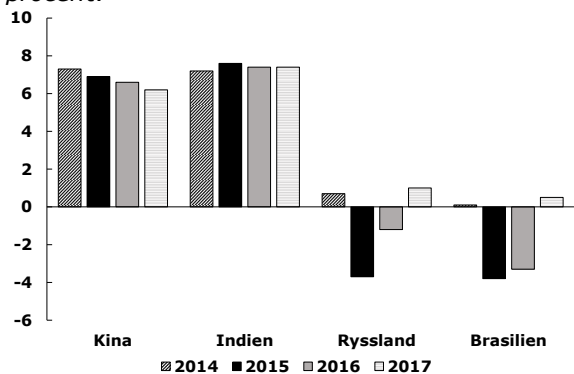

Not: EZ står för eurozonen.

Källa: Prop. 2016/17:1

Till skillnad från de avancerade ekonomierna har flera av de stora tillväxtekonomierna under de senaste åren präglats av inbromsning. Detta påverkar svenska tillväxtmarknader med särskild tyngdvikt på industriproduktion och råvaror. Vissa tecken på ljusning finns, men osäkerheten är stor. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Efter oro på de kinesiska finansmarknaderna vid årsskiftet och osäkerhet kring om landets inbromsning resulterar i en hårdlandning finns nu tecken på att tillväxttakten närmar sig mer uthålliga nivåer. Ryssland och Brasilien har drabbats hårt av minskad efterfrågan på råvaror och recessionen fortsätter under 2016. Först 2017 bedöms lågkonjunkturen böttna ur och ekonomierna börja växa igen. Indien är ett undantag bland de större tillväxtekonomierna. Landet har klarat att upprätthålla en tillväxttakt på drygt sju procent, i linje med den historiska tillväxttakten.

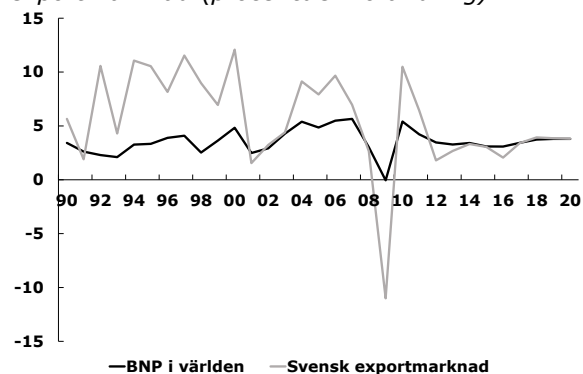
Diagram 2 BNP-tillväxt i tillväxtekonomier, prognos 2016 och 2017. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: IMF (2016)

Världsmarknadsefterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än sitt historiska genomsnitt under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,4 procent per år 2016–2020. Det är en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2015 som uppgår till 5,7 procent per år.

Diagram 3 BNP i världen och svensk exportmarknad (procentuell förändring)

Källa: Konjunkturinstitutet (2016d)

Sammanfattningsvis präglas den internationella återhämtningen fortsatt av både tröghet och osäkerhet. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur EU. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en långsam global återhämtning och en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk konkurrenskraft och öka svenska exportmarknadsandelar.

3.2 Strukturella obalanser gör att utanförskapet biter sig fast

Sverige befinner sig i en ovanlig konjunkturuppgång. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,2 procent 2016 och 2,5 procent 2017. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Arbetsmarknaden präglas av en tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från

arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns. Obalanserna innebär att arbetslösheten vänder upp och utanförskapet biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom matchningen mellan arbetslösa och arbetsgivare fungerar dåligt. Behovet av reformer är stort. Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik oroväckande nog saknar effekt eller till och med förstärker problemen.

Utsikterna för svensk ekonomi stärktes under 2015 och BNP-tillväxten i Sverige uppgick 3,9 procent jämfört med föregående år. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bland annat till följd av jobbskatteavdragen, samt låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor.

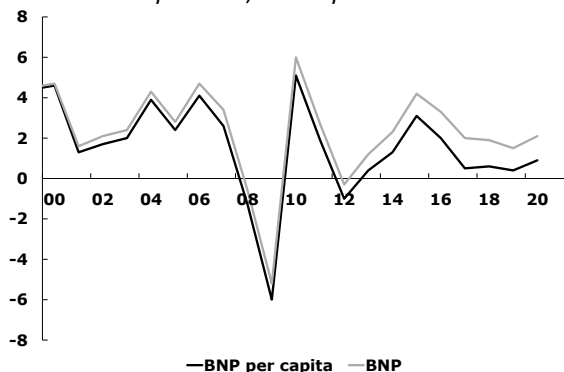
Under kommande år finns dock flera tecken på att utvecklingen dämpas. Under första halvåret 2016 har tillväxten mattats av. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Också investeringstakten mattas av då Sverige befinner sig längre fram i konjunkturcykeln. Det finns också tecken på att hushållens konsumtion hålls tillbaka av det låga förtroendet för svensk ekonomi som har bitit sig fast allt sedan regeringen tillträdde. Hushållens syn på den svenska ekonomin har varit pessimistisk allt sedan valet 2014. Samtidigt har sparkvoten legat på historiskt höga nivåer trots återhämtningen. Konjunkturinstitutet bedömer att den höga tillväxten fortsätter under 2016 men minskar betydligt 2017. Samtidigt faller tillväxttakten i BNP per capita kraftigt. De kommande åren väntas BNP per capita växa med under en procent per år.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har den, tack vare alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som

följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning. För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, förväntas ligga fast kommande år, vilket gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur och den konjunkturella arbetslösheten minskar. För det tredje har nu också finanspolitiken förskjutits i expansiv riktning till följd av regeringens ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Regeringens politik med ökande strukturella underskott är både ur ett stabiliseringspolitiskt och budgetpolitiskt perspektiv helt felaktig. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna framöver, samtidigt som avståndet till balans och överskott ökar.

För att understödja tillväxten framöver bör finanspolitiken i stället användas dels för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och därmed ökar potentiell BNP och potentiell sysselsättning. Dels bör finanspolitiken bedrivas på ett sätt som stärker hushållens förtroende för ekonomin, och därmed medför att hushållens konsumtion ökar. Sedan 2014 ser vi hur ökningen i arbetskraftsdeltagandet planat ut och under kommande år förväntas minska. Samtidigt har hushållens förtroende för både Sveriges och deras egen ekonomi minskat, vilket dämpar konsumtionen. För att vända utvecklingen krävs att de strukturella reformer som genomfördes under alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja arbetskraftsdeltagande, investeringar och konsumtion.

Diagram 4 Historisk och prognostiserad tillväxt i BNP och BNP per capita i Sverige. Årlig tillväxttakt i procent, fasta priser.

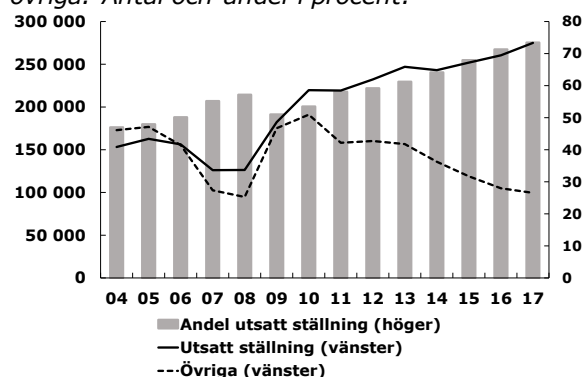
Källa: Konjunkturinstitutet (2016c)

Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på arbetsmarknaden inte med trots goda utsikter för svensk tillväxt. Enligt Ekonomistyrningsverkets prognos faller både sysselsättningsgraden och arbetslösheten tillbaka redan 2018, med en negativ trend under hela prognosperioden. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är delvis en direkt effekt av att antalet nyanlända i Sverige ökar. Under hösten 2015 ökade antalet asylsökande som kom till Sverige och uppgick för helåret till över 160 000 personer. Många av dessa har blivit eller kommer bli beviljade asyl. Att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs särskilt av utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktionsnedsatta. Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav och få enkla jobb samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöverta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Enligt Riksdagens utredningstjänst är det bara en fjärdedel av de nyanlända som har helårsanställning efter åtta år i Sverige.

Diagram 5 Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper, och övriga. Antal och andel i procent.

Källa: Arbetsförmedlingen (2016a)

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen; kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

3.3 Risk för svagare utveckling än regeringens prognos

Riskerna för en sämre utveckling av ekonomin dominerar både internationellt och i Sverige. Globala risker finns bland annat kopplade till tillväxtekonomierna. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. Osäkerheten kring vart Kinas ekonomi är på väg är fortsatt stor, vilket bland annat tagit sig uttryck i stora rörelser på den kinesiska börsen. De spridningseffekter som skett till finansiella marknader i omvärlden visar också på vilken betydelse utvecklingen i Kina tillmätts. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigerande av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till utdragen turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken som bedrivs av centralbanker runtom i världen kan leda till en ökad

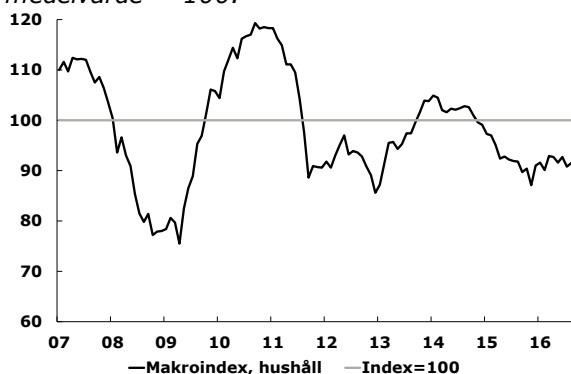

efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar mer generell. Det gör i sin tur det finansiella systemet känsligt för störningar.

Det ökade terrorhotet, det stora antalet människor på flykt och ökade nationalistiska strömningar gör den politiska och ekonomiska utvecklingen i Europa mycket osäker och försämrar förutsättningarna för samarbete. EU-länderna har ännu inte fullt ut lyckats implementera en gemensam lösning för att klara flyktingmottagandet. Schengensamarbetet anses av många bedömare vara hotat. Kuppöversöket i Turkiet ökar osäkerheten, bland annat på grund av EU:s flyktinguppgörelse med landet. Resultaten av förhandlingarna om Brexit kan få betydande ekonomiska konsekvenser för relationen mellan Storbritannien och EU och även påverka förtroendet för EU-samarbetet i stort.

Ett antal risker är också förknippade med utvecklingen av inhemska förhållanden. Hushållens konsumtion står för en större del av BNP-tillväxten jämfört med tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Sådana tecken finns i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den svenska ekonomin är betydligt mer pessimistiska sedan regeringen tillträdde 2014. Det kan leda till en högre sparkvot och lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar.

Diagram 6 Hushållens makroindex. Historiskt medelvärde = 100.

Källa: Konjunkturinstitutet (2016a)

På medellång sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet, bland annat som en konsekvens av ett för lågt utbud av bostäder. De är nu på mycket höga nivåer i både ett

historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

4. Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Trots konjunkturuppgången bedömer både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket att arbetslösheten ökar och sysselsättningsgraden minskar under kommande år, och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt kommer de offentliga finanserna dras med fortsatta underskott under hela mandatperioden. Detta följer dels av ökade utgifter i transfereringssystemen, men också av att regeringen förenar procyklisk finanspolitik och väljer att låna till nya utgiftsdrivande förslag i stället för att finansiera dessa krona-för-krona. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden och ökande strukturella underskott i offentliga finanser är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Inte heller ger regeringen besked om hur de offentliga finanserna på kort sikt ska föras tillbaka till överskott, utan väljer i stället att öka underskotten och låna till nya utgifter under 2017. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

4.1 Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välfärd. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, jobbskapande och integration, i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar.

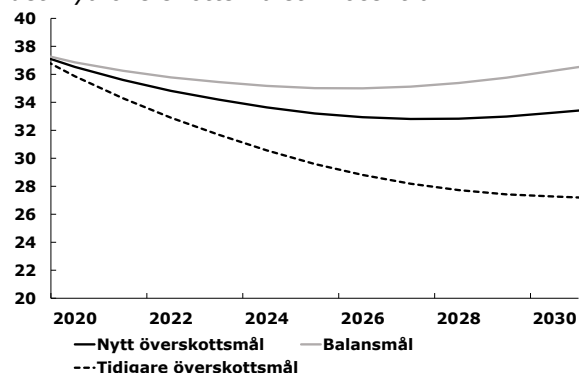
Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar,

krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att dessa nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt.

Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskottsmålet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

Alliansen välkomnar nu drygt ett år senare den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för offentliga finanser och beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare och en tydligare, mer transparent budgetprocess. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparat över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser både på kort och lång sikt.

Diagram 7 Utveckling av Maastichtskulden med det nya överskottsmålet. Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet (2016d)

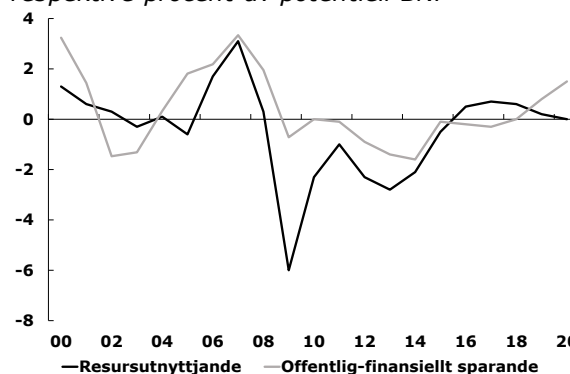
Enligt flertalet ekonomiska bedömare går svensk ekonomi in i en högkonjunktur under 2016 och resursutnyttjandet beräknas vara positivt under kommande år. I normalläget bör då statsfinanserna stärkas. Dels kan det ske automatiskt tack vare växande och konjunkturkänsliga skatteintäkter och minskande offentliga utgifter i transfereringssystemen, dels kan det krävas aktiv politik för att stärka det offentligfinansiella sparandet. Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser.

Men i förhållande till 2015 förväntas det finansiella sparandet försämrats både 2016 och 2017 och regeringen når inte överskott under hela mandatperioden. Skälet till de ökande underskotten är dels ökade offentliga utgifter för flyktningmottagande, sjukförsäkring och assistansersättning, men också att regeringen lånar för att finansiera nya utgiftsåtgärder. Finanspolitiken är därmed procyklisk och stimulerar efterfrågan trots att det saknas tillgängliga resurser i ekonomin.

Med rådande ekonomiskt läge finns skäl att strama åt budgetpolitiken. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet ökar underskotten genom ofinansierade reformer. Konjunkturinstitutet skriver följande i sin prognos från augusti: "Sett till konjunkturen och behovet av en successiv återgång till den nya överenskomna nivån på överskottsmålet hade det varit mer ändamålsenligt med en stramare finanspolitik 2017 och därigenom minska behovet av åtstramning 2018 och framåt då konjunkturutvecklingen av naturliga skäl är mer osäker."¹

¹ Konjunkturinstitutet (2016d, s. 11).

Diagram 8 Finansiellt sparande och resursutnyttjande 2000–2017. Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källa: Prop. 2016/17:1, Konjunkturinstitutet (2016c).

I stället för att stärka det finansiella sparandet väljer regeringen att på flera sätt elda på det redan höga utgiftstrycket. För det första har regeringen i budgetpropositionen för 2017 övergett finansiering krona-för-krona och börjat låna till nya reformer. Därmed riskerar regeringen att tappa kontrollen över de offentliga utgifterna och får än svårare att komma tillbaka till balans och överskott. Om regeringen fortsätter låta statens finanser gå med underskott och inte ökar sparandet under högkonjunktur kommer säkerhetsmarginalerna saknas när nästa kris slår till. Om konjunkturen viker ned redan om ett par år kommer resurserna för att understödja ekonomin vara otillräckliga och utsikterna att nå överskottsmålet under överskådlig tid därmed vara mycket små. I stället riskerar regeringen att få svara med åtstramningar och budgetsaneringar, som ofta slår hårdast mot de som står längst från arbetsmarknaden och de som är i störst behov av samhällets stöd.

För det andra finns betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med riskerar att leda till betydligt lägre eller till och med obefintliga inkomstförstärkningar jämfört med vad som budgeteras. Konjunkturinstitutet skriver att Finansdepartementet "överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler". Flood skriver att en nedtrappning av jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud.² Sammantaget är risken

² Flood (2015).

överhängande att effekterna av de skattehöjningar regeringen genomför överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som skulle finansieras via skatteförslagen underfinansieras och att statens finanser försvagas.

Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Att regeringen inte är beredd att leva upp till de finanspolitiska krav som det nya överskottsmålet enligt oberoende bedömare ställer vittnar om både ansvarslöshet och principlöshet. Det försvagar också det nya ramverkets trovärdighet när ledande politiska partier väljer att bortse från dess principer. I ljuset av att Sverige i år går in i en högkonjunktur och att läget i de offentliga finanserna fortsatt är ansträngt bör regeringen snarast presentera en trovärdig väg tillbaka till balans och överskott. Det är grundläggande för att värna både jobben, konkurrenskraften och förtroendet för svensk ekonomi och finanspolitik.

4.2 Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige går in i en högkonjunktur vänder sysselsättningen ned 2018 och jämviktsarbetslösheten stiger. Behovet av reformer är påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder förstärker problemen i stället för att åtgärda dem.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat äldre, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till mer än 70 procent av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösa sammansättning skiftar ser vi samtidigt hur matchningen fungerar allt sämre och företagen får svårare att hitta rätt kompetens. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen höjer skatter med drygt 39 miljarder kronor 2017, och på sikt mer än 40 miljarder kronor. Cirka 70 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. För varje krona som regeringen satsar på näringslivet höjer man skatten på jobb och tillväxt med 10 kronor.

Regeringen har höjt inkomstskatten för över en miljon löntagare. Under 2016 har regeringen höjt marginalsatserna genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Sverige har därmed västvärldens högsta marginalsatser. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens sammantagna förslag till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigare lägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver RUT-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Sammantaget kommer regeringens åtgärder strama åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 7,0 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,7 procent i dag och ökar till 6,8 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast ett hundratal av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis

okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de

Tabell 1 Långsiktiga effekter av den ekonomiska politik som aviserades i vårpropositionen 2015. Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

	Potentiell arbetskraft	Jämviktsarbetslöshet	Potentiell sysselsättning
Slopad nedsättning av socialavgifter för unga	-0,1	0,1	-0,2
Höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen	*	0,2	-0,2
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	-0,2	0,2
Förändringar inom sjukförsäkringen	-0,3	-0,2	-0,1
Särskild löneskatt för äldre	0	*	0
Summa	-0,4	-0,1	-0,3

Källa: Konjunkturinstitutet (2015b)

utbildningsåtgärder som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast ett hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik minskar den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning av regeringens politik "sammanlagt menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten", och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och varaktigt minska antalet sysselsatta med 33 000–37 000 personer.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skatthöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

De jobb som slås ut kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skatthöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskatthöjningar slår mot över en miljon löntagare. Skatthöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av den minskade uppräkningsgraden av statlig inkomstskatt. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med de nya reglerna får ökade kostnader på i genomsnitt 9 600 kronor per familj, enligt riksdagens utredningstjänst.

4.3 Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsbyggandet öka och infrastrukturen moderniseras.

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. Skatthöjningarna på jobb och företagande har under de rödgröna regeringsåren varit tio gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att

Tabell 2 Regeringens nettoskattehöjningar. Miljarder kronor.

	2017	2018	2019	2020
Inkomstskatter och socialavgifter på arbete	25 275	26 430	26 300	26 300
ROT och RUT	4 710	4 710	4 710	4 710
Miljö och energi	5 948	7 839	8 980	8 495
Övrigt	3 920	2 914	2 874	2 864
SUMMA	39 852	41 892	42 864	42 369

Källa: Prop. 2016/17:1, prop. 2015/16:100, prop. 2015/16:1, 2014/15:100, egna beräkningar.

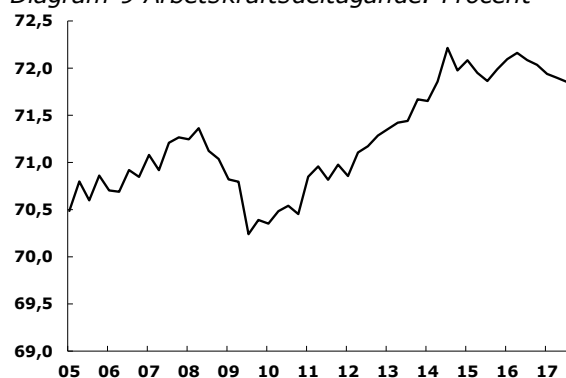
försämra förutsättningarna för företagande också har minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar att antalet RUT- och ROT-företag har minskat med 14 procent respektive 17 procent på ett år. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har den entreprenöriella aktiviteten, mätt som andelen svenskar som varit involverade i att starta en ny verksamhet, fallit från 8,2 till 6,7 procent på bara ett år. Därmed bryts den uppåtgående trend som startade när alliansregeringen tillträdde 2006 och ledde till att Sverige mer än fördubblade sin entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärd är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit från 6,2 procent till 3,8 procent.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk konkurrenskraft. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet både vad gäller arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa både på kort och lång sikt.

Under alliansregeringen ökade arbetskraftsdeltagandet kraftigt, men sedan 2014 har utvecklingen stått still och arbetskraftsdeltagandet bedöms till och med sjunka under prognosperioden. Skälen till utvecklingen är flera. För det första bedöms regeringens höjning av socialavgifterna för äldre och borttagandet av borte tidsgränsen i sjukförsäkringen minska arbetskraftsdeltagandet då det blir mindre attraktivt att arbeta och anställa. För det andra kommer arbetskraftens sammansättning förändras och fler blir äldre och arbetar mindre. Alliansens politik hade utbudsstimulerande effekter, och regeringen behöver nu komma med nya arbetskraftsfrämjande reformer. Regeringens skadliga politik och avsaknaden av nya utbudsreformer är mycket oroande i ett läge

där arbetskraftsbristen ökar och tillgången på kvalificerad och erfaren personal är låg.

Diagram 9 Arbetskraftsdeltagande. Procent

Källa: Konjunkturinstitutet (2016d)

Utöver ett högt arbetskraftsdeltagande krävs ett välfungerande utbildningssystem för att säkra kompetensförsörjningen. I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen prioriterar dock stora summor till reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget, samtidigt som man exempelvis slopar en fortsatt utbyggnad av karriärtjänsterna och försvagar kunskapsuppföljningen av varje elev. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

Också regeringens passivitet inom bostadspolitiken påverkar företagens kompetensförsörjning och svensk konkurrenskraft. Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Men med en snabb befolkningsökning har Sverige på kort tid gått från en växande bostadsbrist till bostadskris. Boverkets senaste prognos uppskattar behovet av nya bostäder till 710 000 fram till 2025, vilket är en ökning med mer än 70 procent jämfört med den bedömning som gjordes våren 2015. Samtidigt spår byggindustrierna minskad

byggtakt och en dämpad investeringsvilja nästa år, bland annat till följd av regeringens skattehöjningar. Fortsatta åtgärder krävs följaktligen för att förenkla byggandet och öka rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet, som ännu präglas av hög regelbörda och låg rörlighet. Tyvärr har regeringen börjat avveckla den moderna bostadspolitik som lett till att regelbördan minskat och att vi nu bygger mer än vi gjort under de senaste 20 åren. Behovet av regelförenklning har fått stå tillbaka till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik.

Trots att Alliansen välkomnade de bostadssamtal som inleddes under våren 2016 tvingades vi tyvärr tacka nej till fortsatta diskussioner, till följd av de låsningar som fanns hos regeringen. Inom ramen för bostadssamtalen lade allianspartierna fram fler än 30 förslag för att förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet, till exempel genom förändrade flyttskatter. Tyvärr var regeringens egna förslag begränsade, oftast enbart i form av mindre kraftfulla varianter av redan kända förslag från alliansen – i andra fall i rakt motsatt riktning. Flera kraftfulla förslag på regelförenklingsområdet som beslutats av riksdagen i form av tillkännagivanden – sex av sju – har regeringen trots samtal fortfarande valt att lämna i byrålådan. Till exempel bullerregler, sanktionsavgifter och ändrade strandskyddsregler har regeringen ignorerat trots riksdagens beslut. I stället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas. Utifrån de förslag som regeringen lämnat efter att bostadssamtalen avbröts finns tyvärr inga tecken på den reformvilja som krävs. Till exempel begränsas förslaget om slopat uppskovstak till att gälla under fyra år, trots att förslaget i denna riktning är helt nödvändigt och bör införas permanent.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastrukturens satsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens oklara besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

5. Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

5.1 Risk för ett växande utanförskap kräver ny ekonomisk politik

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktigorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i EU. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Migrationsverket att ungefär en halv miljon nyanlända kommer etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asyrrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa

kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnads kontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat RUT-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i EU.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Efter åtta år har knappt hälften av de som kommit till Sverige som flyktingar någon form av jobb, och endast 25 procent har en helårsanställning eller är företagare. Sysselsättningsgraden hos utrikes födda uppgick 2015 till 59,5 procent, till skillnad från 68,4 procent hos inrikes födda. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst destruktivt och negativt för varje enskild människa som hamnar i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbreddt utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila

makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnyring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Forskningsstudier visar på positiva effekter av invandring på både export och import. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Inom ett par år bedöms nästan 80 procent av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhöra särskilt utsatta grupper som till exempel utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är fyra gånger högre för en person förr utanför Europa jämfört med en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskapet som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

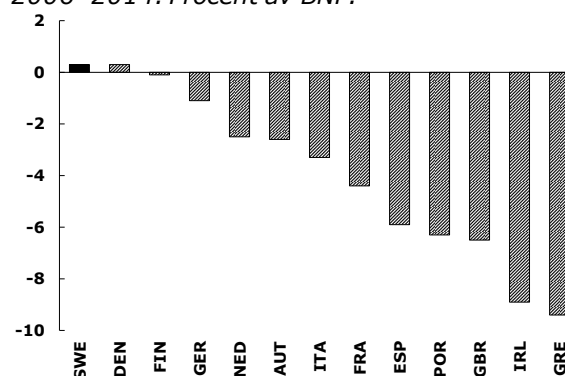
I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen

genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer kommer att krävas. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskapet som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva stabila offentliga finanser och genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

5.2 Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu går in i högkonjunktur står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Diagram 10 Genomsnittlig finansiellt sparande 2006–2014. Procent av BNP.

Källa: EU-kommissionen (2016a)

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskuden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldsräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört

med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskotts målet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskotts målet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser både på kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Sedan budgetmotionen 2016 har det ekonomiska läget förändrats i två avseenden som påverkar finanspolitikens utformning. Dels har konjunkturåterhämtningen under hösten 2015 varit starkare än vad de flesta bedömare förutsåg, och resursutnyttjandet bedöms vara i balans redan 2016. Sverige är nu på väg in i en högkonjunktur med begränsade eller inga lediga resurser i ekonomin. Dels har de offentliga utgifterna ökat till följd av ökade utgifter för bland annat flyktingmottagandet och sjukförsäkringen. Som en konsekvens av detta kommer det strukturella sparandet minska 2017 trots att vi befinner oss i högkonjunktur. Underskotten biter sig också fast under hela mandatperioden. Finanspolitiken är därmed procyklisk och eldar på ekonomin trots att det inte längre finns lediga produktionsresurser. Samtidigt befinner vi oss under de närmaste åren fortsatt långt från en tredjedels procents överskott i offentliga finanser.

Mot bakgrund av det starka konjunkturläget som svensk ekonomi befinner sig i finns inte längre några stabiliseringspolitiska skäl att avvaka med budgetförstärkningar för att skydda

återhämtningen. I stället finns starka budgetpolitiska skäl att ta kontroll över utvecklingen i de offentliga finanserna och föra sparandet närmare saldomålet. Både stabiliseringspolitiska och budgetpolitiska argument talar därmed för en stramare finanspolitik under 2017 och 2018. En sådan inriktning ligger i linje med regeringens egen expertmyndighet Konjunkturinstitutets bedömning, som också kritiserar regeringen för att frångå de budgetpolitiska principer som det nya överskotts målet medför när man bedriver en expansiv politik och ökar underskotten under 2017.

En rimlig avvägning är enligt Alliansens bedömning att stärka det finansiella sparandet med 11 miljarder under budgetåret 2017. För 2018 bör ytterligare ungefär fem miljarder kronor i budgetförstärkningar genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att balans nås 2017 och att det strukturella sparandet stärks ytterligare 2018, förutsatt att ekonomin är i balans.

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan finns flera möjliga åtgärder. I dag är den finansiella sektorn undantagen från

Tabell 3 Bana för offentliga finanser. Procent av BNP om inte annat anges.

% av BNP om inte annat anges	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	-0,1	-0,2	-0,3	0	0,8	1,5
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	-0,2	0,2	-0,3	0,1	0,9	1,6
Budgetförstärkningar under prognosperioden i nivå (mdkr)			11	5		
Budgetförstärkningar under prognosperioden (% av BNP)			0,2	0,1	0	0
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-0,1	-0,2	0	0,1	0,8	1,5
Strukturellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-0,2	0,2	0	0,2	0,9	1,6

Källa: Prop. 2016/17:1 och egna beräkningar.

mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Också den kommersiella fastighetssektorn beskattas mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Effektiva ekonomiska styrmedel, som exempelvis ytterligare miljöskatter bör införas och undantag från existerande miljöskatter bör kontinuerligt omprövas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt.

Det är också viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Särskilt bör utgifterna i transfereringssystemen minska. Kostnaderna för migration och integration har femdubblats sedan 2010, till följd av den dåligt fungerande integrationen och det ineffektiva mottagandet. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet. Kostnaderna för sjukfrånvaron har dubblats under samma period, till följd av ökande ohälsotal. Också här bör åtgärder vidtas för att långsiktigt och uthålligt minska sjukfrånvaron. Att som regeringen lägga om sjukförsäkringsreglerna riskerar i stället att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare.

Utöver kostnaderna för flyktingmottagande och sjukpenning bör arbetsmarknadspolitiken

anpassas till det stärkta konjunkturläget. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna och minska de åtgärder som är minst effektiva.

Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering provas hårdare. Det är också viktigt att i allmänhet upprätthålla god kostnads kontroll i olika ersättningsystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande.

Centerpartiet gör bedömningen att budgetförstärkningarna 2017 i första hand bör ske genom besparingar på ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder, en ökad kostnads kontroll i transfereringssystemen och en mer effektiv offentlig förvaltning. Budgetförstärkningarna 2017 förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att det strukturella sparandet ska vara i balans 2017. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar

Tabell 4 Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges.

	2017	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 253	1 299	1 332	1 357
Takbegränsade utgifter, max	1 231	1 267	1 287	1 316
Budgeteringsmarginal, min	22	32	45	46
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,8%	2,5%	3,5%	3,5%
Utgiftstak som andel av potentiell BNP	27,6%	27,4%	26,9%	26,2%

Källa: Prop. 2016/17:1 samt egna beräkningar.

att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterad under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens, och minskar som andel av BNP.

5.3 Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När många jobbar skapas mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor som varit inne på arbetsmarknaden ut ur arbetskraften bland annat på grund av att ersättnings- och bidragssystemen gjorde att

arbete lönade sig för dåligt. Samtidigt ökade antalet människor med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, kraftigt. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik samt välfärdspolitik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda och unga utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller mindre. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har

svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppdrag som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagens efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det löna sig att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Då duger det inte att skatten höjs och att socialförsäkringssystemen blir så generösa att det inte längre lönar sig att arbeta.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser – man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat – dels en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och utveckla företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välfärd och sysselsättning i Sverige.

5.4 Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välfärd och det som driver samhällsutvecklingen framåt. För att Sverige ska behålla och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att

villkoren för att starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Sveriges konkurrenskraft utmanas i allt större utsträckning i en globaliserad omvärld. Ett gott företagsklimat i allmänhet och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger, och möta de utmaningar den ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade företagsklimatet avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. Under kommande år förväntas arbetskraftsdeltagandet minska i Sverige. Detta sker samtidigt som arbetskraftsbristen är påtaglig. Sammantaget riskerar det svenska företagsklimatet att försämrats och svenska företags konkurrenskraft att försvagas jämfört med andra länder. För att stimulera tillväxten och stärka vår internationella konkurrenskraft krävs att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige och företagens problem med kompetensförsörjning är en avgörande fråga för företagsklimatet och riskerar att få stora konsekvenser för svensk konkurrenskraft. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. För att bryta utvecklingen krävs dels direkt arbetsutbudsfrämjande åtgärder, dels en offensiv utbildningspolitik och bostadspolitik.

Under alliansregeringen ökade arbetskraftsdeltagandet kraftigt, men sedan 2014 har utvecklingen stått still och enligt Konjunkturinstitutet förväntas arbetskraftsdeltagandet till och med sjunka under prognosperioden. För att bryta utvecklingen krävs utbudsreformer som gör det mer lönsamt att arbeta. Detta är särskilt viktigt för gruppen äldre, som ökar som andel av befolkningen och som i många fall skulle kunna arbeta ett par år till innan pension och bidra med kompetens och erfarenhet. I stället för att som regeringen öka beskattningen på äldres arbete vill Alliansen sänka inkomstskatterna och

socialavgifterna för att göra det mer lönsamt att vara kvar på jobbet.

Nystartade företags kompetensförsörjning är en viktig fråga för att särskilt främja entreprenörskap och innovation. I dag upplever många entreprenörer svårigheter med att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner, innan företaget börjat visa vinst. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill Alliansen göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagets kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för individen, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningen ska ske.

För att säkra företagets kompetensförsörjning och stärka Sveriges konkurrenskraft är det också avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. På längre sikt är utvecklingen i skolan avgörande. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas, vilket i sin tur gynnar företag som vill växa och rekrytera. På kortare sikt krävs väl fungerande yrkesutbildningar för både ungdomar och vuxna. Attraktiviteten på de gymnasiala yrkesprogrammen måste stärkas och dagens arbetsmarknadsutbildningar måste förbättras och i större utsträckning leda till jobb än i dag.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige har utvecklats till en akut bostadskris. Många företag vittnar om att bostadsbristen skapar stora problem att rekrytera i storstadsregionerna. Det hämmar tillväxten och leder till färre jobb och ett större utanförskap. Den stora befolkningsökning som Sverige nu upplever förstärker utmaningen ytterligare. Om nyanlända flyktingar inte får möjlighet att flytta till de arbetsmarknadsregioner där jobben finns riskerar de att låsas ute i bestående utanförskap.

Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande, och bostadsbyggandet har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Men det är inte tillräckligt – takten i bostadsbyggande behöver öka med ytterligare 30–40 procent. Alliansen välkomnade därför de bostadssamtal som inleddes under våren 2016, men tvingades tyvärr tacka nej till fortsatta diskussioner, till följd av de låsningar som fanns hos regeringen. Beredskapen för att genomföra kraftfulla reformer var inte tillräcklig för att en överenskommelse skulle vara meningsfull.

Inom ramen för bostadssamtalen lade allianspartierna fram fler än 30 förslag för att förenkla och snabba på byggandet, öka tillgången till byggklar mark och öka rörligheten i och utnyttjandet av det befintliga bostadsbeståndet. För det första måste regelförenklingsarbetet ta fart på riktigt genom att de kraftfulla förslag till regelförenklingar som redan lagts i riksdagen tas tillvara. Till exempel bör byggvänliga bullerregler införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Att markbrist är ett grundläggande problem, en tröskel som förtar effekten av många andra reformer, återkommer ständigt i forskningslitteraturen och lyfts ofta av byggbranschen. Därför krävs bland annat en reformering av systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör Länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden, och sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – måste begränsas. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitiken användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen vill att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framförallt i nyproduktion.

En likaså central fråga för utvecklingen av svenskt företagsklimat och entreprenörskap är hur Sverige säkerställer goda, stabila och långsiktiga förutsättningar för forskning och innovation. Det är avgörande för Sveriges konkurrenskraft att vi investerar i högkvalitativ forskning och hög kompetens, som i sin tur har förutsättningar att bidra till innovation och

tillväxt. Under alliansregeringen gjordes historiskt stora satsningar på forskning. Den statliga finansieringen av forskning ökade med 9 miljarder kronor mellan 2008 och 2016, en ökning på mer än 30 procent. Under hösten 2016 kommer regeringen lämna en forskningsproposition som sträcker sig över fyra år. Alliansen anser att en huvudprioritering i forskningspolitiken bör vara åtgärder som syftar till att dels öka forskningens kvalitet, dels öka nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap.

Också tillgången på kapitalen är nyckelfråga för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Till exempel har det offentliga riskkapitalet i dagsläget svårt att komma in tidigt i bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar i stället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet.

Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och satsningar på väg och järnväg i hela landet är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Hösten 2016 kommer regeringen lämna en infrastrukturproposition till riksdagen. Den nuvarande infrastrukturplanen för åren 2014–2025 som togs fram av alliansregeringen innebär satsningar på minst 522 miljarder kronor. Det har möjliggjort underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Effektivare transporter innebär minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Samtidigt finns fortsatt stora behov på transportinfrastrukturområdet, både vad gäller effektivisering av myndigheter

och verksamheter och vad gäller nya resurser. Alliansen vill fortsätta arbetet med att stärka och effektivisera transportinfrastrukturen i Sverige också inom ramen för den nya infrastrukturplanen som ska gälla från 2018.

5.5 En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön. Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas och att andelen miljöbilar minskar. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljöomställningen ska understödja varandra.

5.6 En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är en grund för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärdspolitikerna måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och

svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortsatt sjunker. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Duktiga och engagerade lärare och speciallärare är stommen för att skapa en bättre skola. Alliansen är enig om att systemet med karriärlärartjänster är centralt för skolans utveckling och bör stärkas, där särskilda satsningar i utanförskapsområden spelar en viktig roll. Att eleverna får tillräcklig undervisning är en annan viktig fråga för elevernas utveckling, och regeringen bör gå vidare med det förslag om fler matematiktimmarna i högstadiet som riksdagen tagit beslut om. Alliansens mål är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Samtidigt finns fortfarande brister. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är fortfarande ett problem i delar av vården.

Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårddyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt i stora delar av landet. Vården är fortfarande inte jämlik – det finns fortfarande stora skillnader gällande såväl kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen kommer fortsätta att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska präglade den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig trygga och väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa är unik med egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet, ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämlikt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan i stället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är

en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

6. Centerpartiets inriktning för den ekonomiska politiken: Nytt ledarskap för Sverige med kraftfulla reformer

Sverige står 2017 inför en svår situation. Högkonjunkturen och återhämtningen efter krisåren pågår med full kraft, med god tillväxt och ökad sysselsättning. Dock talar mycket för att en avmattning nu väntar och att den kan bli brantare än prognostiserat, givet de stora nedåtrisker som finns internationellt och även i den svenska ekonomin.

Finanspolitiken måste därför i goda tider bygga upp skyddsvallar inför en nedgång. Men istället för att göra det väljer den sittande regeringen att genomföra ofinansierade reformer och gå med underskott. Det är en följd av såväl en illa avvägd finanspolitik som en undermålig kostnadskontroll, inte minst i byråkratin och upphandlingarna i flyktingmottagandet.

Mitt under högkonjunkturen växer samtidigt strukturproblemen i svensk ekonomi. Utanförskapet växer och förväntas enligt regeringens egen prognos nå nära en miljon människor under kommande mandatperiod. Detta avspeglas i den växande tudelningen på svensk arbetsmarknad. Klyftan växer mellan unga och äldre, mellan vuxna som har längre utbildning, behärskar det svenska språket och är etablerade på arbetsmarknaden och de nyanlända som saknar svenskkunskaper och gymnasiekompetens. Mitt i högkonjunkturen drabbas också många mindre orter, beroende av stora industrier, av neddragningar i globaliseringens spår.

Utanförskapet ökar också genom att allt fler blir sjukskrivna, många för psykiska besvär, och är långvarigt borta från arbetsmarknaden till en brant växande kostnad, främst för de sjukskrivna själva men även för samhällsekonomin.

Centerpartiets mål med denna budgetmotion är att skapa en vändpunkt för svensk ekonomi. Den högsta prioriteten för den ekonomiska politiken bör vara att minska den sociala och regionala tudelningen. Fler jobb måste skapas genom fler anställda på små och växande företag.

För detta krävs att vi kraftfullt tar tag i problemen på svensk arbetsmarknad, samtidigt som vi förbättrar den makroekonomiska stabiliteten med en stramare finanspolitik.

Det måste bli slut på de kraftiga skattehöjningarna på arbete och den nya regleringsnivån. Istället måste Sverige våga ta tag i de stora strukturproblemen som håller tillbaka jobbskapandet i småföretagen.

Fler och växande företag över hela landet måste ges möjlighet att anställa de många utsatta personer som står utanför arbetsmarknaden, inte minst de flyktingar som kommit till Sverige med kortare utbildning och utan svenskkunskaper men med en stark vilja att arbeta och bidra till det svenska samhället.

Det krävs lägre skatter på att anställa, inte minst personer som aldrig tidigare haft jobb i Sverige. Det krävs lägre skatter på att starta och bygga upp nya företag.

Det krävs förbättrade spelregler på arbetsmarknaden. Det krävs en fundamental förnyelse av arbetsförmedlingen. Det krävs förstärkt infrastruktur och mindre hinder för bostadsbyggande, så att goda villkor för jobbskapande kan skapas i hela landet.

Utgångspunkten måste vara att alla jobb behövs. Både jobb med höga kvalifikationskrav och de enkla jobben utan utbildningskrav måste bli fler.

Utbildningen för jobb måste samtidigt förstärkas. Fler högkvalificerade personer måste lockas till läraryrket. På alla nivåer i utbildningssystemet, skola, Komvux, SFI, måste fler möjligheter skapas att välja de bästa utbildningarna och kunna välja bort de dåliga.

Sjukskrivningarna måste minskas genom att uppföljningen blir mer tydlig och vägen tillbaka stakas ut, genom stöd och möjlighet att pröva att byta jobb.

När fler får jobb och tudelningen och utanförskapet minskar, kommer resurserna till den gemensamma välfärden att öka. Dessa resurser kan användas bättre genom att ständigt värna om kvalitetskrav och samtidigt stärka makten att välja de bästa alternativen för alla som brukar vård, omsorg och skola.

En stark och närvarande rättstat måste upprätthålla lag och ordning och göra det möjligt att leva, driva företag och gå i skolan i hela landet. I synnerhet måste detta tryggas på

små orter och i så kallade utanförskapsområden.

Samtidigt måste Sverige återta ledningen i den stora globala ödesfråga som klimatet utgör. Den svenska ekonomin måste med smartare styrmedel växa fossilfritt och giftfritt. Sverige måste förena jobbskapande med miljöhänsyn genom att höja skatten på utsläpp och föroreningar och använda intäkterna för att sänka skatten på arbete i en grön skatteväxling.

Återhämtningen ger oss en unik chans att lösa de djupa strukturproblemen som växt under senare år, att bredda tillväxten och jobbskapandet till fler och överbrygga tudelningen. Detta samtidigt som vi bygger upp en buffert i statsfinanserna för sämre tider.

Men för det krävs ansvarstagande, handlingskraft och ett nytt ledarskap för Sverige.

7. Jobb

Svensk arbetsmarknad står just nu inför en unik utmaning. Trots ett mycket starkt konjunkturläge ökar utanförskapet. Tudelningen på arbetsmarknaden förstärks och matchningen försämrats. Om inget kraftfullt görs för att förbättra läget riskerar Sverige att få uppåt en miljon personer i utanförskap, arbetslösa personer i bidragsberoende, som står allt längre från arbetsmarknaden.

För att bryta det krävs ansvarsfulla reformer.

Efterfrågan på arbetskraft måste stärkas genom att fler företag startas och växer. Centerpartiet vill sänka kostnaderna för att anställa, förenkla reglerna för att starta och driva företag samt göra det billigare att investera i växande företag.

Utbudet av arbetskraft måste förstärkas. Det ska alltid löna sig att arbeta. Det är grundläggande att utbildningssystemet fungerar och ger människor de färdigheter de behöver för jobb och utveckling. Det gäller såväl teoretiska som praktiska utbildningar, såväl i skolan som vidareutbildning.

Matchningen på arbetsmarknaden måste fungera bättre. Centerpartiet anser att det är nödvändigt att kraftigt minska omfattningen av ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program och reformera Arbetsförmedlingen i grunden. Det måste bli enklare att lära på jobbet, genom att kombinera arbete med utbildning och praktik.

Dessa tre saker – efterfrågan från växande företag, utbud av arbetskraft samt en välfungerande matchning mellan jobbsökare och jobbskapare – utgör tillsammans grunden för en välfungerande arbetsmarknad.

7.1 Tudelningen

Svensk arbetsmarknad är tudelad. Särskilt nyanlända och personer med kort utbildning är arbetslösa i högre grad än inrikes födda och personer med hög utbildning. Sverige har också EU:s lägsta andel enkla jobb, det vill säga jobb utan utbildningskrav. Dessa två fenomen – svårigheterna för marginalgrupper att få ett arbete och bristen på enkla jobb – hänger ihop.

³ Arbetsförmedlingen (2016a). De grupper som ryms inom begreppet är personer med enbart förgymnasial utbildning, utomeuropeiskt födda, personer i åldern 55-64 år samt personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

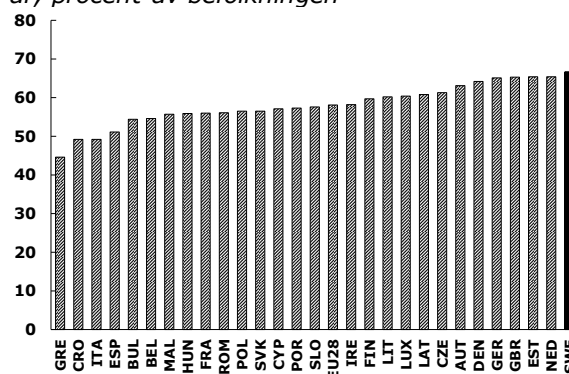
Den svenska arbetsmarknaden är, för vissa grupper och i vissa branscher, i grunden relativt välfungerande. Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet är högt i en europeisk jämförelse, inte minst bland kvinnor och äldre. Men om inte tudelningen bryts riskerar arbetslösheten att permanentas på höga nivåer. Det vore socialt och ekonomiskt oacceptabelt.

Andelen av de arbetslösa som tillhör så kallade utsatta grupper växer och väntas snart uppgå till 75 procent.³ Det tar åtta år innan hälften av nyanlända flyktingar är i arbete.⁴ Jämviktsarbetslösheten bedöms permanentas på en hög nivå även efter många år av gynnsam konjunktur.⁵ Utbildningsresultaten har samtidigt fallit kraftigt under många år.⁶ Om inget görs riskerar polariseringen på svensk arbetsmarknad att öka. För att möta denna utveckling krävs en ansvarsfull och jobbvänlig reformpolitik. Sverige har inte råd att tacka nej till jobb. Alla jobb behövs.

Bakgrund: Svensk arbetsmarknad

Sverige har en, i internationell jämförelse, hög sysselsättningsgrad.

Diagram 11 Sysselsättningsgrad 2015, 15-74 år, procent av befolkningen

Källa: Eurostat (2016a)

Den relativt höga svenska sysselsättningsgraden beror bland annat på den jämförelsevis höga sysselsättningen för kvinnor och äldre. Diagram 12 visar sysselsättningen fördelat på åldersintervall i Sverige och OECD.

⁴ RUT 2016:37. Än långsammare går det för nyanlända flyktingar att bli helårsanställda.

⁵ Konjunkturinstitutet (2016d).

⁶ OECD (2015c), Henrekson och Järvvall (2015)

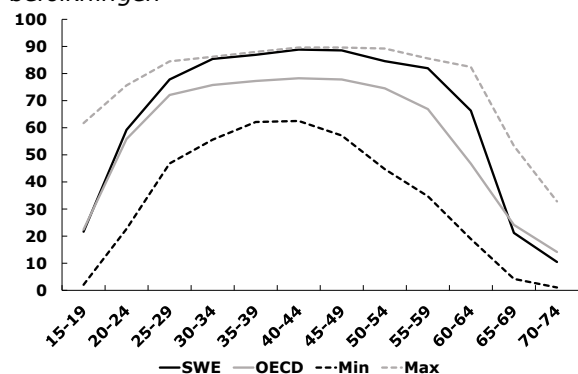
Tabell 5 Sysselsättningsgrad i Sverige och EU28 baserat på ålder, kön och inrikes/utrikes född, 2015

Födelse-land	Kön	Ålder	Sysselsättningsgrad SWE	Sysselsättningsgrad EU28	Skillnad
Utrikes	Kvinnor	15-24 år	25,0%	29,6%	-4,6%
Utrikes	Kvinnor	25-54 år	68,1%	60,6%	7,5%
Utrikes	Kvinnor	55-74 år	38,9%	23,9%	15,0%
Utrikes	Män	15-24 år	33,3%	33,6%	-0,3%
Utrikes	Män	25-54 år	76,2%	79,0%	-2,8%
Utrikes	Män	55-74 år	50,0%	31,8%	18,2%
Inrikes	Kvinnor	15-24 år	49,0%	31,3%	17,7%
Inrikes	Kvinnor	25-54 år	88,7%	74,3%	14,4%
Inrikes	Kvinnor	55-74 år	42,6%	20,0%	22,6%
Inrikes	Män	15-24 år	44,2%	34,9%	9,3%
Inrikes	Män	25-54 år	91,5%	84,5%	7,0%
Inrikes	Män	55-74 år	50,5%	30,6%	20,0%
Totalt			66,9%	52,2%	14,6%

Källa: RUT 2016:794

Sverige har samtidigt en låg sysselsättningsgrad bland ungdomar. Det segment där Sverige utmärker sig mest rör personer mellan 60 och 64 år, där Sveriges sysselsättningsgrad är 19,6 procentenheter högre än OECD-snittet.

Diagram 12 Sysselsättningsgrad, procent av befolkningen

Anm: "Min" är det minsta värde som något OECD-land uppvisar, medan "Max" är det högsta värde som något OECD-land uppvisar.

Källa: OECD (2016a)

I Tabell 5 jämförs sysselsättningsgraden för människor i Sverige respektive EU baserat på kön, ålder och huruvida de är inrikes eller utrikes födda.⁷

Tabell 5 visar att det är framförallt bland personer över 55 år, såväl kvinnor som män samt inrikes och utrikes födda, som Sverige

presterar bättre än EU-snittet. Sysselsättningsgraden för inrikes födda kvinnor är också generellt god. För yngre presterar Sverige något sämre.

Totalt är Sveriges sysselsättningsgrad 14,6 procentenheter högre än EU-snittet för personer mellan 15 och 74 år. Tabell 6 dekomponerar denna skillnad baserad på samma grupper.

Tydligast påverkar äldre inrikes födda kvinnor, som kan förklara 4,2 procentenheter av gapet. Därefter följer äldre inrikes födda män, som kan förklara 3,1 procentenheter av gapet, och medelålders inrikes födda kvinnor, som kan förklara 3 procentenheter av gapet.

Vad tabellerna i detta avsnitt visar är alltså att den höga svenska sysselsättningen drivs av hög sysselsättning hos äldre och kvinnor. Dels är skillnaderna i sysselsättningsgrad relativt stora för dessa grupper, dels är grupperna så pass stora att denna skillnad i hög grad slår igenom på snittet för befolkningen som helhet.

Vi vet sedan tidigare att Sverige har ett störelsysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda än de flesta andra länder i EU. Tabellen i detta avsnitt visar att i absoluta nivåer underpresterar inte Sverige när det gäller utrikesföddas sysselsättning. Sysselsättningsgraden för utrikesfödda är jämförbar med EU-snittet. Man

⁷ Siffrorna för Sverige är från SCB:s AKU-undersökning, som är en urvalsundersökning. De är

på grund av det begränsade urvalet behäftade med relativt stor osäkerhet.

Tabell 6 Dekomponering av sysselsättningsgapet mellan Sverige och EU28, 2015

Födelseland	Kön	Ålder	Bidrag till sysselsättningsgap
Utrikes	Kvinnor	15-24 år	0,0
Utrikes	Kvinnor	25-54 år	0,3
Utrikes	Kvinnor	55-74 år	0,3
Utrikes	Män	15-24 år	0,0
Utrikes	Män	25-54 år	-0,1
Utrikes	Män	55-74 år	0,3
Inrikes	Kvinnor	15-24 år	1,0
Inrikes	Kvinnor	25-54 år	3,0
Inrikes	Kvinnor	55-74 år	4,2
Inrikes	Män	15-24 år	0,6
Inrikes	Män	25-54 år	1,5
Inrikes	Män	55-74 år	3,1
Demografi			0,5
Summa			14,6

Anm: Med "demografi" avses den del av sysselsättningsgapet mellan Sverige och EU28 som kan förklaras av att Sverige har en annan fördelning av befolkningen i de olika befolkningskategorierna. Negativa siffror indikerar att svensk sysselsättning underpresterar jämfört med EU28, medan positiva siffror indikerar att svensk sysselsättning överpresterar jämfört med EU28.

Källa: RUT 2016:794 och egna beräkningar

bör dock ha i åtanke att den svenska modellen, med en omfattande offentlig sektor, kräver ett stort antal högproduktiva arbetade timmar för sin finansiering.⁸

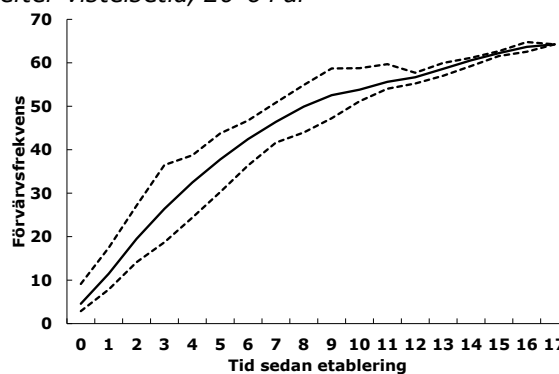
Tudelingen – så ser den ut

Svensk arbetsmarknad uppvisar, som beskrevs i föregående avsnitt, en relativt hög sysselsättningsgrad, vilket de senaste decenniernas stärkta incitament för att arbeta har bidragit till. Men arbetsmarknaden har också stora utmaningar. Den största av dem är den stora och ökande tudelingen.

Andelen av de arbetslösa som tillhör vad Arbetsförmedlingen kallar "utsatta grupper" är stor och ökande. Svensk arbetsmarknad stänger helt enkelt ute vissa människor i hög grad. I takt med att antalet människor i dessa grupper ökar, ökar också risken att arbetslösheten permanentas på en hög nivå.

En viktig anledning till den ökande andelen med utsatt ställning är den dåligt fungerande jobbintegrationen för nyanlända. De första åren är sysselsättningsgraden extremt låg och det tar 8-9 år innan hälften av nyanlända flyktingar förvärvsarbetar. Än längre tid tar det innan de är helårs- och heltidsanställda.⁹

Diagram 13 Förvärvsfrekvens för flyktingar efter vistelsetid, 20-64 år

Anm. Avser personer som invandrade åren 1997-2014. Heldragen linje är medel medan de streckade linjerna utgör min och max.

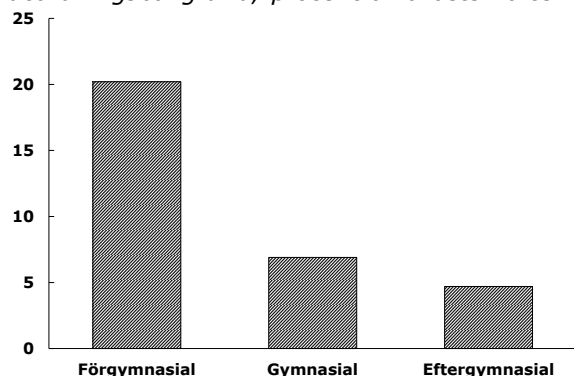
Källa: SCB (2016b)

Människor med kort utbildningsbakgrund har också klart högre arbetslöshet och lägre sysselsättning än personer med längre utbildningsbakgrund.

⁸ Se exempelvis Andersen (2015) för en diskussion kring detta.

⁹ RUT 2016:37

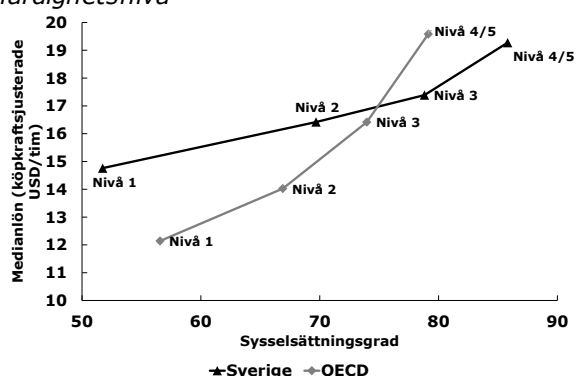
Diagram 14 Arbetslöshet baserat på utbildningsbakgrund, procent av arbetskraften

Källa: SCB (2016a)

Ett annat sätt att belysa det faktum att svensk arbetsmarknad är polariserad och inte är inkluderande är att studera sysselsättningen baserad på befolkningens färdigheter. OECD:s PIAAC-undersökning uppskattar befolkningens färdigheter i bland annat läsförståelse och matematik. Diagram 15 visar hur sysselsättning och lön varierar med bedömda färdigheter i läsförståelse.

Diagram 15 Sysselsättningsgrad och lön efter färdighetsnivå

Källa: OECD (2013a)

Den svenska lönestrukturen är mycket sammanpressad. Människor med färre färdigheter får inte ett jobb med lite lägre lön; de får inget jobb alls.¹⁰ Samtidigt vet vi att vissa av de nyanlända har relativt färre färdigheter, de talar heller i regel inte svenska, och att detta underskattas vid en rak jämförelse av deras utbildningsnivå.¹¹

¹⁰ Se SOU 2015:104 för hur sysselsättning och lön varierar med färdigheter, i bemärkelsen resultat i läsdelen av OECD:s PIAAC-undersökning.

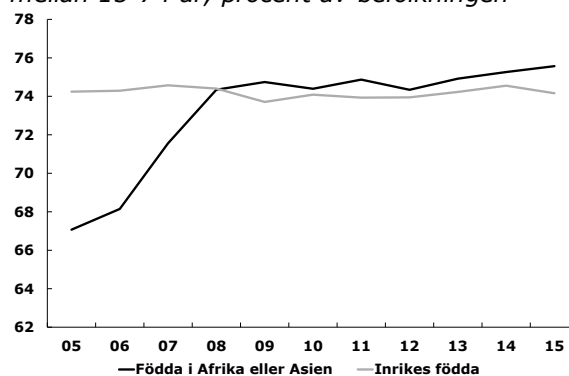
Tudelningens orsaker

Utbud- eller efterfrågeproblem?

Sysselsättningsgraden avgörs i ett första steg av arbetskraftsdeltagandet. Människor måste vara villiga att jobba för att kunna komma i arbete. Sverige har också ett högt arbetskraftsdeltagande. Centerpartiet och Alliansen genomförde här viktiga reformer för att öka utbudet av arbetskraft. Exempel på sådana reformer är jobbskatteavdraget och reformerade transfereringssystem.

Det är intressant att notera att arbetskraftsutbudet är relativt högt även för personer som anses stå långt från arbetsmarknaden, i bemärkelsen att deras sysselsättningsgrad är låg och deras arbetslöshet hög. I Diagram 16 visas arbetskraftsutbudet för män födda i Asien och Afrika. Det har ökat de senaste åren och är nu relativt nära inrikes föddas arbetsutbud.

Diagram 16 Arbetskraftsdeltagande för män mellan 15-74 år, procent av befolkningen

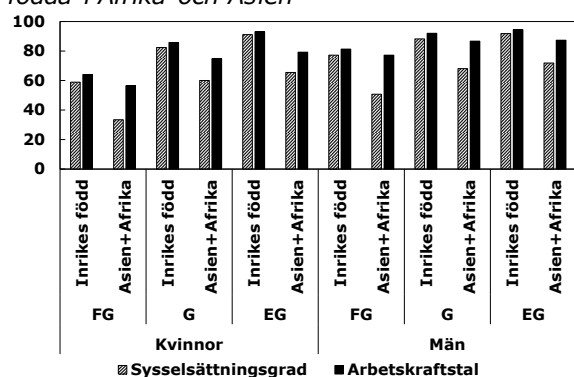
Källa: Data baserat på SCB:s AKU sänt från Finanspolitiska rådets kansli 2016-05-20

För kvinnor är skillnaden i arbetskraftsdeltagandet större, men generellt framträder ett mönster där skillnaden i sysselsättning är större än skillnaden i arbetskraftsdeltagande.

¹¹ SOU 2015:104 visar att högutbildade personer från arabstaterna och Afrika söder om Sahara har lägre färdigheter i räkning än lågutbildade inrikes födda.

Diagram 17 Sysselsättning och arbetskraftsdeltagande för inrikes födda samt födda i Afrika och Asien

Not: FG står för förgymnasial utbildning, G för gymnasial utbildning och EG för eftergymnasial utbildning.

Källa: Finanspolitiska rådet (2016)

Finanspolitiska rådet konstaterar följande: "En stor del av de som är födda i Afrika och Asien står till arbetsmarknadens förfogande. Den låga sysselsättningsgraden i denna grupp beror således på att dessa personer söker arbete utan att bli anställda."¹²

Mer måste göras för att stödja arbetskraftsdeltagandet i ett antal grupper. Inte minst gäller det nyanlända kvinnor. För dessa är ett borttaget vårdnadsbidrag samt begränsningar av retroaktivt uttag av föräldrapenning viktiga reformer. För nyanlända generellt är mer jobbfokuserade transfereringar rimliga reformer.

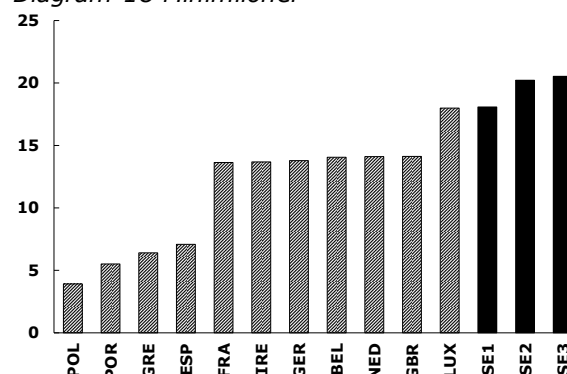
Samtidigt förefaller det finnas en stor grupp människor, inte minst nyanlända, som aktivt står till arbetsmarknadens förfogande och söker jobb, men som inte lyckas bli anställda.

Höga ingångslöner

Som vi såg i föregående avsnitt är den svenska lönestrukturen mycket sammanpressad. Enligt SCB:s lönestrukturstatistik var, under år 2015, den 10:e lönepercentilen 21 600 kronor, den 50:e percentilen 28 600 kronor och den 90:e percentilen 45 100 kronor.¹³ Hälften av de anställda tjänar alltså mindre än 28 600 kronor i heltidsjusterade termer. Hela 80 procent av de anställda ligger mindre än ca 23 500 kronor ifrån varandra. Detta vore i sig ett mycket positivt faktum om det inte vore så att en del av befolkningen inte alls kommer in på arbetsmarknaden då de höga produktivetskraven stänger dem ute.

En anledning till den sammanpressade lönestrukturen är de svenska ingångslönerna, som är höga ur ett internationellt perspektiv. Det finns relativt starkt stöd inom nationalekonomisk forskning för att detta påverkar sysselsättningen hos marginalgrupper negativt.¹⁴

Diagram 18 Minimilöner

Källa: Konjunkturinstitutet (2016b)

I grunden måste en persons förväntade produktivitet stå i relation till kostnaden för att anställa personen i fråga. Är kostnaderna för höga blir anställningen olönsam. Detta samband är fackföreningar väl medvetna om när det gäller aggregerade löneförhandlingar, där utrymmet för löneökningar – "märket" – beror på produktivetsutvecklingen inom den konkurrensutsatta industrin. Sambandet gäller, om än inte perfekt, i hög grad även på individuell nivå.

För höga ingångslöner gör att personer med låg och/eller osäker produktivitet missgynnas. De prisas helt enkelt ut ur marknaden.

Få enkla jobb

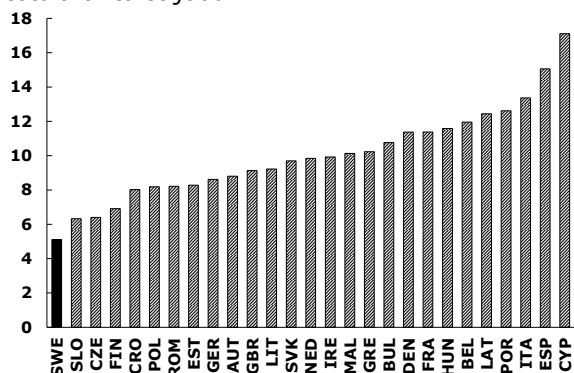
Resultatet av höga ingångslöner och höga skatter för att anställa är att enbart relativt högproduktiva arbeten klarar av att ta sig över de prisgolv som de höga lönekostnaderna medför. Resultatet är att Sverige har EU:s lägsta andel av så kallade enkla jobb, det vill säga jobb utan utbildningskrav. Skillnaden är särskilt markant jämfört med länder på liknande utbildnings- och välfärdsnivåer, som Danmark, Tyskland och Nederländerna, som har mycket högre andel enkla jobb.

¹² Finanspolitiska rådet (2016), s. 32

¹³ SCB (2016c)

¹⁴ Se forsknings-sammanställningar i exempelvis Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) samt Finanspolitiska rådet (2016).

Diagram 19 Andel enkla jobb, procent av det totala antalet jobb

Källa: Eurostat (2016c)

Detta är ytterligare ett tecken på att det finns få vägar in till svensk arbetsmarknad för personer med lägre produktivitet.

Slutsats: Efterfrågeunderskott på arbete till följd av höga ingångslöner och få enkla jobb

Mer finns att göra för att stimulera arbetsutbudet hos befolkningen generellt och hos marginalgrupper specifikt. Här har dock redan mycket gjorts och verktygen för att öka arbetsutbudet ytterligare är välkända: sänkta inkomstskatter för låga inkomster och ett ökat jobbfokus i de aktuella transfereringssystemen.

Det finns starka skäl att tro, bland annat mot bakgrund av att arbetskraftsdeltagandet är förhållandevis högt även bland marginalgrupper, att efterfrågan på lågproduktiv arbetskraft begränsas av för höga lönekostnader och att detta gör att ett stort antal människor inte kommer i arbete, trots att de aktivt söker jobb. Att Sverige har höga ingångslöner och få enkla jobb är ytterligare tecken på att arbetstillfällena och personalkategorier som hade kunnat komma människor med låg eller osäker produktivitet till del, har prisats bort.

För att minska tudelningen på arbetsmarknaden och öka marginalgruppers möjlighet att komma i arbete finns två huvudsakliga strategier. För det första kan dessa personers produktivitet ökas och osäkerheten om deras produktivitet minska, genom exempelvis utbildningsinsatser. För det andra kan kostnaden för att anställa dessa grupper sänkas, genom lägre ingångslöner eller sänkta skatter och avgifter. Dessa strategier står inte emot varandra. Tvärt om behövs troligen en

palett av åtgärder för att öka sysselsättningen i de aktuella grupperna.

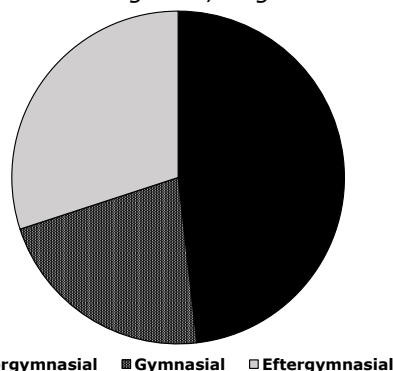
Alternativ lösning: utbildning

En rimlig reaktion på observationen att vissa personer verkar ha för låg eller osäker produktivitet för att vara anställningsbara till rådande löne- och skattenivåer är att försöka öka dessa människors produktivitet genom utbildningsinsatser. Sådana insatser är välbehövliga, men troligen otillräckliga.¹⁵

Inledningsvis kan det vara värt att notera att det generellt inte föreligger något stabilt och långsiktigt samband mellan utbildningsnivå, mer specifikt produktivitet, och arbetslöshet.¹⁶ Arbetslöshet avgörs, förenklat, av hur löner och produktivitet står i relation till varandra, inte till produktivitetens absoluta nivå. Utbildning är i den bemärkelsen viktigt främst för att skapa möjligheter för högre produktivitet och högre inkomster. Utbildning är också ett utmärkt fördelningspolitiskt verktyg. Genom att ge alla människor en kvalitativ skolgång jämnas livschanser ut och en jämn inkomstfördelning kan skapas utan snedvridande skatter och transfereringar.

På kort och medellång sikt är dock utbildning också viktigt för att förbättra människors ställning på arbetsmarknaden. Centerpartiet är därför positiva till reformer som höjer kvaliteten i svensk skola generellt, som förbättrar och snabbar på nyanländas utbildning specifikt samt förslag som underlättar för omställning på arbetsmarknaden genom livslångt lärande.

Diagram 20 Deltagare i etableringsuppdraget baserat på utbildningsnivå, augusti 2016

Källa: Arbetsförmedlingen (2016b)

Det är dock osannolikt att utbildningsinsatser är tillräckliga för att klara den utmaning som svensk arbetsmarknad står inför. Av deltagarna

¹⁵ Detta är en åsikt som såväl Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) som

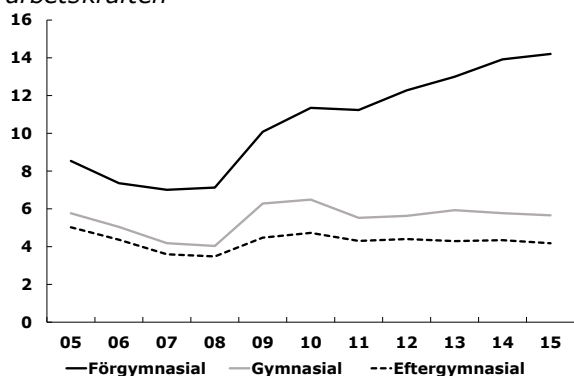
Finanspolitiska rådet (2016) och Konjunkturinstitutet (2016b) delar.

¹⁶ SOU 2015:104 diskuterar detta.

i etableringsuppdraget i juni 2016 hade knappt hälften högst förgymnasial utbildning. Att via utbyggda utbildningsinsatser höja alla dessa personers utbildningsnivå till motsvarande gymnasie- eller högskolekompetens är troligen inte realistiskt. Därtill är det viktigt att ha i åtanke att produktivitet inte alltid står i proportion till formell utbildning.

Att personer med kort utbildning klarar sig allt sämre på svensk arbetsmarknad – arbetslösheten för personer mellan 25 och 64 år med högst förgymnasial utbildning har ökat från 8,5 procent år 2005 till 14,2 procent år 2015 – tas ofta till intäkt för att utbildning har blivit allt viktigare för att klara sig på arbetsmarknaden. Det är troligen åtminstone delvis sant. Men man bör också ha i åtanke att gruppen med högst förgymnasial utbildning har förändrats drastiskt de senaste 10 åren.

Diagram 21 Arbetslöshet baserat på utbildningsbakgrund 2015, 25–64 år, andel av arbetskraften

Källa: RUT 2015:715 och 2016:919 samt egna beräkningar.

Antalet inrikes födda personer med högst förgymnasial utbildning har minskat med knappt 50 procent, från 617 000 till 323 000. Det är inte orimligt att tro att sammansättningen inom denna grupp har förändrats.

Därtill har antalet utrikes födda med högst förgymnasial utbildning ökat, från 165 000 till 208 000. De utrikesföddas andel av gruppen har därmed ökat, från 21 procent till 31 procent. Av de arbetslösa med högst förgymnasial utbildning har utrikesföddas andel ökat från 41 procent till 73 procent.

Även om vi bortser från sammansättningseffekter inom grupperna av inrikes respektive utrikes födda, innebär det att utvecklingen för den förgymnasialt utbildade befolkningen i hög grad drivs av en förändrad sammansättning mellan inrikes och utrikes födda. Arbetslösheten för inrikes födda personer med högst förgymnasial utbildning har faktiskt minskat, från 6,2 procent till 5,9 procent. Av den totala ökningen av arbetslösheten i gruppen förgymnasialt utbildade, som uppgår till 5,6 procentenheter, kan 1,9 procentenheter förklaras av att arbetslösheten har ökat för utrikes födda medan 4 procentenheter kan förklaras av att utrikes födda nu utgör en större andel av gruppen.¹⁷

Tabell 7 Dekomponerad förändring av arbetslösheten inom gruppen med högst förgymnasial utbildning, 25-64 år

Arbetslöshet 2005	8,5
Förändring inrikes föddas nivå	-0,2
Förändring utrikes föddas nivå	1,9
Förändring sammansättning	4,0
Summa förändring	5,6
Arbetslöshet 2015	14,2

Källa: RUT 2015:715 och 2016:919 samt egna beräkningar.

Utbildning är viktigt, men att mer utbildning krävs för att marginalgrupper ska klara sig på arbetsmarknaden går inte att utläsa genom att enbart studera utvecklingen över tid för en grupp vars sammansättning ändrats kraftigt.

Mot bakgrund av att dagens utbildningsinsatser är otillräckliga och att historiska erfarenheter av utvecklingen av kvaliteten när utbildningsprogram byggs ut snabbt i regel är nedslående, förefaller det rimligt att tro att utbildningssatsningar kommer att behöva kompletteras med fler vägar till jobb. Utbildning och jobb står heller inte mot varandra. Tvärt om bör möjligheten att kombinera arbete med handledning och utbildning stärkas genom välfungerande lärlingsjobb.

Alternativ lösning: anställningsstöd

En diskussion som intensifierats av debatten kring ingångslönernas effekt på marginalgrupps sysselsättning rör

medan gruppens storlek och förhållande till varandra hållits konstant?¹⁷. Vi hade lika gärna kunnat dela upp befolkningen i kvinnor och män och studerat hur mycket som "förklarats" av förändringar inom dessa grupper samt av fördelningen mellan dem.

¹⁷ Med "förklaras" avses här inte en påstående om ett orsakssamband. Formuleringen ska förstås som svaret på frågan "hur hade arbetslösheten för den förgymnasialt utbildade befolkningen förändrats givet att utvecklingen inom grupperna inrikes och utrikes födda förändrats i enlighet med vad vi observerat,

anställningsstödens utformning och effekt. Stöden förefaller fungera relativt bra när de väl används, men deras användning är lägre än vad man skulle kunna förvänta sig givet de stora subventioner som stöden erbjuder.¹⁸

Två huvudsakliga förklaringar till stödets oförmåga att göra ett mer substantiellt avtryck på marginalgruppernas sysselsättning har förts fram. För det första upplevs stöden som krångliga. Det stora antalet stödformer och deras varierande krav och utformning gör det troligen svårt för arbetsgivare att få en överblick över vilka stöd som finns tillgängliga.¹⁹ Av företag som anmäler lediga platser till Arbetsförmedlingen uppger nästan 60 procent att de inte känner till stöden särskilt väl eller att de inte känner till dem alls. Bara sju procent av företagen uppger att de känner till stöden mycket väl.

För det tredje kan krav på godkännande av facket för att anställa med stöd skapa begränsningar, liksom att krav ställs av Arbetsförmedlingen inom flera stödformer på ingångslöner över de lägsta i branschen, mer än vad arbetsgivaren långsiktigt kan åta sig att betala.

För det fjärde är stöden till sin natur kortsiktiga. När stöden upphör måste individen klara en helt ny lönenivå. Stöden blir i den bemärkelsen mer en hjälp för personer som står långt från arbetsmarknaden att konkurrera om existerande jobb, snarare än verktyg för att stimulera framväxten av nya personalkategorier och branscher som på lång sikt kan öka andelen enkla jobb på arbetsmarknaden.

Finanspolitiska rådet uttrycker det som att anställningsstöden "kan uppfattas som så temporära och specifika att de knappast kan fungera som stimulans för arbetsgivare att skapa särskilda personalkategorier för att anställa personer till låga lönekostnader."²⁰

Slutligen finns en risk att väldigt fokuserade anställningsstöd leder till en stigmatiseringseffekt, där personer som är berättigade till stöd signalerar till potentiella arbetsgivare att de utmärker sig negativt relativt resten av befolkningen.²¹

Anställningsstöd har en viktig funktion att fylla i en välfungerande arbetsmarknadspolitik. Centerpartiet föreslår också ett antal

förändringar i syfte att förbättra stödets effektivitet (se kapitel 7.4). Bland annat föreslås att ett antal av stöden slås ihop samt att deras regler kring vilka lönenivåer som subventioneras harmoniseras. Med färre och enklare stöd kan deras effektivitet antas öka.

Anställningsstöden har dock uppenbarligen varit otillräckliga för att lösa problemet med den stora och ökande tudelningen på svensk arbetsmarknad. De bör kompletteras med åtgärder som mer långsiktigt ökar antalet enkla jobb som finns tillgängliga.

7.2 Enkla jobb

I föregående avsnitt förklarades varför svensk ekonomi behöver lägre trösklar till arbetsmarknaden och fler enkla jobb, det vill säga jobb utan utbildningskrav. I detta avsnitt presenteras ett antal konkreta och ansvarsfulla reformer för att åstadkomma detta.

Ingångsavdrag

Centerpartiet föreslår att ett ingångsavdrag införs. Det innebär att under de två första år som en person gör entré på svensk arbetsmarknad skall ingen arbetsgivaravgift betalas på den del av lönen som understiger 16 000 kronor per månad. Med ingångsavdraget får såväl ungdomar som nyanlända en enklare väg in på arbetsmarknaden. Förslaget väntas leda till minskade intäkter för den offentliga sektorn på 11,4 miljarder kronor årligen.²²

Bakgrund: Lönekostnader, skatter och nettolön

De höga lönekostnaderna för att anställa personer med kort eller obefintlig utbildning och erfarenhet är till stor del, men inte uteslutande, resultatet av relativt höga ingångslöner. Även om politiken kan påverka de institutioner som styr arbetsmarknadens funktionssätt, och därmed indirekt påverka lönebildningen, är lönebildningen en process som ägs av arbetsmarknadens parter.

Vad politiken däremot kan göra är att direkt, snabbt och enkelt påverka den del av lönekostnaden som består av skatter. Om en genomsnittlig ingångslön uppskattas till 20 000 kronor uppgår lönekostnaden för arbetsgivaren till 26 300 kronor och nettolönen för den anställde till 15 900 kronor. Skillnaden mellan dessa två – vad arbetsgivaren betalar och vad den anställde får ut – består av 6 300 kronor i

¹⁸ För utvärderingar av stödets effekt, se exempelvis Forslund & Vikström (2011), Forslund m.fl. (2004) och Liljeberg m.fl. (2012).

¹⁹ Riksrevisionen (2013) och Statskontoret (2011).

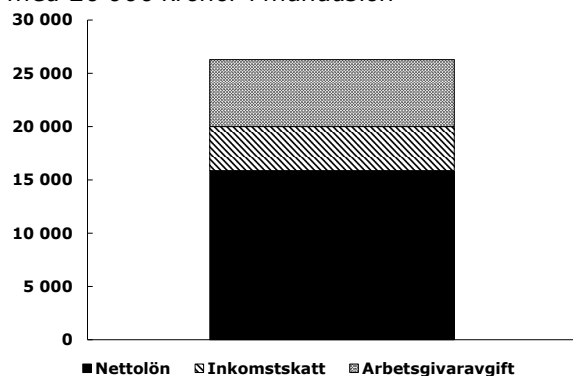
²⁰ Finanspolitiska rådet (2016), s. 78

²¹ Marx (2001) och Neumark (2011).

²² RUT 2016:831

arbetsgivaravgifter och 4 100 kronor i inkomstskatt.

Diagram 22 Lönekostnad, arbetsgivaravgift, inkomstskatt och nettolön för en anställning med 20 000 kronor i månadslön

Källa: Egna beräkningar

Det är alltså teoretiskt möjligt, om än inte alltid kostnadsmässigt möjligt för staten, att sänka lönekostnaderna för anställningar till de höga svenska ingångslönerna med 40 procent, genom att ta bort arbetsgivaravgifter och inkomstskatter, utan att nettolönen behöver minska.

Ett avskaffande av arbetsgivaravgiften motsvarar en sänkning av lönekostnaden med ca 24 procent.²³ Givet realistiska antaganden om aktuell elasticitet, hur mycket efterfrågan på arbetskraft ökar om priset sjunker, kan detta väntas leda till stora sysselsättningseffekter.²⁴

I den svenska debatten är ofta utgångspunkten att förändringar av arbetsgivaravgiften har liten effekt. Anledningen är ett antagagande om att sänkta (höjda) arbetsgivaravgifter övervältras på höjda (sänkta) löner, med en oförändrad lönekostnad som följd.²⁵ Samtidigt finns tecken på att den totala skattekillen på arbete, bestående av inkomstskatter, arbetsgivaravgifter och moms, har en påverkan på sysselsättningen.²⁶

Generellt antas breda och permanenta förändringar av arbetsgivaravgiften övervältras i högre grad. Riktade sänkningar kan antas övervältras i lägre grad. Det faktum att ingångsavdraget är tidsbegränsat för de berörda individerna samt att det riktar sig mot specifika lönelägen kan antas minska risken för övervältring markant. Problemet som ingångsavdraget är tänkt att mildra är

förekomsten av bindande minimilöner som stänger ute stora grupper från arbetsmarknaden. Genom en koncentrerad sänkning riktad mot de grupper som i hög grad kan antas påverkas av dessa minimilöner är det rimligt att vänta sig en förhållandevis låg grad av övervältring och därmed en relativt stor sysselsättningseffekt.

Ingångsavdragets utformning

Ingångsavdraget innebär att arbetsgivaravgiften tas bort de första två åren på arbetsmarknaden för de första 16 000 av månadslönen. Varje person, när hon fyller 18 år eller kommer till Sverige som nyanländ, ges en lönesumma om 384 000 kronor som hon tillåts tjäna utan att några arbetsgivaravgifter behöver betalas. Personen i fråga får dock enbart utnyttja 16 000 kronor per månad från denna pott, vilket innebär att den totala nedsättningen kan nyttjas under två år. Personen i fråga är fri att tjäna mer än 16 000 kronor per månad, men den del av lönen som överstiger denna summa berättigar inte till ytterligare nedsättning.

För personer som tjänar mindre än 16 000 kronor per månad kommer ingångsavdraget att räcka längre än två år. Med denna utformning blir det inte olönsamt, i bemärkelsen att man förlorar en stor del av sitt ingångsavdrag, att ta ett arbete, exempelvis på deltid, med lägre lön än 16 000 kronor.

Centerpartiet föreslår också ett sommarlovsavdrag, där arbetsgivaravgiften för alla under 18 år slopas. Det innebär att ingångsavdraget inte påverkas av om ungdomar feriejobbar före det första inträdet på arbetsmarknaden i myndig ålder.

Rent tekniskt är ingångsavdraget utformat som att de 384 000 kronorna ges till personer i form av checkar som tar formen av en digital notering hos Skatteverket. Innehavaren av dessa checkar kan därefter komma överens med eventuella arbetsgivare om hur många checkar per månad som arbetsgivaren ska få, samt under hur lång tid hen ska få dem. Bakgrunden till denna utformning är att den innebär att den osäkerhet som uppstår om en person har flera arbetsgivare parallellt kan undvikas. Utan detta checksystem påverkas en arbetsgivares nedsättning av om dennes anställd har en annan anställning parallellt. Med checksystemet kommer arbetsgivare och anställd överens i förhand om nedsättningens storlek och längd.

²³ $(1/1,3142-1)=-0,24$.

²⁴ Se WSP (2016b) för ett resonemang kring detta.

²⁵ Se Hansson (2006), Konjunkturinstitutet (2008) och Riksrevisionen (2008) för en förklaring av de teoretiska resonemangen bakom detta.

²⁶ Hansson (2006), Riksrevisionen (2008)

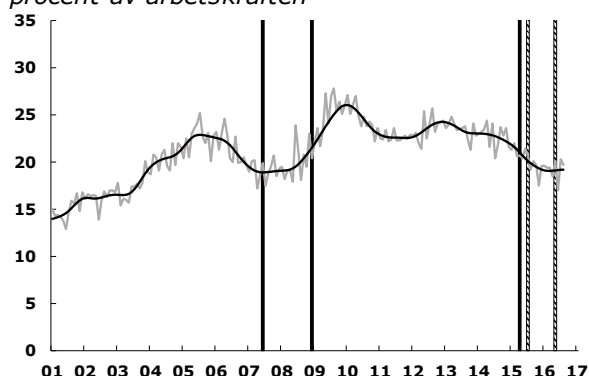
Detta garanterar en sådan nivå av förutsägbarhet att arbetsgivare ska våga anställa.

Ingångsavdragets förhållande till nedsättningen av ungas arbetsgivaravgifter

Ungdomsarbetslösheten i Sverige har varit hög, såväl i absoluta tal som i förhållande till andra åldersgrupper och andra länder, under lång tid. För att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för ungdomar halverade därför Alliansregeringen arbetsgivaravgifterna i två steg under 2007-2009. 2015 koncentrerades nedsättningen ytterligare, innan regeringen började utfasningen av nedsättningen.

Efter den branta uppgången i samband med finanskrisen sjönk ungdomsarbetslösheten tillbaka, med så mycket som 6 procentenheter innan arbetsgivaravgifterna började höjas igen. Det skiljer utvecklingen i Sverige från de flesta andra OECD-länder. Värt att ha i åtanke är att regeringens höjning av arbetsgivaravgiften slutfördes så sent som i juni 2016. Sedan den första höjningen, 1 augusti 2015, har ungdomsarbetslösheten planat ut på en alltjämt hög nivå.

Diagram 23 Ungdomsarbetslöshet (15-24 år), procent av arbetskraften

Not: De tre svarta staplarna visar de tidpunkter som socialavgifterna sänkts för ungdomar, medan de mönsterfyllda staplarna visar de tidpunkter som regeringen har höjt dessa socialavgifter.
Källa: SCB (2016i)

Nedsättningen av ungdomars socialavgifter har dock mötts av kritik. Utgångspunkten för denna kritik har varit en IFAU-studie som visade på begränsade sysselsättningseffekter av nedsättningen.²⁷ Studien ifråga lider förvisso av att den baseras på data från finanskrisen, men det har i rapporten och i andra forum framförts relevant kritik av nedsättningen av

arbetsgivaravgifter. Kritiken sammanfattas i punkterna nedan:

- Sänkningen var för bred och borde i stället ha riktats mot de mest utsatta. Nedsättningen gällde alla ungdomar, i ett brett åldersspann och under lång tid. De flesta av dessa skulle troligen fått jobb ändå. Sänkningen var också procentuellt lika stor för höginkomsttagare som för låginkomsttagare.
- Sänkningen var för liten för att få effekt. En av anledningarna till den låga sysselsättningseffekten kan, enligt IFAU-studien, vara att "den aktuella kostnadsänkningen [är] för liten för att kompensera för den risk det innebär att anställa utbildad och oerfaren arbetskraft."²⁸
- Sänkningen borde ha omfattat även andra utsatta grupper på arbetsmarknaden, inte minst lågutbildade och utlandsfödda, då dessa utgör en stor och ökande andel av dem som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Denna invändning har fått allt större relevans mot bakgrund av det stora antal nyanlända som nu ska etablera sig på svensk arbetsmarknad, varav cirka hälften saknar gymnasiekompetens.

Centerpartiet har tagit till sig av denna kritik och ingångsavdraget är anpassat för att vara effektivare än nedsättningen av ungas arbetsgivaravgifter.

- För det första koncentreras ingångsavdraget till den mest utsatta perioden, de första åren när en person försöker ta sig in på svensk arbetsmarknad. Ingångsavdraget är också koncentrerat till låga löner. Taket på 16 000 kronor i månadslön gör sänkningen procentuellt störst för personer med låga inkomster, som kan antas ha en svagare förankring på arbetsmarknaden.
- För det andra är ingångsavdraget kraftigare än nedsättningen av ungas arbetsgivaravgifter. I stället för att sänka avgifterna tas de bort helt.
- För det tredje inkluderas inte bara ungdomar, utan nyanlända. Givet att denna grupp utgör en stor och växande

²⁷ Egebark & Kaunitz (2013)

²⁸ Egebark & Kaunitz (2013, s. 21)

andel av de som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden innebär det att ingångsavdraget i högre grad är inriktat på personer som kan antas vara i behov av stöd.

Ingångsjobb

Krig och konflikt i Europas närområde har skapat den största flyktingströmmen sedan andra världskriget.

Flyktingströmmarna innebär mycket stora utmaningar, bland annat för de offentliga finanserna. Den enskilt viktigaste faktorn för att göra invandringen till en samhällsekonomisk framgång är svensk arbetsmarknads förmåga att få nyanlända i jobb.²⁹

Nyanländas problem på arbetsmarknaden förklaras, enligt den senaste långtidsutredningen, i hög grad av den höga andelen med färre färdigheter. Det positiva är att nyanlända, generellt, inte verkar vara utsatta för diskriminering i en omfattning som signifikant påverkar deras chanser att komma i arbete, även om diskriminering finns och måste bekämpas.³⁰ Det negativa är att många nyanlända har färdighetsnivåer som till en början gör att de står långt från arbetsmarknaden och att svensk arbetsmarknad är dålig på att få sådana människor i arbete. Forskningen antyder att lägre ingångslöner, i kombination med andra reformer, har potential att öka sysselsättningen hos marginalgrupper.³¹

Centerpartiet uppmanar därför arbetsmarknadens parter att ta sitt ansvar och sänka trösklarna för nyanlända genom att skapa ingångsjobb, med lägre ingångslöner under en period för de nyanlända som inte får arbete, som efter en tid övergår i vanliga ingångslöner. På så vis får nyanlända med svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden en möjlighet att göra det, och kan därmed undvika bidragsberoende.

Givet att parterna tar sitt ansvar är Centerpartiet villigt att sänka såväl inkomstskatterna som arbetsgivaravgifterna för samma personer, upp till en viss lönesumma.

²⁹ I bemärkelsen offentligfinansiellt neutral. Ekberg (2009), OECD (2013b), Ruist (2015) och SOU 2015:95.

³⁰ SOU 2015:104. Att det förekommer diskriminering är troligt, men det är sannolikt inte den främsta förklaringen till varför många nyanlända har svårt att få jobb, särskilt inte i förhållande till situationen i andra länder (Bergh 2014).

³¹ Se till exempel Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) för en sammanfattning av aktuell forskning.

Ingångsjobben består således av tre delar: lägre ingångslön, lägre inkomstskatter och lägre arbetsgivaravgifter. Ingångsavdraget riktar sig bland annat till samma grupper som berörs av ingångsjobben och utgör därför en tredjedel av ingångsjobben. Med sänkta inkomstskatter innebär en lägre bruttolön inte nödvändigtvis lägre disponibel inkomst än med vanliga ingångslöner.

Värt att ha i åtanke är att flyktingar idag väntas kunna leva på en etableringsersättning på knappt 6 800 kronor i månaden, att studenter får låna till ett totalt studiemedel på 10 750 kronor per månad och att garantipensionen uppgår till 7 800 kronor exklusive bostadstillägg. Ett ingångsjobb, med lägre lön men också lägre skatt, innebär sannolikt en bättre ekonomisk situation för den enskilde än de bidrags- och försäkringssystem som många idag förpassas till.

Oavsett hur migrationspolitiken utformas framöver finns det idag hundratusentals människor som väntar på att få komma in på svensk arbetsmarknad. Ominnet görs väntas de senaste årens invandring, i kombination med den svenska arbetsmarknadens oförmåga att integrera nyanlända, leda till att arbetslösheten återigen börjar öka om några år.³²

För att vända utvecklingen och klara utmaningen krävs att såväl politiken som arbetsmarknadens parter vågar pröva nya lösningar. Mer av det som redan testats hittills räcker inte. Ingångsjobben är en viktig del av lösningen.

Sommarjobsavdrag

Att få ett sommarjobb är för många ungdomar ett sätt att få arbetslivserfarenhet, referenser och en förbättrad privatekonomi.³³

Att få in en fot på arbetsmarknaden är därför viktigt för ett stort antal ungdomar. Inte minst gäller det för de knappt 20 000 ungdomar under 19 år som varken arbetar eller studerar.³⁴

För att underlätta för ungdomar att göra entré på arbetsmarknaden föreslår Centerpartiet ett sommarjobsavdrag.

³² Konjunkturinstitutet (2016b)

³³ Se Alam m.fl. (2013) för en beskrivning av forskningen kring effekten av sommarjobb. Deras slutsats kan förenklat sammanfattas som att kommunala sommarjobb gynnar kvinnor med låga inkomster och personer som arbetar med något som är relevant för deras utbildning.

³⁴ SCB (2016e)

Sommarjobbsavdraget innebär att arbetsgivaravgiften slopas helt för personer under 18 år. Detta väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 700 miljoner kronor per år.³⁵

Utbyggt RUT-avdrag

RUT-avdraget har tre huvudsakliga fördelar.³⁶ För det första skapar det arbetstillfällen för människor som har svårt att få in en fot på arbetsmarknaden. För det andra frigör det tid för köparen som hen kan använda för att öka sitt arbetsutbud.³⁷ Och för det tredje minskar det svartarbete, bidrar till en högre skattemoral och ökar tryggheten för de som istället kan jobba vitt.³⁸

Hälften av alla RUT-företag är enmansföretag och 82 procent av företagen startade efter att RUT-avdraget infördes.³⁹ Det sistnämnda indikerar att reformen var en förutsättning för det kraftigt ökande företagandet som skett sen dess.

52 procent av RUT-företagarna är kvinnor och hälften av dessa företagare är utrikes födda.⁴⁰ Därtill är var tredje anställd i RUT-företag utrikes född och var fjärde har som mest förgymnasial utbildning. RUT-avdraget är således viktigt för såväl kvinnors som utrikesföddas företagande. Det är dessutom viktigt för personer med kort utbildningsbakgrund.

Centerpartiet har varit drivande i införandet av RUT. Under 2015 lyckades Centerpartiet också säkerställa att RUT-avdraget utvidgades, inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Men mer kan och måste göras. Det är anmärkningsvärt att regeringen, i såväl 2015 års ekonomiska vårproposition som budgetpropositionen för 2016, lade förslag som begränsade RUT. Taket halverades, från 50 000 till 25 000 kronor, och tjänster plockades bort. Att regeringen nu har genomfört partiella återställningar av RUT är glädjande, men vittnar också om en bristande förståelse för RUT-

avdragets funktion och behovet av att stimulera framväxten av fler jobb i arbetsintensiva branscher. RUT-avdragets förtjänster består inte enbart i en skattelättnad för köparen. Framförallt är det i stället en förutsättning för ökat företagande, fler jobb och mindre svartarbete. Regeringens sänkning av taket var tänkt att vara en fördelningspolitisk förbättring, men drabbade i stället främst företagare och anställda i branschen; människor som tidigare ofta stått långt från arbetsmarknaden.

Centerpartiet föreslår därför att taket för RUT-avdraget höjs till 75 000 kronor. Tvätteritjänster, läxhjälp och reparationer av vitvaror bör inkluderas i avdraget. Därtill bör senior-RUT, där avdrag få göras med 60 procent för personer över 80 år, införas. Denna utbyggnad av RUT väntas totalt innebära en offentligfinansiell kostnad om 510 miljoner kronor per år.⁴¹

Ingångsföretag

För många människor, såväl inrikes födda som nyanlända, skulle småskaligt företagande kunna vara en språngbräda till den svenska arbetsmarknaden och det svenska samhället. Att starta företag är dock ofta både dyrt och krångligt. Det gäller särskilt för personer med liten erfarenhet av svenska lagar, regler och myndigheter. Utomeuropeiskt födda företagare anser i högre grad att lagar och regleringar utgör ett problem än vad inrikes födda företagare gör.⁴² I länder med högre administrativa hinder för företagande är också en lägre andel av de utrikes födda egenföretagare.⁴³ Att minska den lagstadgade administrativa bördan för småskaligt företagande har därför potential att bidra till integrationen.

I flera andra länder finns system som ger möjlighet till omfattande regelförenklingar för de absolut minsta företagen.⁴⁴ I Frankrike kan små enmansföretagare bli så kallade auto-entreprenuers och behöver då inte betala varken inkomstskatt eller sociala avgifter.

³⁵ RUT 2016:911

³⁶ För såväl en teoretisk beskrivning som en empirisk uppskattning av effekten av RUT-avdraget, se exempelvis Konjunkturinstitutet (2011).

³⁷ Se exempelvis Halldén & Stenberg (2015).

³⁸ Skatteverket (2011). Flood m.fl. (2013) refererar en undersökning som visar att andelen som anser att det är omoraliskt att köpa tjänster svart ökat efter RUT-avdragets införande.

³⁹ SCB (2016d)

⁴⁰ SCB (2016d)

⁴¹ För en beräkning av effekten av höjt tak, se Prop. 2015/16:1 samt RUT 2016:574. För en beräkning av effekten av att inkludera läxhjälp, se Prop.

2014/15:100. Effekterna av att inkludera tvättjänster har uppskattats med hjälp av SCB (2015a) och egna beräkningar. För effekten av att öka avdraget för personer över 80 år, se RUT 2016:611. Därtill kommer kostnaden för reparation av vitvaror, som dock också återfinns i budgetpropositionen och därmed inte utgör en kostnad i förhållande till regeringen.

⁴² Aldén & Hammarstedt (2014)

⁴³ Aiyar m.fl. (2016)

⁴⁴ Se till exempel Världsbanken (2007) och OECD (2009) för en översikt över beskattningen av mikroföretag i andra länder.

Istället betalar de en fast andel av sin omsättning i skatt. På liknande sätt har små enmansföretagare i Tjeckien möjlighet att få sina utgifter schablonmässigt bestämda, och skatten betalas då i huvudsak baserat på försäljningen. System med liknande inriktningar finns bland annat i Polen, Sydafrika, Österrike och Mexiko.

Centerpartiet föreslår att en ny företagsform införs för riktigt små företag, med högst 250 000 kronor i omsättning: ingångsföretag. Ingångsföretag ska fungera som enskild firma gör idag, men med ordentliga regelförenklingar. Ingångsföretagen ska inte betala vare sig inkomstskatt, egenavgifter eller moms. Istället för vanliga skatter och avgifter betalas en schablonmässigt beräknad skatt, baserad på omsättningen, med en skattesats på 25 procent. Genom att ingångsföretag endast betalar en sådan omsättningskatt krävs det inte att de upprätthåller samma omfattande bokföring som vanliga företag åläggs att göra. För att möjliggöra denna nya företagsform i praktiken bör Skatteverket ges i uppdrag att ta fram en plattform som tillåter att skatt dras direkt, via en app, vid elektroniska köp. Reformen beräknas medföra en offentligfinansieell kostnad om 600 miljoner kronor årligen.⁴⁵

Fördelningpolitiska överväganden

När man diskuterar enkla jobb och ingångslöner uppkommer, av naturliga skäl, ett antal fördelningpolitiska frågor. Det är därför viktigt att påpeka att den stora klyftan i Sverige inte går mellan personer med en lägre lön och personer med en högre lön, utan mellan de som har ett jobb och de som inte har det.

I Sverige finns det 1,15 miljoner människor med låg ekonomisk standard, det vill säga som tjänar mindre än 60 procent av medianinkomsten.⁴⁶ Det motsvarar 15 procent av befolkningen. Bland de som inte arbetar är andelen 33 procent, bland de som deltidsarbetar är den 12 procent och bland de som heltidsarbetar är den fyra procent. Ett annat sätt att uttrycka samma sak är att konstatera att 88 procent av de med låg ekonomisk standard inte arbetar heltid. Låg ekonomisk standard är alltså i hög grad resultatet av att inte ha ett heltidsjobb.

En annan aspekt av fördelningpolitiken som är viktig att ha i åtanke är att den höga graden av ekonomisk jämlikhet i Sverige i stor

utsträckning är resultatet av en jämn inkomstfördelning, snarare än en omfattande omfördelning via skatter och transfereringar. Det skulle kunna tas till intäkt för vikten av att bevara denna sammanpressade lönestruktur. Det är dock bara möjligt att göra, utan negativa effekter på sysselsättningen, om också befolkningens produktivitet är jämnt fördelad.⁴⁷

Det är därtill viktigt, som nämnts i föregående avsnitt, att ha i åtanke att flyktingar idag väntas kunna leva på en etableringsersättning på knappt 6 800 kronor i månaden, att studenter får låna till ett totalt studiemedel på 10 750 kronor per månad och att garantipensionen uppgår till 7 800 kronor exklusive bostadstillägg. Ett jobb med något lägre ingångslön innebär sannolikt en bättre ekonomisk situation för den enskilde än de bidrags- och försäkringssystem som många idag förpassas till.

Dessutom gör personer som tar sig in på arbetsmarknaden generellt en relativt snabb lönekarriär.⁴⁸ Risken för låglönefallor är därför liten. Enligt en underlagsrapport från analysföretaget WSP, framtagen åt Centerpartiet, konstateras för det första att nyanlända som får ett jobb fyrdubblar sin inkomst på tio år och för det andra att om inträdet på arbetsmarknaden skulle ske ett år tidigare skulle gruppen nyanländas totala inkomster över en tioårsperiod öka med 20 procent.⁴⁹ Även om inträdet sker till en lägre ingångslön blir ändå den totala inkomsten över en tioårsperiod väsentligt högre. Det viktiga är alltså att snabbt komma in på arbetsmarknaden och påbörja en lönekarriär.

7.3 Fler företag – fler jobb

Den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen. Dessa jobbskapare måste få rejält sänkta trösklar till att ta steget att anställa. På samma sätt måste det svenska företagandet tillgängliggöras för fler. De första stegen som anställd eller företagare måste vara betydligt enklare och mer tillgängligt än idag.

Lättare att bygga upp företag *Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda*

Den första och på många sätt största utmaningen i ett företags utveckling är när det går från att vara ett enmansföretag utan

⁴⁵ Egna beräkningar baserade på RUT 2015:2022.

⁴⁶ Den exakta definitionen är något mer komplicerad. Ett hushålls disponibla inkomster, inklusive skatter och transfereringar, viktas med avseende på

hushållskompositionen enligt en skala som OECD tagit fram. Se RUT 2016:929.

⁴⁷ Se Andersen (2015) för resonemang kring detta.

⁴⁸ WSP (2016a)

⁴⁹ WSP (2016a)

anställda till att anställa en första person. De företag som tagit sig över den tröskeln har sedan enklare att växa och anställa ytterligare.⁵⁰

Mellan 2004 och 2014 gick i genomsnitt 36 500 företag varje år från att ha noll anställda till att ha minst anställd. I genomsnitt återgick 12 500 företag efter ett år till att inte ha några anställda igen.⁵¹ Det innebär att cirka en tiondel av enmansföretagarna anställer varje år, samtidigt som undersökningar visar att cirka en fjärdedel egentligen skulle vilja börja anställa.⁵² Även en mindre ökning av antalet företagare som inte bara vill anställa, utan kan och vågar, skulle därmed skapa tusentals jobb.

Höga kostnader för att anställa är vad småföretag själva anser vara ett av de största hindren för tillväxt. I Företagarnas och Swedbanks årliga undersökning Småföretagsbarometern har höga arbetskostnader alltid varit bland de största, eller det enskilt största, hindret för tillväxt bland småföretag.⁵³

Centerpartiet föreslår därför att ingen arbetsgivaravgift ska behöva betalas under de första två åren, när en enmansföretagare anställer sin första medarbetare. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att man tänker kopiera delar av Centerpartiets förslag, vilket är bra. Regeringens version innehåller dock ett antal onödiga och oförståeliga begränsningar. Bland annat exkluderas alla aktieföretag, trots att det är den vanligaste bolagsformen för företagare som vill anställa.

Centerpartiet vidhåller att arbetsgivaravgiften för den första anställde ska slopas för fler typer av företag och under längre tid jämfört med regeringens förslag. Förslaget väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 1 miljard kronor 2017 och 1,6 miljarder kronor per år därefter.⁵⁴

Utbyggt ROT-avdrag

År 2009 införde Alliansen ROT-avdraget, en skattereduktion på 50 procent av arbetskostnaden för tjänster som innefattar renovering, ombyggnad och tillbyggnad, med ett tak på 50 000 kronor i skattereduktion. År 2016 sänkte regeringen detta avdrag till 30 procent, med bibehållt tak.

Det krävs nu en arbetskostnad på strax under 167 000 kronor per år för att kunna utnyttja ROT-avdraget till fullo. Tidigare krävdes en arbetskostnad på enbart 100 000 kronor. I och med att det högsta möjliga avdraget är oförändrat så påverkar förändringen av ROT-avdraget enbart dem som köper ROT-tjänster för under 167 000 kronor per år. Det är därför bara de små ROT-köparna som straffas av reformen.

Det är dock inte den tveksamma fördelningspolitiska profilen av förändringen som är det största problemet. ROT-avdraget är en kraftfull åtgärd för att skapa fler vita arbetstillfällen. Det har kraftigt minskat skattekillen på vitt arbete relativt svart. För en hantverkare med en bruttolön på 30 000 kronor per månad minskade ROT-avdraget skattekillen från 160 kronor per arbetad timme till 14 kronor per arbetad timme.⁵⁵ Med sänkningen av ROT ökar skattekillen igen från 14 kronor till 71 kronor, motsvarande en femdubbling av skattekillen.

När nu ROT-avdraget försämrats riskerar svartarbetet att växa tillbaka. Hade ROT-avdraget helt avskaffats visar enkätsvar på att den svarta ROT-sektorn hade ökat med cirka 15 procent i arbetade timmar.⁵⁶ Det finns också anledning att misstänka att när de tillfrågade i enkäter svarar att de helt kommer avstå från ROT-arbete, överväger de i själva verket att utföra det svart.

Såväl Ekobrottsmyndigheten som Ekonomistyrningsverket avstyrkte regeringens förslag om att minska ROT, med hänvisning till att sänkningen skulle öka svartarbetet inom sektorn då skattekillen minskade.⁵⁷ Arbetsförmedlingen ansåg också att regeringen troligen underskattade de negativa sysselsättningseffekterna av det minskade avdraget.⁵⁸

Till följd av den planerade minskningen av ROT-avdraget ökade ROT-tjänsterna kraftigt de sista månaderna 2015, med en historisk topp i ROT-användningen från sista kvartalet 2015 fram till januari 2016. Sedan början av året har det skett ett fall i köpare och utförare av ROT-tjänster.

Under sommarmånaderna juni–augusti föll antalet köpare och utförare av ROT-tjänster med 18 respektive 16 procent, mätt månadsvis,

⁵⁰ NUTEK (2005)

⁵¹ RUT 2016:840

⁵² Tillväxtverket (2014)

⁵³ Företagarna (2015)

⁵⁴ RUT 2016:840

⁵⁵ ESV (2015)

⁵⁶ Skatteverket (2011)

⁵⁷ Ekobrottsmyndigheten (2015) och ESV (2015)

⁵⁸ Arbetsförmedlingen (2015a)

mellan 2015 och 2016.⁵⁹ En del av denna nedgång kan troligen förklaras av ökat svartarbete. En undersökning av Yougov visar att en tredjedel av de som funderar på att renovera eller bygga om hemmet i år kan tänka sig att betala hantverkare helt eller delvis svart.⁶⁰

Dessa siffror kan underskatta effekten av reformen om ROT-avdraget främst skapar en kulturell förändring så att svartarbete anses fult och att denna kultur i och med förändringen kommer försvinna gradvis snarare än direkt. Mätningar från Demoskop visar att förhållningssättet till svartarbete kontinuerligt förbättrades 2007–2012.⁶¹ Över en tredjedel som tidigare kunde tänka sig att anlita någon svart har ångrat sig. Det tycks finnas ett tydligt samband mellan detta och ROT- och RUT-avdragen.

Mot bakgrund av ovanstående vill Centerpartiet därför återställa ROT-avdraget till 50 procent av arbetskostnaden. Denna reform väntas medföra minskade skatteintäkter om 6,7 miljarder kronor år 2017.⁶²

Sänkt krav på aktiekapital

Jämfört med genomsnittet för höginkomstländerna inom OECD är den administrativa proceduren för att starta ett aktiebolag både billigare och snabbare i Sverige.⁶³ Sverige utmärker sig dock genom att ha högre minimikrav för nivån av aktiekapital. Som jämförelse har mindre än hälften av höginkomstländerna inom OECD ett krav på aktiekapital överhuvudtaget. Ett högt krav på aktiekapital utgör ett hinder för att starta ett nytt företag. Detta gäller i synnerhet för mindre arbetsintensiva tjänsteföretag där ett större aktiekapital inte krävs för att bedriva verksamheten. I avsaknad av tillräckligt kapital kan sådana företag då inte ta del av de fördelar som bolagisering innebär.

Det huvudsakliga syftet med krav på aktiekapital har historiskt varit att skydda fordringsägare och öka förtroendet för aktiebolag.⁶⁴ Erfarenheter från andra länder visar dock att marknadsaktörerna klarar av att uppnå detta genom privata avtal eller med hjälp av flexibla lagar.⁶⁵ Med detta som bakgrund var Centerpartiet med och sänkte kravet på aktiekapital från 100 000 kronor till 50 000 kronor. Denna gräns utgör dock fortfarande en

för hög tröskel. Centerpartiet föreslår därför att kravet på aktiekapital sänks ytterligare: från 50 000 kronor till 25 000 kronor.

Personaloptioner

Att få ett nystartat innovationsföretag att växa är en komplex uppgift. Flera olika aktörer med olika intressen måste samarbeta i en situation präglad av genuin osäkerhet. I bland annat Silicon Valley har personaloptioner utvecklats till en lösning på många av de problem som uppstår i denna process.⁶⁶ Till exempel kan entreprenören i uppstartsfasen sällan betala löner på de nivåer som är nödvändiga för att kunna attrahera rätt kompetens. Med hjälp av personaloptioner kan nyckelmedarbetare kompenseras genom att göras till delägare, snarare än att ges en hög lön. Det ger små företag med begränsad likviditet möjlighet att attrahera nödvändig nyckelkompetens.

I Sverige har dock användandet av personaloptioner hämmats av skattereglemas utformning. Den förmån personaloptionen innebär beskattas som inkomst av tjänst, vilket i praktiken innebär en för hög skattenivå för att personaloptioner ska vara användbara. Därtill beskattas denna förmån redan när optionen utnyttjas. Optionsinnehavaren måste därför betala skatt innan värdet på de underliggande aktierna har realiserats, vilket då kan innebära att aktier direkt måste säljas för att kunna bekosta skattebetalningen.

Centerpartiet lyckades i regeringsställning få till stånd en utredning om villkoren för personaloptioner. Denna utredning har nu lämnat sitt slutbetänkande.⁶⁷ Utredningens förslag är tyvärr alltför begränsat. Förslaget innebär visserligen att personaloptioner under vissa förutsättningar undantas från förmånsbeskattning, vilket är i linje med vad Centerpartiet föreslår, men kriterierna för att undgå förmånsbeskattning är alltför begränsande.

Sådana personaloptioner med annorlunda beskattningsregler, så kallade kvalificerade personaloptioner, föreslås endast kunna ges ut av små och unga företag. Företag med låg värdering har redan idag möjligheten att använda värdepappersbaserade incitamentsprogram utan alltför stora problem. Det är just när företaget uppnår ett så högt värde att sådana incitamentsprogram blir

⁵⁹ Skatteverket (2016b)

⁶⁰ If (2015)

⁶¹ Skatteverket (2014)

⁶² RUT 2016:1310

⁶³ Världsbanken (2016)

⁶⁴ Världsbanken (2014)

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Henrekson & Sanandaji (2014)

⁶⁷ SOU 2016:23

problematiska som kvalificerade personaloptioner skulle göra mest nytta. Att utredningens förslag därtill stänger ute vissa branscher för att de inte förväntas innehålla innovativa företag är feltänkt. Det är omöjligt att i förväg peka ut vilka branscher som kan tänkas producera nya innovativa företag. Det är vidare olyckligt att personer med en ägarandel i företaget inte kan få ta del av kvalificerade personaloptioner. Detta begränsar möjligheten att använda personaloptioner för att lösa intressekonflikten mellan externa investerare och entreprenören.

Enligt utredningens förslag får endast företag med som mest 50 anställda samt en nettoomsättning eller balansomsättning på högst 80 miljoner kronor ta del av de nya optionsreglerna. I Storbritannien får företag med upp till 250 anställda och upp till 30 miljoner brittiska pund, motsvarande ungefär 350 miljoner kronor, i bruttotillgångar ta del av deras motsvarighet till förbättrade optionsregler. Centerpartiet anser att de gränser Storbritannien använder för optionsbeskattning ska gälla även i Sverige. Centerpartiet anser därtill att fler branscher bör kunna använda kvalificerade personaloptioner. Slutligen bör det inte finnas en gräns på att endast företag som är sju år eller yngre får använda kvalificerade personaloptioner.

Införandet av kvalificerade personaloptioner, med bredare regler enligt ovan, beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad på 800 miljoner kronor årligen.⁶⁸

Förenklade 3:12-regler

Sedan den stora skattereformen på 1990-talet beskattas kapitalinkomster lägre än arbetsinkomster. Tanken med reformen var att den skulle gynna företagsamhet. I syfte att förhindra att småföretagare skulle utnyttja regelverket genom att klassa egentliga arbetsinkomster som kapitalinkomster infördes de så kallade 3:12-reglerna. Istället för att gynna företagsamhet har komplexiteten i regelverket snarare bidragit till att småföretagare belastas med ännu mer regelkrångel, kombinerat med svårigheter att sätta företagets kapital i arbete. Sedan 2006 har regelverket kring 3:12 successivt förenklats, men reglerna anses allmänt höra till de mest tekniskt komplexa beskattningsreglerna i Sverige för fysiska personer.

Regeringen har meddelat att man vill skärpa beskattningen i 3:12. Detta är helt fel väg att

gå. Centerpartiet vill tvärtom förenkla regelverket. 3:12-reglerna bör därför ses över i syfte att reformera och förenkla dem. Skatteundandragande bör självklart alltid motverkas. Men utformningen av 3:12-reglerna bör bygga på principen att företagsamhet är någonting som bör uppmuntras och reglerna bör därför inte ha en striktare utformning än nödvändigt.

Utökat investeraravdrag

För att små företag ska kunna växa och anställa krävs kapital. Tillgången till riskvilligt kapital är därför central. Centerpartiet och Alliansen införde därför under 2013 ett investeraravdrag. Det innebär att fysiska personer kan investera upp till 1,3 miljoner kronor i ett mindre företag, i samband med företagets bildande eller en nyemission, och få göra avdrag på skatten med hälften, det vill säga upp till och med 650 000 kronor. Investeraravdraget stimulerar till investeringar i, och utveckling av, svenska småföretag. På så sätt bidrar det till att fler jobb skapas.

Bara under det första året investerade drygt 6 600 personer knappt 400 miljoner kronor i nästan 500 företag med hjälp av investeraravdraget. Det finns dock stor utvecklingspotential. Finansdepartementet räknade vid reformens införande med att cirka 17 000 företag kunde kvalificera sig som sådana företag som omfattas av investeraravdraget.⁶⁹

Att investeraravdraget inte används i högre utsträckning beror, förutom att det fortfarande är relativt nytt, till stor del på de regler och begränsningar som omgärdar det. För det första är beloppsgränserna inom investeraravdraget för låga. I Storbritannien finns ett system liknande det svenska investeraravdraget kallat Enterprise Investment Scheme (EIS).⁷⁰ Endast 42 procent av alla företag som får investeringar genom EIS får investeringar som är mindre än 100 000 brittiska pund, motsvarande 1,35 miljoner kronor. Ytterligare cirka 30 procent av företagen får investeringar som är mellan 100 000 och 300 000 brittiska pund, motsvarande mellan 1,35 miljoner och 4 miljoner kronor. Det borde därför finnas stor potential i att höja det låga taket i det svenska investeraravdraget. Även den låga avdragsrätten gör det svenska investeraravdraget mindre attraktivt. Inom EIS beviljas en skattelättnad som är dubbelt så hög som för det svenska investeraravdraget.

Vidare hämmas användandet av investeraravdraget av för krångliga och

⁶⁸ RUT 2016:1656

⁶⁹ Prop. 2013/14:134

⁷⁰ HM Revenue & Customs (2014)

begränsande regler. Mot bakgrund av EU-kommissionens nya riktlinjer om statligt stöd har den nuvarande regeringen begränsat möjligheterna till att använda investeraravdraget.⁷¹ Det är riktigt att Sverige ska följa kommissionens riktlinjer. Regeringen har dock troligen gått längre än vad de nya riktlinjerna kräver. Numera kan inte personer som är närstående till en delägare i ett företag ta del av investeraravdraget vid en investering i det företaget. Även andra delar av regelverket kring investeraravdraget hämmar dess användande. Utformningen har i för hög utsträckning varit inriktad på att hindra verklig eller inbillad risk för skatteplanering, och inte på att göra investeraravdraget användbart för potentiella investerare.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att investeraravdraget bör vidareutvecklas. Avdragsrätten bör dubblas till 30 procent och taket höjas till 3 miljoner kronor. Samtidigt bör reglerna kring investeraravdraget ses över och förenklas. Dessa förändringar beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad på 83 miljoner kronor årligen.⁷²

Effektivisera och sprid det statliga riskkapitalet

Statligt riskkapital kan i flera fall och i flera regioner vara ett viktigt komplement till privat riskkapital, där detta inte fått förutsättningar att utvecklas. Det avgörande är dock att det statliga kapitalet fungerar som katalysator för privata investeringar och entreprenörskap, inte att det ersätter privat kapital.

Centerpartiet har varit med och effektiviserat det statliga riskkapitalet. Inte minst har vi gjort det tillgängligt i hela Sverige. Centerpartiet ser positivt på ett ökat samarbete mellan privat och offentligt riskkapital. Det statliga riskkapitalet bör i högre grad komplettera det privata genom att "toppa upp" privata investeringar. Detta bör exempelvis ske genom så kallade fond-i-fond-lösningar, där statligt riskkapital investeras i en mångfald av privata riskkapitalfonder som, utifrån givna direktiv, står för de konkreta investeringsbesluten. På så vis ökas tillgången till kapital, samtidigt som riskerna sprids och effektiviteten ökar.

Samtidigt är det viktigt att säkerställa att det statliga riskkapitalet kommer företag i hela landet till del. Regeringen har valt den motsatta vägen och har nu lagt ner Inlandsinnovation, ett statlig ägt riskkapitalbolag för företag i kommuner eller delar av kommuner i

Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län. Bolaget kommer att finnas kvar vid namn, men funktionen fasas ut.

Nedläggningen av Inlandsinnovation är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik bidrar till ökad centralisering och minskat företagande.

Minskat regelkrångel

Det finns dolda kostnader för jobbskaparna i form av regelkrångel, som kostar såväl tid som pengar att hantera. Under Centerpartiets tid i regeringen minskades regelbördan för svenska företag motsvarande arbetstid för sju miljarder kronor.⁷³ Centerpartiet anser att detta arbete måste fortsätta. Varje regelverk som påverkar företagare måste vara ändamålsenligt utformat, enkelt och väl motiverat.

Vägen till ett minskat regelkrångel är dock fortfarande lång. Lagstiftnings- och regleringsarbetet måste i högre grad präglas av insikten att regleringar endast är ett av flera möjliga instrument för att genomföra en förändring. Många gånger kan samma resultat nås med verktyg som är mindre betungande för företagen, såsom exempelvis information, ekonomiska incitament eller självreglering av till exempel branschorganisationer. Utformningen av regler måste också i högre utsträckning genomsyras av insikten att aktörer på marknaden faktiskt är kapabla att skriva ömsesidigt fördelaktiga avtal för att på egen hand lösa problem. Att exempelvis påtvinga företag ett högt aktiekapital för att förbättra deras kreditvärdighet är bortkastat och innebär endast regelkrångel. Företagare är kapabla att lösa sådana problem själva utan inblandning från lagstiftaren.

En regel in – en regel ut

En övergripande prioritet inom hela den statliga verksamheten måste vara att minska regelbördan för företagen. Veldigång många av de regler som finns har dock ofta ett lovvärt syfte. Av den anledningen blir det i praktiken också ofta svårt att faktiskt ta bort regler. Detta gäller i synnerhet då varje enskild regel inte alltid är särskilt betungande, utan att det oftast är summan av regler som utgör problemet. För att regelförenklaringsarbetet ska bli effektivare och få högre prioritet måste därför processen kring införandet av regler förändras. En liknelse kan göras till statens budgetprocess, där en dåligt utformad process kan leda till strukturella

⁷¹ Prop. 2015/16:1

⁷² Egna beräkningar, Prop. 2015/16:1

⁷³ Riksrevisionen (2012)

underskott.⁷⁴ På samma sätt som det finanspolitiska ramverket förbättrat budgetprocessen behövs därför en förbättrad process för hanteringen av regler.

Centerpartiet vill därför införa ett krav på "en regel in – en ut". Nya regler som innebär ökade kostnader skulle därför tvunget behöva kombineras med regelförenklingar som minst kompenserar för kostnadsökningarna. Fler regler bör också ges så kallade solnedgångsklausuler, som innebär att en regel ges ett slutdatum vid vilket det måste visas att dess fördelar fortsatt överstiger dess nackdelar för att regeln ifråga ska få vara kvar.⁷⁵ I Storbritannien ska alla större nya regleringar som rör företag som huvudregel föras med översyns- eller solnedgångsklausuler.⁷⁶ Denna ambition bör även finnas i Sverige.

Det bör också bli vanligare att en enskild myndighet ges ett helhetsansvar för att handlägga exempelvis tillståndsärenden, för att underlätta för den eller de som söker tillstånd genom att dessa enbart behöver ha kontakt med en myndighet.

Slopad revisionsplikt

En viktig reform för minskat regelkrångel var att undanta vissa företag från kravet på revisionsplikt. Detta genomförde Alliansregeringen år 2009. Revisionsplikten innebär att ett aktiebolag måste ha en revisor som granskar bland annat årsredovisningen och bokföringen. Numera undantas småföretag som uppfyller två av följande kriterier: högst 3 anställda, högst 1,5 miljoner kronor i balansomsättning och högst 3 miljoner kronor i nettoomsättning. Detta innebär att drygt 70 procent av landets aktiebolag undantas från revisionsplikt. Centerpartiet vill utveckla denna reform så att fler företag undantas från kravet på revisionsplikt.

Det har framförts argument mot denna typ av förenklingar. Exempelvis har en rapport från Ekobrottsmyndigheten påstått visa att reformen underlättar ekonomisk brottslighet.⁷⁷ Värt att ha i åtanke är att denna rapport baseras på en granskning av enbart drygt 300 företag som anmälts för brottslighet. Det är alltså inte ett representativt urval av svenska småföretagare. Hälften av de granskade bolagen hade valt bort revisor, medan den andra hälften hade revisor. Av bolagen som

startats efter förändringen av revisionsplikten är det en större andel av företagen med revisor som bedöms ha startat bolaget i brottsligt syfte än andelen bolag som valt bort revisor. Sammanfattningsvis är det inte ens i den lilla undergrupp företag som anmälts för brott tydligt att undantaget från revisionsplikt signifikant påverkat möjligheten att begå brott.

Den stora majoriteten småföretagare är hårt arbetande och laglydiga. Värde av att göra deras verksamhet enklare överstiger vida den begränsade risk som minskad kontroll medför. Denna risk bör också mötas av ökade kontroller av misstänkt verksamhet, snarare än genom att brett försämra det svenska företagsklimatet.

Småföretagsvänlig upphandling

Den offentliga sektorn i Sverige gör varje år inköp för uppskattningsvis 625 miljarder kronor.⁷⁸ Att den offentliga upphandlingen fungerar är således viktigt för skattebetalarna, som ska få valuta för sina pengar, men också för företagen, där offentlig upphandling utgör en viktig marknad.

Idag är fyra av fem anbudsgivare små- eller mikroföretag.⁷⁹ Mikroföretagen utgör hela 44 procent av anbudsgivarna, medan stora företag endast utgör fyra procent av anbudsgivarna. Däremot står stora företag för fyra av tio anbud. På liknande sätt står stora företag för fyra av tio kontrakterade anbud. Huvudskälet till att inte fler små företag deltar i, och vinner, anbudsförfaranden är att systemet är för komplicerat och tar för lång tid.

Regeringens förslag till ny upphandlingslag kommer att öka krånglet för småföretagen än mer. Lagrådet riktade, i en över 400 sidor lång remiss, svidande kritik mot regeringens förslag. De föreslagna upphandlingsreglerna kommer att bli mycket svårhanterade för företag utan kollektivavtal. I praktiken kommer de att ställas inför två alternativ: att antingen ansluta sig till ett kollektivavtal eller att sluta delta i offentliga upphandlingar och som underleverantörer åt företag som deltar i upphandlingar.

Regeringen föreslår att den upphandlande myndigheten, exempelvis den enskilda kommunen, efter samråd med arbetsmarknadens parter ska få avgöra vilket av alla 685 centrala kollektivavtal som ska tillämpas i den specifika upphandlingen och

⁷⁴ Se exempelvis von Hagen (2005).

⁷⁵ Även Lindbeckkommissionen föreslog att regleringar periodvis skulle omprövas (SOU 1993:16).

⁷⁶ Department for Business, Innovation & Skills (2013)

⁷⁷ Ekobrottsmyndigheten (2016)

⁷⁸ Konkurrensverket (2015)

⁷⁹ Ibid.

vilka villkor som ska gälla. Detta innebär stora praktiska och administrativa utmaningar för både företag utan kollektivavtal och upphandlande myndigheter att hantera det föreslagna systemet. Ofta finns det flera kollektivavtal som är tillämpliga på ett och samma slags arbete. Det finns uppenbar risk för att olika upphandlande myndigheter då kommer att välja olika kollektivavtal för samma typ av arbete.

Regeringens förslag kommer alltså att öka den administrativa bördan för såväl företag som upphandlande myndigheter. Särskilt hårt kommer små företag att drabbas. Listan över oklarheter och tillämpningssvårigheter kan tyvärr göras lång. Centerpartiet motsätter sig därför regeringens förslag. Upphandlande myndigheter bör föregå med gott exempel när det kommer till att bland annat ta socialt ansvar, och visa miljöhänsyn. Tyvärr finns ett antal exempel på när upphandlande myndigheter brustit i urvalsprocess och tillsyn, med konsekvensen att oseriösa aktörer lyckats vinna kontrakt trots missförhållanden. Centerpartiet ser allvarligt på sådana händelser och ser att det finns skäl att stärka upphandlingsregelverket. Redan idag finns dock möjligheter att ställa sociala krav. Centerpartiet motsätter sig helt förslaget som ger upphandlande myndigheter rätt att ställa arbetsrättsliga krav utöver den hårda kärnan, gällande exempelvis försäkringar, tjänstepension och annan ledighet än semester.

Lyckade generationsväxlingar

Drygt var femte småföretagare, vilket motsvarar 60 000 företag med anställda, räknar med att dra sig tillbaka från sitt företag inom de kommande fem åren.⁸⁰ Vi står inför en betydande generationsväxling bland de som skapar jobben. Drivs inte dessa företag vidare är det inte bara en förlust för den enskilde, som ofta ger upp ett livsverk, utan det får också stora konsekvenser för ekonomin i stort. Det är därför olyckligt att dagens skatteregler försvårar för goda generationsskiften av fåmansföretag. En försäljning av ett fåmansföretag till en familjemedlem kan medföra högre beskattning än en försäljning till en utomstående part, vilket då direkt missgynnar att ett företag stannar kvar inom familjen. Skattereglerna bör inte vara utformade så att de missgynnar ägarledda företag med långsiktigt engagemang för verksamheten.

Därtill tvingas den som säljer till en utomstående part att, på grund av de så kallade

karensreglerna, låsa sitt kapital under lång tid för att undvika att kapitalvinsten beskattas som löneinkomst, vilket i så fall skulle innebära en betydligt högre skattesats än normal kapitalbeskattning. Skattesystemet ger därmed incitament till att låsa in kapital istället för att direkt återinvestera det. Centerpartiet menar därför att reglerna för generationsväxling måste ses över i syfte att motverka sådana skadliga incitament och att garantera att skattesystemet inte försvårar för familjeföretag att förbli just familjeföretag.

E-inkomst och företagares trygghet

Centerpartiet har länge varit pådrivande för att minska den administrativa bördan för företag. Ett sätt att göra detta återfinns i Socialförsäkringsutredningens förslag på E-inkomst.⁸¹ Förslaget innebär att en automatisk inrapportering, baserat på befintliga lönesystem, ska ersätta den månatliga arbetsgivardeklarationen och den årliga kontrolluppgiften. Alla relevanta myndigheter ska kunna ta del av uppgifterna via det nya systemet.

Kvinnors företagande

Företagande utgör för många en möjlighet att ta makten över sin egen ekonomi och arbetsituation. Därför är det viktigt att kvinnor ges samma möjligheter som män att starta och utveckla företag. Idag är dock dessa möjligheter skevt fördelade.

Det är viktigt att politiken, medvetet eller omedvetet, inte hindrar kvinnors företagande. Ett viktigt led i detta är att branscher som anställer många kvinnor erbjuder möjligheten att starta och driva företag. Detta är ett viktigt argument för varför valfriheten inom välfärden är värd att försvara. Som ett exempel kan nämnas att inom vård- och omsorgsbranschen leds 54 procent av kvinnor, vilket är en klart högre andel än i näringslivet i snitt.⁸² Inom RUT-sektorn är 52 procent av företagen kvinnor.⁸³ Hälften av dessa är också födda utanför Sverige.

Också inom traditionellt manliga branscher måste kvinnor ges möjlighet att ta större plats. Goda exempel och förebilder i form av till exempel styrelseledamöter måste lyftas fram.

Kriterierna för de generella företagsstöden måste också kontinuerligt ses över för att säkerställa att kvinnor som mäns företagande behandlas utifrån samma villkor.

⁸⁰ Företagarna (2016)

⁸¹ SOU 2015:21

⁸² Vårdföretagarna (2016)

⁸³ SCB (2016d)

Det krävs också konkreta reformer för att öka kvinnors företagande. Några av dessa beskrivs nedan.

Ungt företagande

Alla barn och ungdomar bör få en chans att lära sig vad entreprenörskap och företagsamhet innebär. Därför vill Centerpartiet att alla elever i grundskolan ska få ta del av information och chansen att pröva ung företagsamhet. Forskning visar att det är 80 procent större chans att kvinnor som deltagit i ung företagsamhet startar ett aktiebolag än kvinnor utan den bakgrunden.⁸⁴

I gymnasiet bör fler elever få möjlighet att arbeta med sin egen företagsamhet. Därför föreslår Centerpartiet att organisationer som Ung Företagsamhet ska få ytterligare 16 miljoner kronor i statlig finansiering, relativt regeringens förslag, för att utveckla entreprenörskap i skolan.

Satsningen är en generell satsning för ungdomar, men baserat på tidigare forskning är det rimligt att tro att den är särskilt viktig för unga kvinnors företagande.

Invandrade kvinnors företagande

Många utrikesfödda skulle kunna och vilja driva företag, men vet inte hur. Centerpartiet föreslår att Arbetsförmedlingen ges i uppdrag att stärka informationen om möjligheten att driva företag inom ramen för etableringsuppdraget och att de gör information om företagande till en stark del av den obligatoriska samhällsorienteringen.

Under alliansregeringens tid drevs under åren 2011–2014 ett projekt, iK-programmet, för att investera mer i invandrarkvinnor. IFS Rådgivning ansvarade för projektet och har byggt upp viktiga och väl fungerande nätverk och visat mycket positiva resultat. Den rödgröna regeringen valde dock att inte driva projektet vidare. Centerpartiet vill på nytt starta upp ett iK-program med inkluderande nätverk för kvinnliga företagare riktade mot invandrare.

Ett problem som har identifierats i många företag som drivs av invandrarkvinnor är att de efter något år stannar i utvecklingen och fastnar i en lång tid av samma problemställning. De kommer inte vidare på grund av bland annat brist på nätverk, rätt styrelse eller finansiering. För att kunna växa och i framtiden anställa fler personer behöver företagen hjälp att lyftas ur denna situation. Centerpartiet föreslår därför att det i det nya iK-programmet ska ingå en

affärsrådgivningsdel som är riktad mot företag med potential att växa.

För att driva IFS vidare med ett återinförd och stärkt iK-program förstärker Centerpartiet dessa delar av Almi:s verksamhet med 8 miljoner kronor per år.

Utveckla innovatörer och entreprenörer i vård- och omsorg

Situationen inom vård- och omsorgsbranschen är idag ansträngd. I en miljö som i många fall präglas av resursbrist är potentialen för effektiviseringar stor. Det är dock ofta omöjligt för innovativ personal att hinna med att ta sin idé vidare till verklighet.

Med den snabba teknikutvecklingen som nu sker finns stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar inom vården. Ett innovationsfrämjande arbetsklimat bidrar inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera så kallade intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder.

Centerpartiet vill stärka arbetet med att uppmuntra vardagsnära innovationer inom offentlig sektor och avsätter därför 6 miljoner kronor per år för detta. Pengarna bör bland annat användas för att se över om det är möjligt att inrätta innovationscheckar som möjliggör för personal, särskilt kvinnor, med innovativa idéer att utveckla dessa.

Nätverk för kvinnors företagande

I drygt 15 års tid har organisationen Winnet Sverige arbetat med att bland annat öka kvinnors deltagande inom företagande och ökad jämställdhet på arbetsmarknaden. Detta är också något som genomförts i gränsöverskridande samarbeten för att modellen ska spridas också till andra länder.

Denna verksamhet har ett underifrånperspektiv och arbetet sker huvudsakligen via de regionala centra som idag finns över hela landet. För att arbetet ska kunna bedrivas mer kraftfullt och med långsiktighet i fokus har sittande regeringar, under de 15 år som föreningen varit aktiv, stöttat med årliga resurstillskott. Uppdraget har fortsatt med driftsbidrag ända fram till sista oktober 2015, då regeringen utan egentlig förvarning tog bort denna finansiering. Till skillnad från regeringen anser Centerpartiet att Winnet Sverige ska fortsätta att vara en viktig del av det fortsatta arbetet för ökad jämställdhet.

⁸⁴ Wennberg (2011)

För detta syfte vill Centerpartiet ge Tillväxtverket i uppdrag att åter fördela öronmärkta 36 miljoner kronor, som ska gå till resurscentra, till Winnet att administrera istället för, som regeringen vill, regionerna. Parallellt behöver verksamheten utvärderas och effektiviseras, men det är av högsta vikt att nätverken omedelbart återetableras så att uppbyggd kunskap och kompetens inte går förlorad.

7.4 Arbetsmarknadspolitik med fokus på jobb

Trösklarna till den svenska arbetsmarknaden är för höga. En strikt arbetsrätt, höga ingångslöner och få enkla jobb gör det svårare för ungdomar och nyanlända att få sitt första jobb.⁸⁵ En dåligt fungerande matchning äventyrar företagens kompetensförsörjning. Illa utformade trygghetssystem leder till högre arbetslöshet, inlåsning och mindre trygghet.

Allt detta måste ändras om fler ska ges chansen att få ett jobb.

Förbättrad matchning

Arbetstagare som vill arbeta och företagare som vill anställa måste snabbt kunna hitta varandra. Det är en förutsättning för att arbetslösheten ska kunna minska och svenska företags kompetensförsörjning säkras.

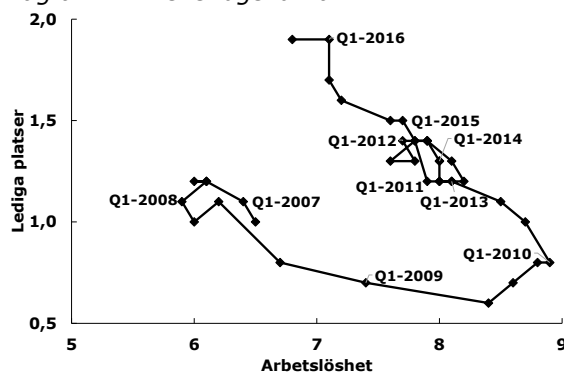
Ett sätt att illustrera behovet av förbättrad matchning är att studera den så kallade Beveridgekurvan. När det finns många lediga platser väntas arbetslösheten generellt sjunka. Vad Diagram 24 visar är att sedan finanskrisen har matchningen försämrats.⁸⁶ Det finns ett stort antal lediga platser, men arbetslösheten har inte minskat i den grad som skulle kunna förväntats. Om inte arbetslösheten pressas ner riskerar den att permanentas, vilket vore ett svek särskilt för de 350 000 personer som idag är öppet arbetslösa eller deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program.⁸⁷

⁸⁵ Se exempelvis IMF (2014), Konjunkturinstitutet (2014a), Lundborg m.fl. (2007), Nordström Skans (2009), OECD (2015a), Skedinger (2011a, 2008a, 2008b) och SOU 2011:11.

⁸⁶ För en nyansering av utvecklingen, se Harbo Hansen (2016). I uppsatsen konstateras att måttet på lediga platser inte fångar faktiska framtida rekryteringar så väl som man hade kunnat hoppas och att ett alternativt mått på lediga platser gör att skiftet i beveridge-kurvan blir mindre påtagligt.

⁸⁷ Se Hartman & Svaleryd (2010) för en översiktlig diskussion om risken för att en hög arbetslöshet biter sig fast. För siffror kring inskrivna, se Arbetsförmedlingen (2016c).

Diagram 24 Beveridgekurvan

Not: Kurvan visar hur antalet lediga platser, som andel av arbetskraften, förhåller sig till arbetslösheten.

Källa: Konjunkturinstitutet (2016c).

Andelen företag som använder Arbetsförmedlingen för att rekrytera sjunker stadigt och hälften av företagen som försökt rekrytera via Arbetsförmedlingen uppger att det fungerat dåligt.⁸⁸ En försvinnande liten del av småföretagen väljer att vända sig till Arbetsförmedlingen.⁸⁹ Allmänhetens förtroende för Arbetsförmedlingen är också mycket lågt.⁹⁰ Till stor del är detta politikens fel. Myndighetens olika, och ibland motstridiga, roller skapar osäkerhet och ineffektivitet.

Arbetslösa tvingas in i program och åtgärder som jobbskaparna ratar. Det är dåligt för de jobbsökande, som får svårare att hitta ett arbete. Det är dåligt för företagen, som får svårare att hitta rätt arbetskraft. Det är dåligt för skattebetalarna, som inte får valuta för sina pengar. Och det är dåligt för Arbetsförmedlingens anställda, som ålagts omöjliga arbetsuppgifter.

Jobbfixarpeng

Det finns ett antal länder som prövat olika system med offentligt finansierade, men privat organiserade, förmedlingsaktörer.⁹¹

⁸⁸ Svenskt Näringsliv (2016)

⁸⁹ Företagarna (2013)

⁹⁰ SOM-institutet (2015)

⁹¹ Tyskland, Nederländerna och Storbritannien är exempel. För en bakgrundsbeskrivning av Tysklands arbetsmarknadsreformer, se Bouvard m.fl. (2013), Fichtl (2015) och Konjunkturinstitutet (2016b). För en mer specifik beskrivning av Tysklands reformer av arbetsförmedlingen, se BMAS (2006), Jacobi & Kluge (2006), Jahn & Ochel (2007) samt Winterhager m.fl. (2006). För en beskrivning av de nederländska erfarenheterna, se exempelvis Gautier & van der Klaauw (2009) och Tergeist & Grubb (2006) och för de brittiska, se OECD (2014a).

Det kanske mest välkända exemplet är Australien.⁹² Där placeras arbetsökande i olika kategorier, beroende på hur långt från arbetsmarknaden de bedöms stå. Fristående förmedlare ges sedan en ersättning, som bygger på denna kategorisering och som till stor del är prestationsbaserad. De arbetsökande kan välja mellan olika regionala förmedlare. Förmedlingsaktörerna utvärderas kontinuerligt och ges betyg som underlättar vid framtida upphandlingar och bidrar till ökad information om olika aktörers effektivitet. Australiens system har varit en viktig bidragande orsak till att arbetslösheten mer än halverats och kostnaderna för arbetsförmedling minskat. Systemet har också gradvis fått stöd brett från hela det politiska spektret.

Liknande möjligheter att välja arbetsförmedlare har införts i Nacka kommun, och inom ramen för trygghetsorganisationerna TSL och TRR.

Centerpartiet vill, med inspiration från bland annat Australien, införa en jobbfixarpeng. Det är en peng som följer den arbetsökande till den förmedling som hen själv finner bäst lämpad i att erbjuda hjälpa att finna varaktig sysselsättning. Aktören kan vara ideell, privat eller kommunal.

Utbetalningen av jobbfixarpengen sker i tre steg: vid inskrivning, jobb och varaktighet i jobb. Pengens storlek baseras på vilka behov och förutsättningar den arbetsökande har. Det innebär att ju svårare den enskilde bedöms ha att få ett jobb, desto högre ersättning erbjuds förmedlingsaktören. För denna bedömning ansvarar Arbetsförmedlingen genom så kallad profilering. Merparten av jobbfixarpengen betalas ut i omgångar först när den arbetsökande befinner sig i varaktig sysselsättning. Det ger såväl arbetsökande som förmedlingsaktörer rätt incitament och minskar risken för fusk.

De fristående arbetsförmedlarnas förmåga att få arbetsökande i jobb ska utvärderas kontinuerligt och redovisas i en offentlig ranking. Detta för att synliggöra och underlätta för arbetsökande och arbetsgivare att välja och

välja bort. Arbetsförmedlingen ansvarar för att certifiera de fristående arbetsförmedlarna. Lågpresterande och oseriösa aktörer bör kontinuerligt ratas under certifieringsprocessen.

Genom att släppa in nya krafter, kan dessa specialisera och anpassa sig bättre till de arbetsökandes och arbetsgivares behov. Nya aktörer får möjlighet att vinna både arbetsökande och arbetsgivares förtroende. Den kontrollerande och den arbetsförmedlande rollen skiljs åt, så att uppdragen blir mer renodlade.

Centerpartiet föreslår att denna reform förbereds genom att ett regionalt pilotprojekt inrättas i Malmö. Detta projekt väntas innebära en offentligfinansiell kostnad om 300 miljoner kronor, vilket finansieras genom omprioriteringar från Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag.⁹³ Därefter bör jobbfixarpengen dock helt ersätta Arbetsförmedlingens egna förmedlingsinsatser.

Lära på jobbet

Kombinationen av arbete och utbildning har visat sig vara ett effektivt sätt att minska ungdomsarbetslösheten. Centerpartiet och Alliansregeringen införde mot bakgrund av detta YA-jobb (Yrkesintroduktionsanställningar), som låter ungdomar arbeta samtidigt som de utbildas och handleds på arbetsplatsen.

YA-jobben sjösattes dock med omfattande brister. För det första ställdes krav på kollektivavtal, trots att 60 procent av landets småföretag saknar kollektivavtal.⁹⁴ För det andra exkluderades nyanlända, långtidsarbetslösa och andra som har behov av att lära på jobbet. För det tredje blev reglerna för krångliga. Exempelvis krävs en färdig gymnasieutbildning inom handel och administration för att få ta del av YA-jobben inom handeln.⁹⁵ Och för det fjärde var informationen otillräcklig.⁹⁶

Socialdemokraternas traineejobb är en dåligt utformad variant på samma tema. Deras vallöfte om 32 000 traineejobb är brutet och Arbetsförmedlingens senaste bedömning, byggd

⁹² Se Finn (2011) och OECD (2012) för en beskrivning av utvecklingen av systemet.

⁹³ Beräknat som följer. Enligt RUT 2016:1312 är antalet flödet in och ur arbetslöshet cirka 20 000 personer i Malmö. Att uppskatta en rimlig snittkostnad per förmedlat jobb är inte trivialt. Givet ersättningen till coacher (Arbetsförmedlingen 2012) och kostnaden inom TSL (Bemanningsföretagen 2011) är 15 000 kronor per jobb en rimlig uppskattning. Detta ger en total kostnad om 300 miljoner kronor per år.

⁹⁴ RUT 2015:220

⁹⁵ YA-delegationen (2016)

⁹⁶ Enligt Statskontoret (2015) var det bara var tionde arbetsgivare som, i april 2015, kände till YA-avtalen väl eller väldigt väl. Hälften kände inte till avtalen överhuvudtaget. Små företag hade sämre kännedom än större företag. Även Arbetsförmedlingen (2016f) anser att det är just krångel, bristande kännedom hos arbetsgivarna och betungande arbete med att ta fram utbildningsplaner som kan förklara den långsamma framväxten av YA-jobb.

på ganska optimistiska antaganden, är i stället att knappt 8 000 traineejobb kan komma till stånd.⁹⁷ Prognosen har reviderats ned kraftigt. Ytterligare nedrevideringar skulle inte förvåna. I juli 2016 hade enbart 125 traineejobbskapats.⁹⁸ Traineejobb i offentlig sektor subventioneras med 85 procent, medan privata jobb enbart subventioneras med 50 procent. Dessutom får enbart offentliga arbetsgivare handledarstöd. Dessa skillnader bidrar till att göra systemet onödigt krångligt och gynnar godtyckligt jobb inom offentlig sektor.

Regeringens traineejobb är också för dyra. För en person som anställs i offentlig sektor betalar den enskilde arbetsgivaren knappt 600 kronor per månad, medan det offentliga spenderar 10 600 kronor på subventioner.⁹⁹ Därtill kommer offentliga utgifter för den anställdes utbildning och studiestöd. Det är ett orimligt dyrt sätt att få människor att framstå som sysselsatta.

Traineejobben har också krav på att såväl Arbetsförmedlingen som facket ska godkänna en anställning. Risken är överhängande att systemet blir stelbent och byråkratiskt.

Centerpartiet föreslår därför att traineejobben avskaffas och att utvecklade YA-jobb, lärlingsjobb, utgör ett sammanhållet system för att möjliggöra kombinationen av arbete, utbildning och handledning. Detta väntas medföra en offentligfinansiell besparing om 527 miljoner kronor år 2017.¹⁰⁰

Lärlingsjobb

Centerpartiet har i förhandlingar med Alliansen och regeringen fått igenom att YA-jobben ska utvidgas och även göras tillgängliga för nyanlända och småföretag utan kollektivavtal. Det är en viktig reform. Men mer kan och måste göras. Det är anmärkningsvärt att regeringen visat prov på saktfärdighet i arbetet med att implementera de överenskomna förbättringarna av YA-jobben. Inte minst slopandet av kravet på kollektivavtal borde ha hunnit genomföras.

Centerpartiet har föreslagit att traineejobben avskaffas och att YA-jobben utvecklas till lärlingsjobb. Lärlingsjobben bör rikta sig till hela arbetsmarknaden och behandla privata och offentliga arbetsgivare lika. De bör erbjudas till

arbetslösa ungdomar, nyanlända samt långtidsarbetslösa i behov av omskolning eller återuppbyggnad av sin kompetens. Alla som behöver lära på jobbet för att komma in på svensk arbetsmarknad ska få den möjligheten.

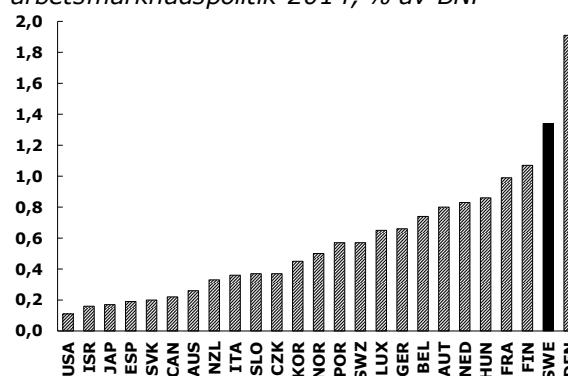
Lärlingsjobben ska i mesta möjliga mån undvika branschspecifika detaljregleringar, som hämmat utvecklingen av YA-jobben, och den stelbenta arbetsmarknadsprövning som präglar traineejobben. De är alltså rakare, enklare och effektivare än såväl YA-jobb som traineetjänster.

Färre och enklare arbetsmarknadspolitiska program

En välfungerande arbetsmarknadspolitik bidrar till att underlätta för arbetssökande att komma i arbete och minskar eventuella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Det kan göras på ett antal olika sätt, bland annat genom att hjälpa arbetslösa att söka jobb, öka arbetssökandes anställningsbarhet genom utbildning och stötta företag som anställer personer som står långt från arbetsmarknaden.¹⁰¹

Svensk arbetsmarknadspolitik tar stora resurser i anspråk. Effektiviteten är dock sällan tillfredsställande. Centerpartiet vill se färre, enklare och mer effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De resurser som sparas genom sådana reformer bör i stället användas för att finansiera jobbskapande reformer.

Diagram 25 Utgifter för aktiv arbetsmarknadspolitik 2014, % av BNP

Källa: OECD (2016c)

⁹⁷ Arbetsförmedlingen (2016d)

⁹⁸ Arbetsförmedlingen (2016c)

⁹⁹ Givet en heltidsjusterad lön på 17 000 kronor per månad.

¹⁰⁰ Egna beräkningar

¹⁰¹ För en generell utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, se Card m.fl. (2010).

Tabell 8 Subventionerade anställningar i Sverige

Anställningsstöd	Målgrupp	Subvention
Nystartsjobb	Långtidsarbetslösa & nyanlända	1-2 ggr reguljär arbetsgivaravgift
Yrkesintroduktionsanställning	Ungdomar (& nyanlända)	1 ggr reguljär arbetsgivaravgift
Traineejobb i välfärden	Ungdomar	85 % av lönekostnaden
Övriga traineejobb	Ungdomar	50% av lönekostnaden
Extratjänster	Långtidsarbetslösa	100% av lönekostnaden
Särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85% av lönekostnaden
Förstärkt särskilt anställningsstöd	Långtidsarbetslösa	85% av lönekostnaden
Instegsjobb	Nyanlända	80% av lönekostnaden
Lönebidrag	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA)	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Trygghetsanställning	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga
Utvecklingsanställning	Nedsatt arbetsförmåga	Beror på arbetsförmåga

Färre och enklare subventionerade anställningar

Syftet med anställningsstöd är att kompensera för vissa arbetssökandes lägre, alternativt osäkra, produktivitet.

Ungefär vart femte företag med anställda hade under 2014 minst en pågående Tabell 8 listas de huvudsakliga subventionerade anställningar som existerar inom den svenska arbetsmarknadspolitiken. De varierar i subventionsgrad, tid och målgrupp. Men många av dem överlappar också varandra.

Subventionerade anställningars effektivitet varierar beroende på utformning. Ett generellt mönster är dock att subventionerade anställningar som riktas till personer som står långt från arbetsmarknaden kan vara förhållandevis effektiva.¹⁰³ De flesta subventionerade anställningar har dock ganska höga undanträngningseffekter, i bemärkelsen att jobben som skapas i många fall hade tillkommit även utan subvention.¹⁰⁴

Det finns ett antal sätt som dagens system kan bli bättre. För det första är kännedomen om stöden låg bland företagen.¹⁰⁵ Av företag som anmäler lediga platser till Arbetsförmedlingen uppger nästan 60 procent att de inte känner till stöden särskilt väl eller att de inte känner till dem alls. Bara sju procent av företagen uppger att de känner till stöden mycket väl.

lönesubvention.¹⁰² Samma år hade i genomsnitt cirka 137 000 personer något av de tillgängliga anställningsstöden. Givet omfattningen på stöden och den offentligfinansiella kostnaden för dem är det viktigt att programmen fungerar effektivt.

I

För det andra varierar stöden vad gäller graden av administration och krångel. Instegsjobben, som ställer krav på utbildning, försäkringar och liknande, bedöms exempelvis vara krångligare och innebära mer administration än nystartsjobben.¹⁰⁶

Och för det tredje finns det tecken på att väldigt fokuserade stödformer riskerar att stigmatisera de personer som är berättigade till stöden, vilket i sin tur kan motverka stödets eventuella positiva effekter.¹⁰⁷

Nystartsjobben, som generellt medför en subvention motsvarande två arbetsgivaravgifter under lika lång tid som en person varit arbetslös, är den typ av subventionerade anställning som förefaller fungera bäst. Det är också det anställningsstöd som är enklast. Det är därtill en rättighet för långtidsarbetslösa, varför eventuella problem med stigmatisering till följd av snäv fokusering kan antas vara mindre.

För att effektivisera systemet med anställningsstöd bör antalet stödformer minska

¹⁰² Arbetsförmedlingen (2016e)

¹⁰³ Forslund & Vikström (2011), Forslund m.fl. (2004) och Liljeberg m.fl. (2012)

¹⁰⁴ Calmfors m.fl. (2002a), Liljeberg m.fl. (2012) och Marx (2001)

¹⁰⁵ Statskontoret (2011) och Riksrevisionen (2013)

¹⁰⁶ Riksrevisionen (2013)

¹⁰⁷ Marx (2001) och Neumark (2011)

och reglerna för de individuella stödformerna förenklas. Centerpartiet föreslår att nystartsjobben utvecklas och ersätter följande anställningsstöd:

- Instegsjobb
- Särskilt anställningsstöd
- Förstärkt särskilt anställningsstöd

Fyra olika typer av subventionerade anställningar, inklusive dagens nystartsjobb, blir därmed till ett, enkelt anställningsstöd.

Nystartsjobb har i hög grad trängt undan instegsjobb, vilket indikerar att någon större justering av nystartsjobben för att passa även instegsjobbarna troligen inte behövs.

För att passa även personer som idag har rätt till särskilt anställningsstöd, som berättigar till en subvention om 85 procent av lönekostnaden samt ett handledarstöd om 50-150 kronor per dag, kan dock en viss justering behövas. För en lön om 17 000 kronor berättigar särskilt anställningsstöd till en total subvention om 90 procent av lönekostnaden.¹⁰⁸ Stödet lämnas under maximalt 12 månader. Särskilt anställningsstöd berättigar alltså till en högre subvention, men under kortare tid, jämfört med nystartsjobb. Efter en period med särskilt anställningsstöd är deltagaren dock berättigad till nystartsjobb. Subventionsgraden för personer som varit arbetslösa väldigt länge bör därför höjas något, jämfört med nystartsjobbets nuvarande nivå.

Centerpartiet föreslår att personer som varit arbetslösa 1–2 år bör berättiga till en subvention om en arbetsgivaravgift. Personer som varit arbetslösa 2–3 år bör berättiga till en subvention om 2 arbetsgivaravgifter. Och personer som varit arbetslösa i mer än tre år bör berättiga till en subvention om 3 arbetsgivaravgifter under 12 månader för att därefter berättiga till en subvention om 2 arbetsgivaravgifter. Det skapar viss symmetri visavi dagens system, där en period med hög subvention inom ramen för

¹⁰⁸ Om vi antar 22 ersättningsdagar per månad och ett handledarstöd om 50 kronor per dag. Subventionen per dag uppgår till $0,85 * \text{lönekostnad} / 22 + 50 = 0,85 * 17\,000 * 1,3142 / 22 + 50 = 913,2$. Som andel av lönekostnaden per dag motsvarar det $913,2 / (17\,000 * 1,3142 / 22) = 89,9$ procent.

¹⁰⁹ Enligt Arbetsförmedlingen (2016h) gick knappt en tredjedel av deltagarna vidare till nystartsjobb. Knappt 10 procent gick vidare till en annan typ av subventionerad anställning.

¹¹⁰ Ett arbetstidsjusterat lönetak beräknas som följer. För program med explicit lönetak beräknas det på följande sätt:

särskilt anställningsstöd ofta följs av en period med nystartsjobb.¹⁰⁹ Centerpartiet accepterar också regeringens förslag om att nystartsjobb maximalt ska kunna innehas under en period om två år.

Den offentligfinansiella effekten av förslaget redovisas i nästkommande avsnitt.

Enhetliga lönetak

Ytterligare en dimension i vilken anställningsstöden varierar är lönenivåerna som subventioneras. Subventionerna tar sig olika uttryck. Vissa beräknas som en andel av den totala lönekostnaden, andra som en andel av bruttolönen. Vissa har explicita lönetak, medan andra har begränsningar vad gäller maximal subvention per dag. Alla har dock ett lönetak: en lön över vilken subventionen är konstant.¹¹⁰

Tabell 9 Explicita och implicita lönetak

Program	Lönetak
Nystartsjobb	22 000
Yrkesintroduktionsanställning	22 059
Traineejobb i välfärden	20 088
Övriga traineejobb	20 088
Extratjänster	22 097
Särskilt anställningsstöd	17 528
Förstärkt särskilt anställningsstöd	17 528
Instegsjobb	16 740
Lönebidrag	16 700
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA)	16 700
Trygghetsanställning	16 700
Utvecklingsanställning	16 700

Källa: Egna beräkningar

Lägst lönetak har lönebidrag, OSA, trygghetsanställning och utvecklingsanställning: 16 700 kronor per månad. Högst lönetak har extratjänstema: 22 097 kronor per månad. Den del av lönen som

maximal lön / tjänstgöringsgrad = maximal lön vid heltid

För program med maximal subvention per dag beräknas det som följer:
 maximalt stöd per dag * antal ersättningsdagar per månad = maximalt stöd per månad
 maximalt stöd per månad / stödgrad = maximal lönekostnad
 maximal lönekostnad / tjänstgöringsgrad = maximal lönekostnad vid heltid
 maximal lönekostnad vid heltid / (1 + arbetsgivaravgift) = maximal lön vid heltid

överstiger denna nivå berättigar inte till ytterligare subvention.

För låga lönetak innebär att subventionen som andel av lönekostnaden minskar, vilket riskerar att göra subventionen verkningslös. För höga lönetak innebär att även höga löner subventioneras, vilket betyder att subventionen riktas mot anställda som uppenbarligen har en relativt hög produktivitet och därmed kan antas stå relativt nära den reguljära arbetsmarknaden. Höga lönetak för program som riktas mot personer som står långt ifrån arbetsmarknaden gör också att ersättningen till den enskilde kan bli högre om en person lyckas vara arbetslös länge. Det kan exempelvis vara fallet med extratjänsterna. Att premiera lång arbetslöshetstid är inte uppenbart klokt.

Skilda lönetak för olika program bör kunna motiveras, exempelvis genom att skilda subventionstid eller målgrupp motiverar skilda subventionstak. Så är inte fallet idag. Det är troligt att olika typer av arbetslösa kan behöva olika mycket stöd. Det är dock enklare och effektivare att reglera detta via skilda subventionsgrader, snarare än via skilda lönetak.

Centerpartiet vill införa enhetliga subventionstak för alla arbetsmarknadspolitiska program. Detta tak bör sättas till 17 000 kronor per månad. Förslaget innebär att stödet riktas främst mot personer som står längre från arbetsmarknaden.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga till följd av en funktionsnedsättning ges ett högre lönetak än i dagsläget, medan personer i andra program ges ett något lägre lönetak. Arbetsförmedlingen har påtalat att det faktum att lönetaket idag skiljer sig mellan lönestöd och nystartsjobb gör att personer med en funktionsnedsättning ofta anställs på nystartsjobb i stället för de anställningsformer som egentligen riktas mot dessa grupper.¹¹¹ Enhetliga lönetak löser denna typ av problem.

Värt att notera är att tidigare sänkningar av lönetaket för nystartsjobb inte bedömts ha lett till färre jobb, men haft en något dämpande effekt på lönerna.¹¹² Den sänkning som Centerpartiet nu föreslår är större, men skulle volymerna påverkas är det bättre att motverka detta genom höjd subventionsgrad än genom att subventionera höga löner.

¹¹¹ Arbetsförmedlingen (2016f, 2016g)

¹¹² Arbetsförmedlingen (2016f)

¹¹³ RUT 2016:1635, 2016:1338 och egna beräkningar

¹¹⁴ SCB (2016g)

¹¹⁵ SOU 2012:31

¹¹⁶ Engdahl & Forslund (2015)

Förslaget innebär, precis som dagens regelverk, att löner utöver lönetaket tillåts. Lönetaket innebär enbart att den del av lönen som överstiger taket inte subventioneras.

Förslagen att slå ihop instegsjobb och särskilt anställningsstöd med nystartsjobb samt att harmonisera lönetaken leder till en besparing om 3,6 miljarder kronor 2017 och 3,7 miljarder kronor på längre sikt.¹¹³

Enklare och bättre stöd för personer med en funktionsnedsättning

Personer med en funktionsnedsättning som påverkar deras arbetsförmåga negativt har generellt en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Arbetslösheten för denna grupp är nästan 70 procent högre än för befolkningen som helhet och sysselsättningen är 24 procentenheter lägre.¹¹⁴ Gruppen har också klart längre arbetslöshetstider än andra.¹¹⁵ Av de ungdomar som har en funktionsnedsättning får färre slutbetyg från gymnasiet och fler får svårare att etablera sig på arbetsmarknaden.¹¹⁶

Idag finns främst fyra anställningsstöd riktade till personer med nedsatt arbetsförmåga till följd av en funktionsnedsättning eller dylikt: lönebidrag, OSA, trygghetsanställning och utvecklingsanställning.¹¹⁷ Samhall är också en viktig arbetsgivare för många människor med en funktionsnedsättning. Därtill finns ett antal andra stöd ämnade att underlätta för personer med en funktionsnedsättning, som exempelvis stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen och stöd till personligt biträde.

2016 väntas nästan 80 000 personer ha något av de anställningsstöd som riktar sig till människor med en funktionsnedsättning.¹¹⁸ Den offentligfinansiella kostnaden för dessa program väntas uppgå till cirka 13 miljarder kronor.

De utvärderingar av dessa program som finns tyder på positiva effekter såväl vad gäller inkomst som sysselsättning.¹¹⁹ Inlösningseffekter finns dock i relativt hög utsträckning.

Som nämndes i föregående avsnitt föreslår Centerpartiet att lönetaken i de aktuella anställningsstöden höjs, något som tidigare efterfrågats av arbetsgivare.¹²⁰ Ytterligare förbättringar och förenklingar är dock möjliga.

¹¹⁷ Se Arbetsförmedlingen (2016h) och Sibbmark (2014) för en beskrivning.

¹¹⁸ Arbetsförmedlingen (2016d).

¹¹⁹ Se till exempel Angelov & Eliason (2014) och Statskontoret (2008).

¹²⁰ SOU 2012:31

Skillnaderna mellan de fyra anställningsstöden är förhållandevis små. En tidigare utredning föreslog att stödformerna skulle slås ihop och inordnas under följande två teman: utveckling och trygghet.¹²¹

Centerpartiet anser att förslaget om att slå ihop stöden är rimligt. En funktionsnedsättning kan variera i typ, omfattning, påverkan på arbetsutbud och långvarighet. Stöd riktade till personer med en funktionsnedsättning bör därför variera i omfattning, beroende på grad av nedsatt arbetsförmåga, och tid, beroende på den enskildes möjlighet att utveckla en ökad arbetsförmåga.

De fyra existerande anställningsstöden föreslås därför ersättas av lönestöd för utveckling och lönestöd för trygghet. Lönestöd för utveckling bör ges under en kortare tid, maximalt två år, och innehålla individuellt anpassade utvecklingsinsatser. Omprövning bör kunna ske i syfte att gradvis minska subventionsgraden i takt med att arbetsförmågan stärks.

För personer som direkt, genom profilering, eller efter en tid med lönestöd för utveckling bedöms ha ett mer långsiktigt stöd, bör lönestöd för trygghet erbjudas. Stödet bör ges under en längre tid för att garantera förutsägbarhet och en ökad trygghet för den enskilde. Omprövning bör också ske mer sällan, men minst vart fjärde år.

Kombinerat med förslaget om högre lönetak för dessa anställningar skulle systemet bli enklare, mer transparent och innebära mer stöd för den enskilde.

Fungerande matchning även för de som står långt från arbetsmarknaden

Antalet inskrivna arbetslösa med kortare utbildning än grundskola uppgick år 2015 till 53 000 personer.¹²² 63 000 hade enbart grundskoleutbildning. 73 000 av de som var öppet arbetslösa eller deltagare i arbetsmarknadspolitiska program i juni 2016 hade varit utan arbete i mer än 24 månader.¹²³ 23 000 personer deltog i sysselsättningsfasen eller hade en extratjänst. Dessa personer utgör en mycket stor utmaning.

Regeringar av olika kulörer har försökt att konstruera fungerande program för de personer som står allra längst från arbetsmarknaden. Resultaten av dessa försök har generellt varit

nedslående. Plusjobb har ersatts av sysselsättningsfasen, som i sin tur nu ersatts av extratjänster. Här krävs politiskt nytänkande och kraftfulla reformer för att stötta dem som behöver det mest.

Socialdemokraterna lovade inför valet 2014 att 20 000 extratjänster skulle skapas i syfte att kunna avveckla sysselsättningsfasen inom jobb- och utvecklingsgarantin.¹²⁴ Hittills har tillväxttakten av extratjänster varit en djup besvikelse. I augusti 2016 fanns 1 087 extratjänster.¹²⁵

Extratjänsterna är reserverade för följande offentligt finansierade verksamheter:

- Sjukvården
- Skolan
- Äldrevården
- Barnomsorgen eller funktionshinderomsorgen
- Myndigheter som utövar offentliga befogenheter

Extratjänsterna innebär att en arbetsgivare ges en subvention motsvarande 100 procent av lönekostnaden, dock maximalt 990 kronor per dag. Därtill utbetalas ett handledarstöd om 115 kronor per dag. Extratjänsten omfattar högst 75 procent av heltid. Övrig tid förväntas den anställde söka jobb.

Subventionstaket om 990 kronor implicerar att löner upp till 22 100 kronor subventioneras till 100 procent.¹²⁶ Att anställa en person till 22 100 kronor eller mindre innebär därför att arbetsgivaren ges ett bidrag om 2 530 kronor. Arbetsgivaren förväntas tillhandahålla kollektivavtalsenliga försäkringar.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att den redan höga kostnaden för extratjänsterna ska öka än mer. Dels ska extratjänsterna omfatta mer tid per person och dels ska handledarstödet öka. Att öka kostnaderna för Arbetsförmedlingens dyraste åtgärd än mer, trots att åtgärden hittills varit en besvikelse är inte ansvarsfullt. Det faktum att extratjänsterna nu också ska tillgängliggöras för nyanlända vittnar om att regeringen gett upp på nyanländas jobbintegration. Att från dag ett ge nyanlända en arbetsmarknadsåtgärd med mer än 100 procent subvention vittnar om att regeringen helt saknar ambitionen att lösa

¹²¹ Ibid.

¹²² Arbetsförmedlingen (2016g)

¹²³ Arbetsförmedlingen (2016c)

¹²⁴ Se exempelvis Löfven (2015)

¹²⁵ Arbetsförmedlingen (2016c)

¹²⁶ $990 * 22 / 1,3142 / 0,75 = 22\ 097$. Vi antar att en månad har 22 arbetsdagar.

problemet med jobbintegration på den reguljära arbetsmarknaden.

Trots att regeringen använt extratjänstema som ett slagträ i debatten om sysselsättningsfasen finns ett antal slående likheter mellan programmen. Sysselsättningsfasen innebar, förenklat, att personer som deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin i 450 dagar kunde anvisas till en sysselsättningsplats där de fick arbeta med bibehållet aktivitetsstöd. Anordnaren fick ett anordnarbidrag som uppgick till 210 kronor per dag.

Båda programmen består alltså i grunden av en lönesubvention om mer än 100 procent. Det offentliga betalar arbetsgivare för att ta sig an de aktuella personerna.

Det finns dock också vissa skillnader. När sysselsättningsfasen var ny fanns ett förbud mot placering som innehöll "arbetsuppgifter som liknade ordinarie arbetsuppgifter".¹²⁷ Senare ändrades detta till att deltagarna bör få "arbetsnära uppgifter". Extratjänsterna är i stället tänkta att bestå av reguljära arbetsuppgifter. Även om mer arbetsnära uppgifter ökar risken för undanträngning är extratjänsternas utformning i denna bemärkelse klok, då det är ett pris som kan anses vara värt att betala för att bättre hjälpa de aktuella personerna tillbaka till arbetsmarknaden.¹²⁸

Extratjänster är sämre än sysselsättningsfasen i bemärkelsen att de är dyra och ställer krav på kollektivavtalsenliga försäkringar. Det är också olyckligt att personer kan få en signifikant högre ersättning inom extratjänsterna än de får som arbetssökande, då det blir lönsamt att vänta tills man blir berättigad till en extratjänst i stället för att aktivt söka andra jobb tidigare.¹²⁹

Därtill exkluderar extratjänsterna många viktiga branscher, inklusive alla ideella föreningar och stiftelser. Inom sysselsättningsfasen var cirka hälften av alla sysselsättningsplatser hos ideella föreningar och stiftelser.¹³⁰

Såväl extratjänster som sysselsättningsfasen lider också av att incitamenten för såväl den enskilde som för arbetsgivaren/anordnaren att få den arbetssökande i reguljär sysselsättning är

i det närmaste obefintliga. Det enda sätt på vilket de båda programmen ämnar öka jobbchanserna är att ge den enskilde arbetslivserfarenhet.

Extratjänsterna har följande problem, som ett alternativ måste lösa i högre grad:

- De är dyra. En snittkostnad om 22 500 kronor, med en maximal kostnad om 24 310 kronor, per månad är för hög.¹³¹
- De är enbart inriktade mot godtyckligt specificerade branscher inom offentligt finansierad verksamhet och exkluderar därmed privata företag samt ideella föreningar och stiftelser.
- De ger varken den arbetslösa eller dennes arbetsgivare incitament att öka chanserna för den arbetslösa att komma i reguljär sysselsättning. Den enda mekanism man kan hoppas på är att arbetslivserfarenheten, i kombination med de drivkrafter som redan finns inom ramen för skatte- och bidragssystem, ska öka jobbchanserna för personen i fråga.

I slutet av mandatperioden 2010–2014 tillsatte Alliansen en utredning för att utveckla alternativ till sysselsättningsfasen. Utredningen presenterade ett förslag om att införa ett pilotprojekt för så kallade matchningsanställningar.¹³²

Utgångspunkten för matchningsanställningar är att det är troligt att många företag upplever en osäkerhet kring hur en person som varit borta från arbetsmarknaden länge ska passa in på arbetsplatsen. För att råda bot på detta föreslås att den jobbsökande anställs hos en matchningsaktör, som tar på sig arbetsgivaransvaret. Den jobbsökande arbetar sedan hos kundföretag, som inledningsvis inte behöver ta på sig den risk som arbetsgivaransvaret innebär. Matchningsaktörer kan exempelvis vara fackliga eller ideella organisationer, men även bemanningsföretag.

Matchningsaktören ska enbart kunna tjäna pengar genom att ha den arbetssökande uthyrd till kundföretag eller genom att den arbetssökande får ett reguljärt arbete. På så vis

¹²⁷ Liljeberg m.fl. (2013)

¹²⁸ Se exempelvis Calmfors m.fl. (2002b) för sambandet mellan reguljära arbetsuppgifter och undanträngning.

¹²⁹ I snitt får deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin 8 600–12 200 kronor per månad i aktivitetsstöd enligt Arbetsförmedlingen (2016d). Man kan dock få så mycket som 16 720 kronor per månad. Anställs de i stället inom en extratjänst till

22 000 kronor i månaden får de 16 500 kronor i bruttolön. Givet jobbskatteavdraget innebär det en ersättningshöjning för arbetslösa och motverkar alltså ambitionen om en kontinuerlig avtrappning.

¹³⁰ Liljeberg m.fl. (2013)

¹³¹ Se Arbetsförmedlingen (2016d) för bedömd snittkostnad.

¹³² Arbetsmarknadsdepartementet (2015)

undviks risken med att matchningsaktörer parkerar de jobbsökande i passivitet. Mest kraftfull bör ersättningen vara om den arbetssökande hittar varaktig reguljär sysselsättning. Reguljärt arbete för den arbetssökande ska alltid löna sig för matchningsaktören jämfört med att den arbetssökande fortsatt hyrs ut.

Centerpartiet föreslår att matchningsanställningar införs. De bör dock anpassas till det reformerade system för anställningsstöd som föreslagits tidigare i detta kapitel och därmed berättiga till en subvention om tre arbetsgivaravgifter. För att kompensera för den minskade subventionen bör stödet till matchningsaktören öka något.

Framförallt bör dock den prestationsbaserade ersättningen förstärkas. I stället för att enbart betalas under de månader som den anställda skulle deltagit i programmet bör en bonus också utbetalas till matchningsaktören om den tidigare deltagaren varit anställd i sex månader.

Detta medför en beräknad snittkostnad för matchningsanställningen om 18 000 kronor.

Ett stort problem med regeringens extratjänster är att civilsamhällets vilja och förmåga att bidra till att ge människor en chans att arbeta sig ut ur utanförskap och in i en gemenskap har negligerats. I stället är extratjänsterna hårt styrda mot offentliga arbetsgivare.

Inom sysselsättningsfasen var nästan hälften av anvisningarna hos ideella föreningar och stiftelser. Det är också värt att notera att av deltagare med en sysselsättningsplats var 75 procent nöjda och ansåg att de hade meningsfulla uppgifter.¹³³

För att tillvarata civilsamhällets kompetens avser Centerpartiet att i framtida budgetmotioner återkomma med förslag kring civilsamhällesjobb. Civilsamhällesjobb bör, som en utgångspunkt, rikta sig till personer som deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin i 450 dagar. Dessa bör kunna anvisas till ideella föreningar och stiftelser för att arbeta med bibehållet aktivitetsstöd. Organisationen som

tar emot en civilsamhällesjobbare bör därutöver ges ett handledarstöd.

Att avskaffa extratjänsterna och införa matchningsanställningar väntas leda till en offentligfinansiell besparing om 165 miljoner kronor år 2017.¹³⁴

Bättre fokuserade arbetsmarknadsutbildningar

Effekten av arbetsmarknadsutbildningar (AMU) har varierat över tid. Från att ha mätbara positiva effekter under 80-talet sjönk effektiviteten under 90-talet.¹³⁵ I början av 2000-talet uppmättes återigen positiva effekter, särskilt för vissa yrkesinriktade utbildningar och utbildningar riktade mot något äldre personer och/eller personer med lägre utbildning.¹³⁶

På senare år har effektiviteten återigen sjunkit och är nu generellt sett låg.¹³⁷ Potentiella förklaringar är ökade volymer, sämre arbetsmarknadsläge och en förändrad sammansättning bland deltagarna.¹³⁸ Det finns också tecken på att Arbetsförmedlingen misslyckats med den regionala anpassningen av arbetsmarknadsutbildningar.¹³⁹

De grupper som förefaller ha störst utbyte av programmet är äldre, personer med kortare utbildningsbakgrund samt utomnordiskt födda.¹⁴⁰ Även personer med funktionsnedsättning har i perioder visat sig ha större nytta av programmet än andra.¹⁴¹

AMU är Arbetsförmedlingens dyraste insats. Eventuella positiva effekter relativt andra insatser måste således vägas mot det faktum att ett antal andra insatser är billigare och därmed kan erbjudas i större volymer för en given kostnad.¹⁴²

Centerpartiet vill minska omfattningen av de två stora arbetsmarknadspolitiska programmen som ger rätt till aktivitetsstöd – arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik – på två sätt. För det första måste möjligheten för arbetssökande att lära på jobbet förbättras. Det görs bland annat genom att lärlingsjobben utvidgas till fler personer och fler typer av företag. För det andra bör utbildningsplatserna inom det reguljära utbildningssystemet öka. Särskilt yrkeshögskolan och yrkesvux är

¹³³ Liljeberg m.fl. (2013)

¹³⁴ RUT 2016:1675

¹³⁵ Calmfors m.fl. (2002a), Forslund & Vikström (2011)

¹³⁶ de Luna m.fl. (2008)

¹³⁷ Arbetsförmedlingen (2016i), Gartell m.fl. (2013)

¹³⁸ Se Arbetsförmedlingen (2016i), Forslund & Vikström (2011) och Spector (2015) för en diskussion.

¹³⁹ Riksrevisionen (2015)

¹⁴⁰ de Luna m.fl. (2008). Arbetsförmedlingen (2016i) konstaterar dock att effekten för personer födda i ett icke-europeiskt land försämrats på senare år.

¹⁴¹ Arbetsförmedlingen (2015b), Regnér (2014). Viss försiktighet bör iaktas när resultaten tolkas, då grad av funktionsnedsättning är svår mätbar.

¹⁴² Forslund m.fl. (2013), Forslund m.fl. (2011)

utbildningsprogram som delvis bör ersätta arbetsmarknadsutbildningarna.

Värdet av att snabbt kunna ställa om och omskola sig, jämfört med att genomgå längre och mer omfattande utbildningsinsatser, kan antas vara större för äldre personer. Detta då utbildningar leder till inlåsning och produktionsbortfall på kort sikt, men höjer produktiviteten och inkomsterna på längre sikt. Yngre personer bör därför i högre grad ges möjlighet till utbildningsinsatser inom det reguljära utbildningssystemet.

Personer som står nära arbetsmarknaden är också ofta i mindre behov av utbildningsinsatser. För dessa personer är ett aktivt jobbsökande generellt mer prioriterat.

Centerpartiet föreslår därför att resurserna till arbetsmarknadsutbildningar minskas motsvarande kostnaderna för de arbetsmarknadsutbildningar som ges till personer som är under 35 år samt personer som bedöms stå nära arbetsmarknaden.

Med denna modell kvarstår resurser för äldre personer som bedöms stå längre ifrån arbetsmarknaden, medan övriga grupper ges något mindre tillgång till arbetsmarknadsutbildningar i Arbetsförmedlingens regi. En del av de resurser som sparas används i stället för att bygga ut det reguljära utbildningssystemet för dessa personer.

Förslaget bedöms leda till en besparing för offentlig sektor på 498 miljoner kronor år 2017.¹⁴³

7.5 En trygg och flexibel arbetsrätt

Centerpartiet har länge föreslagit förändringar och förbättringar av den svenska modellen, exempelvis när det gäller turordningsreglerna, behovet av en proportionalitetsprincip och rätten till återanställning. Det kommer vi fortsätta att göra. Men det behöver tas ett större grepp om den svenska modellen. Centerpartiet har därför föreslagit att en självständig och opartisk expertkommission tillsätts, för att utveckla den svenska modellen för morgondagens arbetsmarknad.

Syftet är att snabbt föreslå rimliga regler som tar hänsyn till företagets behov av flexibilitet och kompetensförsörjning, de anställdas behov

av trygghet och möjlighet till omställning samt de arbetslösas behov av att kunna få ett jobb. Svensk arbetsmarknad präglas av en tudelning mellan de med en fast och trygg anställning och de som står utanför, vars enda möjligheter till arbete ofta består av en tidsbegränsad och otrygg anställning. Det strikta anställningsskyddet leder till högre arbetslöshet bland grupper med svårigheter att etablera sig, samtidigt som det leder till inlåsning för de som har ett jobb utan att öka deras upplevda trygghet.¹⁴⁴ Den sammanpressade lönestrukturen höjer trösklarna för att få in en fot på arbetsmarknaden och försvårar än mer för marginalgrupper att etablera sig.

Dessa problem har funnits länge. Men den senaste tidens flyktingströmmar, och arbetskraftens ökande heterogenitet, gör att behovet av lösningar blir allt mer akut. Det finns alltså goda skäl till att göra ett omtag kring reglerna på den svenska arbetsmarknaden och anpassa dem till nu rådande förhållanden.

För det första måste tryggheten öka. Idag är vissa anställda helt utan trygghet, medan andra är inlåsta i jobb de inte trivs med. Det är resultatet av en stelbent arbetsmarknad som omfördelar otryggheten till de som har svagast ställning på arbetsmarknaden. Situationen är orättvis och kräver lösningar för en större och mer rättvist fördelad trygghet. Fler måste också ges möjlighet att skapa sin egen trygghet via kontinuerlig fortbildning.

För det andra måste regelverken på arbetsmarknaden anpassas till att det är små och växande företag som i allt högre grad står för jobbskapandet. Stora företag har, och kommer fortsätta att ha, en mycket viktig roll att spela i svensk ekonomi. Men dagens arbetsmarknadsregler, som skapades i en tid då storföretag var de dominerande aktörerna på svensk arbetsmarknad, hindrar framväxten av morgondagens jobb. Medan näringslivet förändrats ser konfliktreglerna fortfarande i stort sett ut som de gjorde när 1928 års Kollektivavtalslag skrevs. Kombinationen av dåtidens arbetsmarknadsregler och dagens arbetsmarknad riskerar i längden Sveriges internationella konkurrenskraft. Det måste bli enklare och billigare för småföretag att anställa.

För det tredje måste trösklarna till det första jobbet sänkas. Det faktum att tre av fyra av de arbetslösa väntas tillhöra grupper med en utsatt ställning på arbetsmarknaden visar att dagens

¹⁴³ RUT 2015:1510, Arbetsförmedlingen (2016d) och egna beräkningar

¹⁴⁴ Skedinger (2008a). Se Cahuc (2010) för en översikt över den svenska anställningsskyddets effekter.

arbetsmarknad inte är till för alla. Särskilt den dåligt fungerande jobbintegrationen visar att en arbetsmarknad som stänger ute stora grupper av människor skapar problem för de offentliga finanserna, för sammanhållningen och för de enskilda. Tröskeln till det första jobbet, oavsett om det är det första jobbet efter studierna eller det första jobbet i det nya hemlandet, måste sänkas. Arbetsmarknaden måste vara tillgänglig för alla.

7.6 Ökat jobbfokus i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen ska ge människor en möjlighet att tryggt ställa om i arbetslivet. Samtidigt är det viktigt att försäkringen är just en omställningsförsäkring och att den utformas på ett sätt som uppmuntrar till arbete.

Regeringens höjning av a-kassan beräknas ha lett till cirka 27 000 fler arbetslösa och ökat de offentliga utgifterna med cirka 2,7 miljarder kronor.¹⁴⁵ I en tid när jämviktsarbetslösheten väntas öka och de offentliga finanserna är pressade är detta inte en ansvarsfull prioritering.

Arbetslöshetsförsäkringens effekt på arbetsmarknaden¹⁴⁶

Arbetslöshetsförsäkringens nivå och utformning har stor inverkan på arbetsmarknadens funktionssätt. För det första påverkas flödet ut ur arbetslöshet. En hög ersättning under lång tid innebär att det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta. Därmed minskar utflödet från arbetslöshet. Det faktum att man måste kvalificera sig till arbetslöshetsförsäkringen genom arbete innebär dock att människor som inte arbetar ges större drivkraft att börja arbeta, för att få tillgång till den extra tryggheten.

För det andra påverkas flödet in i arbetslöshet. Inflödet till arbetslöshet kan öka, då det blir relativt mer förmånligt att inte arbeta jämfört med att arbeta.

För det tredje innebär en högre ersättning att lönebildningen påverkas, då en hög ersättning

innebär att kostnaden för fackförbund att bidra till löneökningar som ger högre arbetslöshet minskar.

För det fjärde medför en relativt förmånlig arbetslöshetsförsäkring att arbetsökande ges större möjligheter att hitta ett jobb som passar deras kvalifikationer. Produktiviteten kan öka till följd av denna förbättrade matchning.¹⁴⁷

För det femte är arbetslöshetsförsäkringen en automatisk stabilisator som kan hjälpa till att utjämna konjunktursvängningar.

Det finns relativt starkt empiriskt stöd för att en generös ersättning från arbetslöshetsförsäkringen leder till en höjd jämviktsarbetslöshet.¹⁴⁸ Detta allmänna mönster förefaller också stämma för Sverige.¹⁴⁹ Det förefaller också som att sänkt ersättning i arbetslöshetsförsäkringen bidrar till mer återhållsamma löneökningar.¹⁵⁰

Trygghet och drivkrafter för jobb – en ny modell för arbetslöshetsförsäkringen

Centerpartiet vill se en arbetslöshetsförsäkring som möjliggör en trygg omställning samtidigt som den garanterar att det lönar sig att arbeta. Det finns också relativt starkt stöd i forskningen för att en kontinuerlig avtrappning av ersättningsnivån leder till lägre arbetslöshet.¹⁵¹

Givet dessa utgångspunkter är det uppenbart varför regeringens reformering av arbetslöshetsförsäkringen förtjänar kritik. Höjningen av ersättningsnivåerna bedöms ha bidragit till 27 000 fler arbetslösa.¹⁵² Därtill är avtrappningen av ersättningen märkligt utformad, då avtrappningen skiljer sig markant för personer som slår i taket jämfört med personer som inte slår i taket.¹⁵³

Nedan presenteras Centerpartiets modell för arbetslöshetsförsäkringen:

¹⁴⁵ Finanspolitiska rådet (2015a)

¹⁴⁶ Källa om inget annat anges: Tatsiramos & van Ours (2011)

¹⁴⁷ Acemoglu & Shimer (2000)

¹⁴⁸ Se Tatsiramos & van Ours (2011) för en sammanfattning av forskningsläget.

¹⁴⁹ Carling m.fl. (2001) och Fredriksson & Söderström (2008). Se Forslund (2008) för en sammanställning av tidigare forskning.

¹⁵⁰ Bennmarker m.fl. (2013) och Forslund m.fl. (2008). Tidigare studier har dock haft svårt att

empiriskt finna ett sådant statistiskt signifikant samband, se exempelvis Forslund & Kolm (2000).

¹⁵¹ Se exempelvis Fredriksson & Holmlund (2003), Hopenhayn & Nicolini (1997) och Pavoni & Violante (2007). Tatsiramos & van Ours (2011) för en sammanfattande diskussion kring detta.

¹⁵² Finanspolitiska rådet (2015a). Även Konjunkturinstitutet (2015b) bedömer att reformen ökar jämviktsarbetslösheten, dock i mindre omfattning.

¹⁵³ IFAU (2014)

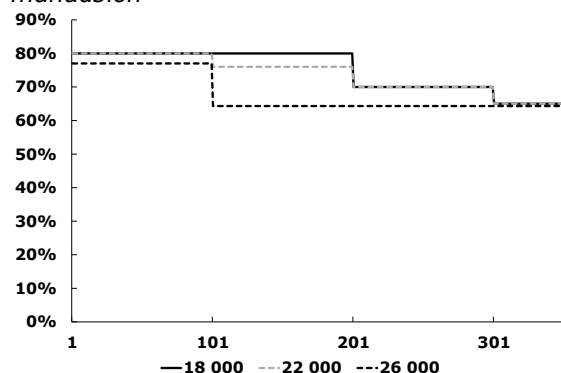
Tabell 10 Centerpartiets förslag till arbetslöshetsförsäkring

Period	Ersättningsgrad	Tak	Golv	Lönetak
0-100	80%	800	350	22 000
101-200	75%	750	340	22 000
201-300	70%	700	330	22 000
301-	65%	650	320	22 000

Modellen innebär ett signifikant höjt tak jämfört med Alliansens system. Samtidigt kombineras detta med en snabb och likformig avtrappning.

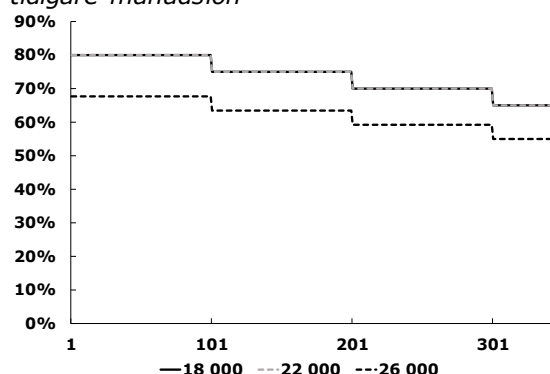
Det långsiktiga ersättningstaket är något lägre än under Alliansen. För att begränsa kostnaderna av en högre initial ersättning måste den långsiktiga ersättningen minska något, vilket inte är orimligt givet att den genomsnittliga ersättningen i arbetsmarknadspolitiska program är som högst för människor i sysselsättningsfasen.¹⁵⁴

Diagram 26 Ersättningsgrad i dagens arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön

Källa: Egna beräkningar

Diagram 27 Ersättningsgrad med Centerpartiets arbetslöshetsförsäkring vid olika tidigare månadslön

Källa: Egna beräkningar

Att avtrappningen är symmetrisk innebär att alla, förutom de som får den lägsta ersättningsnivån, möter samma avtrappning vid samma tidpunkt. Detta avspeglas i ett konstant lönetak. Det är viktigt, dels ur ett likabehandlingsperspektiv men också för att det gör systemet mer lättöverskådligt.

Förslaget innebär en besparing jämfört med regeringen på cirka 1,7–1,8 miljarder kronor.¹⁵⁵ Därtill väntas det leda till 11 000 färre arbetslösa.¹⁵⁶

Ändrad definition av lämpligt arbete

När en ersättningsperiod om 300 dagar har löpt ut, det vill säga när en person kan anvisas till jobb- och utvecklingsgarantin, bör också bestämmelserna om vad som ska betraktas som ett lämpligt arbete reformeras så att kravet på att arbetet ska betala 90 procent av dagpenningen tas bort.¹⁵⁷ I stället bör enbart krav om att ersättning ska lämnas på en nivå som motsvaras av kollektivavtal gälla.

7.7 En trygg arbetsmiljö

Arbetsmiljö är mycket mer än skyddsutrustning, ergonomiska stolar och den sociala arbetsmiljön i stort. Det handlar om arbetsplatser som är långsiktigt hållbara. Där man kan utvecklas. Det handlar även om hur man skapar effektiva och starka organisationer.

jämviktsarbetslöshet (andel av potentiell arbetskraft). För en mer utförlig beskrivning av hur den genomsnittliga ersättningsgraden, som genom att multipliceras med kvasielasticiteten och den potentiella arbetskraften ger påverkan på antal jobb, beräknas, se Konjunkturinstitutet (2016d).

¹⁵⁷ För en beskrivning av dagens regelverk, se IAF (2015).

¹⁵⁴ Exklusive deltagare i stöd till start av näringsverksamhet, enligt Arbetsförmedlingen (2016d).

¹⁵⁵ RUT 2016:158.

¹⁵⁶ RUT 2016:425 och Konjunkturinstitutet (2016c). Metoden i Finanspolitiska rådet (2015b) har använts. Potentiell arbetskraft, AK, har beräknats som $AK = S + a \cdot AK$ vilket ger $AK = S / (1 - a)$, där S är potentiell sysselsättning (antal personer) och a är

En god arbetsmiljö är positiv inte bara för individen, utan även för arbetsgivarna och de offentliga finanserna. Det behövs mer forskning kring arbetsmiljöfrågor. Det är därför viktigt att det offentliga säkrar att det finns tillräckligt med resurser för forskning och kunskapsspridning kring arbetsmiljö. Särskilt psykisk ohälsa, främst inom offentlig sektor, bör prioriteras. Kunskap om arbetsmiljöfrågor bland mindre arbetsgivare bör också förbättras.

Arbetsmiljöarbetet i offentlig sektor bör stärkas. En avgörande faktor för att stärka arbetsmiljöarbetet är att chefer inom exempelvis kommuner och äldreomsorg har en chefsutbildning där arbetsmiljöarbetet ingår. Enligt Socialstyrelsens lägesrapport år 2012 saknar så många som 10 procent av enhetscheferna i äldreomsorgen eftergymnasial utbildning och 36 procent har högst en tvåårig högskoleutbildning.¹⁵⁸ Samtidigt har äldreomsorgen utvecklats till en mycket komplex verksamhet. Det ställer krav på att huvudmännen ger cheferna i sina respektive organisationer den kunskap och de verktyg som krävs för att säkerställa en god arbetsmiljö.

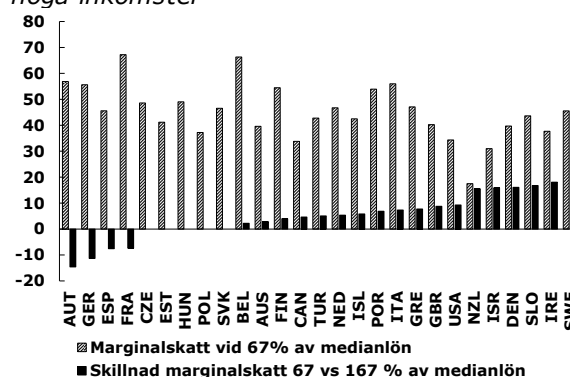
7.8 Det ska löna sig att arbeta

Lägre marginalsatt

I Sverige är skatterna på arbete, företagande och specialisering höga. Det gör Sverige mindre attraktivt för såväl inhemsk som utländsk specialiserad arbetskraft och sänker utbildningspremien.¹⁵⁹

Centerpartiet och Alliansen har genomfört viktiga reformer för att sänka de höga skatteerna på låga inkomster. Det är viktigt för att göra det mer lönsamt att arbeta, vilket bidrar till ett ökat arbetsutbud och högre sysselsättning för grupper som tidigare stått utanför arbetsmarknaden.¹⁶⁰ Skatterna på låga inkomster är fortsatt höga. Det är dock värt att notera att gapet mellan beskattningen av högre respektive lägre inkomster är mycket högt i Sverige. Höga inkomster beskattas högt i förhållande till beskattningen av lägre inkomster, vilket försämrar utbildningspremien. Att sänka marginalsattorna för medelhöga och höga inkomster är därför en förutsättning för att inte lägre skatt på låga inkomster ska få den olyckliga effekten att utbildningspremien försämras ytterligare.

Diagram 28 Marginalsatt på låga inkomster samt skillnad i beskattning mellan låga och höga inkomster

Källa: OECD (2016b)

Sänkta marginalsattor ger, av naturliga skäl, upphov till ett antal fördelningspolitiska frågor. Det kan dock vara värt att notera att en statisk analys baserat på individers inkomster ett givet år kan ge en skev bild av de fördelningspolitiska effekterna av sänkta marginalsattor. De flesta personer gör i varierande grad lönekarriär under sitt yrkesverksamma liv. Det innebär att andelen av befolkningen som möts av de höga marginalsattorna någon gång i livet är högre än andelen av befolkningen som möts av dem ett givet år. 2013 betalade cirka en miljon människor, eller 30 procent av de helårs- och heltidsanställda, statlig inkomstsatt.¹⁶¹ Hela 54 procent av de som fyllde 65 år 2012 hade någon gång betalat statlig inkomstsatt.¹⁶² Än fler lever i hushåll som någon gång påverkats av den statliga inkomstsattens höga marginaleffekter. Det är således felaktigt att utgå från att sänkta marginalsattor enbart gynnar de som idag har inkomster över brytpunkten. Marginalsattorna påverkar stora grupper av normalinkomsttagare över deras livscykel.

¹⁵⁸ Socialstyrelsen (2012)

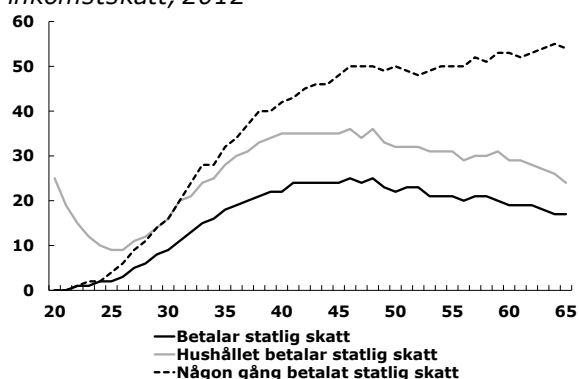
¹⁵⁹ Sverige har, enligt OECD (2015b), en mycket låg utbildningspremie.

¹⁶⁰ För effekterna av JSA, se exempelvis Konjunkturinstitutet (2013, 2011) och bilaga 4 i Prop. 2013/14:100.

¹⁶¹ Skatteverket (2016c)

¹⁶² Lundberg (2016)

Diagram 29 Andel individer och hushåll som betalar, eller någon gång har betalat, statlig inkomstskatt, 2012

Not: Diagrammet visar andelen som betalar statlig inkomstskatt under året, andelen som någon gång sedan 1991 har betalat statlig skatt och andelen som ser hushållsekonomin påverkas av den statliga inkomstskatten.

Källa: Lundberg (2016)

Därtill är det värt att notera att sänkningar av en skatt som på sikt, i hög grad, är självfinansierande att ta bort innebär att vissa personer får en ökad disponibel inkomst utan att någon annan får en lägre disponibel inkomst.

De höga skatterna på arbete bidrar också till det tudelade skattesystemet. Givet skillnaden i beskattning av inkomster från arbete respektive kapital ges företagare incitament att plocka ut ersättning i form av utdelningar eller liknande, i stället för lön. För att reglera detta har de så kallade 3:12-reglerna införts. Dessa regler bidrar till ökat regelkrångel och improduktiv skatteplanering. Sänkta marginalskatter är därför viktigt för att på sikt kunna förenkla reglerna för småföretag.

Ett antal utredningar har visat att sänkt statlig inkomstskatt leder till fler arbetade timmar, karaktäriseras av hög självfinansieringsgrad och bidrar till en ökad effektivitet i ekonomin.¹⁶³ För Centerpartiet är det därför prioriterat att gradvis göra marginalskattekurvan mindre brant. Regeringen väljer att gå den motsatta vägen. Genom att stoppa uppräkningsgraden av såväl den lägre som den högre skiktgränsen och fasa ut jobbskatteavdraget höjer de skatten för breda löntagargrupper, med färre arbetade timmar som följd.

¹⁶³ Birch Sørensen (2010), Finanspolitiska rådet (2008), Flood (2015), Flood m.fl. (2013), Holmlund & Söderström (2008), Lundberg (2016), Selin & Pirttilä (2011), SOU 2011:11

¹⁶⁴ Finanspolitiska rådet (2016)

¹⁶⁵ Finanspolitiska rådet (2016), s. 58

¹⁶⁶ RUT 2016:144

¹⁶⁷ SOU 2013:25

Finanspolitiska rådet har gjort beräkningar som visar att det avtrappade jobbskatteavdraget samt de sänkta skiktgränserna – två reformer som höjer marginalskatterna – tillsammans leder till färre arbetade timmar motsvarande cirka 5 200 heltidssysselsatta.¹⁶⁴ Det innebär att "när hänsyn tas till dynamiska effekter på arbetsutbud och prestation, leder reformerna inte till någon förstärkning av de offentliga finanserna överhuvudtaget".¹⁶⁵ Regeringens höjning av marginalskatterna leder alltså till färre arbetade timmar och oförändrade intäkter. På sikt riskerar detta att leda till en underfinansiering av regeringens budget.

Centerpartiet föreslår att jobbskatteavdraget återställs till sin ursprungliga konstruktion genom att avtrappningen tas bort. Det medför en statisk minskning av skatteintäkterna om 3,1 miljarder kronor.¹⁶⁶ Antalet arbetade timmar väntas på sikt öka med 0,1 procent, vilket motsvarar 4 000 helårsekvivalenter, och ger en självfinansieringsgrad om 75 procent.

Centerpartiet avvisar också regeringens förslag, såväl de som lämnas i budgetpropositionen för 2017 som de som genomförts tidigare, om att sänka skiktgränserna för statlig inkomstskatt.

Sänkt skatt för äldre som arbetar

En av de största utmaningarna på svensk arbetsmarknad är att allt fler kommer att behöva arbeta allt längre.¹⁶⁷ Forskning visar att Sverige behöver fler äldre som vill, kan och får arbeta längre för att klara välfärdens finansiering.¹⁶⁸ Givet de äldres förbättrade hälsa är detta en rimlig och uppnåelig målsättning, givet rätt reformpolitik.¹⁶⁹

För personer som arbetar efter att de fyllt 65 år införde Alliansregeringen ett förstärkt jobbskatteavdrag. Utvärderingar av reformen visar att sannolikheten att arbeta för de berörda grupperna ökat.¹⁷⁰ Med fler arbetade timmar förstärks den svenska ekonomin långsiktigt.

Regeringen har i stället höjt kostnaden för att anställa personer över 65 år genom att införa en särskild löneskatt för dessa. Skattehöjningen slår mot sysselsättningen för denna grupp.¹⁷¹

¹⁶⁸ Finanspolitiska rådet (2015a)

¹⁶⁹ Johansson m.fl. (2015)

¹⁷⁰ Prop. 2011/12:100, Bilaga 5

¹⁷¹ Konjunkturinstitutet (2014b). Laun (2012) visar att sysselsättningen ökade när det förstärka jobbskatteavdraget infördes och arbetsgivaravgifterna sänktes.

Centerpartiet föreslår att det förstärkta jobbskatteavdraget utökas till att gälla också de som fyllt 64 år samt att den särskilda löneskatten för äldre avskaffas. Detta väntas leda till minskade skattintäkter om 300 miljoner kronor respektive 700 miljoner kronor år 2017.¹⁷²

7.9 Centerpartiets jobbförslag för utsatta grupper

I avsnitten ovan har den tudelade svenska arbetsmarknaden beskrivits. Om denna tudelning inte bryts riskerar arbetslösheten att bita sig fast på mycket höga nivåer. Sverige riskerar att klyvas inte bara ekonomiskt, utan också socialt. Det är en utveckling Centerpartiet inte kan acceptera.

Arbetsförmedlingen definierar följande grupper som havandes en utsatt ställning på arbetsmarknaden:

- Nyanlända
- Personer med kort utbildningsbakgrund
- Äldre
- Funktionsnedsatta

Nedan presenteras, kort och schematiskt, några av de förslag som beskrevs i föregående kapitel i termer av dess förmåga att bryta tudelningen.

- Nyanlända
  - Ingångsavdrag
  - Ingångsjobb
  - Ingångsföretag
  - RUT-utbyggnad
- Kort utbildningsbakgrund
  - Läringsjobb
  - Ingångsavdrag
- Äldre
  - Borttagen särskild löneskatt
  - Förstärkt jobbskatteavdrag
- Funktionsnedsatta
  - Färre, enklare och kraftfullare anställningsstöd

För att minska ungdomsarbetslösheten föreslås förutom ingångsavdraget ett sommarjobbsavdrag.

Sammantaget omfattar de ovan beskrivna insatserna riktade till utsatta grupper drygt 14 miljarder kronor år 2017 och 15 miljarder kronor per år därefter.

Därtill kommer förslag om en förbättrad matchning genom införandet av en jobbfixarpeng, högre jobbfokus inom diverse transfereringssystem samt ett förbättrat företagsklimat som kan väntas gynna alla dessa grupper.

Mer kan komma att behöva göras. Men de förslag som presenterats ovan utgör ett första kraftfullt program ämnat att bryta tudelningen på svensk arbetsmarknad.

¹⁷² RUT 2016:143 och RUT 2016:160

8. Miljö och klimat

Sverige har bevisat att ekonomisk tillväxt kan ske parallellt med mindre miljöpåverkan; att miljö och ekonomisk tillväxt kan gå hand i hand. Förutsättningen är smarta och kraftfulla styrmedel som gör det lönsamt att agera miljövänligt och olönsamt att förorena.

Under lång tid, och under olika regeringar, har den ekonomiska tillväxten ökat samtidigt som klimatutsläppen har minskat. Svensk ekonomi tillhör de mest klimateffektiva i världen. Sveriges BNP har växt med knappt 70 procent sedan 1990, samtidigt som utsläppen av växthusgaser har minskat med cirka 25 procent.¹⁷³ Mycket har gjorts, men mycket mer kommer att behöva göras framöver.

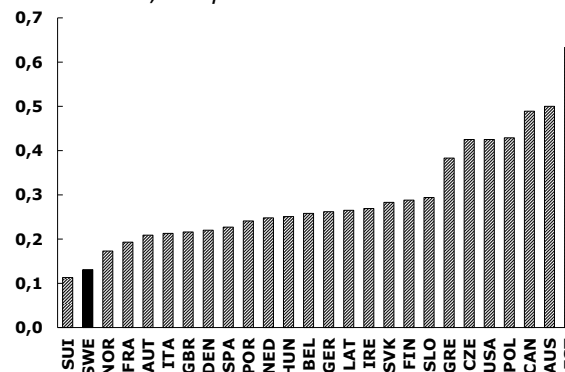
I december 2015 enades FN:s parter under klimattoppmötet i Paris om ett gemensamt avtal för att begränsa den globala medeltemperaturökningen till väl under 2 grader, med sikte mot 1,5 grads uppvärmning.

Parterna fick inför detta möte delge sina nationella åtaganden för att nå målet. Mycket tyder på att de presenterade åtagandena är långt från tillräckliga. Uppgången i globala koldioxidutsläpp har under de senaste åren bromsats, men den nödvändiga minskningen har ännu inte ens påbörjats.

Samtidigt går både 2015 och 2016 till historien som de varmaste åren som någonsin registrerats, sedan temperaturmätningarna startade för över 100 år sedan.¹⁷⁴ Sverige och övriga länder i världen behöver ta ytterligare steg för att påskynda omställningen och minimera miljöpåverkan.

Centerpartiet arbetar på bred front för att nå resultat för miljön, bland annat genom målsättningen om att nå 100 procent förnybar energi till år 2040. Den parlamentariska miljömålsberedningen har i år lämnat förslag på att höja Sveriges ambition om att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser till år 2045 istället för det tidigare fastställda målet till 2050, vilket Centerpartiet står bakom.

Diagram 30 Utsläpp av växthusgaser per BNP-enhet 2014, ton per 1 000 USD

Källa: OECD (2016d)

Centerpartiet föreslår ett brett reformprogram för att minska utsläppen och ställa om fordonsflottan, minska gifterna i vår vardag, öka den förnybara energiproduktionen samt stärka havs- och vattenmiljön och värna den biologiska mångfalden. Detta innefattar bland annat förslag om miljöbilspremier och -avgifter enligt bonus-malus för personbilar, ett system för kvotplikt för drivmedel, miljölastbilspremier, förbättrade förutsättningar för såväl storskalig som småskalig produktion av förnybar energi, samt ökade investeringar i både laddinfrastruktur och energilagring.

Sverige ligger långt fram och har som ett av få EU-länder nått vårt åtagande till 2020 om att 10 procent av energin i transportsektorn ska vara förnybar. Men vi har fortfarande långt kvar till målet om en fossiloberoende fordonsflotta. De senaste åren har omställningen av fordonsflottan tappat tempo och andelen miljöbilar minskat. Därför vill Centerpartiet öka omställningstempot och sätta tydligare mål för omställningen, som ska understödjas av klimateffektiva styrmedel.

Det övergripande målet är att minska utsläppen. Därför behöver vi både stimulera användningen av riktigt miljövänliga bilar, men också sänka utsläppen från den bilpark som redan rullar på de svenska vägarna.

Ekonomiska styrmedel utgör ett av de viktigare instrumenten inom miljöpolitiken. Centerpartiet föreslår därför en omfattande grön skatteväxling. Skatten på utsläpp och gifter bör öka och intäkterna användas för att sänka skatten på jobb och företagande. Vi förstärker i

¹⁷³ Tillväxtsiffror från SCB (2016h), statistik över Sveriges koldioxidutsläpp från Naturvårdsverket (2016a).

¹⁷⁴ Se WMO (2016) för temperaturdata.

denna budgetmotion vår tidigare skatteväxling om. Totalt uppgår Centerpartiets förslag om grön skatteväxling till 33 miljarder kronor de närmaste fyra åren, vilket är 26 miljarder kronor mer än regeringen. Det utgör ett ambitiöst och omfattande program för att minska utsläppen av växthusgaser och bidra till en giftfri vardag, samtidigt som arbete, företagande och förnybar energi premieras.

8.1 Klimat

Grön skatteväxling

Centerpartiet vill se en grön skatteväxling, där förorenaren betalar för sin miljöskada och resurserna används till att sänka skatten på jobb och företagande. På så vis sätts ett pris på miljöförstöring samtidigt som dessa intäkter återförs för att sänka skattebördan på sådant som har stor samhällsekonomisk nytta, som jobbskapande i växande företag. Detta bör vara en ledstjärna för skattepolitiken i tider av små marginaler i statsfinanserna.

Det finns utrymme att förstärka de miljöstyrande styrmedlen genom skatter på förbränning av avfall, specifika farliga ämnen i kläder och skor samt genom att ta bort existerande undantag från koldioxid- och energiskatter.

I regeringsställning 2006–2014 bidrog Centerpartiet till att skatten på arbete sänktes påtagligt via jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter. Samtidigt höjdes miljöskatterna och andra skatter, som fordonsskatten, miljödifferentierades. Skattebördan på arbete minskade och skattebördan på föroreningar ökade. Ändå finns mycket mer att göra. Skatt på arbete beräknas nästkommande år uppgå till 1 200 miljarder av skattebördan i Sverige, skatt på föroreningar bara knappt 80 miljarder.¹⁷⁵

Över tiden kommer miljöpåverkan att minska och med den skatteintäkterna och skattetrycket. Målet är ytterst att miljöskattena som andel av de totala skatterna, och i absoluta termer, ska minska i takt med att miljöförstörelsen minskar.

Regeringen har tyvärr helt övergivit idén om grön skatteväxling. Skatterna har höjts på utsläpp, men inte sänkts på arbete. Istället har skattehöjningarna på arbete varit mångfalt större och skatten dessutom höjts på förnybar energi, motsatsen till grön skatteväxling.

¹⁷⁵ Prop. 2016/17:1

¹⁷⁶ Naturvårdsverket (2014)

Gör kväveoxidavgiften till en skatt

Kväveoxider bildas vid förbränning och bidrar till förorening och luftföroreningar. För att minska dessa utsläpp infördes 1992 en kväveoxidavgift. Avgiften omfattar energiproduktion för uppvärmning av byggnader, elproduktion och industriella processer. Avgiften återbetalas i förhållande till respektive anläggnings producerade energi, vilket innebär att anläggningar som producerar energi med mindre utsläpp än genomsnittet gynnas medan anläggningar med högre utsläpp per producerad energienhet missgynnas.

Naturvårdsverket föreslår, i en rapport från 2014, att återbetalningen av kväveoxidavgiften halveras.¹⁷⁶ Det är ett steg i rätt riktning och skulle öka miljöstyrningen i systemet.

Centerpartiet föreslår dock att återbetalningen helt fasas ut och att avgiften därmed görs om till en skatt. För att inte missgynna mindre anläggningar och för att undvika att implementeringskostnaderna överstiger de ekonomiska och miljömässiga vinsterna bör, precis som Naturvårdsverket föreslår, ett fritak införas.

Att göra om kväveoxidavgiften till en skatt väntas medföra ökade intäkter om 379 miljoner kronor per år.¹⁷⁷

Färre undantag från koldioxid- och energiskatten

Delar av industrin har undantag från, eller nedsättningar av, energi- och koldioxidskatterna för fordon. Dessa subventioner minskar den miljöstyrande effekten och har kritiserats av OECD i sin utvärdering av svensk miljöpolitik som de svagaste delarna av vad som annars är ett föredöme på klimatområdet.¹⁷⁸

Centerpartiet har därför föreslagit begränsningar av dessa undantag för branscher där icke-fossila alternativ i allt högre grad finns tillgängliga. Det är glädjande att även regeringen har valt att minska undantagen. Flera undantag finns dock fortfarande kvar. Dessa bör som regel fasas ut.

Centerpartiet föreslår därför att nedsättningen av koldioxid- samt energiskatt på diesel till fordon som används i gruvindustriell verksamhet avskaffas. Totalt medför detta en

¹⁷⁷ Naturvårdsverket (2016c, 2014) och egna beräkningar.

¹⁷⁸ OECD (2014d)

offentligfinansiell intäkt om 238 miljoner kronor per år.¹⁷⁹

Skatt på avfallsförbränning

Under de senaste åren har importen av sopor fördubblats i Sverige och utbyggnaden av förbränningsanläggningar är stor.¹⁸⁰ Det har bidragit till att stärka energiförsörjningen och minska deponier, men för Centerpartiet är det samtidigt självklart att försöka sluta kretsloppen och använda de resurser vi har på det mest effektiva sättet. Effektiva kretslopp och en hållbar återvinning av resurser är en viktig del av en grön omställning.

För att styra mot en ökad återvinning och mer resurseffektivitet föreslår Centerpartiet att en punktskatt på förbränning av avfall införs. En sådan skatt bör omfatta allt avfall, för såväl hushåll som verksamheter, exklusive farligt avfall och utformas på ett sätt som garanterar att kostnaden tydliggörs för den som först lämnar ifrån sig avfallet. Liknande avgifter finns i flera andra EU-länder.¹⁸¹ Enligt Naturvårdsverkets statistik omhändertas redan 6,7 miljoner ton avfall genom förbränning samtidigt som prognosen pekar mot ökade mängder. Skatten förslås bli 110 kr/ton och beräknas då ge skatteintäkter om 641 miljoner kronor per år.¹⁸²

Internationellt klimatarbete Reformerat system för handel med utsläppsrätter

För en stor del av Sveriges klimatutsläpp sätts priset på utsläppen av det gemensamma systemet för utsläppshandel inom EU ETS. Det är ett av de mest effektiva marknadsbaserade verktygen som klimatpolitiken har att tillgå, men det är inte tillräckligt välfungerande. Priset på utsläpp har över tid minskat kraftigt. Skälet är att det har uppstått ett överskott av utsläppsrätter.¹⁸³ Företagen har inte behövt släppa ut så mycket som förväntat, dels tack vare klimatsatser, dels på grund av den utdragna ekonomiska krisen som minskat industrins produktion. Det låga utsläppspriset gör det i flera fall olönsamt att investera i förnybar energi och bromsar marknaderna för nya lösningar. Här finns förutsättningar att minska utsläppen snabbare.

En marknadsstabilitetsreserv har nyligen införts för att hantera överskottet av utsläppsrätter. Det är ett viktigt steg i rätt riktning. Dock behöver fler utsläppsrätter försvinna

permanent, både från marknaden och från reserven. Centerpartiet vill därför annullera överskottet av utsläppsrätter, motsvarande två miljarder ton koldioxid, med syftet att öka verksamhetens incitament till att minska sina utsläpp.

I första hand är detta en klimatåtgärd. Men det är också centralt för att EU med låga utsläppska kunna bli ett varaktigt föredöme för omvärlden, samt för att få utsläppsmarknaden att fungera bättre. Genom att minska antalet utsläppsrätter ökar priset på dem och klimatpåverkan blir dyrare. När medlemsstaterna kan sälja utsläppsrätterna till ett högre pris kan de använda intäkterna till att minska skattebördan på arbete. Skulle priset återgå till tidigare nivåer, mellan 15 och 25 euro per ton koldioxidekvivalenter, kommer de svenska statsfinanserna att få ett betydande ekonomiskt tillskott som kan användas till att minska skattebördan på arbete.

Tillskott till Gröna klimatfonden

Centerpartiet föreslår en strategisk satsning på FN:s Gröna klimatfonden. Satsningen görs med särskilt inriktning mot att stötta genomförandet av Parisavtalet.

Under Centerpartiets tid i Alliansregeringen var Sveriges roll i EU:s klimatpolitik stark. Sveriges ministrar gavs viktiga roller i FN-förhandlingarna, inte minst vad gäller finansiering och anpassning. Viktiga initiativ som the New Climate Economy och den globala koalitionen mot kortlivade klimatgaser drevs igenom av bland andra centerpartistiska miljöministrar, men har av nuvarande regering nedprioriterats. Sveriges inflytande har dämed också minskat.

Parisavtalet har ambitiösa mål, men mer arbete och fler åtgärder krävs för att kunna nå målen. Därför anser Centerpartiet att ansträngningarna och Sveriges roll i det internationella klimatarbetet måste stärkas. Centerpartiet välkomnar att Sverige nu godkänner Parisavtalet, men kan konstatera att det krävs ett förstärkt ledarskap från EU och att den nuvarande regeringen här har misslyckats med att bibehålla Sveriges starka ställning globalt.

Satsningen på Gröna klimatfonden innebär en förstärkning av den internationella klimatfinansieringen med 500 miljoner kronor utöver vad regeringen aviserat. Det möter

¹⁷⁹ RUT 2016:284

¹⁸⁰ Se Naturvårdsverket (2015a) för statistik kring import av avfall.

¹⁸¹ RUT 2015:1434

¹⁸² SCB (2016j) och egna beräkningar.

¹⁸³ Se exempelvis Zetterberg m.fl. (2014) och Engström Stenson (2015) för en beskrivning av problemen.

därför kravet som finns i klimatkonventionen på nya och additionella medel till klimat. De resurser som tillförs ska gå till att stötta de mest sårbara och fattiga länderna i deras arbete för minskade utsläpp och anpassning. Enligt Parisavtalet ska alla länder sätta och uppnå egna utsläppsmål. Detta, att alla länder har ett ansvar att efter sin förmåga bidra till att nå Parisavtalets mål, är en viktig princip som gäller såväl Sverige och EU som Kina och USA. För att de fattigaste länderna ska ha kapacitet att klara sina mål behöver de stöd, vilket de kan få via Gröna klimatfonden. Det är detta arbete som Centerpartiet vill förstärka ytterligare.

Minskade utsläpp från transportsektorn

Utsläppen från inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp.¹⁸⁴ Samtidigt har Sverige troligen världens mest ambitiösa klimatmål. 2045 ska, enligt ett förslag från den parlamentariska miljömålsberedningen som Centerpartiet står bakom, Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären och 2030 ska fordonsflottan vara fossiloberoende. Det krävs kraftfulla verktyg för att omställningen ska kunna realiseras.

Utmaningen för transportsektorn ligger dels i att minska utsläppen från de fordon som redan rullar på våra vägar, men även att säkerställa att det finns tydliga incitament att välja de mest klimateffektiva alternativen vid till exempel nybilsförsäljning eller när fordonet ska tankas eller laddas. Styrmedel som skattebefrielse för biodrivmedel, differentierad fordonsskatt och supermiljöbilspremier har bidragit till förbättringar. Denna omställning bör dock påskyndas med nya och utvecklade styrmedel för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

Det övergripande målet är att minska utsläppen från transporterna. Därför bör styrmedel i största möjliga mål ha klimateffektivitet som utgångspunkt.

Förstärkta miljöbilspremier för personbilar

Miljöbilspremier och avgifter har visat sig betydelsefulla för att snabbt ställa om fordonsparken och minska klimatutsläppen. Forskningsstudier visar att det faktum att skillnaden i kostnad syns så tydligt på prislappen gör att de ändrade köpmönstren mot mer klimatvänliga bilar har en effekt som är mer

än tre gånger mer kraftfull för utsläppen än motsvarande bränsleskatt.

På Centerpartiets initiativ föreslog Alliansregeringen i sin budget för 2015 att ett system med miljöbonusar och miljöavgifter på bilar, så kallad bonus-malus, skulle införas. Nyköp av bilar med låga eller inga utsläpp får i ett sådant system rejäla miljöbonusar, som finansieras med avgifter på de bilar som har höga utsläpp. Hybridbilar som kan använda både förnybara och fossila bränslen får särskilda bonusar, och lätta lastbilar får även de bonusar och avgifter beroende på utsläpp. Miljöbonusarna och miljöavgifterna förändras sedan gradvis i takt med teknikutvecklingen. På så vis skapas ett ständigt tryck att minska utsläppen i den svenska bilparken och att göra den svenska bilmarknaden ledande i teknikomställningen.

Trots att den offentliga utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta föreslog en modell för bonus-malus presenterade inte regeringen en genomförandeutredning förrän sent 2016.¹⁸⁵ Utredningens förslag har tydliga brister, inte minst vad gäller biodrivmedel, och bonus-malus förväntas inte införas förrän 2018.

Avsaknaden av kraftfulla styrmedel gör att miljöbilarnas andel av nyregistrerade bilar nu återigen avtar. Samtidigt sker just nu en snabb utveckling mot mindre utsläpp, förnybara bränslen och inte minst eldrift.

Den kraftiga fördröjningen av bonus-malus ger vid handen att systemet inte kommer svara upp mot de nya behoven av att stimulera ny klimatsmart teknik. Det är också väsentligt att beskattningen av tjänstebilar och deras förmånsvärde sätts i linje med miljöpremier och miljöavgifter (se nedan).

Centerpartiet avser därför att återkomma i kommande budgetmotioner med förslag om förstärkta miljöbilspremier och avgifter.

Energideklaration av personbilar

För att tydliggöra miljöpåverkan från olika bilar med olika drivmedel och bränsleeffektivitet, och ge förutsättningar för ett medvetet val, bör kraven på all nybilsförsäljning skärpas. Idag finns det ett tydligt och fungerande system för energideklaration av vitvaror som kylskåp, spisar och diskmaskiner. Det är lätt för konsumenterna att se om varorna har ett bra eller mindre bra energivärde när de ska köpa

¹⁸⁴ Naturvårdsverket (2016a)

¹⁸⁵ SOU 2013:84, SOU 2016:33

nya vitvaror. För personbilar finns inte en sådan märkning och det är idag svårt för den som ska köpa en ny bil att avgöra vilken klimatprestanda bilen har. Därför vill Centerpartiet, inom ramen för EU:s miljöarbete, införa en energideklaration för personbilar, liknande det system som idag finns på vitvaror, med hänsyn till drivmedlets klimatpåverkan ur ett livscykelperspektiv. En sådan deklARATION kommer också underlätta införandet av miljöbilspremier och avgifter.

Miljöstyrande beskattning av tjänstebilar

Av nybilsförsäljningen står juridiska personer för ungefär hälften.¹⁸⁶ Andrahandsmarknaden för dessa förmånsbilar är stor. För att ytterligare driva på omställningen och engagera såväl företag som privatpersoner för att få ut fler miljöbilar på vägarna krävs långsiktiga spelregler som styr mot klimateffektivitet i större utsträckning än idag. Nedsättningar av förmånsvärdet bör riktas till de mest klimateffektiva bilarna. Det är ett bra verktyg för att styra över till en mer hållbar, och på sikt fossiloberoende, fordonsflotta.

Dagens system för nedsatt förmånsvärde är stelbent och trubbigt, varför en ökad klimatstyrning i instrumentet bör införas. Centerpartiet kommer därför i framtida budgetmotioner att återkomma med förslag kring ett reformerat system för förmånsvärde på tjänstebilar med högre grad av klimatstyrning.

I denna budgetmotion föreslås dock att nedsättningen av förmånsvärdet för miljöbilar förlängs och att taket för nedsättningen sätts till 13 000 kronor. Det väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 63 miljoner kronor 2017.¹⁸⁷

Dagens skattebehandling av tjänstebilar har en otillräcklig miljöstyrande effekt. Genom en generös behandling av tjänsteförmånen innebär systemet en indirekt subvention av bilåkande.¹⁸⁸ För att stärka den skattemässiga miljöstyrningen av tjänstebilar föreslår Centerpartiet att förmånsvärdet för tjänstebilar som inte klassificeras som miljöbilar höjs. Detta beräknas stärka de offentliga finanserna med 1,2 miljarder kronor årligen.¹⁸⁹

Ökad miljöstyrning i fordonsskatten

Den miljöstyrande delen av fordonsskatten bör förstärkas. Fordonsskatten är ett viktigt instrument i strävan att ställa om till en fossiloberoende fordonsflotta genom att premiera inköp av miljövänligare bilar. Dagens

fordonsskatt utgörs av ett grundbelopp samt ett rörligt belopp som beror på fordonets utsläpp. Centerpartiet och Alliansen ökade miljöstyrningen i fordonsskatten genom att höja den del av skatten som beror på fordonets koldioxidutsläpp. Centerpartiet vill dock gå längre. Centerpartiet anser att den utsläppsbaseade delen av skatten bör förstärkas samtidigt som grundbeloppet sänks. På så sätt får miljövänliga bilar lägre fordonsskatt, medan bilar med höga utsläpp får högre skatt.

Specifikt föreslås att grundbeloppet sänks till 320 kronor, att koldioxidbeloppet höjs till 24 kronor samt att gränsen för koldioxidbeloppet sänks till 102. Det innebär en offentligfinansiell förstärkning om 1,7 miljarder kronor år 2017.¹⁹⁰

Miljöbilspremier för bussar och lastbilar

Tunga fordon är på många platser livsnödvändiga för den lokala ekonomin, då ingen annan transportinfrastruktur kan uppnå samma finmaskighet som vägnätet. Utsläppen från lastbilar har dessvärre varit envist höga och endast på senare år börjat dämpats, vilket är allvarligt för Sverige som klimatföredöme. Dock bör sådana styrmedel undvikas, som den av regeringen planerade kilometerskatten, som har ensidigt fokus på avstånd snarare än bränsle och utsläpp. Miljöeffekten blir mycket liten, då alternativ transportinfrastruktur saknas på många platser i landet, samtidigt som jobb beroende av lastbilstransporter drabbas.

Sverige är en världsledande lastbilstillverkare och det vore därför naturligt att Sverige också har världens bästa miljöprestanda på vår lastbilspark. För att påskynda teknikutvecklingen och skapa en stark svensk marknad för miljölastbilar föreslår Centerpartiet att en miljölastbilspremie införs. Denna premie riktar sig till de lastbilar som har minst klimatutsläpp. Premien måste vara kraftfull nog att styra investeringar i lastbilar och omfatta tillräckligt många fordon för att påverka utvecklingen. För att garantera en effektiv klimatstyrning är det därtill viktigt att klassificeringen av lastbilar kontinuerligt ses över och vidareutvecklas.

Ytterligare ett sätt att förbättra lastbilarnas miljöprestanda är att de tankas på biodiesel och andra direkta substitut till fossila drivmedel med liten klimatpåverkan. För att stimulera framväxten av dessa drivmedel krävs

¹⁸⁶ Svensson & Lindström (2013)

¹⁸⁷ RUT 2016:559

¹⁸⁸ Harding (2014), OECD (2014d)

¹⁸⁹ RUT 2016:1155

¹⁹⁰ RUT 2016:180

skattefrihet på förnybart bränsle, kvotplikt och även andra stimulanser.

Centerpartiet vill satsa 150 miljoner kronor på en kraftig miljölastbilspremie 2017 för att sedan gradvis utöka satsningen till att omfatta 450 miljoner kronor från och med 2019. Under antagandet att 30 procent av de sålda lastbilarna är miljölastbilar motsvarar det en miljölastbilspremie på cirka 250 000 kronor per fordon, vilket är den nivå som förekommer i den offentliga utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta.¹⁹¹

Busstransporter står för en relativt stor andel av persontransporterna på väg. Inte minst är busstransporter en viktig del av kollektivtrafiken i och kring våra städer. Att öka bussarnas klimatprestanda är således viktigt, dels för att förbättra stadsmiljön och dels för att bidra till transportsektorns klimatomställning. I strävan att förbättra stadsmiljön är inte bara utsläpp av växthusgaser, utan även bullernivåer och partikelutsläpp, viktiga beståndsdelar. Elbussar har här tydliga fördelar jämfört med bussar drivna på fossila drivmedel.

För att förstärka omställningen av lastbilar och bussar, avser Centerpartiet återkomma med förslag om förstärka miljöpremier för lastbilar och bussar i kommande budgetmotioner.

Slopat skatteundantag för naturgas

I svensk klimat- och energipolitik har en sedan länge rådande princip varit att fossila energilag ska beskattas. Den uppdelning av koldioxid- och energiskatt som Sverige tillämpar ger tydliga incitament till såväl mindre utsläpp av koldioxid som energieffektivisering.¹⁹² Naturgas är en fossil gas som under en period dragit nytta av skattebefrielse, trots dess fossila ursprung. För att stimulera en ökad användning av förnybar metangas, så kallad biogas, istället för fossil sådan anser Centerpartiet att naturgasen som används i transportsektorn bör beskattas enligt samma princip som fossil bensin och diesel, med koldioxidskatt efter innehåll av fossilt kol, och med energiskatt efter energiinnehåll. Detta beräknas medföra en skatteintäkt på 200 miljoner kronor årligen.¹⁹³

Förstärkt ersättning för metangasreducering

Biogasproduktion ger positiva effekter för klimatet och minskar samtidigt

övergödningsproblemen. Alliansregeringen införde ett produktionsstöd för biogas och ett investeringsstöd för biogasanläggningar inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Det finns fortsatt stor potential för biogastillverkning i Sverige och Centerpartiet vill därför tillföra ytterligare medel för detta ändamål. Centerpartiet föreslår därför att metangasreduceringsstödet förstärks med 20 miljoner kronor årligen.

Kvotplikt/reduktionsplikt

Biodrivmedel, som biodiesel, biogas och etanol, har varit och kommer att vara centrala för att minska klimatpåverkan från den svenska bilparken. För att minska utsläppen från transportsektorn och öka användningen av biodrivmedel bör ett kvotplikts-/reduktionssystem, med drivmedlens klimateffektivitet i fokus, införas. Kraven bör stegvis öka fram till 2030, då Sveriges fordonsflotta ska vara fossiloberoende. Genom att styra mot den faktiska minskningen av växthusgasutsläpp, istället för volymen biodrivmedel, kommer systemets effekt på utsläppsminskningar att kunna förutsägas och styrningen harmoniera med det långsiktiga målet om minskade utsläpp från transportsektorn. Kvoterna måste vara långsiktigt förutsägbara och tillräckligt ambitiösa för att driva utveckling mot en fossiloberoende fordonsflotta till år 2030.

Höginblandade biodrivmedel, som B100, ED95, biogas och E85, bör undantas från ett kvotpliktssystem under en övergångsperiod. Det är också viktigt att en kvot-/reduktionsplikt möjliggör initiativ utanför kvoten, så att kvoten inte utgör ett tak för ökad inblandning av biodrivmedel. Till exempel är den möjliga inblandningspotentialen för biodiesel, och på sikt biobensin, hög. Därför bör drivmedelsleverantörer som vill göra mer än vad kvoten kräver premieras.

Det är viktigt att kvot-/reduktionspliktens exakta utformning får en god förankring i branschen och bland andra berörda organisationer. För att säkerställa detta bör utformningen därför tas fram i samarbete med de berörda aktörerna.

Skattebefrielse för biodrivmedel

I väntan på ett kvotpliktssystem bör Sverige fortsätta att driva möjligheten till skattebefrielse från koldioxidskatt på förnybara drivmedel, så

¹⁹¹ SOU 2013:84

¹⁹² Se exempelvis Konjunkturinstitutet (2015a) för resonemang kring koldioxid- respektive energiskatten som styrmedel.

¹⁹³ RUT 2016:452

att dessa kan fortsätta att vara viktiga delar av klimatomställningen av den svenska fordonsflottan.

Centerpartiet avvisade, som enda parti, regeringens höjning av skatten på biodrivmedel i samband med budgetpropositionen för 2016. Det har nu bekräftats att Centerpartiets ståndpunkt, att biodrivmedel inte var överkompenserade på det sätt regeringen hävdade, var den riktiga och att regeringen hade fel.¹⁹⁴

Det är glädjande att regeringen tagit till sig av bland andra Centerpartiets kritik. Men regeringen har underlåtit att sänka tillbaka skatten på biodrivmedel till tidigare nivåer. Centerpartiet avvisar även denna partiella skattehöjning som regeringen genomfört och föreslår i stället att skatten på E85 och höginblandad FAME återställs helt. Detta bedöms leda till en offentligfinansiell kostnad om 140 miljoner kronor.¹⁹⁵

Centerpartiet vill också införa gemensamma hållbarhetskriterier för fossila bränslen, i likhet med de som idag finns för biodrivmedel, samt införa en ursprungsmärkning av bränslet vid pumpen som möjliggör för konsumenter att göra medvetna val. EU bör anta ett långsiktigt mål för att nå en fossiloberoende fordonsflotta.

En utbyggd laddinfrastruktur

Elektrifiering kommer att utgöra en viktig del i övergången till en fossiloberoende fordonsflotta. Riktade budgetsatsningar till infrastruktur för förnybara drivmedel är nödvändigt för en mer effektiv samordning och utbyggnad. Centerpartiet föreslår därför att 150 miljoner kronor årligen investeras i utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och laddinfrastruktur i hela landet. Cirka 80 procent av laddningen av eldrivna fordon sker i hemmet eller på arbetsplatsen. Stödet ska därför kunna användas både för etablering av snabbladdare längs väl utvalda sträckor men även för destinationsladdare vid slutdestinationer såsom vid arbetsplatsen eller bostadsrättsföreningars parkeringar och parkeringshus. Kravet på förmånsbeskattning av en anställd som laddar bilen på arbetsplatsen bör tas bort snarast möjligt.

Därtill föreslår Centerpartiet att stöd till energilagring fördubblas samt att återbetalningen av skatt till mikroproducenter av el sker snabbare. Det förstnämnda medför en

ökad offentligfinansiell kostnad om 50 miljoner kronor.

Aktörer som inte har som affärsidé att sälja el, men som sätter upp laddstationer och tar betalt per kilowattimme, riskerar att bli skattskyldig för hela sin egen elanvändning, något som de i normalfallet inte är då elskatten betalas av elhandlaren. Detta bör åtgärdas.

Tillsammans utgör dessa förslag ett kraftfullt första steg mot fler elektrifierade transporter, med mindre utsläpp som följd.

Nedsatt energiskatt för elbåtar

Båtar som drivs med fossila drivmedel betalar idag ingen energiskatt för bränslet. Om fartyget istället använder landström för strömförsörjning och för att ladda batterier ombord är brukaren skyldig att betala energiskatt på elen. Sedan 2011 finns i lagen om skatt på energi en möjlighet till nedsättning av energiskatten för el. Nedsättningen omfattar dock enbart stora fartyg vars bruttodräktighet, ett jämförelsetal för fartygs storlek, överstiger 400. Detta undantag från energiskatten är inte anpassat för nationell sjöfartsnäring, bilfärjor och pendelbåtar, som normalt har en bruttodräktighet om 20-300. Detta hämmar omställningen från fossila drivmedel till förnybar el inom sjötrafiken. Nedsättningen av energiskatten på el bör därför gälla även för mindre fartyg. Reformens offentligfinansiella kostnad bedöms vara försumbar.

Mer klimatkraft till kommunerna

För att främja miljövänliga transportalternativ anser Centerpartiet att det behövs ett genomgripande arbete med regelförenklingar på såväl nationell som kommunal och regional nivå. Staten ska ha det övergripande ansvaret för att betydande utsläppsminskningar sker inom transportsektorn, men staten ska inte begränsa eller försvåra kommunernas arbete med att minska klimatpåverkan från den lokala fordonsflottan. Kommuner som vill gå före i det arbetet måste få mer makt och fler verktyg för att lokalt främja miljövänliga transportalternativ. Centerpartiet vill därför möjliggöra för kommuner att premiera miljövänliga, tysta transportalternativ med låga halter partikelutsläpp i stadsplaneringen.

Kommuner bör exempelvis ha möjlighet att tillhandahålla billigare eller helt gratis parkering till miljöbilar och bilpoolsbilar. Kommuner ska också själva få bestämma om andra incitament riktade till miljöbilar. Beslut om trängselskatter

¹⁹⁴ Se Energimyndigheten (2016a) för en analys av graden av överkompensation.

¹⁹⁵ RUT 2016:536

och dubbdäcksavgifter, samt hur intäkterna från sådana skatter och avgifter fördelas, ska kunna avgöras lokalt.

Centerpartiet anser också att kommuner själva ska kunna besluta om att införa miljözoner för personbilar och skärpta miljözoner för tunga fordon samt ställa krav på varutransporter i tätort. Fordon som släpper ut färre partiklar och andra förorenande ämnen och som kör tystare, bör få bättre förutsättningar att köra under längre tid på dygnet än andra. På de gator som är mest förorenade ska det vara möjligt att lokalt bestämma att enbart fordon som uppfyller krav om viss klimatprestanda, bullernivå och partikelutsläpp får köra.

8.2 Mer förnybart

Till år 2045 ska Sverige, enligt ett förslag från den parlamentariska miljömålsberedningen, ha noll nettoutsläpp av växthusgaser. Centerpartiet står bakom detta mål och anser därutöver att Sveriges energisystem ska vara helt förnybart till år 2040. För att uppnå detta krävs en fortsatt utbyggnad av den förnybara energiproduktionen. Sveriges unika förutsättningar för det syns inte minst i den växande produktionen av sol- och vindel, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart energisystem.

Energikommissionen

Centerpartiet har tillsammans med M, KD, S och MP enats om en bred och långsiktig överenskommelse om inriktningen på energipolitiken.

Centerpartiet har länge varit drivande för en bred överenskommelse över blockgränsema om inriktningen för den framtida energipolitiken. Uppgårelsen bygger vidare på Alliansens klimat- och energiöverenskommelse från 2009 och skapar en ram för ett långsiktigt hållbart och stabilt elsystem även efter 2020.

Överenskommelsen innehåller flera framgångar för de frågor som Centerpartiet drivit i förhandlingarna. Bland annat förlängs systemet med elcertifikat fram till 2030 och ambitionsnivån höjs med 18 TWh mer förnybar el, vilket är 60 procent mer än dagens mål som sträcker sig till 2020. Elcertifikaten ger den förnybara elen stabila förutsättningar att växa, utan att statsbudgeten belastas.

Andra viktiga framgångar för Centerpartiet är slopad anslutningsavgift för havsbaserad vindkraft, enighet om att värna och förenkla för vattenkraften, både storskalig och småskalig,

samt en översyn av regler för att underlätta nya produkter och tjänster inom energilagring och småskalig elproduktion.

Uppgårelsen innehåller också en framtida inriktning för kärnkraften, bland annat krav på utökat försäkringsansvar. Dessutom avskaffas effektskatten, vilket matchas med en sänkning av fastighetskatten för vattenkraften och en översyn av regler för småskalig elproduktion.

Mikroproduktion av förnybar el

Med förenklade regler, minskat krångel och slopad solskatt kan fler människor bidra till produktionen av förnybar energi och ta makten över sin egen energiförsörjning. Egen energiproduktion är också en brygga till en mer miljösmart och energieffektiv livsstil. Incitamenten för mikroproduktion av förnybar el bör därför stärkas.

För en person som säljer överskottsel är den ersättning hen får från elhandelsföretaget och elnätsföretaget momspliktig. Personen i fråga måste därför vara momsregistrerad. Momsplikten utgör ett krångligt hinder för den som producerar sin egen el. Denna administrativa börda måste lättas. Centerpartiet har därför tidigare föreslagit att det ska vara frivilligt för företag under en viss omsättningsgräns att vara momspliktiga, vilket skulle särskilt gynna mikroproducenter av förnybar el. Centerpartiet ställer sig därmed positivt till att regeringen nu följer efter detta förslag och föreslår att en omsättningsgräns för momspliktighet på 30 000 kronor införs.

Centerpartiet vill också ge fler möjlighet att bli mikroproducenter. Om solceller sätts upp på en bostadsrättsförening är det enbart föreningen som kan göra skatteavdrag för det elöverskott som levereras ut på nätet. Centerpartiet vill möjliggöra för enskilda boende i exempelvis en bostadsrättsförening att bli mikroproducenter. På samma sätt bör det bli möjligt att köpa andelar i mikroproduktion av el utan att själv bo på en gård där vindsnurren eller solcellerna är belägna.

Mikroproducenter av el får göra skatteavdrag på det överskott som levereras ut på nätet. Idag sköts skattereduktionen via deklarationsprocessen en gång per år. Incitamenten att producera egen el ökar om återbetalningen sker snabbare än en gång per år. Återbetalningen bör därför skötas direkt på fakturan, precis som för ROT- och RUT-avdraget. För att möjliggöra att även nyare byggnader ska kunna nyttja avdraget för att investera i solceller vill Centerpartiet se över reglerna för ROT-avdraget.

Nej till solskatt

Regeringens beslut om att beskatta egenanvändning av solceller i anläggningar som är större än 255 kW har redan hämmat utvecklingen på solcellsmarknaden. Flera större aktörer står i begrepp att investera i solceller men tvekar till följd av regeringens skattepolitik. Regeringen ansåg sig tidigare vara tvingade av EU-regler att höja skatten på egenproducerad och förnybar el. Centerpartiet var tidigt ute och kritiserade denna missuppfattning. Nu har regeringen insett att man troligen haft fel om solskatten och inlett en process för att, helt eller delvis, dra tillbaka skatten.

Det är bra att regeringen nu långsamt backar från solskatten. Men införandet är ytterligare ett exempel på regeringens ogenomtänkta klimatpolitik. De snabbt ändrade reglerna – skattehöjningar följda av snabba tillbakadraganden av desamma – förstör möjligheten för förutsägbara regler för de berörda branscherna.

Centerpartiet föreslår att regeringens skatt på solceller avskaffas. Skattebefrielsen för solenergi som produceras för eget bruk bör gälla alla, oavsett anläggningens toppeffekt.¹⁹⁶

Energilagring

För att öka flexibiliteten i elsystemet behövs ett ökat fokus på energilagring. Det är därför glädjande att regeringen har anslagit medel till detta. Centerpartiet anser dock att regeringens satsning är alltför begränsad och föreslår därför att ytterligare medel tillförs för att främja energilagring. Det är viktigt att stimulera hushållen att lagra sin egen el, men också att pilotanläggningar för lagring i större skala främjas. Det handlar om att hushållen själva ska kunna jämna ut sin egen förbrukning över tid, bland annat för att skapa mer stabilitet i elsystemet. Lagring i större skala kan dämpa volatiliteten i systemet och även skapa en jämnare prisbild. Totalt avsätter Centerpartiet 300 miljoner kronor för energilagring 2017-2019, vilket motsvarar en dubbling jämfört med föreslagen nivå i budgetpropositionen.

8.3 En giftfri vardag

En av Centerpartiets främsta prioriteringar inom miljöpolitiken är arbetet för att skapa en giftfri vardag. Idag används fler än 100 000 kemiska ämnen i olika syften och kemikalieproduktionen har på 50 år ökat med en faktor 40.

Kontrollsystemen och riskbedömningen har inte hunnit med att sortera ut de ämnen som kan vara farliga. Forskare har visat att hormonstörande ämnen kan påverka fortplantningsförmågan och att andra typer av ämnen kan bidra till cancer, allergier och diabetes typ II.

Vissa farliga kemikalier bör förbjudas. Andra kemikalier är vanliga och inte giftiga nog att förbjudas, men kan i större mängder, eller i kombination med varandra, ändå vara skadliga. Dessa ämnen behöver bära sina kostnader och användningen av dem bör minska. Ekonomiska incitament, såsom särskilda kemikalieskatter och producentansvar, bör därför användas för att skynda på omställningen till mer hållbara alternativ.

Den gröna kolatomen, som finns i naturresurser på åkern och i skogen, utgör en oundgänglig byggsten i framtidens hållbara samhälle. Livsmedel, drivmedel, kemikalier, tyg och byggmaterial kan och bör produceras från förnybara resurser. Det skapar nya affärsmöjligheter för de gröna näringarna och företag baserade på landsbygden, samtidigt som det minskar belastningen på klimat och miljö. Det skapar jobb och tillväxt i hela landet och lägger grunden för export av miljöteknik och kunskap.

Tillsammans är jorden och skogen Sveriges gröna guld och dess produkter leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger, anser Centerpartiet att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Förutsättningarna för grön kemi, med kemiska produkter och processer som minskar eller helt eliminerar användandet eller bildandet av farliga ämnen, bör stärkas och giftiga kemikalier fasas ut.

Kemikalieskatt

Vissa kemikalier bör förbjudas. Men det finns en lång rad kemikalier som är vanligt förekommande i vår vardag som inte är giftiga nog att förbjudas, men som i större mängder ändå är negativa för hälsan och vars användning därför bör minska och bära sina miljökostnader.

¹⁹⁶ Enligt regeringen bedöms denna förändring "endast marginellt påverka" de offentliga finanserna (Finansdepartementet 2015, s. 98). Riksdagens utredningstjänst bedömer, i en mailkonversation

2016-03-17, kostnaden som "liten". Centerpartiet avsätter därför fem miljoner kronor per år för detta ändamål.

Alliansregeringen tillsatte en offentlig utredning om att införa en kemikalieskatt, som presenterade sina slutsatser i mars 2015.¹⁹⁷ Utredningen föreslår en skatt på vissa typer av elektronik och byggmaterial, syftande till att minska användandet av flamskyddsmedel och ftalater.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att en kemikalieskatt införs, vilket är glädjande. Införandet har dröjer dock, vilket är olyckligt. Därtill har Centerpartiet föreslagit att utredningens förslag om en bredare skatt, som innefattar fler produkter på ett mer likvärdigt sätt, ska införas. Centerpartiet står fast vid att kemikalieskatten bör ges ett bredare skatteunderlag och införas skyndsamt, vilket skulle innebära att intäkterna för år 2017 ökar med 1 928 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.¹⁹⁸

Därtill föreslår Centerpartiet att en kemikalieskatt på kläder och skor införs, i enlighet med förslag från bland annat Kemikalieinspektionen.¹⁹⁹ Skatten föreslås uppgå till 75 kronor per kilo för de kläder eller skor som innehåller ett farligt beskattningsämne. Denna skattesumma ökas till 100 kronor per kilo om tre beskattningsbara ämnen förekommer eller om innehållet är okänt. De beskattningsbara ämnena utgörs av ftalater samt allergi- och cancerframkallande färgämnen. Skatten väntas inbringa 220 miljoner kronor per år.

Centerpartiet ämnar återkomma i kommande budgetmotioner med förslag om hur kemikalieskatter ytterligare kan utvecklas och förbättras för att nå största möjliga miljönytta.

Ökad kontroll av importerade varor

En av de största utmaningarna med arbetet för en giftfri vardag, och något som utgör en stor risk för exponering för många människor, är hanteringen av kemikalier i varor. Kemikalier i varor och material hanteras inte i EU:s kemikalielagstiftning (REACH), varför ämnen som är förbjudna eller kraftigt begränsade att användas i EU kan komma in i importerade produkter.

För att stärka kontrollen av importerade varor i syfte att begränsa förekomsten av annars förbjudna ämnen föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen, tullen samt polisen ges 10 miljoner kronor per år i resurstillskott. Denna satsning kan också visa sig användbar i arbetet

med att kontrollera efterlevandet av reglerna i den föreslagna kemikalieskatten.

Kartläggning av gifter i människors vardag

En förutsättning för ett effektivt arbete mot farliga kemikalier är en heltäckande och uppdaterad lägesbild. För att öka kunskapen om gifter i människors vardag föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen ges ett tillskott om 15 miljoner kronor per år.

REACH och farliga kemikalier i varor

EU:s kemikalielagstiftning REACH behöver utvecklas för att bli mer effektiv, bland annat genom möjligheten att reglera ämnen med liknande egenskaper i grupp. REACH omfattar bara kemiska ämnen som importeras, men en stor del av de farliga kemikalier som människor riskerar att utsättas för i sin vardag kommer, som beskrevs i föregående avsnitt, som delar i varor och produkter snarare än som kemiska ämnen. REACH reglerar inte varor, och flera undersökningar visar att det i importerad elektronik, leksaker och plaster förekommer farliga ämnen som är förbjudna eller begränsade att användas i EU.

För att från svensk sida ta ett samlat grepp om arbetet med REACH och höja ambitionsnivån i det internationella kemikaliarbetet föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen får 20 miljoner kronor i ökade anslag. Resurserna bör användas i arbetet med att utveckla REACH när det gäller prioriterade områden så som hormonstörande ämnen, kombinationseffekter och nanomaterial, i arbetet med utformningen av EU:s strategi för en giftfri miljö och för att stärka det bilaterala samarbetet med strategiska länder som Sverige har en stor varuimport från, i syfte att minska förekomsten av farliga ämnen i importerade varor.

Kortare handläggningstider hos Kemikalieinspektionen

I syfte att snabba på handläggningstiden i ärenden som rör bekämpningsmedel föreslår Centerpartiet att Kemikalieinspektionen ges utökade resurser motsvarande 15 miljoner kronor per år. Det är sex miljoner kronor mer under de kommande fyra åren jämfört med vad regeringen föreslår.

Inrätta ett substitutionscentrum

Centerpartiet har under lång tid drivit frågan om att ett substitutionscentrum ska inrättas. Ett sådant centrum bör arbeta för att öka

¹⁹⁷ SOU 2015:30

¹⁹⁸ SOU 2015:30, Prop. 2016/17:1 och egna beräkningar.

¹⁹⁹ Kemikalieinspektionen (2013)

kunskapen om farliga ämnen i varor samt hur dessa kan bytas ut mot mer hållbara alternativ. Det är därför glädjande att regeringen nu inrättar ett sådant centrum.

Sammantaget föreslås en förstärkning för att kartlägga, kontrollera och reglera farliga kemikalier med 65 miljoner kronor per år inklusive substitutionscentrum.

8.3 Levande hav och vatten

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är mycket angelägna framtidsfrågor. Ett långsiktigt och målmedvetet arbete behöver bedrivas, och för det krävs en stark och sammanhållen havs- och vattenpolitik. En stor del av arbetet sker i samarbete med länder inom EU och i Östersjöregionen. Men minst lika mycket behöver ske på nationell, regional och lokal nivå.

Stora miljövinster kan nås genom att långsiktigt planera för hur hav- och vattenresurser ska nyttjas hållbart. En långsiktigt hållbar planering i kombination med ett skydd av kust- och havsområden, enligt de internationella Nagoyamålen som Sverige ska uppfylla, skapar förutsättningar för att säkra de marina ekosystemtjänsterna för framtida generationer.

Miljöavgift på plastpåsar

Kretsloppsarbetet behöver stärkas för att minska förekomsten av farliga kemikalier, mikroplaster och marint skräp i våra vattenområden. Av den totala mängden nedskräpande föremål i haven så utgörs den största delen av plast. Marin nedskräpning är en global utmaning. Men det är också ett problem i Sverige. På den svenska västkusten beräknas årligen 4 000–8 000 kubikmeter skräp flyta i land. Undersökningar som gjorts i Nordsjön visar att mer än 90 procent av fåglarna har plast i magen. Därför vill Centerpartiet stärka arbetet

med att minska förekomsten av plaster i våra hav och säkerställa att en god avfallshantering finns längs våra kuster.

Icke-nedbrytbara plastpåsar utgör en signifikant andel av det skräp som varje år hamnar i svenska hav och sjöar. För att uppnå målet i EU:s direktiv om förpackningar och förpackningsavfall, och minska användningen av tunna plastpåsar, föreslår Centerpartiet att en miljöavgift på plastpåsar införs. Liknande avgifter finns i exempelvis Irland och Danmark och har effektivt bidragit till att de icke-nedbrytbara plastpåsarerna fasats ut. Under våren 2016 föreslog också Naturvårdsverket att ekonomiska incitament bör användas för att minska användningen av plastpåsar, genom att ett prisgolv om fem kronor införs.²⁰⁰ Det är glädjande att fler intressenter nu lämnar förslag som liknar de som Centerpartiet har presenterat.

Centerpartiet föreslår, till skillnad från Naturvårdsverket, att det ekonomiska styrmedlet bör utformas som en skatt. Detta då en skatt ger resurser till det offentliga för att dels hantera de negativa miljöeffekterna av nedskräpning och dels finansiera andra prioriterade reformer.

Skattens nivå bör sättas så att målet om att minska förbrukningen av tunna plastbärkassar från cirka 80 stycken per person och år till 40 stycken per person och år. Priselasticiteten för bärkassar är inte känd, men Naturvårdsverket gör bedömningen att ett lägsta pris om 5 kronor per kasse är nödvändigt.²⁰¹ Av försiktighetsskäl föreslår Centerpartiet initialt att en skatt om 1,6 kronor införs. Det bör ge en kostnad per kasse på i storleksordningen 4 kronor. Skattenivån bör justeras i syfte att styra mot målet om en halvering av användningen per person och år.

Skatten väntas, konservativt räknat, inbringa 800 miljoner kronor 2017.²⁰²

²⁰⁰ Naturvårdsverket (2016b)

²⁰¹ Internationella erfarenheter tyder på en mycket hög elasticitet. Naturvårdsverket (2016b) gör dock poängen att internationella exempel ofta rör länder där priset på påsar tidigare varit 0. Även Dikgang m.fl. (2012) för ett kortare resonemang kring detta och att utvecklingen i sådana länder, särskilt på kort sikt, kan överskatta elasticiteten. I Sverige tar affärer idag generellt betalt för plastpåsar varför den psykologiska effekten av att höja priset kan antas vara lägre. När Systembolaget höjde priset på sina påsar med 50 procent, från 1 krona till 1,5 kronor, sjönk förbrukningen med 0,8 procent. Detta kan dock antas underskatta elasticiteten då de aktuella påsarna kan upplevas fylla ett specifikt syfte som är svårt att ersätta med andra typer av påsar. Alla uppskattningar av priselasticiteten är behäftade med

stor osäkerhet. Av försiktighetsskäl antar Centerpartiet att ett pris om 4 kronor leder till en minskad användning om 50 procent samt att hela denna konsumtionsminskning sker år ett. Det implicerar en elasticitet om 1, till skillnad från Naturvårdsverkets implicita antagande om att elasticiteten, givet ett pris på 2 kronor idag, är $((40-80)/((40+80)/2))/((5-2)/((5+2)/2))=0,78$. Det är möjligt att elasticiteten skiljer sig markant från detta antagande, varför effekten av införandet av skatten behöver följas noggrant.

²⁰² Beräkningarna är konservativa på främst följande tre sätt. För det första används enbart uppskattningar av konsumtionen av tunna plastbärkassar, då uppskattningar av konsumtionen av tjocka plastbärkassar saknas. För det andra antas en högre elasticitet än hos Naturvårdsverket

Höjning av LOVA-bidrag

Sverige är ett land med goda vattentillgångar. Trots detta har endast cirka hälften av Sveriges vatten en god ekologisk status.²⁰³ Övergödning är ett av de största problemen. När Centerpartiet och Alliansen satt i regeringen inrättades år 2009 ett bidrag till kostnadseffektiva lokala vattenvårdsprojekt, det så kallade LOVA-bidraget.²⁰⁴ Bidraget har tidigare gått till exempelvis VA-planering och VA-åtgärder, som installation av avloppsreningsverk eller kretsloppsanläggningar för enskilda avlopp, inventering av enskilda avlopp, vattenåtgärder, som till exempel restaurering av våtmarker, lantbruksåtgärder, såsom kalkfilter, strukturkalkning och fosfordammar, samt tömningsanläggningar för båttoalett och båtvtvätt för fritidsbåtar.

LOVA-bidraget bidrar till kostnadseffektiva åtgärder mot övergödning, minskad spridning av giftiga båtbottnfärger och mot förlust av biologisk mångfald. LOVA-bidraget utbetalas av Länsstyrelserna till lokala vattenvårdsprojekt som minskar mängden kväve och fosfor eller miljögifter i haven. Centerpartiet bedömer att ytterligare insatser för att minska belastningen av näringsämnen såsom kväve och fosfor behövs och vill därför förstärka LOVA-bidraget med 75 miljoner kronor årligen, motsvarande en fördubbling.

Förorenade vattenområden

Runt om i landet finns områden och vattentäkter som har blivit påverkade av oaksam användning av farliga kemikalier. Högfluorerade ämnen, så kallade PFAS, är långlivade giftiga kemikalier som ansamlas i naturen och människor. Forskning och rapporter från såväl svenska myndigheter, Nordiska rådet och FN visar att dessa ämnen är både giftiga, reproduktionsstörande och skadliga för immunförsvar och inre organ, samt att höga halter har konstaterats i bland annat modersmjölk. Dessa ämnen har påträffats i vatten i anslutning till flera militära flygplatser och kan kopplas till användningen av brandskum.

I ett antal kommuner har man upptäckt höga halter av PFAS-ämnet PFOS i vattentäkter där brandövningsplatser visat sig vara källan till dessa föroreningar. I vissa fall har det inneburit att vattentäkter har fått stänga. Dessa fall visar att PFAS-förorening av vattentäkter kan vara ett

hot mot dricksvattenförsörjningen. Ämnena bryts inte ner i miljön och vissa PFAS är såpass giftiga att tillverkning och användning har stoppats.

Vid våra flygplatser Arlanda och Landvetter har övningar med brandskum utförts och man har uppskattat att det kommer ta ca 60-70 år innan halterna av högfluorerade ämnen i den närliggande miljön är nere på tillräckligt säkra nivåer om inga saneringsåtgärder genomförs.

Konsekvenserna av föroreningar i våra vatten, och framför allt i Östersjön, är allt mer påtagliga. Det är enbart ett fåtal av de cirka 350 existerande brandövningsplatserna som har kontrollerats och mycket arbete behövs för att höja kunskapen om spridningen av dessa ämnen. Därtill måste samordningen mellan myndigheter och inrapportering stärkas.

(2016b). Och för det tredje antas konsumtionsminskningen realiserats fullt ut redan år ett. Källa till beräkningarna är RUT 2016:1334.

²⁰³ Naturvårdsverket (2015b)

²⁰⁴ Prop. 2008/09:170, s.135

9. Världens modernaste landsbygd och grönaste städer

Oavsett var man bor – på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden – ska man ha samma möjligheter att leva, arbeta och driva företag. Landsbygden och städerna delar många utmaningar med varandra. I såväl bruksorter som förorter finns ett behov av fler jobb. Detsamma gäller behovet av en välfungerande och klimatsmart infrastruktur. Behovet av en reformerad bostadsmarknad är stort i hela landet, oavsett om det handlar om att möjliggöra ökat byggande i strandnära lägen på landsbygden eller om att reformera hyresmarknaden i storstäderna.

Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte per automatik likformighet. Samma utmaning kan lösas på olika sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas med en insikt om att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En närodlat politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

9.1 Infrastruktur

En välfungerande transportinfrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är lika viktigt för att möjliggöra företagsamhet och arbete i hela landet. Teknikutveckling, effektivisering, digitalisering, regelförenklingar och en omställning till biobaserade drivmedel gör att fortsatt goda kommunikationer i hela landet kan ske utan att miljö- och klimatpåverkan ökar. Centerpartiet driver på för att Sverige ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta. I det arbetet har de statliga infrastrukturinvesteringarna en viktig roll att spela.

Järnvägen, flyget, sjöfarten, riksvägarna och de 42 000 milens enskilda vägar har alla viktiga funktioner att fylla. Centerpartiet betraktar även IT som ett eget transportslag, det femte transportslaget. Bredband och mobiltelefoni minskar avstånden mellan människor och möjliggör digitala tjänster som kan ersätta, komplettera och effektivisera transporter, kommunikationer över långa avstånd och teknikutveckling i befintlig transportinfrastruktur.

Centerpartiet prioriterar att öka underhållet av järnvägen, ökad och tidigare lagda investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och ytterligare investeringar i IT- och bredbandsutbyggnad.

Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Vägar och järnvägar

Person- och godstransporter på de svenska vägarna och järnvägarna samt via flyg och sjöfart ökar för varje år. Städer, landsbygd, näringsliv och i princip varenda invånare är beroende av att dessa ska fungera.

Underhållet av vägar och järnvägar är tyvärr eftersatt på många sträckor samtidigt som belastningen ökar. Därför är det angeläget med fortsatta satsningar på underhåll. Centerpartiet dubblade i Alliansregeringen satsningarna på järnvägens drift och underhåll jämfört med tidigare socialdemokratiska regeringar. Behoven är dock fortsatt stora.

Det är därför olyckligt att en så stor del av regeringens förslag på området ligger långt in i framtiden. Av regeringens satsningar på investeringar i infrastruktur ligger hela summan på 8,7 miljarder kronor bortom denna mandatperiod. När det kommer till underhåll och kapacitetshöjningar i befintliga järnvägar så satsar regeringen sammanlagt endast 0,2 miljarder kronor för 2017. Det är ungefär samma summa som drabbar tre svenska industriföretag i norra Sverige, SSAB, Smurfit Kappa och Boliden, årligen för förseningar och störningar i produktion orsakade av tåg förseningar, urspårningar och annat.

För att snabbt påbörja arbetet för en mer välfungerande järnväg föreslår Centerpartiet att ytterligare 200 miljoner kronor för år 2017 och 300 miljoner kronor för år 2018 satsas på järnvägsunderhåll.

Sverigeförhandlingen

Centerpartiet är övertygade om att det krävs kraftiga satsningar på både nyinvesteringar för exempelvis kapacitetshöjningar och driftsäkerhet och tillgänglighet i transportinfrastrukturen och på drift och underhåll av befintlig sådan i hela landet. Mot bakgrund av detta, samt behovet av ökat bostadsbyggande, tog Centerpartiet i alliansregeringen initiativ till Sverigebygget, som efter valet bytte namn till Sverigeförhandlingen. Sverigebygget syftade till att binda samman hela Sverige genom att satsa på höghastighetståg, fler tågstopp i mindre

orter, förstärkningar av järnvägen i norra Sverige och byggandet av 100 000 nya bostäder. Att med modern infrastruktur knyta samman Sverige är av största vikt för att hela landet ska ges möjligheter att skapa jobb och bidra till klimatomställningen. Sedan Alliansen lade fram förslaget om Sverigebygget har Trafikverket presenterat nya kostnadsuppskattningar för höghastighetsbanorna, som idag bedöms ligga i ett spann på 230 miljarder kronor, +/- 30 miljarder kronor. Tidigare kostnadsuppskattning låg på 170 miljarder kronor.

Ett projekt med höghastighetsbanor bär på stor potential, men det är av största vikt att Trafikverket förmår att vidmakthålla en högre grad av kostnads kontroll i projektet och finansieringen av detta sker på ett sådant sätt att andra viktiga nyinvesteringar och reinvesteringar samt underhåll av befintlig transportinfrastruktur inte äventyras.

En satsning på höghastighetståg måste även inkludera att höghastighetsbanorna och deras stationer länkas till befintlig transportinfrastruktur så att tillgängligheten kommer större delar av det svenska transportsystemet till del.

Tåg i norra Sverige

Norra Sveriges näringsliv har ett behov av en fungerande och effektiv infrastruktur för så väl gods som människor.

Trots stora avstånd och glesbefolkade län har norra Sverige en viktig roll i svensk export och den måste vårdas och vässas. Där fyller ett färdigställande av Norrbotniabanan en viktig funktion. Skogen, malmen och stålet är viktiga exportvaror som utgör en avsevärd del av Sveriges ekonomi. Den norra delen av landet, med sina rika naturresurser, bidrar stort till denna utveckling. En viktig förutsättning för export är fungerande transporter. Därför visar sig regeringens löfte om en byggstart av Norrbotnia-banan provocerande innehållslöst när allt det som aviseras i budgetproposition för 2017 är byggstart från Umeå till Dåva, en deponianläggning 9 km norr om Umeå.

Projektet är stort och skulle i likhet med många andra motsvarande projekt lämpa sig att genomföra i offentlig-privat-samverkan. I korthet innebär det att privat kapital skjuts till och att investerarna i gengäld får tillbaka sina pengar över en längre tidsperiod i form av avgifter. Använder man även EU:s medfinansiering så blir byggandet genast realistiskt genomförbart.

Alternativa finansieringslösningar för infrastrukturåtgärder

I dagsläget finansieras den absolut största delen av all infrastruktur över statsbudgeten. Eftersom statens reformutrymme är begränsat är det nödvändigt att hitta nya finansieringslösningar för infrastruktur för att kunna genomföra nödvändiga åtgärder i drift och underhåll samt nya investeringar.

Både svenska och utländska investerare, bland annat pensionsfonder, har visat intresse för långsiktiga investeringar i Sverige. I många med Sverige jämförbara länder finansieras sedan länge viktiga samhällsliga infrastrukturprojekt i offentlig-privat samverkan (OPS). Staten kan då identifiera projekt som lämpar sig för en OPS-lösning. Det kan röra sig om en järnväg, en bro, en motorvägssträcka eller en del av en trafiklösning, som till exempel mer robust elförsörjning eller ett signalsystem för järnväg. OPS-finansiering öppnar för nya projekt som annars skulle skjutas på framtiden eller möjligen aldrig bli av.

I Sverige är det fortfarande sällsynt med projekt finansierade via OPS. Det är beklagligt eftersom OPS ofta innebär flera fördelar. De offentliga anslagen till investeringar i infrastruktur är inte tillräckliga för att genomföra alla de projekt som är samhällsekonomiskt nyttiga. OPS möjliggör tidigareläggning av sådana projekt utan att på kort sikt ta budgetutrymme i anspråk. Projektets kostnad återbetalas istället över en längre tid, som motsvarar anläggningens livslängd. OPS medför även potentiella effektivitetsvinster. När den privata parten är ansvarig för både projektering, byggande, drift och underhåll skapas starka incitament att hålla nere kostnaderna och bygga med kvalitet.

När OPS används är det viktigt att ställa rätt krav på entreprenören så att sådana projekt verkligen minskar kostnaderna, stärker effektiviteten och ökar tillgången på kapital. Det krävs också enklare och tydligare lagar och regler för att skapa möjligheter att samfinansiera utbyggd kollektivtrafik med privata aktörer.

Centerpartiet anser att möjligheten till OPS-lösning borde utnyttjas mer. Det finns ett flertal infrastrukturprojekt där samhället skulle tjäna på en tidigareläggning. Trafikverket bör ges i uppdrag att identifiera och driva 10-15 av de objekt som finns angivna i nationell plan i form av OPS, i syfte att skaffa kunskap och erfarenhet samt öka effektiviteten. Höjda banavgifter, brukaravgifter och trängselskatter är andra användbara finansieringsalternativ.

I budgetpropositionen framgår i klartext att regeringen avser att införa både kilometerskatten och flygskatt. Detta skulle vara förödande för den svenska åkeribranschen och konkurrenskraften för svensk industri, bland annat skogsindustrin. Centerpartiet har ingen avsikt att medverka till att avstånd beskattas och att landsbygdens företag, jobb och möjligheter minskar i takt med att kostnaderna på grund av en avståndsbasead vägslitageavgift höjs.

Längre och tyngre lastbilar och enskilda vägar

Det finns stora miljö- och samhällsnyttor att tillvarata genom att möjliggöra transport av tyngre, längre och mer transporteffektiva fordon på det svenska vägnätet. Samtidigt som ledig kapacitet utnyttjas mer optimalt och utsläppen av bland annat koldioxid minskar, förbättras konkurrenskraften för transportberoende näringar. Genom att möjliggöra för tyngre fordon att rulla på Sveriges vägar skulle berörda näringar spara betydande summor samtidigt som det skulle skapa miljövinster. En 74-tonns lastbil släpper ut betydligt mindre per transporterat ton än konventionella lastbilar.

Sedan 2009 pågår försök med längre och tyngre fordonståg än de som tillåts i Sverige i dag. Studier visar att försöken leder till att utsläppen minskar med mellan 5 och 17 procent per transporterat ton.²⁰⁵ För att kunna tillvarata dessa samhällsnyttor tillsatte Alliansregeringen en utredning för att möjliggöra transport med tyngre och längre fordon, lastbilar med en bruttovikt på upp till 74 ton. I vårt grannland Finland, som också är ett konkurrentland för den svenska skogsnäringen, har en ökning av högsta tillåten bruttovikt nyligen genomförts, från 60 ton till 76 ton.

Reformen måste sjösättas i Sverige omedelbart och omfatta hela det svenska väg- och järnvägsnätet. Det är därför även viktigt att de enskilda vägarna ges förutsättningar att klara av att rusta sig inför införandet av 74-tonslastbilar på de svenska vägnäten, till förmån bland annat för en väl fungerande konkurrenssituation för svensk skogsindustri.

Digital infrastruktur

Globalisering och digitalisering för människor närmare varandra och den digitala infrastrukturen är nödvändig för att det ska gå att arbeta och bo i hela landet. En fungerande informationsteknologi i form av tillgänglig bredbandsuppkoppling med hög kapacitet i hela

landet innebär enorma möjligheter för nya mötesplatser, kunskap, frihet och utveckling. Centerpartiet stärkte i Alliansregeringen investeringarna i bredbandsutbyggnad och öppnade för en mer tillgänglig data- och telekommunikation, inte minst på landsbygden.

Alla ska kunna vara en del av det digitala samhället och Centerpartiet vill därför se en digital allemansrätt som garanterar stabil och snabb uppkoppling i hela landet. Sveriges mål är att 90 procent av alla hushåll och företag kunna få snabbt bredband senast år 2020. Centerpartiets långsiktiga målsättning går längre: alla hushåll i hela landet ska ha tillgång till bredband.

Som ett steg på vägen mot detta mål har Centerpartiet sett till att 3,25 miljarder kronor satsas på bredbandsutbyggnad på landsbygden under åren 2014 till 2020. Centerpartiet har därtill öppnat för den allra modernaste och snabbaste mobiltelefonin, 4G, på landsbygden samt tagit fram en bredbandsstrategi och inrättat ett bredbandsforum tillsammans med operatörerna. För att få så stor utväxling som möjligt för pengarna till bredband inom landsbygdsprogrammet införde Centerpartiet regionala bredbandskoordinatorer, som nu är etablerade runt om i hela landet.

För Centerpartiet är IT "det femte transportslaget", som vid sidan av vägar, järnvägar, sjöfart och flyg möjliggör liv, arbete och boende i hela landet. Över tiden måste därför IT-lösningar göras till ett valbart alternativ vid de åtgärdsvalstudier (ÅVS) Trafikverket gör, i syfte att öka tillgängligheten för människor i hela landet och bli en del i Trafikverkets årliga anslag för nyinvesteringar och underhåll av transportinfrastrukturen.

En ny bredbandsmiljard

Som nämnts ovan avsattes inom landsbygdsprogrammet 3,25 miljarder kronor för en ökad utbyggnad av bredband på landsbygden fram till 2020. Så kallade byalagslösningar har, med stor ideell kraft, drivit på och inneburit en kostnadseffektiv utbyggnad. Intresset för dessa pengar har varit stort, vilket resulterat i att avsatta medel inte räcker till mer än cirka två tredjedelar av ansökningarna.

Regeringen har visat sig vara ointresserad av att ytterligare stötta de krafter som arbetar för bättre digital infrastruktur i hela landet. I stället för att förstärka det arbete som nu sker har regeringen förhållit sig passiv till

²⁰⁵ Se Trafikverket (2014) för en analys.

varningssignalerna om att resurserna inte räcker till. Det är mycket olyckligt. Regeringens satsning uppgår till 850 miljoner över fyra år, varav endast 100 miljoner avses för 2017, vilket är mycket långt från tillräckligt.

För att den pågående digitaliseringen av hela Sverige ska kunna fortsätta föreslår Centerpartiet att en miljard kronor avsätts för en förbättrad bredbandsinfrastruktur i hela landet.

PTS har annonserat att auktionen av 60 MHz i 700 MHz-bandet startar den 1 december 2016. Detta går helt i linje av med Centerpartiets tidigare arbete med satsningar på bredband för landsbygden och högre bredbandstäckning i hela landet. Det är därför av högsta vikt att auktionen nu fortgår som planerat för att snarast ge ökad tillgång till bredband i hela landet.

9.2 Världens modernaste landsbygd

Landsbygdens utmaningar är i grunden en spegling av hela Sveriges utmaningar. Det finns en tudelning mellan såväl människor som orter. För att ge hela landet möjlighet att växa krävs en kraftfull jobb- och företagarpolitik. För landsbygden är inte minst de gröna näringarna viktiga. De skapar jobb i såväl den egna som i kringliggande branscher, samtidigt som de utgör basen för en klimatsmart omställning av det svenska samhället.

Men också industrin är motorn på många orter. För att svensk industri ska stå stark krävs en hållbar och pålitlig energipolitik samt ett företagsklimat som gör att svenska företag ges förutsättningar att konkurrera. Skatter på såväl företag som arbetskraft spelar här stor roll.

Precis som i andra delar av Sverige spelar också småföretagen en allt viktigare roll på landsbygden. Särskilt på orter där jobb försvunnit i samband med finanskrisen är det av största vikt att politiken ger förutsättningar för nya företag och jobb att växa fram.

Ett bondepaket för fler jobb och ökad konkurrenskraft

De gröna näringarna är viktiga för hela Sveriges växtkraft. De producerar klimatsmart energi, högklassiga livsmedel och råvaror, öppna landskap samt jobb och tillväxt i såväl den egna som kringliggande branscher. Därför är det viktigt att värna om de gröna näringarnas

konkurrenskraft och allmänna förutsättningar. Bra företagspolitik, särskilt anpassad till små företag, med minskat krångel och lägre kostnader, är den viktigaste politiska åtgärden även för företagen i de gröna näringarna.

Inom många delar av lantbruket är framtidstron stor och tillväxten god. Men det finns också stora delar av branscher som står inför allvarliga utmaningar.

För att stärka det svenska lantbrukets konkurrenskraft och möjlighet att fortsätta att skapa mat, jobb och miljövärden i Sverige föreslår Centerpartiet ett paket av reformer. Detta bondepaket innehåller följande delar:

- Sänkt arbetsgivaravgift för jordbruksföretag.
- Höjd återbetalning av dieselskatten.
- Satsning på grön omställning.

Totalt uppgår bondepaketet till 325 miljoner kronor per år initialt, för att sedan växa till 425 miljoner kronor år 2018.²⁰⁶ Det utgör en kraftig satsning på svenskt lantbruk och den svenska landsbygden. Paketets olika delar beskrivs närmare nedan.

Sänkt arbetsgivaravgift för mjölkbönder

Många jordbruksföretag står inför stora utmaningar. Inte minst gäller det de svenska mjölkbönderna. Mjölkbönderna befinner sig sedan en längre tid i en akut kris. Det är inte bara en svensk kris, utan en kris för hela den europeiska mjölksektorn. Det ryska importstoppet har bidragit till att mjölkpriserna i Europa har fallit kraftigt. Den svenska mjölkproduktionen är en av världens mest miljövänliga och den produktion som har en av de bästa djurvälstånd. Mjölkproduktionen bidrar också till att uppfylla miljömålen om ett öppet landskap och biologisk mångfald.

I det läge som branschen befinner sig i krävs det politiskt ledarskap och en seriös politik för konkreta och genomförbara krisåtgärder, men också en politik för att stärka konkurrenskraften på längre sikt. Här har den rödgröna regeringen misslyckats. I det akuta läget har man under två års tid konsekvent sagt nej till de förslag som Centerpartiet lagt fram om bland annat höjda interventionspriser och anstånd på skatten. I EU väljer regeringen att förhålla sig passiv och låta andra bestämma vad som ska bli EU:s svar på den rådande krisen. För att de svenska mjölkbönderna ska kunna konkurrera med andra europeiska bönder behöver produktionsvillkoren ses över. Sveriges

²⁰⁶ RUT 2016:1572, RUT 2016:878

mjölkbönder måste kunna konkurrera på liknande villkor för att kunna klara sin överlevnad.

Centerpartiet vill utnyttja så kallade "de minimisstödd" till att sänka arbetsgivaravgifterna för mjölkbönder. Specifikt föreslår Centerpartiet att arbetsgivaravgiften, under taket för de minimisstöden, slopas för mjölkbönder. Detta väntas medföra en offentligfinansiell kostnad om 100 miljoner kronor år 2017.²⁰⁷

Höjd återbetalning av dieselskatten

Regeringens svar på krisen inom delar av lantbruket har bestått dels av kreditgarantier som såväl lantbrukare som banker dömt ut, och man nu tvingats dra tillbaka, och dels av en marginell nedsättning av dieselskatten som alla intressenter anser vara för liten. Därutöver vill regeringen införa kilometerskatt och höja andra skatter som kan väntas drabba lantbruket.

Centerpartiet föreslår att återbetalningen av dieselskatten höjs med 50 öre mer än regeringen och att återbetalningen permanentas på denna högre nivå. Det väntas medföra 200 miljoner kronor i lägre skatteintäkter år 2017.²⁰⁸

Grön omställning i de gröna näringarna

Det är viktigt att den gröna omställning som pågår inom lantbruket går fortare. Redan idag görs stora framsteg inom den gröna omställningen, genom bland annat förnyelsebara drivmedel och projekt med omställningspremier för arbetsmaskiner. Tyvärr har den omställning som påbörjats stannat av på grund av avsaknad av långsiktiga spelregler för svenska biodrivmedel. Det är därför en prioriterad fråga för Centerpartiet att arbeta med de betydande hinder som finns för att den riktigt stora omställningen ska kunna komma igång. Centerpartiet vill förstärka och påskynda den gröna omställningen och föreslår att Jordbruksverket ges ytterligare 25 miljoner kronor per år, i syfte att möjliggöra för myndigheten att finansiera fler projekt kring omställning av arbetsmaskiner inom jordbruket. Målsättningen är att öka möjligheterna för lantbruket att ställa om, i syfte att på sikt fasa ut subventionerna av fossila drivmedel.

För att genomföra en grön omställning i de gröna näringarna är det viktigt att skogs- och jordägare ges rätt förutsättningar. Centerpartiet menar att principen frihet under ansvar ska gälla och att äganderätten ska respekteras. Äganderätten är en grundmurad rättighet och en vägledande princip. Det man äger vårdar och

utvecklar man. Att stå upp för människors frihet och rätt att bruka mark och driva företag är därför viktigt för en grön omställning.

Dessutom vill Centerpartiet se ännu bättre och ännu mer långsiktiga spelregler för de förnyelsebara bränslena och se över möjligheten att helt skattebefria de förnybara drivmedlen i de gröna näringarna. Vi vill också driva frågan om ändrade EU-regelverk i samband med den översyn av EU:s klimatpolitik till 2030 som kommer under 2016.

Konkurrenskraftiga gröna näringar **Långsiktig konkurrenskraft**

Ska Sverige bevara och utveckla den svenska matproduktionen krävs en tydlig målsättning om långsiktigt stärkt konkurrenskraft. Perspektivet bör genomsyra hela politikområdet och både regelbördan och kostnaderna för berörda branscher måste minska. Nya reformer bör värderas utifrån dess bidrag till konkurrenskraften.

Regeringen har valt att genomföra skattehöjningar på arbete, framförallt på ungas arbete, och inskränkningar av möjligheten till visstidsanställningar. Därtill har regeringen aviserat att man ämnar återinföra någon form av handelsgödselskatt och en helt ny kilometerskatt. Dessutom beskattar regeringen förnybara drivmedel från svensk råvara till en nivå där de inte kan konkurrera med fossila alternativ. Samlat utgör detta allvarliga hot mot den utveckling av landsbygden och de gröna näringarna som Centerpartiet vill se. Menar regeringen allvar med att stärka konkurrenskraften duger inte de förslag och bristen på ledarskap man hittills visat prov på.

För Centerpartiet är det självklart att målet är att kostnaderna för bönder ska sänkas, särskilt kostnaden för att anställa. Egenavgifter, arbetsgivaravgifter och andra skatter på arbete måste således kontinuerligt ses över och sänkas när möjlighet ges.

Svenska livsmedelsproducenter är världsledande på djurhälsa, har en restriktiv användning av antibiotika i djurhållningen och producerar mat på ett klimatsmart sätt. Betande djur ger även öppna landskap och stärkt biologisk mångfald. Detta är exempel på kollektiva nyttigheter som är värda att försvara. De försvaras dock inte bäst av en massiv regelbörda som bidrar till byråkrati och kostnader för lantbruket. Bäst värnas de genom

²⁰⁷ RUT 2016:1572

²⁰⁸ RUT 2016:878

att se till att det svenska lantbruket kan fortsätta att verka i Sverige.

Att med ökade kostnader och regelkrångelslå ut svensk primärproduktion innebär samlat en högre miljöbelastning och färre jobb. Därför menar Centerpartiet att vi behöver en regelförenklingskommission, som bland annat ser över hur djurskyddskrav och andra regler kan reformeras så att det inte är byråkratin, utan syftet med reglerna, som står i fokus. Det är viktigt att se över regelverk kring exempelvis beteslagstiftningen, för att minska den byråkratiska belastningen och öka rättssäkerheten och förutsägbarheten, utan att det svenska djurskyddet försämras.

Centerpartiet vill också fortsätta och intensiviera arbetet med att se över miljö- och djurvälståndensersättningarna inom Landsbygdsprogrammet. I dag får bönderna inte betalt fullt ut för de miljö- och ekosystemtjänster som de utför. Dessutom får man idag inte ersättning för de extra hårda regelverk som finns i Sverige. I detta arbete vill Centerpartiet bland annat se över huruvida det är möjligt att tidigare, men senast vid halvtidsutvärderingen av landsbygdsprogrammet, utöka miljö- och djurvälståndensersättningarna.

Många som verkar inom de gröna näringarna är småföretagare med små marginaler och pressad likviditet. Det är därför avgörande att myndigheters agerande, exempelvis när det gäller stödutbetalningar, är förutsägbart. Mot bakgrund av detta ser Centerpartiet allvarigt på att Jordbruksverket misslyckats med att betala ut de ersättningar som bönderna har rätt till i tid. En stor del av ansvaret faller på regeringen, som inte gett förutsättningar för ansvarig myndighet att sköta sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att Jordbruksverket tillförs 60 miljoner kronor. Det är ett tillskott som är nödvändigt och som Centerpartiet stödjer. Regeringen föreslår dock att detta tillskott finansieras genom en neddragning på landsbygdsprogrammet. Det är oacceptabelt att omfördela pengar ämnade att stötta bland annat de gröna näringarna för att öka myndigheters förvaltningskostnader. Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag om en neddragning på landsbygdsprogrammet.

En livsmedelsstrategi för ökad konkurrenskraft

Centerpartiet välkomnar arbetet med en svensk livsmedelsstrategi. En stark livsmedelsstrategi är central för såväl stad som land. Storstaden behöver mat för att mätta alla dess invånare och landsbygden behöver rätt förutsättningar för att kunna producera maten. En livsmedelsstrategi ska innehålla strategiska och skarpa mål som gör skillnad för den svenska livsmedelsproduktionen.

De gröna näringarna behöver långsiktiga spelregler för att man ska våga satsa på sitt företagande. Därför är det viktigt att strategin leder till konkreta förslag och reformer som kan stärka de gröna näringarna. Livsmedelsstrategin måste fungera som ett kraftfullt verktyg för att stärka både primärproduktionen och förädlingsindustrin för de gröna näringarna. Konkurrenskraftsutredningen, som Centerpartiet tillsatte tillsammans med Alliansregeringen, hade kunnat utgöra grunden för en livsmedelsstrategi som fokuserar på primärproduktionen.²⁰⁹

Alliansregeringens Matlandet Sverige bidrog till att skapa jobb inom de berörda näringarna och tog bort skatter och avgifter för bönder motsvarande nästan 2,2 miljarder kronor. Den rödgröna regeringens val att lägga ner satsningen med Matlandet är beklagligt eftersom möjligheterna att skapa en kraftfull livsmedelsstrategi minskar. En viktig och avgörande utmaning är att stärka lantbrukets möjligheter att ta betalt för de svenska mervärdena, något som inte fungerar fullt ut i dag. Målsättningen med en livsmedelsstrategi måste därför vara att stärka konkurrenskraften i de gröna näringarna så att man i högre grad har likvärdiga förutsättningar jämfört med viktiga konkurrentländer.

Samtidigt är det viktigt att regelförenklingsarbetet inte leder till att djurvälståndens eller säkerheten gällande livsmedel försämras. Ambitionen måste vara att andra länder anpassar sina regelverk i svensk riktning, snarare än att Sverige ställer lägre krav. Samtidigt ska miljöarbete och den verkliga djurvälståndens värnas, inte regelverkets utformning och formuleringar. Vi måste vara öppna för att se över regelverk för att säkerställa att de bidrar till den goda djurvälståndens och det ambitiösa miljöarbete som präglar de svenska gröna näringarna, och inte bidrar till ökat krångel och onödiga kostnader. Därtill är det prioriterat att stärka efterfrågan på svenska livsmedel både i Sverige och internationellt.

²⁰⁹ SOU 2015:15

Satsningar på export och projekt som stärker svensk livsmedelsproduktion är därför fortsatt viktiga.

Att stärka innovations- och utvecklingstakten i livsmedelskedjan är också av stor vikt för att den svenska livsmedelsförsörjningen ska kunna säkras. Där ingår bland annat att stärka förädlingsvärdet genom hela kedjan, så att produktutveckling i alla led blir mer av en självklar del i företaget.

Regeringen har sagt sig vilja se en bred förankring för en långsiktig strategi. Beklagligt nog skedde inte en sådan process. Regeringen arbetade fram en färdig proposition som Alliansen sedan fick ge inspel på. En korrekt hantering för en bred politisk förankring borde ha skett genom en dialogprocess likt Energiöverenskommelsen eller det Nationella skogsprogrammet.

Matfrämjande åtgärder

Alliansregeringens satsning med Matlandet genererade nya jobb inom de gröna näringarna och ökade bland annat kunskapen om mat i Sverige. Centerpartiet vill därför återuppta denna typ av satsning för att främja livsmedelsexport, bättre mat i svenska skolor och nyföretagande inom matsektorn. En satsning på matfrämjande åtgärder kan göras med omfördelning från landsbygdsprogrammet.

Offentligt upphandlad mat

Varje dag serveras ungefär tre miljoner måltider inom den offentliga sektorn. När staten ställer höga krav på djurskydd och miljö är det rimligt att kommuner och landsting köper in mat med sämre krav till våra skolor, sjukhus och äldreboenden. Det är idag möjligt att ställa höga krav på bland annat miljö och djurskydd, men det finns mer att göra. I Finland ställs samma krav på ansvarsfull produktion vid offentlig upphandling som landets djuruppfödare måste följa. Centerpartiet anser att Sverige borde ta efter Finland och att det i lagen om offentlig upphandling ska bli lättare att ställa krav på hög djuromsorg och miljöhänsyn vid upphandling.

Centerpartiet vill att 100 procent av all mat som upphandlas och serveras i den offentliga sektorn ska uppfylla högt ställda miljö- och djurskydds krav. Allt kött som serveras i skolor och äldreboenden ska ha djurskydds krav som minst motsvarar de svenska.

Viltmyndighet

För Centerpartiet är det självklart att vi ska bruka våra naturresurser utan att förbruka dem. De senaste åren har vi fått fler vilda djur i våra skogar. Detta ställer krav på en aktiv och bra viltförvaltning som är regionalt förankrad. Det skapar dessutom fler och nya möjligheter för nya verksamheter och jobb kring jakt och viltförvaltning. För att säkerställa en närvarande och effektiv viltförvaltning föreslår Centerpartiet att en ny viltmyndighet inrättas. Myndigheten föreslås få 30 miljoner kronor i förvaltningsanslag, pengar som omprioriteras från Naturvårdsverket.

Civilsamhällessatsning i hela landet

Samlingslokaler av olika slag utgör ofta navet för civilsamhället. De kan ta formen av bygdegårdar eller andra typer av föreningslokaler. För att ge civilsamhället i hela landet större möjligheter att frodas och bedriva sin verksamhet föreslår Centerpartiet att stödet till samlingslokaler förstärks med 15 miljoner kronor per år utöver anvisade medel i budgetpropositionen för 2017.

Tillgång till kommersiell service

Tillgången till kommersiell service är en nödvändig förutsättning för livskraftiga samhällen. I landsbygdsprogrammet har Centerpartiet därför sett till att satsningar på kommersiell service på landsbygden om 700 miljoner kronor genomförs. Det handlar om att ge den lokala lanthandlaren eller bensinmacken i byn stöd för att kunna finnas kvar och erbjuda bra service. Just den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera. Centerpartiet är därför stolta över att i regeringsställning ha medverkat till att öka stödet till kommersiell service.

I regeringsställning tillsatte Centerpartiet också en utredning för att analysera hur den kommersiella servicen ska kunna garanteras i hela landet. Utredningen presenterade sitt betänkande i mars 2015.²¹⁰ Centerpartiet avsatte 36 miljoner kronor i budgetmotionen för 2016 för genomförande av utredningens förslag.

Vidare bör det utredas hur lanthandlare enklare ska kunna bli ombud för tjänster som vanligtvis tillhandahålls av statliga bolag. Systembolaget är ett sådant exempel, där ett enkelt system för att göra lanthandlare till lagerhållande ombud, kombinerat med möjligheten att ta ut ett högre pris än Systembolaget, skulle kunna förbättra lanthandlarnas ekonomi.

²¹⁰ SOU 2015:35

Besöksnäring och gårdsförsäljning

För att erbjuda invånare och besökare en attraktiv livsmiljö måste det bli enklare för företagare och privatpersoner att omvandla idéer till verklighet. På samma sätt som vi måste underlätta för gårdsförsäljning av alkohol drycker och annan verksamhet på landsbygden måste det även bli enklare att ordna kulturevenemang, försäljning av mat och dryck och annan verksamhet som bidrar till ett mer dynamiskt gatuliv i staden.

En levande besöksnäring kräver att det är lätt att starta och driva företag. Många verksamheter startar på deltid eller kvällstid. Att tid och energi kan läggas på att utveckla affärsidén, snarare än att fylla i blanketter, är centralt. Centerpartiets förslag om ingångsföretag fyller här en mycket viktig funktion.

Centerpartiet vill också att företagslokaler på landsbygden ska undantas från kravet på bygglov vid uppförande av till exempel gårdsbutiker och lokaler för Bed and Breakfast. Redan idag är kravet på bygglov slopat vid uppförande av byggnader kopplade till landsbygdsföretagande, men då många gårdar diversifierar sin verksamhet till flera grenar bör detta undantag utökas även till andra näringsverksamheter knutna till landsbygden.

Regionala skattebaser

På samma sätt som att det är självklart att människor i stor utsträckning ska få behålla frukterna av sitt eget arbete bör regioner som bidrar med värdefull produktion få behålla delar av detta värde. Det måste löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat, göra produktiva investeringar och upplåta mark åt viktig infrastruktur och produktion.²¹¹

Centerpartiet vill därför utreda hur ett antal skatter ska kunna regionaliseras. I ett första steg är det rimligt att fastighetsskatten på elproducerande fastigheter regionaliseras för att återbörda en del av värdet från den klimatsmarta energiproduktionen till berörda regioner. Regionala skattebaser får samtidigt inte urholka möjligheten till kommunal utjämning av skillnader som uppkommer till följd av att olika regioner har olika förutsättningar. Med ett ökat inslag av regionala

skattebaser skulle dock bilden av vilka regioner som bidrar respektive får bidrag ändras, då det skulle synliggöra de stora värden som idag produceras i många av Sveriges kommuner och regioner men som beskattas nationellt.

Nära och kostnadseffektiva myndigheter

Sverige har under lång tid präglats av en smygcentralisering av myndigheter och offentlig service. Värt att notera är att offentliga jobb centraliserats i högre takt än privata företag och att centraliseringen inte verkar kunna förklaras av att befolkningen flyttat.²¹² Det offentliga är alltså drivande i centraliseringen.

Denna centralisering är problematisk av främst tre skäl. För det första innebär en retirande offentlig service att den kommersiella servicen riskerar att försvinna. För det andra får personer på mindre orter och landsbygden inte del av den service de är med och finansierar. Och för det tredje innebär en centralisering till centrala lägen i storstäderna att utgifterna för den statliga förvaltningen i allmänhet, och för lokalkostnaderna i synnerhet, ökar kraftigt.

Om lokalisering för ökad effektivitet

De totala lokalkostnaderna för de statliga myndigheterna uppgick 2013 till 23,4 miljarder kronor.²¹³ Det är fyra miljarder, eller 21 procent, mer än 2006. Hyran per kvadratmeter har ökat med drygt 20 procent och står för majoriteten av kostnadsökningen. Lokalarean har ökat i Stockholm och Malmö, men minskat i övriga landet. Kvadratmeterhyran är cirka 62 procent högre i Storstockholm än i övriga landet. För myndighetsgruppen Central förvaltning är kostnaden ungefär dubbelt så hög i Stockholm som i övriga landet.

Den regionala fördelningen av myndigheternas lokalisering är skev. Stockholm, där 22 procent av befolkningen bor, står för 29 procent av lokalarean och hela 39 procent av kostnaderna.²¹⁴ Myndigheterna i övriga landet utanför storstäderna, där 61 procent av befolkningen bor, står för 53 procent av lokalarean och bara 44 procent av kostnaderna. Samtidigt som detta bidrar till högre kostnader tränger det också ut tillgängliga fastigheter för privat näringsliv och bostäder i storstäderna.

²¹¹ Här spelar också det kommunala utjämningssystemet en central roll. Systemets utformning skapar mycket höga marginaleffekter för kommuner som försöker genomföra produktiva

investeringar samtidigt som det mildrar effekten av dålig lokal ekonomisk politik.

²¹² Östh (2015)

²¹³ ESV (2014)

²¹⁴ ESV (2014)

Regeringen har nyligen låtit utreda myndigheternas lokalisering.²¹⁵ Utredningen bekräftar att offentliga jobb har centraliserats, men tyvärr presenteras inga konkreta förslag på åtgärder för att vända utvecklingen. Centerpartiet anser att myndigheter i huvudsak ska finnas där verksamheten kan bedrivas på det bästa och mest kostnadseffektiva sättet. Därutöver är myndigheternas service till medborgarna, samt möjligheten till synergieffekter när myndigheter samlokaliseras, viktiga vid lokaliseringsbeslut. En rimlig utgångspunkt är att myndigheternas lokalisering bör spegla befolkningens. I många andra tjänstebanscher med liknande profil på sina anställda är kontor belagda utanför storstäderna av kostnadsskäl.

Reformerat system för pris- och löneomräkning

Systemet för pris- och löneomräkning (PLO) räknar automatiskt upp anslagen till de statliga myndigheterna. Systemet är tänkt att kompensera för ökade lönekostnader, lokalkostnader samt övriga förvaltningskostnader.

Vid omräkningen används separata index för prisutvecklingen inom de tre nämnda kostnadsgrupperna. Lokalhyror som inte omförhandlas under det kommande budgetåret räknas i pris- och löneomräkningen om med ett index som motsvarar 70 procent av den årliga förändringen av konsumentprisindex i oktober två år före det aktuella budgetåret. Omräkningen för hyresavtal som kan omförhandlas bygger på hyresutvecklingen i det aktuella området under perioden från det att avtalet tecknades eller senast hade kunnat tecknas om.

Systemet innebär alltså att myndigheter belägna på orter där hyrorna stiger snabbt kompenseras för detta. Det minskar myndigheternas incitament att kontinuerligt se översin lokalisering. Värt att notera är också att myndigheternas lokalyta per anställd varierar förhållandevis kraftigt, vilket indikerar att det finns en effektiviseringspotential.²¹⁶

För att stärka myndigheternas kostnadskontroll föreslår Centerpartiet på lång sikt tre förändringar av systemet. För det första bör uppräkningsen av anslagen till följd av lokalkostnader enbart räknas upp med 70 procent av KPI, alternativt med

hyresutvecklingen i de rikthyresområden som ligger utanför storstäderna. Det skulle innebära att myndigheter i städer konstant utsätts för ett besparingstryck som ger dem incitament att omlokalisera till orter med lägre lokalkostnader.

För det andra föreslår Centerpartiet att rikthyror i Stockholm sänks. Det innebär att myndigheter i Stockholm får mindre anslagsökningar och därmed ges incitament att omlokalisera till områden med lägre hyreskostnader.

För det tredje bör den uppräkningsen som följer av dessa två reformer schablonmässigt sänkas för att ytterligare öka kostnadskontrollen och bidra med finansiering till viktiga jobbskapande reformer.

I denna budgetmotion föreslår Centerpartiet, som första steg, dels att rikthyran i Stockholm sänks samt att den allmänna PLO-uppräkningsen minskas med 30 procent. Dessa två reformer väntas innebära en offentligfinansiell besparing på 582 miljoner kronor år 2017.²¹⁷

Från riktade till generella statsbidrag

Ansvaret för en stor del av de viktigaste politiska frågorna ligger på kommuner och landsting. Det gäller till exempel skolan, sjukvården och kollektivtrafiken. Om Sverige ska fungera måste kommuner och landsting ges förutsättningar att fungera.

Politiker på nationell nivå är dock benägna att försöka detaljstyra lokalpolitiken. Inte sällan sker det med ädla motiv, men ofta resulterar det i förslag om riktade statsbidrag, som bakbinder den lokala nivån.

Det kan ibland vara motiverat med riktade statsbidrag. Att ge ett temporärt extrastöd till kommuner som tagit emot många flyktingar kan exempelvis vara nödvändigt. Alltför ofta är dock riktade statsbidrag ett sätt för nationella politiker att maximera antalet utspel, snarare än att maximera kvaliteten i den kommunala verksamheten. Det lapptäcke av riktade statsbidrag som nu skapats ökar byråkratin och minskar förutsägbarheten för Sveriges lokalpolitiker.

Det stora antalet riktade statsbidrag missgynnar också särskilt landets mindre kommuner, som har sämre förutsättningar att avsätta resurser för att hantera ansökningar, utvärderingar och

²¹⁵ Statskontoret (2016)

²¹⁶ För statistik över kvadratmeter per anställd, se RUT 2015:2118.

²¹⁷ RUT 2016:1348. Alla myndigheter under utgiftsområde 4,6 och 7 undantas från den nedsatta PLO-uppräkningsen. Detsamma gäller anslagen 1:1 och 1:2 på UO22.

andra processer som ofta kopplas till de riktade statsbidragen. På skolområdet är det exempelvis de så kallade glesbygdskommunerna som tar det av lägst andel statsbidrag och får lägst summa bidrag per elev.²¹⁸ Inte heller är det de kommuner som har störst behov som får del av de riktade statsbidragen.²¹⁹

Antalet riktade statsbidrag till kommunerna är många.²²⁰ 2016 förväntas de tillsammans uppgå till 94 miljarder kronor, vilket kan jämföras med den förväntade nivån på de generella statsbidragen till kommunerna på 90 miljarder kronor.²²¹

Bland de riktade statsbidragen finns några satsningar, exempelvis för att förbättra integrationen, som är rimliga att rikta specifikt till de kommuner som behöver dem. Det finns dock ett stort antal satsningar på angelägna områden, exempelvis skolan, som inte behöver detaljstyras via riktade statsbidrag. Avslutningsvis finns även sådant som staten inte borde lägga pengar på överhuvudtaget, som exempelvis ineffektiva arbetsmarknadspolitiska program samt bostadssubventioner. När många nyanlända blir kommuninvånare behöver kommunerna i ännu högre grad göra egna prioriteringar för att hantera situationen lokalt.

Centerpartiet arbetar därför efter principen att riktade statsbidrag i så stor utsträckning som möjligt ska omvandlas till generella statsbidrag. Det skapar också ett ökat utrymme för effektivisering. Mot bakgrund av detta står Centerpartiet bakom förslaget att permanenta den tillfälliga höjningen av generella statsbidrag som genomfördes inom ramen för migrationsöverenskommelsen, motsvarande ett årligt tillskott om 10 miljarder till kommunerna. Därtill avvisar Centerpartiet ett antal riktade statsbidrag och höjer istället de generella statsbidragen med ytterligare 2,5 miljarder kronor årligen, till totalt 12,5 miljarder kronor i ökade generella statsbidrag.

För en mer utförlig beskrivning av Centerpartiets förslag kring de riktade och generella statsbidragen, se kapitel 20.25.

9.3 Världens grönaste städer

Städer är kommersiella och kulturella centrum i den svenska ekonomin. De är nav kring vilka innovation och utveckling sker. Städer erbjuder

människor möjligheten att bo tätt och möjliggör en effektiv och klimatvänlig kollektivtrafik. Städer är således också klimatsmarta. En politik för gröna städer är en politik för ekonomisk utveckling och grön omställning.

Städernas utmaningar är i mångt och mycket ett destillat av hela samhällets utmaningar. Där finns en tudelning på arbetsmarknaden, som ofta också avspeglas i en tudelning på bostadsmarknaden. Inte sällan går denna tudelning mellan inner- och ytterstad. Att verka för att myndigheter och andra offentliga institutioner lokaliseras till alla delar av städerna är därför viktigt både i den lokala och nationella politiken. Att bygga en blandad stad, där hyresrätter, bostadsrätter, arbetsplatser samt offentlig och kommersiell service finns i samma områden är också viktigt för att bygga en hållbar stad.

Bostadsbristen är det största hotet mot de svenska städernas tillväxt. En reformerad bostadspolitik, som främjar nybyggnation och avreglerar hyresmarknaden, är därför särskilt viktig för städernas utveckling. Riksintressen och länsstyrelsernas makt måste ses över i syfte att underlätta bostadsbyggande, då ett stort antal bostäder idag stoppas på grund av olika riksintressen. Att förändra bullerreglerna är också viktigt för att möjliggöra byggande vid kollektivtrafiknära lägen i städer. Möjligheten att inrätta zoner i vilka nationella planregler sätts på undantag bör också prövas.

Många städer haren vilja att gå före i miljö- och klimatarbetet, men förhindras av nationella regelverk. Att kunna lösa lokala miljöproblem lokalt är avgörande för att skapa världens grönaste städer. För att ge de svenska städerna större möjlighet att gå före i klimatarbetet bör deras lokala makt stärkas. Det gäller framförallt makten över det egna gatuutrymmet och trafikregleringar, men också andra regler som idag formuleras nationellt och som förhindrar en hållbar stadsutveckling.

Det bör exempelvis vara möjligt för städer att reservera parkeringsplatser för miljöbilar. Idag finns möjlighet att införa särskilda miljözoner för tung trafik. Detta bör ändras till att också omfatta lätt trafik och persontrafik. En sådan miljözon ska kunna införas där det finns lokala luftkvalitetsproblem eller särskilda problem med buller. Miljözonen skulle kunna regleras att endast fordon som uppfyller vissa krav på utsläpp och buller får framföras inom zonen.

²¹⁸ Skolverket (2015)

²¹⁹ Se exempelvis Riksrevisionen (2014b)

²²⁰ RUT 2015:2052 listar till exempel cirka 80 stycken.

²²¹ Prop. 2016/17:1

Detta skulle leda till att lokala problem med luftkvalitet kan lösas och skapa förutsättningar för ökat bostadsbyggande.

Städer bör också få makten att införa dubbdäcksavgifter. Ett annat exempel på makt som bör decentraliseras gäller beslutanderätten över trängselskatter. Såväl beslut om huruvida trängselskatter ska införas som hur avgifterna ska utformas och vad intäkterna ska användas till ska fattas lokalt. Dessutom bör städer få större makt att själva sätta bötesbelopp för nedskräpning samt organisera kontrollen av att sådan inte förekommer.

Att bygga ut kollektivtrafiken så att beroendet av bilen minskar är viktigt för att minska både trängsel och utsläpp. Trängseln innebär stora samhällsekonomiska kostnader varje år och att bygga ut kollektivtrafiken är därför viktigt både för städernas tillväxt och för miljö och klimat. Olika sätt att främja kollektivtrafikresandet är därför viktigt att se över. Det kan exempelvis röra reseavdragets utformning samt förmånsbeskattningen av kollektivtrafikresor.

Möjligheten till miljövänlig båtpendling i städer som exempelvis Stockholm och Göteborg stärks också av Centerpartiets förslag om att befria mindre elfartyg från energiskatt. Därtill är det viktigt att cykeln får en mer framträdande plats som kommunikationsmedel i den nationella infrastrukturpolitiken.

Att uppmuntra småföretagande och entreprenörskap är avgörande för att möjliggöra en levande stadsmiljö. Centerpartiets förslag om ingångsföretag och regelförenklingar är här viktiga. Både för att skapa fler jobb men också för att möjliggöra för en mer levande stadsmiljö.

10. Migration och integration

10.1 En ansvarsfull migrationspolitik

Centerpartiets migrationspolitik grundar sig på övertygelsen att möjligheten att söka asyl är en förutsättning för att kunna erbjuda människor skydd för sina grundläggande fri- och rättigheter. Centerpartiet värnar därför rätten att söka asyl. Samtidigt är vi beredda att ta ansvar, föreslå handlingskraftiga reformer och förhandla med andra partier för att få till stånd breda överenskommelser. Jobbintegrationen måste förbättras väsentligt och kostnaderna för mottagandet minska kraftigt.

För att förbättra jobbintegrationen krävs en företagarpolitik som inte bestraffar och krånglar till. Det behövs en arbetsmarknad som inte stänger ute. Det behövs en mer effektiv offentlig sektor som inte fångar nyanlända i byråkrati utan i stället stöttar och hjälper människor att snabbt kunna skaffa sig en egen försörjning. Det är av största vikt att alla som kommer till Sverige får möjlighet att på riktigt komma in i det svenska samhället. Vägen till detta går genom arbetsmarknaden och möjligheten att komma i arbete.

Vi behöver kraftigt sänka kostnaderna för mottagandet. Om vi ska kunna stå fast vid rätten att söka asyl måste vi också förmå att upprätta en fungerande kostnadskontroll över upphandling av boenden och andra utbetalningar, vilket inte varit fallet. Man ska ha rätt att söka asyl, men inte en naturlig rätt till alla gemensamt finansierade välfärdsförmåner.

Sveriges integrationspolitik har djupa brister och står i dag inför sina största prövningar någonsin. För att Sverige ska klara av den akuta situationen behövs snabba och effektiva reformer som förbättrar vår mottagningskapacitet. Samtidigt får inte fokus på akuta åtgärder hindra det mer långsiktiga arbetet med att förbättra integrationen, och de problem vi står inför just nu får inte stå i vägen för en långsiktigt optimistisk syn på vad människor kan bidra med – oavsett om de är födda i Sverige eller i ett annat land.

Ett historiskt stort mottagande under de senaste åren kräver att vi genomför struktureller reformer som möjliggör att de nyanlända i morgon kan ta sina första steg ut på de svenska arbets- och bostadsmarknaderna. Då stärks den svenska ekonomin, motsättningarna minskar och vi kan behålla vår öppenhet mot omvärlden.

Fortsatt ansvar för svensk migrationspolitik

Under 2015 sökte över 160 000 människor asyl i Sverige. Det var en situation som saknar motstycke i modern svensk historia. Bara under hösten 2015 tog Sverige emot sammanlagt 126 000 asylsökande varav nästan 30 000 var ensamkommande barn och ungdomar. Det skapade en mycket ansträngd situation där ansvariga myndigheter, kommuner och frivilliga krafter sattes under stor press. Det blev uppenbart att Sveriges system inte var förbereda på ett så stort mottagande.

Det är tydligt att de system vi har i Sverige för mottagande och integration kräver ordentliga reformer. Centerpartiet har varit öppet för samarbete och även föreslagit handlingskraftiga reformer för att klara av de utmaningar Sverige ställts inför. Mottagandet måste fokuseras på att hjälpa människor in i samhället, in i skola och i arbete, inte på att maximera deras tillgång till alla potentiella transfereringar inom den svenska välfärdsstaten.

När regeringen bjöd in till blocköverskridande samtal höll vi i Centerpartiet en konstruktiv linje för att ta ansvar för breda uppgörelser om viktiga frågor. Vi deltog i och bidrog till den hittills enda migrationsuppgörelse som slutits över blockgränsen sedan valet 2014.

Regeringen och allianspartierna kom överens om ett antal åtgärder för att få ordning och reda i mottagandet, bättre etablering och dämpade kostnadsökningar. Centerpartiet fick igenom viktiga förhandlingssegrar, såsom en utvidgning av RUT-avdraget, fler YA-jobb och fler lagliga vägar. Andra delar av migrationsöverenskommelsen i oktober innebar för Centerpartiet svårare åtgärder, som till exempel en övergång till fler tillfälliga uppehållstillstånd och ökade försörjningskrav för anhöriginvandring. Vi fick dock in viktiga undantag från skärpningarna, till exempel att barn och barnfamiljer fortsatt skulle få permanenta uppehållstillstånd.

Efter uppgörelsen har regeringen genomfört kraftiga begränsningar av möjligheten att söka asyl i Sverige. Det är förslag som inte bara begränsar öppenheten och försämrar för asylsökande och gränsregioner. De gör också mottagandet dyrare och mer byråkratiskt och riskerar att bli kontraproduktiva när det gäller integrationen.

Centerpartiet står bakom uppgörelsen vi slöt i oktober. Vi kommer också att fortsätta att delta

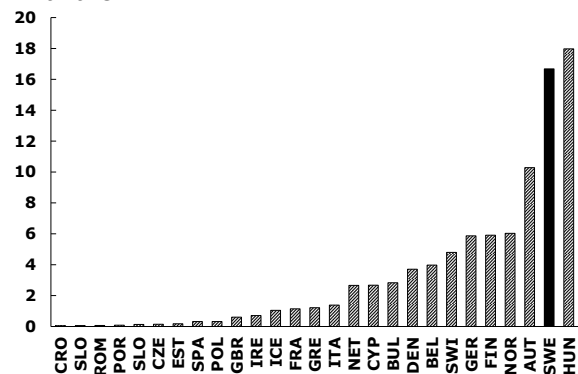
i diskussioner om regeringen kallar till sådana. Vi är alltid beredda att samarbeta brett för att nå ytterligare överenskommelser. Sverige behöver breda uppgörelser om migrationspolitiken, för att stärka mottagandekapaciteten och förbättra integrationen, för att korta handläggningstiderna och få ned kostnaderna och för att bibehålla öppenheten på ett långsiktigt hållbart sätt.

EU – behov av ökat samarbete

Mer än 65 miljoner människor befinner sig på flykt runt om i världen. De flesta befinner sig i konflikternas närområden. Situation är mycket svår för de människor som flyr och söker sig till Europa på farliga vägar, i synnerhet när allt fler länder stänger sina gränser för dem. Centerpartiet har länge pekat på behovet av att EU tar ett betydligt större, gemensamt, ansvar för flyktingsituationen. Bara så kan vi få till ett mer solidariskt mottagande och erbjuda skydd till fler i EU. Det har EU hittills misslyckats med.

De system som var tänkta att hantera migrationsströmmarna har i hög grad fallerat eller övergivits. Det har i sin tur lett till en ohållbar situation. Sverige har tagit ett stort ansvar för att erbjuda människor på flykt en fristad. EU som helhet, och andra rika länder i världen, har dock inte tagit sitt ansvar.

Diagram 31 Antal asylsökande per 1 000 invånare

Källa: Eurostat (2016b)

2015 sökte 1 321 600 människor asyl i EU.²²² Om dessa hade fördelats jämnt i EU hade det motsvarat drygt 25 300 asylsökande i Sverige, det vill säga 2,6 flyktingar per 1 000 invånare. En sådan situation hade varit oproblematisk för såväl Sverige som resten av EU att hantera. Om det fanns en politisk vilja inom EU att fördela flyktingarna mer jämt hade migrationen kunnat hanteras på ett ordnat och ansvarsfullt sätt. Det är beklagligt att så ännu inte har skett.

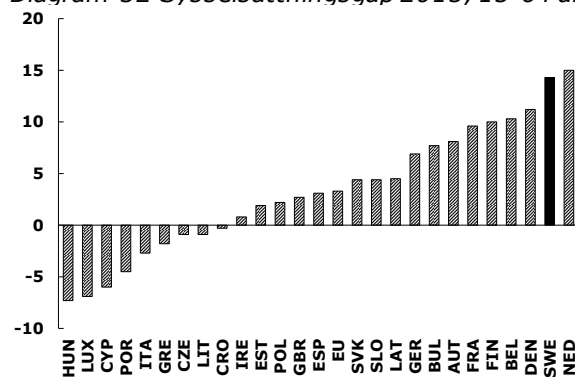
²²² Eurostat (2016b)

Centerpartiet vill se ett intensifierat samarbete i EU för att hantera migrationen. Mekanismer för omfördelning av flyktingar måste komma på plats. Centerpartiet värnar de öppna inre gränser som EU och Schengen medfört. De är viktiga, inte minst för handel och ekonomisk tillväxt. Öppna inre gränser kräver att EU i hög grad tar kontroll över sina yttre gränser, samtidigt som asylrätten värnas. Det är en förutsättning för att kunna garantera ett ordnat mottagande till unionen som helhet.

Etableringen

Det bristfälliga mottagandet har utvecklats till en av Sveriges stora samhällsutmaningar. Det behövs genomgripande reformer för att garantera att öppenheten mot omvärlden kan värnas och att alla som får uppehållstillstånd i Sverige på ett snabbt och effektivt sätt kan bli en del av samhället.

Diagram 32 Sysselsättningsgap 2015, 15-64 år

Källa: Eurostat (2016d)

Det krävs ett betydande reformarbete för att undvika ett kraftigt växande utanförskap och beta av det som redan vuxit fram. För detta krävs en ny arbetslinje i migrations- och integrationspolitiken som undanröjer byråkratiska hinder och trösklarna in på arbetsmarknaden. Det är nödvändigt för att nyanlända snabbare ska komma in på arbetsmarknaden, få en bostad och bli en del av samhället.

Svensk arbetsmarknad är tudelad. Särskilt nyanlända och personer med kort utbildning är arbetslösa i högre grad än andra. Sverige har också EU:s lägsta andel enkla jobb. Dessa två fenomen – svårigheterna för nyanlända och personer med kort utbildning att få in en fot på arbetsmarknaden och bristen på enkla jobb – hänger ihop.

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda är lägre än bland inrikes födda. Lägst är den bland lågutbildade och personer som nyigen kommit

till Sverige. Sysselsättningsgraden ökar under vistelsetiden men efter tio har den fortfarande inte, i genomsnitt, nått upp till samma nivå som bland inrikes födda.

Mest problematisk är situationen för personer som saknar gymnasieutbildning. Hälften av de nyanlända har eftergymnasial utbildning, många av dem dessutom i bristyrken som läkare, sjuksköterskor och ingenjörer. För dem är det viktigaste att få sin utbildning snabbt validerad, kompletterad och få tillgång till effektiv svenskundervisning. Men för dem utan formell utbildning är det viktigt att andra vägar finns in på arbetsmarknaden, som nämns i avsnitt 7.

Sverige har ett mycket stort sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda. Skillnaden är över 14 procentenheter. Det är en skillnad som blir ett större samhällsproblem när utrikes födda är fler. På tio år har antalet inskrivna arbetslösa som är utrikes födda mer än fördubblats.²²³ Det är grundläggande att notera att gapet i sysselsättning inte är en följd av de nyanländas bakgrund utan av den svenska arbetsmarknadens funktionssätt. Det finns OECD-länder med ett litet eller obefintligt gap i sysselsättning mellan utrikes och inrikes födda.

Rörlighet för arbetskraft

Arbetskraftsinvandringen är en stor tillgång för Sveriges kompetensförsörjning, för samhällets ekonomi och för företagens konkurrenskraft. Dessutom innebär arbetskraftsinvandringen en säker väg hit för personer som har möjlighet att bidra med kompetens, kunskap och viktigt arbete. Det är ingen förlust för Sverige att underlätta för människor som kan försörja sig att stanna. Tvärtom. Alla parter – avsändarländer, mottagarländer och inte minst migranterna själva – har mycket att vinna på välfungerande migration. Därför är arbetskraftsmigrationen av stor vikt.

Alliansen genomförde viktiga liberaliseringar 2009 och har vårdat reformen sedan dess. Men det finns fortfarande brister som behöver ses över. Arbetssökande bär risken för felaktigheter helt själva, och riskerar att utvisas på grund av godtyckliga byråkratiska spetsfundigheter. Personer har utvisats för att de har fått jobb via LinkedIn och inte Arbetsförmedlingen eller för att de fått så lite som 38 kronor för lite i lön.²²⁴

Centerpartiet har redan tidigare krävt en mer flexibel tolkning av utlysningskrav och förenklingar av arbetskraftsinvandringen i stort. Sverige ska vara öppet för människor som gör rätt för sig. Det är viktigt för Sveriges näringsliv och kompetensförsörjning, och ger en laglig väg för arbetande människor som gör rätt för sig att komma till Sverige för att försörja sig och bidra till Sveriges välförhållanden.

10.2 Höjd kompetens för fler jobb

För att öka sysselsättningen och produktiviteten bland de nyanlända är det viktigt att ta vara på, utveckla och bygga vidare på de kompetenser som finns.

Flyktingar som vill arbeta möter byråkratiska och ekonomiska hinder. Deras asylärende prövas ofta med mycket långa handläggningstider, deras kompetens fångas inte upp vid ankomsten och även akademiska kompetenser som det råder akut brist på tar lång tid att validera. När en nyanländ ska ta första steget in på arbetsmarknaden har Sverige den lägsta andelen enkla jobb i EU, vilket gör det svårare att ta sig in på arbetsmarknaden och lära sig svenska på jobbet.

Lönebildningen gör det svårare att konkurrera på lika villkor utan goda språkkunskaper.²²⁵ Arbetsrätten prioriterar dem med många tjänsteår, vilket nyanlända saknar. Därtill förekommer diskriminering, medvetet och omedvetet.²²⁶

Hindren till arbetsmarknaden måste rivas. Men nyanlända måste också ges större möjligheter att öka sin produktivitet i syfte att enklare och snabbare kunna ta sig in på arbetsmarknaden.

Samhällsorientering

I dag kommer många människor inte in i samhället, utan hamnar i stället i ett permanent utanförskap. Delvis beror detta på bristande kunskap om hur Sverige fungerar. Det finns ett stort värde i att nyanlända tidigt får ta del av det svenska samhället och kunskap om hur det fungerar. Det kan handla om praktiska frågor som vart man vänder sig om man är i behov av hjälp, hur arbetsmarknaden ser ut och vilka regler som gäller i olika sammanhang. Det är information som snabbt måste förmedlas för att förbättra integrationen.

²²³ Enligt mailkonversation med Arbetsförmedlingen 2016-09-02 var antalet inskrivna i juli 2016 186 333 medan det i juli 2006 var 78 111.

²²⁴ Hultman (2016)

²²⁵ Se Bergh (2014) för resonemang kring vilka institutioner som kan förklara sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda.

²²⁶ Ahmed (2015)

Därför vill Centerpartiet göra den samhällsorientering som i dag ligger på kommunerna att erbjuda obligatorisk att delta i redan under asylprocessen. Grundutbildning med utökad samhällsorientering ska tillsammans med hälsoundersökning genomföras tidigt i asylprocessen och vara obligatorisk.

Redan i dag finns goda exempel runt om i landet på hur detta kan ske, bland annat i form av samhällskommunikatörer med kulturell och språklig kompetens. Denna typ av goda exempel bör tas tillvara. Civilsamhället kan vara en viktig bidragande aktör i detta.

SFI-peng

Kvaliteten i svenska för invandrare (SFI) är otillräcklig, samtidigt som vissa privata och ideella utbildningsanordnare visat sig framgångsrika i att lära ut språk. Idag har dock studerande inom SFI inte möjlighet att välja en annan utbildningsanordnare än kommunen eller de anordnare kommunen upphandlat. Genom att endast betala för resultat, genom att införa valfrihet för de studerande och öppna upp för konkurrens mellan nya, potentiellt bättre utbildningsanordnare kan kvaliteten inom SFI höjas.

Centerpartiet föreslår därför att det införs en SFI-peng. Alla som uppnår vissa grundläggande krav får möjlighet att erbjuda SFI-undervisning. Den som ska lära sig svenska får sedan möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill studera, och utbildningsanordnaren får betalt genom en typ av skolpeng.

Den nyanländes språkkunskap och färdigheter mäts initialt samt efter avslutad kurs. SFI-anordnaren får sedan betalt endast om den studerande förbättrat sina svenskkunskaper tillräckligt. Nyanlända med sämre förutsättningar för att lära sig svenska, och som därmed är mer resurskrävande för SFI-anordnaren, ger en högre peng. Men för att främja kvalitet betalas enbart SFI-pengen ut när resultat nåtts, oavsett vem som ska lära sig svenska.

Stärkt utbildning för nyanlända barn

Ett problem för många nyanlända barn är att de inte klarar av att nå målen i skolan. Många nyanlända barn har liten eller ibland ingen skolerfarenhet och tillsammans med dåliga kunskaper i svenska blir det svårt att hänga med

i undervisningen. För att kompensera för detta krävs en längre period av intensifierad skolgång med fokus på de viktigaste kunskaperna.

Bland de viktigaste av dessa är förmågan att prata svenska. Det är av största vikt att de nyanlända barnen snabbt lär sig språket. För att möjliggöra detta föreslår Centerpartiet att antalet timmar med undervisning i svenska utökas för dessa barn. Pedagogiken för snabbinlärning av språk bör förstärkas genom att framgångsrika metoder i Sverige och internationellt dokumenteras och sprids.

För att ytterligare intensifiera den första tiden i skolan och effektivisera lärandet bör även fjärrundervisning men framför allt distansundervisning användas så att nyanlända elever får fler timmar i veckan med lärande än de timmar de får i skolan. Då många nyanlända har mycket kunskap att ta igen bör även deras möjlighet till sommar- och lovskola utökas.

Boendet för ensamkommande flyktingbarn är väldigt dyrt, samtidigt som dessa barn, liksom många andra nyanlända barn, behöver ta igen mycket utbildning på kort tid. Centerpartiet föreslår därför att en del av de resurser som idag läggs på boenden istället används för att finansiera utökad fritidsverksamhet och läxhjälp på skolorna samt utökad undervisning.

Försöksverksamhet för tvåspråkiga klasser borde även införas för att stärka tvåspråkiga elever i deras språkutveckling och lärandeprocess. Nyanlända elever ska kunna ha ämnesundervisning på både sitt modersmål och på svenska.

Utmaningen i att ta igen utbildning är desto större ju äldre barnet är. För att öka möjligheterna för elever som kommit till Sverige i högstadietåldern att klara godkänt och ta sig vidare till gymnasiet bör det bli tillåtet att låta dessa elever fokusera på något färre ämnen. Det ska i sig inte betyda mindre undervisningstid, utan de centrala ämnena får utökad plats.

Totalt föreslås utbildningen för nyanlända barn stärkas med 475 miljoner kronor 2017.²²⁷

Fler lärare i skolan

Sverige har en stor och ökande brist på lärare. Fjolårets flyktingmottagande har medfört 71 000 nya elever. Om alla lärare ska vara behöriga kommer bristen om tio år att uppgå till 65 000 lärare.²²⁸ För att skolan ska ha möjlighet att hantera den stora ökningen av elever som den

²²⁷ Egna beräkningar, RUT 2015:1505

²²⁸ Lärarförbundet (2015)

senaste tidens flyktingmottagande inneburit måste utbudet av lärare öka.

För att på sikt lösa lärarbristen måste givetvis större reformer av läraryrkets attraktivitet genomföras. Men för att på kort sikt möta den omedelbara kapacitetsbristen krävs lösningar som innebär fler lärare redan idag.

Centerpartiet föreslår därför att kravet på lärarlegitimation slopas under en femårsperiod. Förutom att pensionerade lärare ska lockas tillbaka till skolan bör obehöriga lärare som idag arbetar inom skolan tillfälligt få dispens att sätta betyg. Lärarstudenter bör därtill användas som en pedagogisk resurs i skolan. Med dessa åtgärder frigörs tid för de redan legitimerade lärarna. Därutöver kan vissa utrikesfödda, med uppehållstillstånd och som varit lärare i sina hemländer, användas för hemspråksundervisning eller som stöd i ämnesundervisning av elever med samma modersmål. Sammantaget skulle dessa åtgärder bidra till att temporärt öka utbudet av lärare för att möta den stora ökning av elever som flyktingmottagandet medfört (se avsnitt 14.2).

Validering och komplettering

Många som kommer till Sverige har såväl utbildning som lång arbetslivserfarenhet. Inte sällan i yrken som vi idag ser ett stort behov av i Sverige, som läkare, ingenjörer och andra specialister. Fler än 14 000 av deltagarna i etableringsuppdraget har en eftergymnasial utbildning som är längre än två år.²²⁹ I många år har det talats om att valideringen av dessa människors meriter ska påskyndas, men i grunden är principen enkel. Processen ska börja omedelbart vid ankomst, med inventering av kompetenser. Det ansvaret ska finnas hos Migrationsverket. De myndigheter, främst högskolorna, som i nästa steg snabbt får uppdraget att validera och komplettera dessa kompetenser ska ha resurser och särskilt avsatt tid och personal som möjliggör en snabb process.

Snabbare validering av utländsk kompetens kan bland annat ske genom bättre information på digitala medier och genom att i högre grad involvera universitet och högskolor. I den mån det handlar om yrken som kräver legitimationer behöver också handläggningen av sådana ske snabbare än idag. Möjligheten att använda EU:s gemensamma regelverk som standard för

validering av utländska sjukvårdsutbildningar bör undersökas. Liknande metoder behöver också utarbetas för att bättre validera andra eftergymnasiala utbildningar än de på universitetsnivå. Parallellt med att valideringen görs fordras också tät kontakt med arbetsgivare och arbetsmarknad. Det viktiga med valideringen är att klarlägga vad en människa kan och behärskar, inte att på detaljnivå undersöka skillnaderna mellan svenska och utländska universitets- och högskolekurser.

Centerpartiet föreslår att ökade resurser läggs på validering, genom stöd till validering av reell kompetens, resurser till UHR, stöd till branscher för validering och studievägledning. Den största kompetensen för att validera kunskaper ligger hos högskolorna. Vi avsätter därför ytterligare medel, utöver regeringens satsning, för deras valideringsinsatser.

Det är särskilt viktigt med extra satsningar i bristyrken. Många personer som kommit till Sverige de senaste åren har någon form av vårdutbildning. Samtidigt förväntas behovet av personal att öka inom svensk hälso- och sjukvård. Långa valideringsprocesser för personer från tredje land hindrar dock idag landsting, kommuner och företag från att möta arbetskraftsbristen. Möjligheterna till kostnadsbesparingar är betydande med snabbare validering.

Nyanlända med akademiska utbildningar kan i många fall inte använda sig av sin utbildning på grund av att språk eller landspecifik kompetens är begränsande. Det är en stor vinst för samhället om dessa kan få sin utbildning kompletterad med tilläggsutbildningar. Det är ett billigt sätt att få fler högutbildade.²³⁰ Trots att dessa kompletterande utbildningar utökas efter förslag från Centerpartiet är platsema fortfarande långt färre än behoven.

Totalt innebär Centerpartiets satsning på snabbare validering och komplettering en resursförstärkning om 25 miljoner kronor årligen.

10.3 Sänkta trösklar för fler jobb

En stor del av de nyanlända har kort utbildningsbakgrund. Av deltagarna i etableringsuppdraget har ungefär hälften enbart förgymnasial utbildning.²³¹ Utbildning har en viktig roll att spela för att fler ska bli anställningsbara, men utbildningssatsningar räcker inte.²³²

²²⁹ Arbetsförmedlingen (2016b)

²³⁰ Edström (2015)

²³¹ Arbetsförmedlingen (2016b)

²³² Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), Konjunkturinstitutet (2016b) och Finanspolitiska

Som nyanländ utan kunskaper i svenska och referenser kan det vara svårt att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden, där ingångslönerna är höga och arbetsrätten stel.²³³ Dagens arbetsrätt ökar risken, och därmed den förväntade kostnaden, av att anställa. Det missgynnar särskilt personer vars kompetens är svårbedömd, till exempel utlandsfödda som inte har gått i skolan i Sverige.²³⁴ För den som behöver stärka sin kompetens är det idag svårt att börja på en arbetsplats med lägre lön, vilket gör det svårt att klara konkurrensen på arbetsmarknaden. Parterna behöver därför ta ett större ansvar för att sänka trösklarna. Ingångsjobben, som beskrivs närmare i avsnitt 7.2, fyller här en viktig funktion.

Företagande är ytterligare ett sätt för många nyanlända att etablera sig. För att fler ska få chansen att försörja sig som företagare måste företagsklimatet förbättras. Minskat regelkrångel, rådgivning och möjligheter till startfinansiering är särskilt viktigt för dem som inte har svenska som modersmål eller som saknar kontaktnät i Sverige. Förslaget om ingångsföretag, som presenteras i avsnitt 7.2, är ett viktigt sätt att sänka tröskeln till företagande.

Centerpartiet fick i migrationsuppgörelsen i oktober 2015 igenom en breddning av RUT-avdraget till att omfatta trädgårdsarbete, flyttjänster och IT-tjänster i hemmet. Att en tredjedel av alla anställda inom RUT-företagen är utlandsfödda vittnar om RUT-avdragets förmåga att bidra till integrationen. Centerpartiet vill ytterligare utveckla RUT för att fler, inte minst nyanlända, ska kunna få ett jobb.

Utöver den generella politiken finns fler viktiga insatser för att nyanlända ska kunna jobba. Mindre regelkrångel och lägre trösklar behövs för att få bort de hinder som asylsökande idag möter när de vill arbeta. Flyttat etableringsansvar, från Arbetsförmedlingen till kommuner och civilsamhälle, krävs för att få en bättre fungerande etablering. Och jobbstimulanser i bidragssystemen måste förstärkas för att få ytterligare drivkrafter att hitta jobb.

För att fler nyanlända ska få ett jobb krävs att arbete uppmuntras från dag ett, att det finns arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inklusive

anställningsstöd, tillgängliga, att ingångslönerna anpassas, att arbetsmarknaden är flexibel och att egenföretagande underlättas.²³⁵ Detta utgör tillsammans kärnan i Centerpartiets politik för att sänka trösklarna till arbete för nyanlända.

Rätt att arbeta

I dag är grundregeln att en person som saknar uppehållstillstånd inte får arbeta, men en asylsökande kan beviljas undantag, så kallat AT-UND. Centerpartiet vill vända på detta och låta alla asylsökande arbeta. Istället för att arbetsförbud ska vara regel bör utgångspunkten vara att alla tillåts arbeta.

Det ska fortsatt vara möjligt att besluta om arbetsförbud, och även sänkt dagersättning, för de personer som vägrar bidra till att fastställa sin identitet eller som bryter mot regler på olika vis. Det enda den asylsökande ska behöva för att få jobba är ett bevis på att man registrerats som asylsökande hos Migrationsverket.

Det bör också bli lättare för företag att erbjuda, och för asylsökande att få tillgång till, praktikplatser.

Spårbyte

Alla asylsökande som skaffar sig ett jobb ska kunna bli arbetskraftsinvandrare. I dag måste man vänta fyra månader innan man kan byta spår från asylsökande till arbetskraftsinvandrare. Genom att möjliggöra spårbyte från dag ett kan nyanlända med tillräcklig kompetens för att ta sig in på arbetsmarknaden snabbare integreras.

10.4 Effektivisera mottagandet

Kostnadseffektiviteten i dagens system för migration och integration är oacceptabelt låg, med en betydande mängd resurser som spenderas med tvivelaktigt resultat. Med ett stort antal människor som söker asyl i Sverige har detta inneburit en ohållbar kostnadsökning.

Ska Sveriges öppenhet värnas finns det inget alternativ till att genomföra betydande besparingar inom migrations- och integrationspolitiken. Men kravet på att förbättra kostnadskontrollen bygger på mer än viljan att värna öppenheten. Oavsett hur migrationspolitiken utformas framöver finns det redan idag hundratals nyanlända som, om

rådet (2016) är alla av åsikten att utbildning inte räcker.

²³³ Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016) studerar minimilönebettet på ett antal avtalsområden.

²³⁴ Skedinger (2011b) diskuterar effekten av anställningsskydd på marginalgrupper.

²³⁵ Aiyar m.fl. (2016)

de inte snabbt kommer i arbete, kommer innebära en kostnad för det offentliga under åren framöver. Att ta ansvar för statsfinanserna förutsätter, oavsett politisk inriktning, att man begränsar denna kostnad.

Centerpartiet föreslår därför flertalet reformer som sammantaget medför en väsentligt minskad kostnad för migrationen och integrationen. Tillsammans med förbättrad jobbintegration leder detta till bättre förutsättningar för en långsiktigt ansvarsfull och hållbar finanspolitik.

Effektivare och billigare boende

Begränsa kostnaderna för vuxnas boende

En av de största kostnaderna är Migrationsverkets utgifter för asylsökandes boende. Under många års tid har kostnaderna för asylsökandes boende ökat kraftigt. Mellan 2007 och 2014 tiofaldigades kostnaden. Delvis beror det på att fler sökte asyl, men även kostnaden per person mer än fyrdubblades. Den kraftiga uppgången av antalet asylsökande under andra halvan av 2015 inleddes i ett läge som redan var hårt ansträngt. Ett redan illa fungerande system, med alldeles för dyra kostnader, pressades ännu mer, med följderna att priserna ökade kraftigt.

Det finns ett antal olika former av boenden, med mycket stora skillnader i kostnader. Under 2015 var Migrationsverkets kostnader för asylsökande i eget boende i snitt 53 kronor per dygn. För hyreslägenheter med självhushåll var det 149 kronor per dygn, för Migrationsverkets korridorsboenden 201 kronor per dygn och för de tillfälligt upphandlade boendena 348 kronor per dygn. Absolut dyrast var boendet i kommunala evakueringsboenden, som uppgick till hela 696 kronor per dygn, även om Migrationsverket också uppger att kostnadsuppskattningen är osäker.²³⁶

De 149 kronor per dygn som Migrationsverkets hyreslägenheter kostar motsvarar drygt 4 500 kronor i månadshyra.²³⁷ De tillfälliga boendenas kostnader motsvarar nästan 11 000 per person och månad. Som jämförelse kostar en genomsnittlig lägenhet på 70 kvadratmeter i Örebro 5 700 kronor i månaden.²³⁸ Skulle tre personer bo där, vilket knappast kan räknas som trångbott, blir kostnaden per person 1 900 kronor i månaden, eller en sjättedel av kostnaden per person i Migrationsverkets

tillfälliga boenden. Detta illustrerar vilka överpriser som gått till boenden, på grund av den dåliga beredskapen.

Under den kraftiga ökningen av antalet asylsökanden var det också främst de tillfälliga – dyrare – boendena som ökade. Från december 2014 till december 2015 ökade antalet lägenhetsboenden med knappt 3 300, korridorsboenden med 1 800 och tillfälliga boenden med 32 400.²³⁹ Kostnaderna för boende har varit bland de absolut största utgifterna förknippade med asylinvandringen hösten 2015.

Samtidigt kan man konstatera att kostnaderna varit större än vad som hade behövts. Läget var pressat redan innan 2015 och tillräckliga insatser hade inte gjorts vare sig från Migrationsverket eller från politiskt håll för att öka kapaciteten och stärka beredskapen. Riksrevisionen konstaterar i sin granskning av Migrationsverkets arbete med att hitta boende åt asylsökande att det hade funnits stora möjligheter till effektivisering. Det finns många åtgärder som hade kunnat vidtas innan 2015 för att minska kostnaderna för boende, och som kan vidtas nu för att minska kostnaderna i framtiden.

Riksrevisionen föreslår bland annat att hanteringen av inkomna lägenhetstips måste förbättras, att mottagningsenheterna måste ges bättre stöd i sitt arbete att söka efter lägenheter samt att möjligheten att teckna längre avtal bör ses över. De rekommenderar att det bör tydliggöras hur rangordningen av leverantörer kommer att ske samt att tydligare riktlinjer ska ställas upp för arbetet med boenderevision.²⁴⁰ Centerpartiet har också tidigare föreslagit reformer för att underlätta upphandling av mindre boenden för att kunna få ned kostnader även där.

Kostnaderna för 2016 bedöms i Migrationsverkets senaste prognos bli 7,2 miljarder kronor för 2016, en rekordhög summa. Men sedan sjunker den kraftigt de kommande åren:

²³⁶ Riksrevisionen (2016)

²³⁷ Detta inkluderar visserligen dagersättningen, men då dagersättningen oftast är så låg blir jämförelsen fortfarande relevant. Även då man bortser från

dagersättningen framstår skillnaden i boendekostnader som stor.

²³⁸ SCB (2015b)

²³⁹ Migrationsverket (2016a)

²⁴⁰ Riksrevisionen (2016)

Tabell 11 Migrationsverkets kostnader för boende, mnkr

År	Kostnad (mnkr)
2007	244
2008	274
2009	261
2010	367
2011	456
2012	746
2013	1 157
2014	2 313
2015	4 719
2016	7 150
2017	2 350
2018	1 100
2019	850
2020	750

Källa: T.o.m. 2015 är källan Migrationsverkets årsredovisningar 2009–2015. För år 2007–2008 står aktuell information under posten 12:2:3; efter det återfinns den under 1:2:3. År 2016 och framåt från Migrationsverket (2016b).

De höga kostnaderna för 2017 beror främst på två saker: många asylsökande som kvarstår i Migrationsverkets system tills de fått uppehållstillstånd, samt dyra avtal som ännu inte löpt ut. Det är svårt att på kort sikt minska kostnaderna för boendet.

På grund av sänkta prognoser för antalet asylsökande kommer kostnaderna för boende att minska kraftigt de kommande åren. Men de kortsiktiga kostnaderna är fortfarande mycket höga. Förändringarna i Migrationsverkets upphandlingsregler och förstärkta upphandlingskapacitet bör föranleda att verket kan åläggas att från 2017 inte upphandla eller i egen regi driva boenden till en högre boendekostnad per kvadratmeter än dubbelt så mycket som genomsnittshyran i Sverige. Migrationsverkets gräns att bara upphandla boenden med minst 20 platser måste också sänkas snabbt. Genom att tillåta fler och mindre aktörer att konkurrera på samma villkor kan priserna pressas, inte minst på längre sikt.

Förflyttning av asylsökande

En tragisk konsekvens av det oordnade mottagandet under hösten 2015 är att många personer nu tvingas flytta till nya boenden eller nya kommuner. Flyktingar som påbörjat en välfungerande integrationsprocess och kommit att bli en del av det lokala samhället tvingas flytta till helt nya platser. Det är upprivande för

de familjer som drabbas och det skadar integrationen i samhället. I de flesta fall är det ofrånkomligt då det är säsongsboenden vars avtalstid går ut. Det handlar också om att sprida ut folk efter att ha tvingats placera dem för trångbott, eller att avtal med de dyraste boendena tar slut.

Att helt upphöra med omflyttningarna av människor är inte möjligt. Men oavsett orsak är effekterna negativa för de som tvingas flytta och för integrationsprocessen i stort. Centerpartiet vill därför ge Migrationsverket i uppdrag att se över hur man kan se till att de familjer och enskilda som måste flyttas från ett boende kan få bo kvar i samma kommun eller närområde, i de fall det är ekonomiskt försvarbart. I den mån det är möjligt borde även asylsökande som får uppehållstillstånd placeras så nära sitt boende under asylprövningen som möjligt.

Mer ändamålsenligt system för mottagande av ensamkommande

Boendekostnaderna för ensamkommande flyktingbarn är mycket höga. De flesta placeras idag i HVB-hem, till en kostnad på 1 900 kronor per person och dag. Förutom att vara dyra är dessa boenden dåligt anpassade till barnens och ungdomarnas behov. De är i grunden konstruerade för personer med mycket svår problematik och stort stödbehov.

Centerpartiet var det första parti som föreslog att merparten av de som bor på HVB-hem istället bör bo i så kallade stödboenden, där de har löpande tillgång till hjälp och stöd från vuxna men inte samma strikt organiserade miljö och krav på handledning som på ett HVB-hem. Det skulle dels förbättra kostnadskontrollen i systemen och dels förbättra situationen för de ensamkommande.

Regeringen tar nu sakteliga steg i den riktning som Centerpartiet länge påtalat behovet av och genomför en schablonisering som kommer att minska utgifterna totalt samtidigt som ersättningen till kommunerna fortsatt täcker den förväntade snittkostnaden.

Regeringens saktfärdighet och bristande förankringsarbete har gjort att man nu ansersig behöva skjuta på införandet av det nya systemet. Det är olyckligt, då behovet av besparingar och mer ändamålsenliga boenden är akut.

Centerpartiet föreslår två förändringar av regeringens system för mottagandet av ensamkommande.

För det första bör ensamkommande som fyller 18 år under asyltiden, och som då behandlas som vuxna, fortsatt behandlas som vuxna när de får uppehållstillstånd.

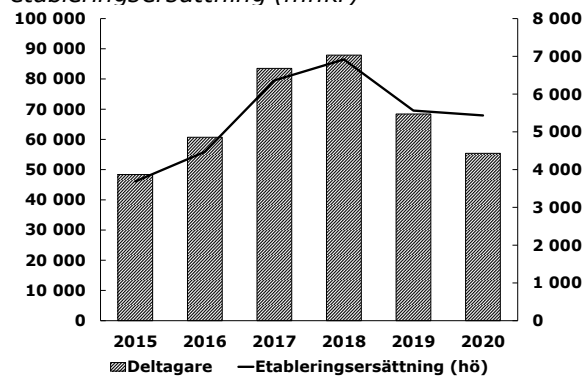
För det andra är det rimligt med en något finare åldersfördelning i systemet. Ungdomar mellan 16 och 17 år har inte samma behov som de som är under 15 år. Centerpartiet ämnar därför återkomma med förslag om att schablonen för dessa ungdomar sänks något. För ensamkommande barn och ungdomar med behov av mer omfattande omsorg ska också en mer omfattande ersättning utgå. En del av de resurser som sparas genom detta system bör i stället läggas på att stärka utbildningsinsatserna för ensamkommande ungdomar.

Lägre och mer jobbfokuserade ersättningar

Etableringslån

Ett sätt att minska kostnaderna för mottagandet, utan att samtidigt lämna människor utan försörjning, är att göra om vissa ersättningar till lån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under sin första tid i Sverige. Centerpartiet föreslår därför att etableringsersättningen, som i normalfallet ges under de två år en etableringsplan gäller, görs om till ett etableringslån. Etableringslånet ska bestå av både en bidragsdel och en lånedel, med samma proportioner som dagens studiemedel. System där förmånliga lån ges till nyanlända för att hjälpa dem under sin första tid i sitt nya hemland finns i bland annat Kanada och Storbritannien.

Diagram 33 Antal deltagare i etableringsuppdraget samt kostnader för etableringsersättning (mnkr)

Källa: RUT 2016:1415

I etableringsuppdraget ges nyanlända samhällsorientering, svenskutbildning och andra typer av åtgärder ämnade att göra dem mer anställningsbara. Det är rimligt att den typen av kompetenshöjande insatser, precis som för studenter, delfinansieras med förmånliga lån. En lånefinansiering innebär också att incitamenten att göra sig anställningsbar och snabbt komma ut på arbetsmarknaden stärks.

Viss återbetalning av etableringslånen bör ske även från annan inkomst än lön. Kombinerat med förstärkta jobbstimulanser i de aktuella ersättningssystemen innebär detta att marginaleffekterna av att komma i arbete sänks. Det faktum att etableringslån medför en förhållandevis liten lånestock, har en lång avbetalningstid och låga räntor innebär, i kombination med att återbetalning ska ske även från annan inkomst än lön, att sannolikheten att en stor andel av lånen återbetalas får anses vara relativt stor.

Etableringslån medför en ekonomisk besparing genom att vad som tidigare var utgifter omvandlas till lån som ska återbetalas. Den mängd utställda lån som väntas betalas tillbaka uppgår 2017 till drygt 3 miljarder kronor.²⁴¹ Enligt budgetlagen får utlåning för vilken den förväntade förlusten är låg finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Annars ska utlåningen anslagsfinansieras. För att säkerställa att konservativa beräkningar används väljer Centerpartiet därför att anslagsfinansiera etableringslånen. Trots denna redovisningstekniska försiktighet kvarstår det faktum att etableringslånen leder till stora förväntade besparingar.

Ökat inslag av arbetsbaserade välfärdsförmåner för nyanlända

Det svenska välfärdssystemet utmärker sig både genom sin generositet och den mån i vilken välfärdsförmåner erbjuds generellt, utan behovsprövning. Även inom detta generella välfärdssystem finns dock en tydlig uppdelning mellan bosättningsbaserade välfärdsförmåner, som alla i landet har rätt till, och arbetsbaserade välfärdsförmåner, som endast de som arbetat har tillträde till. Exempelvis har endast den som arbetat tillgång till inkomstgrundad ålderspension, medan alla bosatta i Sverige har rätt till garantipension. Ett annat exempel är sjukersättning, där den som arbetat har rätt till inkomstbaserad sjukersättning, medan alla bosatta har rätt till ersättning på garantinivå. Liknande uppdelningar återfinns inom många

²⁴¹ RUT 2016:1415

andra delar av de svenska transfereringssystemen.

I syfte att minska kostnaderna för mottagandet bör fler välfärdsförmåner göras arbetsbaserade för nyanlända. Tillgången till sjukvård och utbildning ska självklart inte påverkas av denna princip. Att, som idag, fortsatt erbjuda samma generösa nivå till alla, oavsett hur mycket man bidragit till samhället, är inte förenligt med en ansvarsfull hantering av de offentliga finanserna.

Nedan beskrivs ett antal reformer som i högre grad gör att människor kvalificerar sig in i välfärden. Centerpartiet ämnar återkomma med ytterligare förslag på detta område i framtida motioner.

Minskad möjlighet till retroaktiv föräldraförsäkring

Nyanlända, och svenska medborgare som återinvandrar, med barn i åldrar som berättigar till föräldraledighet ges idag retroaktiv rätt till föräldraförsäkringens alla 480 dagar per barn. Det innebär att särskilt nyanlända kvinnor med små barn kan inleda sin integrationsprocess med att vara föräldralediga under relativt lång tid.²⁴² Detta riskerar att fördröja och försämma deras integration på den svenska arbetsmarknaden.²⁴³

Inom ramen för den migrationsöverenskommelse som träffades mellan Centerpartiet, de övriga allianspartierna samt regeringen under hösten 2015 beslöts att rätten till retroaktiv föräldrapenning bör begränsas kraftigt för nyanlända familjer. Detta för att påskynda nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden samt påskynda nyanlända barns entré i förskolan. Regeringen har tillsatt en utredning ämnad att ta ett bredare grepp kring föräldraförsäkringen, som ska lämna ett delbetänkande i oktober 2016 samt slutredovisas i oktober 2017. Centerpartiet har inget att invända mot en sådan utredning, men utredningens arbete bör inte hindra implementeringen av den begränsning som formulerades i migrationsöverenskommelsen.

Regeringen har valt att kommunicera att det är osäkert huruvida det är möjligt att genomföra den överenskomna begränsningen. Idag trappas antalet dagar som ett barn berättigar till ned i den omfattning som barnet gett rätt till föräldraledighet utomlands. Denna avtrappning bör kunna göras baserat på barnets ålder,

snarare än huruvida det har berättigat till föräldraförmåner i andra länder. Det skulle öka föräldrars drivkraft att snabbt komma i arbete samtidigt som systemet skulle bli enklare och rakare jämfört med dagens system. En sådan avgränsning bör också vara oproblematisk ur ett likabehandlingsperspektiv.

Centerpartiet föreslår därför att barnfamiljer som invandrar till Sverige ges rätt till föräldraförsäkring i förhållande till hur gammalt barnet är. Föräldraförsäkring bör enbart medges för det yngsta barnet i familjen och till dess att det aktuella barnet fyller två år.

Förutom att öka kvinnors arbetskraftsdeltagande förväntas denna förändring innebära en besparing om 138 miljoner kronor 2017.²⁴⁴

Avskaffat efterlevandestöd för ensamkommande barn och ungdomar

Det är rimligt att barn och ungdomar som väntas få sin försörjning tryggad av det allmänna inom ramen för vård på institution, exempelvis HVB-hem och stödboenden, eller familjehem inte också ges rätt till så kallat efterlevandestöd. Centerpartiet föreslår därför att rätten till efterlevandestöd avskaffas för denna grupp. Det skulle därtill göra reglema för underhållsstöd och efterlevandestöd mer enhetliga. Förslaget väntas medföra en besparing om 110 miljoner kronor 2017.²⁴⁵

Borttaget undantag för flyktingar inom garantipensionen

För att vara berättigad till garantipension måste en person ha fyllt 65 och haft en låg eller obefintlig inkomstgrundande pension. För att få full garantipension krävs att personen i fråga har bott minst 40 år i Sverige från det år hen fyllt 16 till dess hen fyllt 64. Uppfylls inte detta krav minskas garantipensionen proportionellt mot hur många år personen bott i Sverige i förhållande till 40 år. Undantag från denna regel görs dock för personer som beviljats uppehållstillstånd som flykting, annan skyddsbehövande eller motsvarande äldre bestämmelser.²⁴⁶

Personer som trots garantipension inte kan täcka en skälig boendekostnad och nå upp till en skälig levnadsnivå är berättigade till äldreförsörjningsstöd.

Att vissa människor som flyttat till Sverige ges rätt till garantipension, medan andra inte gör

²⁴² Se RUT 2015:502 för en beskrivning.

²⁴³ SOU 2012:9 och Vikman (2013).

²⁴⁴ RUT 2016:1547 och egna beräkningar

²⁴⁵ RUT 2016:1433

²⁴⁶ 67 kap. 7 § Socialförsäkringsbalk (2010:110)

det, förefaller inte vara motiverat. Centerpartiet föreslår därför att undantaget från kravet om 40 års boendetid i Sverige tas bort. Detta väntas medföra en förstärkning av de offentliga finanserna med 300 miljoner kronor år 2017.²⁴⁷

10.5 Kommunernas mottagningskapacitet

Kommunerna är nyckelaktörer i den svenska integrationspolitiken. De flesta kommuner vill vara med och ta sitt ansvar för flyktningmottagandet. Men det råder ofta, med rätta, stor frustration ute i kommunerna. Många är de kommunpolitiker som vittnat om hur gärna de vill hjälpa till, men konstaterat att de saknar verktyg för att få till ett värdigt och välfungerande mottagande. Centerpartiet vill därför se reformer som ger kommunerna rätt verktyg för att klara integrationen.

I stället vill vi att ansvaret för mottagande och etablering ska flyttas till kommunerna. I stället för att Migrationsverket ska anordna boende under asylprövningen och kommuner sedan stå för placeringen när en asylsökande fått uppehållstillstånd, vill vi att boendeansvaret ska ligga på kommunerna från början. Det kommer att minska antalet steg i asylprocessen, göra att kommuner kan planera asylboendens placering själva och underlätta för asylsökandes möjlighet att bo kvar på samma plats utan att behöva flyttas runt.

För år 2017 är anslaget för utgiftspost 1:2, ersättningar och bostadskostnader, i utgiftsområde 8, Migration, nästan 24 miljarder kronor. Anslaget minskar sedan snabbt kommande år. Utgifterna inom anslaget utgörs till stor del av kostnaden för boende för asylsökande. När boendeansvaret ligger på kommunerna i stället för regeringen kommer samtliga resurser som i dag går till Migrationsverkets boendeanslag istället att gå till kommunerna.

Tabell 12 Anslagsnivå för UO8 1:2 (mnkr)

År	Belopp
2017	23 728
2018	7 103
2019	5 283
2020	4 239

Prop. 2016/17:1

Etableringsansvar till kommuner och civilsamhälle

Etableringsreformen, som flyttade ansvaret för nyanländas etablering i Sverige från kommunerna till Arbetsförmedlingen, har inte lett till de förbättringar som var syftet.²⁴⁸ Trots högre kostnader har andelen i arbete inte ökat, utan etableringen på arbetsmarknaden är på en fortsatt låg nivå. Syftet med reformen var bland annat att åstadkomma ett starkare jobbfokus i integrationspolitiken. Det var i sig en god tanke, men följden blev att den lokala integrationspolitik som fanns före 2010 gick om intet.

Arbetsförmedlingens misslyckande gör det nödvändigt att återigen ge kommunerna ansvaret för de nyanländas etablering. Det är kommunerna som står för försörjningsstöd och andra kostnader som uppstår när människor inte integreras i det svenska samhället. Detta ger kommunsektorn starka incitament att utveckla fungerande system för nyanländas etablering. Därför föreslår Centerpartiet att etableringsreformen dras tillbaka. I stället vill vi se kommunerna ansvara för etableringen. I dag består de statliga kostnaderna för etableringen av två stora poster. För det första är det etableringsersättningen, som innebär att staten bär det ekonomiska ansvaret för försörjningen av nyanlända de första två åren. För det andra är det utgifterna för själva etableringsinsatserna. Ska kommunerna få ökat ansvar för etableringen fordras att de även får ökade medel för detta. De statliga medlen för etableringsinsatser bör därför flyttas till kommunerna.

²⁴⁷ RUT 2016:1140

²⁴⁸ För utvärderingar av den statliga integrationspolitiken i allmänhet, och etableringsreformen i synnerhet, se exempelvis

Andersson Joonas m.fl. (2015), Riksrevisionen (2014a) och Statskontoret (2012).

Tabell 13 Ersättningar till etableringsinsatser i budgetpropositionen för 2017²⁴⁹

År	Belopp
2017	3 599
2018	4 066
2019	3 345
2020	2 848

Källa: Prop. 2016/17:1

Det är medel som Centerpartiet tror att kommunerna kan hantera bättre än Arbetsförmedlingen.

Professionalisera gode män

Ensamkommande barn som kommer till Sverige har rätt att få en god man, som i förälders ställe ska bestämma i frågor runt barnet, personliga som rättsliga och ekonomiska. Uppdraget är tillfälligt tills beslut om uppehållstillstånd eller avvisning meddelas. Lagen om gode män är dock, liksom många andra regler kring ensamkommande barn, utformad för en situation där det kom några hundra ensamkommande varje år.

Det har länge funnits kapacitetsbrister för gode män och med en mycket kraftig ökning av antalet ensamkommande är behovet av effektiviseringar större än någonsin. Det är svårt att rekrytera gode män och i vissa kommuner finns det inte tillräckligt många intresserade personer. Av samma skäl finns det i dag personer som har godmanskapet som enda sysselsättning, och kan hantera ett mycket stort antal barn. Ofta fungerar det bra, men både krav och vägledning brister. I stället borde de ensamkommande barnen få en professionell företrädare med specialkompetens utsedd. Den personen ska sedan följa barnet fram till Migrationsverkets beslut. SKL konstaterar att ett liknande system används i Nederländerna, där en socionom med rätt utbildning kan ta hand om ett tjugotal barn och rutinerna är inarbetade. Det finns även goda erfarenheter av mer professionaliserade system från Norge och Finland. Ett professionaliserat system skulle ge det enskilda barnet den hjälp det behöver på ett mer rättssäkert sätt.

Reformen skulle troligen även innebära en mindre ekonomisk besparing, men den stora vinsten ligger i kommunernas och barnens förbättrade situation.

Snabbare utredningar av ensamkommande barn

Vid mottagandet och utredningen av ensamkommande barn intervjuas ofta samma ungdom på exakt samma sätt av flera olika personer. Flera handläggare på Migrationsverket, flera socialsekreterare, kontaktpersoner på boendet, det offentliga biträdet, god man, lärare på skolan. Det är ineffektivt och tidsödande både för den enskilde asylsökande och för det svenska mottagandet.

Centerpartiet föreslår därför att mindre känsliga person- och utredningsuppgifter ska kunna delas mellan myndigheter, så att allting inte måste handhas vid varje steg i utredningen. Att effektivisera och minska behovet av ytterligare tid med betalda tjänstemän, utredare, gode män och tolkar kan innebära betydande kostnadsbesparingar.

10.6 Civilsamhällets roll för bättre integration

En viktig och underskattad roll i mottagandet av nyanlända spelas av civilsamhället, ideella föreningar och organisationer, inom allt från idrott till bistånd. I civilsamhället finns nätverk av aktiva personer som förmår att koppla de nyanlända till arbetsliv och jobbmöjligheter, och ger en bättre kunskap om det svenska samhället. Ofta är en insats via civilsamhället många gånger mer effektiv för jobb än via Arbetsförmedlingen.

Efter förslag från Centerpartiet har regeringen gradvis ökat medlen till civilsamhället för att arbeta med integration, senast med länge efterlysta resurser till folkbildningsförbund för att arbeta med svenskundervisning för asylsökande från dag ett av ankomsten till Sverige.

Men det finns mycket mer att göra.

Mentorsksprogram och praktikplatser

Mentorsksprogram är en integrationsmetod som påvisat stor framgång, både lokalt och internationellt. En svensk person blir mentor åt en nyanländ för att dessa ska kunna få ett utbyte, bland annat om jobbmöjligheter. Detta utbyte kan vara språkligt, kulturellt och arbetslivserfarenhet.

I Kanada har man påvisat mycket goda resultat genom att låta professionella inom olika sektorer ha mentorskap med nyanlända som har

etableringen bör skalas bort från Arbetsförmedlingen och flyttas till kommunerna.

²⁴⁹ I praktiken bör förflyttningen av medel vara något större än vad som redovisas i tabellen då även förvaltningskostnader för administrationen av

kvalifikationer för att jobba inom samma områden. Mentorerna kan då utbilda nyanlända i vad svenska arbetsgivare letar efter i CV:n och vad för extra kvalifikationer som behövs för vissa jobb. Genom detta förbättras den nyanländas anställningsbarhet markant.²⁵⁰

Sverige har i mycket mindre skala haft just denna typ av mentorskap arrangerade av Saco. Vidare har IF Metall och Teknikföretagarna arrangerat mentorskap i slutet av vilka IF Metall tillåtit den nyanlända gått in i sysselsättning med lägre lön. Dessa program har dock varit mycket blygsamma i storlek. Vi ser dock nu en viss tillväxt av mentorskapsprogram som är mer fokuserade på språkligt och kulturellt utbyte. Röda Korset och Kompis Sverige är några av dem som arrangerar mentorskapsprogram mellan nyanlända och svenska mentorer med så likartad bakgrund som möjlig.²⁵¹

På samma sätt har ideella organisationer visat möjligheter att praktisera inom verksamheten, med positiva sysselsättningseffekter.

Centerpartiet vill utvidga stödet riktat till mentorskap med 50 miljoner kronor per år över fyra år. Detta ska ske genom ideella organisationer som vill matcha utbildade mentorer och nyanlända med kunskaper inom samma profession. Detta ska också ske genom att ge öronmärkt stöd för integrationsprojekt med språkfokus.

Därtill ska de ideella organisationernas arbete med att söka praktikplatser i näringslivet förstärkas med 40 miljoner per år över fyra år, kopplat till mentorskapsprogrammen. Praktikplatserna kan inledningsvis vara inom de ideella organisationernas egen verksamhet, men målet är att de inom ett år ska mynna ut i riktiga jobb.

Idrotts- och friluftsrörelsen och samlingslokaler

Idrotts- och friluftsföreningar är en viktig mötespunkt för olika delar av samhället, som hittills underskattats i arbetet för integration. För ytterligare kontaktpunkter för integration vill vi i Centerpartiet därför förstärka stödet till idrotts- och friluftsföreningar med 50 miljoner per år. Detta gör att exempelvis de lokala initiativ som nu inleds för att förstärka nätverk för nyanlända och ensamkommande barn får extra resurser.

På många ställen, inte minst på landsbygden, utgör samlingslokaler ett nav kring vilket civilsamhället organiseras. Centerpartiet vill därför öka stödet till samlingslokaler med 15 miljoner kronor per år utöver redan anvisade medel i budgetpropositionen för 2016. Denna ökning av stödet ska specifikt gå till att förstärka integrationen.

²⁵⁰ Ett exempel på detta är det lokala Toronto Region Immigrant Employment Councils (TRIEC) "mentoring partnership". Programmet letar upp och tar emot mentorer inom en profession som ska ge 24 timmar av sin tid över 4 månader på att hjälpa en invandrare som har kvalifikationer inom samma profession och ska söka jobb inom professionen i Kanada. Till exempel hjälper revisorer nyanlända revisorer att ansöka om att få sin utbildning godkänd, söka jobb, förbereda sig inför intervjuer och berätta om vad kanadensiska arbetsplatser letar efter hos revisorer. Bara "mentoring partnership" har förmedlat över 11 000 mentorskap.

²⁵¹ Ett exempel på dessa projekt är Språkvän, som startade i Eskilstuna. Språkvän är ett projekt där svenskar och nyanlända matchas för att nyanlända efter inledande SFI-kurser ska kunna träna sina svenskakunskaper, då många som deltar i SFI har svårt att hitta någon att tala svenska med. Man försöker även här para ihop mentor och nyanländ som är så lika som möjligt. För närvarande har man drygt 2 000 mentorskapspar i Eskilstuna och man håller på att expandera verksamheten till andra kommuner. För att få fler mentorer använder man resurser man tilldelats via länsstyrelserna till reklam för att finna nya mentorer.

11. Trygghet i hela landet

Att garantera tryggheten för den enskilda människan är en av statens viktigaste uppgifter. Trygghet handlar till stor del om att veta att om man behöver Polisen så finns den där och att om man utsätts för ett brott kommer rättssystemet att lagföra gärningspersonen. Tryggheten består också av ett stöd i form av tydliga lagar och rättssäkerhet, som gör att vi inte döms för brott som vi inte har begått. Men, kanske mest av allt, består tryggheten av att man slipper vara orolig för att utsättas för brott.

Trygghet är viktig för såväl kvinnor som män, unga som gamla. Den ska värnas i hela landet oavsett om du bor på landsbygden, i storstaden eller i några av våra utanförskapsområden.

För Centerpartiet är det självklart att det bör vara enskilda individer, såväl brottsoffer som gärningsmän, företag och föreningar som ska stå i centrum för en närodlad rättspolitik. Människor ska kunna känna till vem den lokala polisen är och ha förtroende för denna. Vardagsbrott som drabbar många, till exempel stölder eller kortbedrägerier, måste tas på större allvar. Brottsoffer ska ha större rätt till samhällets stöd och det lokala brottsförebyggande arbetet bör få en mer framträdande roll i syfte att minska brottsligheten.

De flesta brott begås lokalt och löses bäst lokalt. Därför bör polisen och det övriga rättsväsendet vara lokalt förankrat. Människor ska känna att dörren till rättsväsendet är öppen och att de blir sedda av de som jobbar där.

Civilsamhället har en viktig roll att spela i brottsbekämpningen och därför vill Centerpartiet underlätta för mer samarbete mellan till exempel föreningar, skola, polis och myndigheter med fokus på brottsförebyggande och brottsutredande arbete.

11.1 Rättsväsende och rättsstat

Trygghet är kärnan i många människors livsdröm. Tryggheten är för många en grundförutsättning för att finna glädje i jobb, familj, utbildning och fritid.

De allra flesta har inte någon kontakt med rättsväsendet fram till det tillfälle då det verkligen behövs. Då man har utsatts för ett våldsbrott, ett inbrott eller förlorat pengar till bedragare på internet. I det läget är det viktigt att man känner att Polisen och rättsväsendet står till hands med de medel som finns för att

stötta, hjälpa och om möjligt få någon fälld för det brott som har begåtts. Hela rättskedjan är viktig.

I en fungerande rättsstat måste förtroendet för rättsväsendet vara starkt. Om människor upplever att de brott de anmäler inte utreds eller om ingen åtalas, trots att det upplevs vara förhållandevis enkelt att bevisa vem som har begått brottet, riskerar detta förtroende att minska. Det riskerar också att få till följd att människor låter bli att anmäla brott.

Då polis och åklagare avstår från att utreda brott för att brottet inte påverkar straffet för den misstänkte eller då det gäller brott där samhällsintresset av att bestraffa brottet är ovanligt lågt frigörs utredningsresurser som kan användas till annat. Det är ofta i sin ordning. Men för att inte förtroendet för rättsväsendet ska minska är det ändå viktigt att de inblandade i processen får bättre och snabbare information kring vad som ligger bakom ett eventuellt beslut att inte utreda ett anmält brott. För att öka förtroendet för rättsväsendet är det därtill viktigt att polisen visar ett större intresse även för brott som de idag ofta anser vara mindre allvarliga, som exempelvis stölder. Det är dessa brott som påverkar människor i sin vardag och som ofta utgör en orsak till att de har anledning att ta kontakt med Polisen.

11.2 Brottsoffret i centrum

Det behövs ett starkare brottsofferperspektiv i rättsväsendet. Har man blivit utsatt för ett brott är det viktigt att man både har rätt och möjlighet att få information från rättsväsendet när det gäller ens fall och att det finns professionell personal som kan ta hand om en om det behövs. Personer som utsatts för brott ska enkelt kunna ta reda på vart de bör vända sig för att gå vidare med en polisanmälan och brottsofferjourernas möjlighet att ge fler hjälp måste öka.

Kommunernas arbete med brottsoffer fungerar olika på olika ställen. För invånarna kan det innebära att det är svårt att veta vart man ska vända sig då man utsatts för ett brott. Bristen på helhetssyn gör också att vissa grupper av brottsdrabbade riskerar att falla mellan stolarna.

Många brottsoffer vittnar om att svårigheten att få ut ett tilldömt skadestånd gör att kränkningen efter brottet blir än större. Det måste bli lättare för brottsoffer att få ut tilldömt skadestånd.

Brottsoffers rättigheter bör tillvaratas bättre när det gäller bedömning av skadestånds- och ersättningsstorlek, sättet för utbetalning och hanteringstider, samt det sammantagna skyddet för brottsoffer. När det gäller brottsoffer som tilldömts skadestånd för brott som begåtts mot dem och där gärningsmannen har dömts till fängelse bör staten ta ett större ansvar för att det enskilda brottsoffret inte själv ska behöva kräva in skadeståndet från gärningsmannen.

11.3 Brottsprevention och vardagsbrott

Det bästa sättet att skydda både brottsoffer och förövare från följderna av brott är att hindra dem från att begås. Därför är det viktigt att det brottsförebyggande arbetet prioriteras. Det handlar dels om brottsprevention med fokus på att få individer att inte begå brott och dels om brottsprevention som har med samhällets utformning att göra. Brottsförebyggande arbete har i många kommuner fokus på gärningsmannen – att få en gärningsman eller trolig framtida gärningsman att välja att inte begå brott.

Det finns dock ett antal faktorer som måste vara uppfyllda för att brott ska begås. Dels motiverade gärningspersoner, men också lämpliga objekt och avsaknad av kapabla väktare, till exempel lås, larm eller grannar som ser att ett brott sker. De två senare punkterna blir ofta bortglömda i det förebyggande arbetet. Hur bostadsområden byggs på ett sätt som inte inbjuder till garagestöld, eller hur parkbelysning kan användas för att undvika att människor blir rånade eller utsatta för våldsbrott, är exempel på viktiga frågor i detta arbete. För att öka människors känsla av trygghet vill Centerpartiet förtydliga kommuners och andra offentliga aktörers brottsförebyggande ansvar. Företagare, civilsamhälle, kommuner och polis ska också samverka om brottsprevention lokalt.

Polis måste ta vardagsbrotten på större allvar. Systematiska stölder från bland andra företagare och boende på landsbygden skapar oro och frustration, även om stölderna var för sig inte röner stort intresse från de rättsvårdande myndigheterna. De systematiska stölderna är exempel på brott som ofta inte ger någon påföljd alls för den som samtidigt begår andra liknande brott. Detta sänder fel signal. Centerpartiet vill stoppa systematiska stölder genom att se över straffrabatten och utreda en ny brottsrubricering som tar sikte på dessa stölder. Riksdagen har beslutat om ett tillkännagivande till regeringen angående systematiska stölder och Centerpartiet

förväntar sig att Regeringen inom kort sätter igång arbetet kring en ny brottsrubricering för att komma tillrätta med seriestölderna.

Ett annat vanligt vardagsbrott är bedrägerier och identitetskapningar. Handlarna förlorar stora belopp på bedrägerier, men har idag svårt att göra snabba och korrekta identitetskontroller för att säkerställa köpamas identitet, inte minst eftersom många köper saker via internet. Därför behövs ett id-kortssystem som är både praktiskt och säkert och samtidigt har ett bibehållet högt integritetsskydd och som inte påverkar handeln negativt.

11.4 Polis

Fler poliser närmare människor

Trygghet ska man kunna känna i hela landet och därför ska polisen vara närvarande i alla delar av Sverige. Människor ska veta vilka poliser som arbetar i det område där de bor. Med kontinuitet och erfarna poliser som stannar länge på samma tjänst är det lättare att arbeta långsiktigt med kontaktskapande, brottsförebyggande och trygghetskapande arbete utifrån det som behövs lokalt. Det behövs ett fokuserat arbete för att få områdespoliser och kommunpoliser att stanna på sina tjänster och få möjlighet att bygga upp förtroende lokalt. I detta arbete är bland annat lönebildning och möjlighet att påverka sin arbetsituation viktiga delar.

Fler människor behöver känna till vem den lokala polisen är och ha förtroende för denna. Områdespoliser är de poliser som i den nya polisorganisationen ska komma närmast enskilda människor. De ska skapa trygghet i hela landet och är en nyckel till att minska ungdomsbrottslighet och att stävja radikalering. Men kontinuiteten inom polisens lokala verksamheter har brister. Många poliser byter tjänst och tjänstgöringsområde ofta och hinner inte bygga upp en långvarig relation till de som bor i området. Det vill Centerpartiet ändra på. Centerpartiet avsätter därför 160 miljoner kronor per år för att stärka områdespoliserna. Pengarna ska gå till förbättra arbetsvillkoren. Centerpartiet vill öka attraktiviteten i att söka till en tjänst som områdespolis och uppmuntra de områdespoliser som finns att stanna kvar i sina roller. Satsningen ökar kontinuiteten och tryggheten lokalt. Polisens arbete mot radikalering och ungdomsbrottslighet blir också mer effektiv med långvariga relationer mellan de enskilda poliserna och de människor som bor i området.

2 000 nya poliser

Polisen har en central roll i en fungerande rättsstat för att beivra, begränsa och lösa brottslighet. Politikens roll är i första hand att ange inriktning och säkra resurser till verksamheten. En risk med den nya polisorganisation som riksdagen har beslutat om är att poliskåren centraliseras, när det som behövs och det som var syftet är motsatsen: en polis med en starkare lokal närvaro. Sverige har en poliskår med engagerade människor, men många poliser går nu på knäna och pratar om att överge sitt yrke.

Polisen behöver helt enkelt mer resurser för att klara av sitt uppdrag. Att satsa på polisen gör det möjligt att garantera polisens lokala närvaro i samhällen och kvarter, öka antalet arbetade polistimmar, höja löner och skapa förutsättningar för en bättre arbetsmiljö. Med nya resurser stärks polisens lokala verksamhet och kan även användas i kampen mot terrorismen.

Centerpartiet vill öka polisens anslag med 1,7 miljarder kronor över fyra år, i syfte att finansiera utbildnings- och lönekostnader för att anställa ytterligare 2 000 kollegor. Därtill kommer satsningar på bättre arbetsvillkor och fler civilanställda som beskrivs nedan.

Fler civilanställda

För att frigöra resurser för polisiärt arbete föreslår Centerpartiet också att Polismyndigheten får fler civilanställda. Dessa skulle avlasta polisen i exempelvis utredningsarbetet och med administration, vilket frigör tid för polisen att ytterligare kunna fokusera på brottsbekämpning. För detta avsätter Centerpartiet 100 miljoner kronor per år från och med 2017.

Inrätta en nationell polisreserv

Med en förändrad omvärld och en polisorganisation som har svårt att klara de extra arbetsuppgifter som ökade flyktingströmmar och terrordåd på nära håll innebär, har det blivit tydligt att Beredskapspolisen behövs. Centerpartiet avsätter därför 120 miljoner kronor fram till 2020 för att inrätta en nationell polisreserv som ska kunna bistå Polisen till exempel vid terrordåd, då det finns en ökad risk för terrordåd eller vid naturkatastrofer.

Polisen skulle få större möjligheter att sköta sina kärnuppgifter, att skydda medborgarna och lösa brott, om de i vissa situationer fick understöd av en Beredskapspolis, som exempelvis kan ta hand om skydd runt viktiga byggnader och

liknande i en situation då polisens börda ökar tillfälligt. En nationell polisreserv skulle göra att Sverige var bättre rustat för att hantera en eventuell terroristattack än idag.

Lyft vardagsbrottsligheten

De brott som det är vanligast att människor utsätts för i vardagen är ofta de som riskerar att skapa en känsla av otrygghet. En stor del av dessa brott utreds av olika anledningar inte idag. Till exempel klaras endast fyra procent av inbrotten upp och händelser där det visar sig att Polisen har avskrivit fall där det finns tydlig bevisning till exempel i form av bilder eller filmer från brottstillfället lyfts med jämna mellanrum.

Centerpartiet vill skjuta till 110 miljoner kronor år 2017, och 120 miljoner kronor per år därefter, till Polisen för att den, bland annat, ska prioritera vardagsbrottsligheten, till exempel den växande brottsligheten på internet, inbrott och stölder på landsbygden samt satsa för att öka tryggheten för flickor och kvinnor i det offentliga rummet.

11.5 Brott och straff

Grov organiserad brottslighet

Drog- och människohandel utgör stora delar av den grova organiserade brottsligheten och går ofta ut över samhällets mest utsatta personer. Kampen mot denna typ av brottslighet måste börja lokalt då lokala myndigheter, polis och kommun tillsammans med företagare och branschorganisationer tidigt kan upptäcka och försvåra organiserad brottslighet och stödja brottsutsatta. Ett tätt samarbete behövs också mellan bland annat Säkerhetspolisen, Skatteverket och Försäkringskassan. Myndigheternas oförmåga att kunna dela information emellan sig är ett stort hinder för Polisens och SÄPO:s utredningar och är något som, med ett i så hög mån som möjligt bibehållet integritetsskydd, måste ses över.

Arbetet mot de kriminella gängen måste föras såväl genom förebyggande verksamhet som genom att se till att det finns avhopparverksamheter för dem som vill lämna ett kriminellt liv. Etableringen av kriminella gäng kan försvåras genom att hindra dem från att operera ostört. De kommuner som drabbas av kriminella gäng bör ges ökade möjligheter till aktivt stöd från rättsväsendet och det övriga samhället, bland annat genom kunskapsstöd från de rättsvårdande myndigheterna.

Sexualbrott

Människor som blivit utsatta för sexualbrott berättar ofta om en känsla av utsatthet. Inte bara vid brottstillfället utan även genom hela rättsprocessen. Sexualbrott är till sin natur väldigt integritetskränkande. Att ha ett målsägandebiträde man litar på genom rättsprocessen är därför viktigt. Centerpartiet vill öka tryggheten för brottsoffer genom att ge större möjlighet att byta målsägandebiträde, precis som man kan byta försvarare. Det bör också utredas huruvida kraven som ställs för att få ett målsägandebiträde kan sänkas.

Domstolarna använder sällan hela straffskalan vid en fällande våldtäktsdom. För att de allvarligaste brotten ska straffas hårdare vill Centerpartiet därför införa synnerligen grov våldtäkt som en ny brottsrubricering.

Barn och ungdomar är en väldigt sårbar grupp och konsekvenserna av sexualbrott kan vara ännu mer långtgående och allvarliga än de är för vuxna personer. Centerpartiet vill därför skärpa straffet för köp av sexuell handling av barn.

För Centerpartiet är det självklart att alla sexuella handlingar ska ske med samtycke och att de som inte gör det ska vara straffbara. En samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning visar tydligt att ansvaret läggs på gärningsmannen och inte på offret. För att ytterligare tydliggöra detta bör även ett oaktsamhetsbrott avseende våldtäkt införas.

Att kvinnor ofta känner sig utsatta för ovälkomna sexuella närmanden har länge varit känt. Inte sällan sker detta i det offentliga rummet och för kvinnor är det något som ibland ses som en del av vardagen. Antalet anmälningar för sexuellt ofredande har ökat med 80 procent de senaste tio åren.²⁵² En del av ökningen har sin grund i en ökad benägenhet att anmäla, men en del av ökningen kan också kopplas till vissa typer av sexuella ofredanden, inte sällan mot unga kvinnor. 43 procent av anmälningarna rör flickor under 18 år.

Det är oacceptabelt att flickor och kvinnor inte ska kunna känna sig fredade från sexuellt ofredande eller röra sig i det offentliga rummet utan rädsla för att bli antastade.

Centerpartiet avsätter 50 miljoner under de kommande fyra åren till arbetet mot sexuellt ofredande i offentlig miljö. Såväl kvinnor som män ska kunna känna sig trygga i det offentliga rummet. Därför behövs en särskild satsning på att motverka sexuellt ofredande i sammanhang

där detta är ett problem, såsom musikfestivaler. Pengarna bör satsas på bland annat fler poliser på plats, på kameraövervakning och utredare som kan ta anmälningarna vidare.

Hedersbrott

Hederskommission

Sverige har ett flertal medialt uppmärksammade fall där hedersmotiv legat bakom våld, hot och mord på unga kvinnor.

Hur många som varje år utsätts för någon typ av hedersrelaterat brott är okänt. En undersökning, från dåvarande Ungdomsstyrelsen, visar att 70 000 ungdomar upplevde att de inte får välja vem de ska gifta sig med.²⁵³ 8 500 av dessa oroade sig för att bli bortgifta. Undersökningen visar också att de som upplever att de inte själva får välja framtida partner i högre grad utsätts för kontroll, kränkande behandling eller hot och våld i familjen jämfört med unga som själva kan välja sin egen partner.

Vilka som är utsatta för brott i hederns namn, vilka brott som begås mot dem, hur många som förvägras att träffa vänner eller tvingas att gifta sig mot sin vilja är okänt. Hur många som lever under hot om våld, våldtäkt och utan att ha frihet att utbilda sig till det de vill, arbeta utanför hemmet eller ens gå till affären utan att fråga om lov är likaså höljt i dunkel. Om detta måste vi få mer kunskap.

Centerpartiet vill att det tillsätts en kommission som tar fram fakta, kartlägger situationen, tar fram tillförlitlig statistik och undersöker vilka insatser som fungerar bäst i kampen mot hedersnormer och brottslighet i hederns namn. Kommissionens arbete blir att få ett bättre underlag som kan ligga till grund för ett intensifierat arbete för att hindra och motverka hedersrelaterad brottslighet.

Skärpt straff för hedersmotiv

Hedersproblematiken börjar inte med grova brott utan med kontroll, oskrivna regler och kränkande behandling. Det drabbar både flickor och pojkar, kvinnor och män. Många av de handlingar som sker i hederns namn är brott, såsom olaga hot, ofredande eller misshandel. En del av de brott som begås i hederns namn ger låga straff, trots att offret påverkas starkt. Inte sällan tvingas offret ändra hela sin livsföring.

Centerpartiet vill se en förändring i svensk lag i som säkerställer att hedersmotiv ses som en straffskärpande omständighet. Centerpartiet

²⁵² BRÅ (2016)

²⁵³ Ungdomsstyrelsen (2009)

anser att hedersmotiv, likt hatbrott, ska ses som en försvårande omständighet. Det skulle innebära att samhället genom rättsväsendet skickade en tydlig signal om att hedersbrott ska tas på största allvar.

Utbildning kring brott i hederns namn

Polisen och domstolsväsendet har centrala roller i en fungerande rättsstat för att begränsa, lösa och beivra brottslighet. Men för att kunna sköta sitt jobb behöver de som arbetar inom myndigheterna rätt verktyg och rätt kunskap.

När det gäller hedersproblematik finns det fortfarande stora brister i kunskap och stora behov för brottsoffren att få rätt hjälp och stöd. Vissa brott som sker i hederns namn kan framstå som varandes av mindre allvarlig art än andra. Mönstret i brotten innebär dock en stor påverkan på offret och hens sätt att leva.

Centerpartiet satsar 10 miljoner på utbildning för att motverka den hederskultur som påverkar många unga människor i deras vardagsliv och livsval. Pengarna ska gå till polis-, åklagare och domstolsväsende. För att kunna hjälpa de som utsätts behövs en ordentlig satsning på just utbildning i hedersproblematik för att de som söker stöd från samhället ska kunna få rätt hjälp.

Unga lagöverträdare

Samhällets reaktioner på ungdomars brottslighet måste vara tydliga och konsekventa. Samtidigt som vi behöver se skärpta straff behöver vi också se att unga lagöverträdare inte ska bemötas på samma sätt som vuxna, eftersom det riskerar att driva den unge in i ett kriminellt vuxenliv.

De som idag saknar en grundläggande respekt för samhället och till exempel visar det genom att kasta sten på polis och räddningstjänst, ska kunna återfå den respekt som varje person i Sverige är skyldig att visa.

I vissa områden har problemen med unga lagöverträdare växt de senaste åren. Bilar sätts i brand och räddningstjänst och ambulans kan inte längre tryggt hjälpa människor utan att utsätta sig själva för fara. För att motverka denna farliga utveckling vill Centerpartiet att det skapas fler förebyggande projekt där polis och räddningstjänst finns närvarande i unga människors liv. På så sätt kan vi både skapa personliga kontakter och skapa medvetenhet om blåljuspersonalens uppdrag. Personer som begår brott mot alarmeringstjänstpersonal måste få en skarp reaktion från samhället och straffen för unga brottslingar måste skärpas för

att tydligt visa hur allvarligt samhället ser på brottslighet. Samtidigt har unga som får en möjlighet att se hur polisen och räddningstjänsten arbetar visat sig mindre benägna att begå brott mot dessa. Därför bör unga mellan 15-17 år som döms till ungdomstjänst för brott mot alarmeringstjänstpersonal, hindrande av uttryckning eller för skadegörelse vid exempelvis bilbränder och som visar sig lämpliga också kunna avtjäna sitt straff genom lämpliga uppgifter inom ramen för exempelvis räddningstjänst eller polisens verksamhet. Detta förutsätter fler poliser och att polisen får mer resurser.

Blåljuspersonal

Tyvärr händer det inte sällan att polis och räddningstjänst utsätts för angrepp vid uttryckningar. Centerpartiet anser att det måste bli lättare att bestraffa den som angriper alarmeringstjänst- och hälso- och sjukvårdspersonal. Dessa grupper har inte samma juridiska skydd mot angrepp som polisen har då det arbete de utför oftast inte innebär myndighetsutövning. Centerpartiet vill ge personal vid räddningstjänst, hälso- och sjukvård ett starkare skydd genom att kriminalisera våld mot alarmeringstjänstpersonal.

Idag är hindrande av uttryckning reglerat i Trafikförordningen och innebär att om man till exempel blockerar ett uttryckningsfordon med sin bil kan man få böter för det. När det gäller andra sätt att stoppa en uttryckning är läget mer oklart. Ambulans- och brandkårsanställda har lyft att det ofta är osäkert vilken brottsrubricering man kan använda.

Centerpartiet vill trygga arbetsmiljön för de som arbetar med att rädda liv och föreslår därför att förhindrande av uttryckning kriminaliseras.

Miljöbrott

Den organiserade brottsligheten kontrollerar bland annat den olagliga handeln med sopor, farligt avfall och vilda djur. Risken för upptäckt är förhållandevis liten och straffen är relativt låga medan såväl de ekonomiska vinsterna som följderna för miljön är stora. Miljöbrott berör ofta flera länder och en rad olika myndigheter både inom och utanför Sverige. Centerpartiet vill förtydliga Polisens skyldighet att samverka med andra myndigheter såväl inom som utom Sveriges gränser när det gäller miljöbrott. Det är också dags att införa ett register för företagsböter för att förhindra företag från att begå upprepade miljöbrott utan att myndigheterna uppmärksammar detta. Med ett

register för företagsböter blir det möjligt att utdöma en väsentligt högre bot vid upprepade brott.

11.6 Brottsförebyggande, trygga stadsmiljöer och civilsamhället

Lokalt brottsförebyggande arbete

Centerpartiet vill utöka stödet till lokalt brottsförebyggande arbete som ska involvera civilsamhällets organisationer. Exempel på detta kan vara grannsamverkan mot brott, förebyggande arbete i skolor såsom åtgärder riktade mot elevers normer för att få dem att avhålla sig från att begå brott och så vidare. För detta avsätts 25 miljoner kronor per år.

Tryggare stadsmiljö

Centerpartiet föreslår att kommuner ska kunna söka statligt stöd för att göra insatser i stadsplaneringen för att skapa tryggare miljöer. Insatserna bör ske i av polisen utvalda utsatta områden, där exempelvis attacker mot blåljus är vanliga. Exempel på åtgärder för tryggare stadsplanering är att öppna upp klara siktlinjer för gående, sätta in ordentlig belysning, bygga bort gångbroar som det är enkelt att kasta sten på blåljus ifrån, upprätthålla ordentlig skötsel av gångvägar och liknande. När dessa resurser förstärks ska förbättringarna ske i nära samverkan med lokala organisationer. Förstärkningen motsvarar 70 miljoner kronor per år.

11.7 Bekämpande av inhemsk och utländsk terrorism

Samtliga former av våldsbejakande extremism är farliga. Inom vit makt-miljön, den autonoma vänstermiljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön finns det människor som utgör ett hot mot andra och mot samhället. Enligt Säkerhetspolisens årsrapport för 2014 är det den våldsbejakande islamismen som i dagsläget utgör det största hotet mot Sverige och svensk säkerhet.²⁵⁴ Hoten mot Sverige och det svenska samhället kommer i många olika former. De senaste årens tragiska attacker i Paris, Köpenhamn, Bryssel och Nice visar tydligt hur samhällen kan angripas på andra sätt än genom direkta militära aktioner från främmande makt.

Ett antal terrorattentat i Europa och till exempel i Libanon och Egypten visar tydligt att Daesh har kraft att skapa terror och oro i olika delar av världen. De som gör sig skyldiga till de terrordåd

vi har sett runtom i Europa det senaste decenniet är inte sällan Europeiska medborgare som radikaliserats hemma i Angered, Molenbeek eller Leeds. Terrorismen måste stoppas och kampen måste föras på flera olika plan.

Hindra att offentliga medel går till organisationer som sprider våldsbejakande budskap

Den blocköverskridande överenskommelsen om åtgärder mot terrorism är bra och efterlängtat, men Centerpartiet vill gå längre. För att förhindra radikalisering vill Centerpartiet hindra offentliga medel från att gå till organisationer som sprider våldsbejakande och antidemokratiska budskap, eller som verkar för rekrytering eller uppmanar till stöd för av EU eller FN terrorlistade organisationer. Yttrandefriheten är grundläggande och varje människa har rätt att uttrycka sina åsikter, men i de fall dessa åsikter manar till våld, krigsbrott och terror ska inte det offentliga vara med och stödja det. Medel som har betalats ut från till exempel kommuner och gått till verksamheter som i efterhand visar sig ha spridit våldsbejakande budskap eller uppmanat till stöd för av EU eller FN terrorlistade organisationer bör dessutom krävas tillbaka.

Kriminalisera samröre med terrororganisationer

Den som bestämmer sig för att åka för att hjälpa en av EU eller FN terrorlistad organisation ska veta att det svenska rättssamhället väntar på personen i fråga när hen kommer hem. Bevisningen blir ofta svår när det gäller kriminella handlingar som har begåtts i ett krisområde eftersom det oftast inte finns varken vittnen eller någon annan typ av bevisning. Centerpartiet vill därför kriminalisera samröre med terrorlistade organisationer. Förslaget innebär att en åklagare inte behöver bevisa ett explicit terrorbrott, istället räcker det att bevisa samröre för en fällande dom.

Kriminalisera stödjande av terror

Konflikter och åsiktsskillnader ska lösas med demokratiska beslut. Att stödja terrorism kan därför aldrig accepteras i ett demokratiskt rättssamhälle. Centerpartiet vill därför kriminalisera stödjande av terrorism. En kriminalisering av stödjande av terrorism bör inkludera bland annat att skicka pengar eller vapen, att dela information med en terrorgrupp, att hjälpa till med juridiskt eller finansiellt stöd

²⁵⁴ Säkerhetspolisens (2015)

och att hjälpa terrorgrupper med framtagande eller spridande av propaganda.

Motverka uppvigling

Ett stort antal misstänkta mordbränder i befintliga eller planerade asylboenden har skett i Sverige det senaste året. Långt fler försök till mordbrand har gjorts, men upptäckts i tid eller misslyckats. På internet finns människor som stöder brandattentaten och även lägger ut listor på tilltänkta boenden. Uppmaningar till mordbrand och våld riktas dagligen mot människor som inte är skyldiga till mer än att ha flytt för sina liv. Samtidigt hyllar anhängare till Daesh terrorism och uppmanar till strid mot rättssamhället och den liberala västerländska demokratin. Människor som flytt från krig och förföljelse ska känna sig trygga i Sverige och kunna fokusera på att börja återuppbygga sina liv. Båda dessa fenomen, uppmaningar till våld mot asylsökande och hot mot den svenska demokratin, behöver beivras, stoppas och straffas.

Vi ser dagligen människor som hetsar andra till brott till exempel på internet. Trots det har endast 10 personer dömts för uppvigling de senaste 10 åren. Det kan aldrig vara acceptabelt att uppmana andra att begå brott. I ett rättssamhälle måste vi försäkra oss om att den typen av beteende straffas. Mot bakgrund av hur få som döms för uppvigling vill Centerpartiet se över hur uppviglingslagstiftningen kan uppdateras. Centerpartiet vill också ha en straffskärpning, där dagens nivå av böter eller fängelse i sex månader höjs.

12. En bättre bostadsmarknad

Svensk bostadsmarknad har ett antal problem som var för sig är allvarliga och som tillsammans gör bostadsmarknaden till ett av de samhällsområden som är i störst behov av reformer.

För det första byggs det för lite. En majoritet av landets kommuner rapporterar att det finns ett underskott av bostäder. Boverket bedömer att 710 000 nya bostäder behöver byggas fram till år 2025.

För det andra utnyttjas inte det befintliga beståndet effektivt. Prisregleringen, i form av bruksvärdessystemet för hyressättning, skapar köer och felallokeringar samtidigt som det minskar incitamenten att bygga fler hyresrätter.

För det tredje har svenska bostadspriser, särskilt i storstäderna, under lång tid vuxit betydligt snabbare än hushållens inkomster. Detta har bidragit till en ökad skulduppbyggnad och en situation som troligen inte är långsiktigt hållbar. Prisutvecklingen och skuldsättningen kan i förlängningen leda till en, i värsta fall kraftig, korrigerings. Det innebär en risk för de offentliga finanserna, den finansiella stabiliteten och enskilda hushålls ekonomi.

Centerpartiet vill se omfattande regelförenklingar och förbättrad marktillgång, reformer som succesivt frigör hyressättningen, ett mer energieffektivt byggande och ett fortsatt arbete för att värna den finansiella stabiliteten. Centerpartiet säger tydligt nej till att återinföra statliga byggsuventioner.

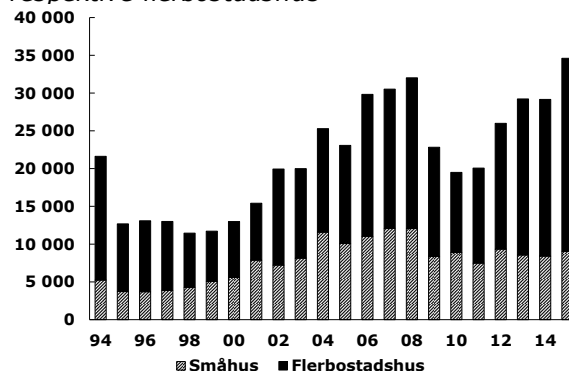
Centerpartiet vill ta ansvar i blocköverskridande samarbeten för att lösa viktiga utmaningar. De bostadssamtal som regeringen tog initiativ till, och som påbörjades under våren 2016, innebar en chans att bryta de politiska låsningar som under decennier hämmat bostadsmarknaden. Att samtalen havererade är därför mycket olyckligt och ett direkt resultat av att ett antal av de deltagande partierna, särskilt regeringspartierna, inte var villiga att ta tag i de strukturella problem som präglar bostadsmarknaden. Regeringens låga ambitionsnivå syns tydligt i det paket som man valt att gå fram med ensidigt. I detta paket återfinns i grunden kosmetiska förändringar av ett i grunden illa fungerande system. För att på allvar öka byggandet

och minska de felallokeringar som präglar bostadsmarknaden krävs strukturreformer. Inriktningen för sådana reformer presenteras nedan.

12.1 Ökat byggande

Trots en kraftig ökning av antalet nybyggda lägenheter under de senaste åren håller byggandet inte jämna steg med den ökande efterfrågan. Resultatet är att det råder bostadsbrist i Sverige.²⁵⁵ Fram till år 2025 uppgår behovet av nya bostäder enligt Boverket till 710 000.²⁵⁶ 183 av landets 290 kommuner, i vilka drygt 80 procent av befolkningen bor, anger att det råder ett underskott av bostäder på marknaden.²⁵⁷ Denna bostadsbrist syns i bland annat rekordhög bostadspriser, svarhandel med hyreskontrakt och långa hyresköer. Att nybyggnationen sedan flera decennier inte förmår att möta efterfrågan tyder på att det finns kvarvarande systemfel som måste åtgärdas.

Diagram 34 Färdigställda lägenheter i småhus respektive flerbostadshus

Källa: SCB (2016k)

Regelförenklingar

För att råda bot på bostadsbristen behövs ett fortsatt arbete med att ta bort och ändra stela, olämpliga och svårtolkade regler som hindrar nybyggnation. Alliansregeringen genomförde ett omfattande regelförenklingsarbete. Men många hinder för byggande återstår och det behövs nu ett ytterligare intensifierat arbete för att undanröja de kvarstående hindren.

Plan- och bygglagen behöver fortsatt reformeras med ett fokus på ett mer flexibelt användande av planinstrumentet, kortare planprocesser och fler bygglovsbefriade åtgärder.

²⁵⁵ Boverket (2015)

²⁵⁶ Boverket (2016)

²⁵⁷ Boverket (2015)

Bullerregler, strandskyddsreglerna, tillgänglighetskrav och riksintressen behöver bli mer ändamålsenliga och inte i onödan begränsa bebyggelse. Bostadsplanering ska fortsatt vara kommunens ansvar. Men den privata initiativrätten behöver utvecklas och stärkas. I områden som inte är detaljplanelagda bör det införas avsevärt enklare regler och det behöver bli möjligt att göra små förändringar i redan antagna detaljplaner.

Parallellt med det nationella regelförenklingsarbetet bör en försöksverksamhet genomföras där kommuner tillåts pröva möjligheter att förkorta, förändra och förenkla plan- och bygglovsprocesserna. En sådan reform skulle möjliggöra för enskilda kommuner att gå före i regelförenklingsarbeten samt att anpassa reglerna för lokala förhållanden. I ett bredare perspektiv skulle det även öppna upp för institutionell konkurrens mellan kommunerna och avsevärt stärka det kommunala självstyret.

Nya finansieringslösningar

Nya finansieringslösningar kan bidra till att öka bostadsbyggandet. Centerpartiet vill pröva modeller med förhandlingspersoner och tillförande av externt kapital för långsiktig finansiering, liknande det som föreslås i Sverige-förhandlingen, av drift och skötsel av bland annat värme- och VA-system, gator, fastigheter och trafiklösningar. Centerpartiet anser även att privatpersoner ska kunna delta i finansieringen av hyresbostäder genom flexibla regler, där en hyresgäst genom att satsa eget kapital vid nyproduktion kan tillgodogöra sig en lägre hyra. För att möjliggöra detta krävs en mer flexibel lagstiftning kring hyresrätter samt att Skatteverket tillåter olika insatser i olika boenden.

Ökad konkurrens

Ökad konkurrens i byggsektorn behöver uppmuntras. I tillväxtkommuner bör det finnas en markberedskap så att fler och mindre byggföretag kan konkurrera med de stora. Konkurrensverket bör också ha en striktare övervakning av branschen. Konkurrens från utlandet bör uppmuntras genom harmoniserade byggstandarder. Att konkurrensen från utlandet uppmuntras är viktigt för att upprätthålla en väl fungerande arbetsmarknad, kompetensförsörjning i bristyrken och bättre kvalitet för lägre priser, varför regeringens arbete för att begränsa denna typ av konkurrens är mycket oroande. Sverige behöver fler som bygger, inte färre.

Mer mark och mindre väntan

Alliansens arbete med instansordning och handläggningstider av överklaganden har gett resultat. Men precis som med regelförenklingsarbetet måste mer göras för att ytterligare förkorta handläggningstiderna, inklusive de kommunala.

Därför vill Centerpartiet att bygglovsprövningar begränsas i tid. Därtill bör den enskildes rätt vid prövningar av bygglov stärkas genom ett införande av omvänd bevisbörda så att myndigheten får ansvaret att påvisa att ett ärende strider mot lagstiftningen, i stället för att den enskilde ska bevisa att vad hen gör är tillåtet.

En faktor som kraftigt driver upp tiden för produktion av bostäder är de många och långa överklagandeprocesser som alltid uppstår. Detta har kritiserats av flertalet instanser och förvärrar bostadskrisen. Därför vill Centerpartiet att länsstyrelsen ska tas bort som första instans för överklaganden. Sakägarkretsen vid ett överklagande bör också begränsas till att endast omfatta de som är direkt berörda.

Markpolitiken för tillgång till ny mark man kan bygga på är framförallt kommunernas ansvar, men även staten har en roll. Staten bör i ägardirektiv ge i uppdrag till statliga företag att inventera sitt markinnehav i syfte att få fram mer byggbar mark. Mark ska inte heller kunna stå obebyggd i flera år. För att undvika detta ska tydligare uppföljningar av de markanvisningar som finns göras av kommunerna.

Nej till ineffektiva subventioner

De bostadssubventioner, kombinerade med hårt reglerade krav och stopp i regelförenklingsarbetet, som regeringen nu genomför är fel väg att gå. Subventionerna utvecklades då de inte förmådde öka nybyggnationen utan istället bidrog till högre kostnader. Antingen kommer byggandet inte bli av, då det trots subventionerna inte är lönsamt på grund av de omfattande regleringarna. Eller så kommer byggande att genomföras till högre kostnad, på skattebetalarnas bekostnad. Vi riskerar också att få en byggbroms då pågående projekt avstannar och omstruktureras för att anpassas till de nya regelverken.

Det bör noteras att subventionen per kvadratmeter är som störst i de största städerna, och som minst i resten av Sverige. Det är ytterligare ett exempel på hur regeringens politik aktivt bidrar till centralisering.

Stärk det lokala inflytandet med förändrat strandskydd

Strandskyddsreglerna är i många delar av landet ett hinder för byggandet. Många kommuner vittnar om att möjligheterna att skapa attraktivitet begränsas på grund av ett stelbent strandskydd. Att värna viktiga strandmiljöer, allemansrätten och människors tillgång till naturen är för Centerpartiet en självklarhet, men det måste också finnas en bättre avvägning mellan bevarande och utveckling. Som strandskyddet är utformat och tolkas i dag ställer det alltför ofta upp oöverstigliga hinder för utveckling av den lokala miljön, både i glesbygd och stadsområden.

Därför anser Centerpartiet att strandskyddslagstiftningen bör förändras i syfte att öka det kommunala inflytandet och möjliggöra ökad bebyggelse i strandnära områden. Behov av bostäder, utveckling, jobb och verksamheter måste ges en roll i bedömningar av begränsningar i strandskyddet. Det ska vara möjligt att bygga och bedriva verksamhet även strandnära. Fler områden bör kunna pekas ut som så kallade LIS-områden, Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Även på andra områden bör balansen mellan naturskydd och byggande ses över. Tillsammans med Alliansen vill Centerpartiet att kommunala naturreservat endast ska kunna instiftas efter ansökan hos regeringen.

Energieffektivt byggande

Bostäder står för omkring 40 procent av Sveriges energiförbrukning.²⁵⁸ En minskad energianvändning spelar en viktig roll för en minskad klimatpåverkan, tryggad energiförsörjning och ökad teknisk utveckling. Det är därför viktigt att såväl nya byggnader som det befintliga beståndet blir mer energieffektivt. För att möjliggöra detta behövs hårdare krav på energieffektivitet.

Om drygt tre år ska alla offentliga byggnader vara nära-nollenergibyggnader och efter ytterligare två år ska alla byggnader ha denna höga energiprestanda. Kravet på uppförande av nära-nollenergi-byggnader utgår från ett EU direktiv om byggnaders energiprestanda där alla medlemsstater i EU ska göra en motsvarande definition. Sverige bör här ta tillfället i akt och skärpa byggreglerna och se till att den handlingsplan och de inriktningsmål som ställs är i linje med

vad byggbranschen anser sig klara av. De nordiska länderna bör eftersträva att ha samma definition av nära-noll för att kunna ha en ökad samverkan och konkurrens över gränserna, för att på så vis åstadkomma ett ökat byggande.

Vid nybyggnation måste energieffektiviteten öka både när det gäller byggnadsmaterial och energiförbrukning. Ett sätt att uppnå betydligt bättre energieffektivitet är att bygga så kallade passivhus, vilket är välisolerade byggnader som till stor del värms upp genom den spillvärme som alstras av apparater och mänsklig aktivitet i byggnaden. Sverige ska vara ett föregångsland i miljöarbetet och i arbetet med att minska klimatpåverkan. Därför bör nya energieffektiva lösningar användas vid nybyggnation och renoveringar för att kunna reducera energiförbrukningen.

12.2 Bättre utnyttjande av det befintliga beståndet

Den låga nybyggnationen är inte det enda skälet till den rådande bostadsbristen. Ett i vissa fall större problem är det ineffektiva utnyttjandet av det redan existerande bostadsbeståndet.²⁵⁹ Det är detta ineffektiva utnyttjande som leder till de största välfärdslusterna på hyresmarknaden.²⁶⁰

Sverige har ungefär lika många bostäder per invånare idag som 1990. Ändå anses bostadsbrist råda. Bland annat Boverket anser det omöjligt att enbart bygga bort bostadsbristen. Det behövs även åtgärder som möjliggör ett bättre användande av det befintliga bostadsbeståndet. Ett led i detta är att främja nya upplåtelseformer såsom kooperativ hyresrätt och tillskapandet av ägarlägenheter också i befintligt bestånd.

Därtill bör möjligheten till andrahandsuthyrning förbättras. Centerpartiet och Alliansen har redan gjort viktiga reformer på detta område. Centerpartiet anser dock att ytterligare reformer behövs. Bostadsrättsinnehavare bör få större möjligheter att hyra ut sin lägenhet under en tid, utan att bostadsrättsföreningen ska kunna stoppa det.

Avslutningsvis krävs också fungerande flyttkedjor, som säkerställer att människor har möjlighet att bo på ett ändamålsenligt sätt under olika faser i livet.

²⁵⁸ Energimyndigheten (2016b)

²⁵⁹ För en diskussion kring värdet av såväl ökat byggande som ett mer effektivt utnyttjande av det

befintliga beståndet, se exempelvis Bokriskommittén (2014) och Nybyggarkommissionen (2014).

²⁶⁰ Boverket (2013)

Hyresmarknaden

En av de absolut viktigaste åtgärderna för att förbättra allokeringen av befintliga bostäder är en reformering av det nuvarande förhandlings-systemet på hyresmarknaden. Hyresregleringar skapar både godtyckliga fördelningseffekter och ineffektiv bostadsanvändning. Hyresgästens ställning och inflytande ska värnas, men inriktningen måste vara att möjliggöra större variationer i hyresnivåerna.

Centerpartiet vill succesivt införa en friare hyressättning med starkare koppling till bostäders marknadsvärde och anpassat till bostadsmarknadens tillväxt. När presumtionshyror, det vill säga fasta förhandlade hyror under en avtalad tid på 15 år för nybyggda fastigheter, infördes av Alliansen innebar det en möjlighet att bygga fler lägenheter eftersom det gav en större frihet att sätta hyran efter efterfrågan, men det behövs ytterligare steg för att få ned köer och öka marknadsmässigheten i hyressättningen.

Sedan 2014 är reglerna för andrahandsuthyrning av bostadsrätter betydligt mer generösa. Det finns dock fortfarande mer att göra. Centerpartiet vill underlätta andrahandsuthyrning ytterligare, bland annat genom att ta bort bostadsrätters veto mot andrahandsuthyrning och att tillåta friare hyressättning även för andrahandsuthyrning av såväl hyresrätter som bostadsrätter. Bostadsrättsinnehavarens ställning måste stärkas så att fler får tillåtelse att hyra ut sin bostad i andra hand.

Ett effektivt motverkande av segregation

Det är värt att notera att ett av målen som ofta lyfts till försvar för hyresregleringen är att minska segregation och skapa en mer inkluderande bostadsmarknad. Men reglerade hyror är ineffektiva och kanske till och med kontraproduktiva för det syftet. Man kan jämföra segregationen i hyresmarknaden och bostadsmarknaden för en fingervisning av hur de reglerade hyrorna påverkar boendesammansättningen. I hyresbeståndet är boendesegregation med avseende på inkomst något lägre än i bostadsrätter, men i gengäld är det i hyresbeståndet en avsevärt större segregation än bostadsrätter med avseende på var man är född, var ens föräldrar är födda och på ens ålder.²⁶¹ De som främst gynnas av hyresregleringen är de som bor i eftertraktade lägenheter, vilket oftast är personer med relativt höga inkomster och/eller kontaktnät, medan boende i mindre eftertraktade områden inte tjänar på hyresregleringen på samma sätt. De reglerade

hyrorna har alltså snarast en regressiv fördelningsprofil.

Fungerande flyttkedjor

Uppskovsregler

Ökad rörlighet och bättre fungerande flyttkedjor kräver ekonomiska incitament för detta. Här spelar reglerna för uppskov en stor roll. Alliansen har tidigare föreslagit att taket för uppskov bör tas bort. På längre sikt bör uppskovsreglerna och reavinstbeskattningen reformeras inom ramen för en bredare översyn av skatterna för att köpa, äga och sälja sin bostad.

Bosparande för unga

Unga möter idag stora problem med att komma in på bostadsmarknaden på grund av de höga priserna på bostäder, de höga kraven på kontantinsats samt de långa kötiderna på hyresmarknaden. Detta bidrar till problem för unga att söka arbete och att bilda familj. Det borde i högre utsträckning bli möjligt för bland annat unga att växla höjt bolånetak mot en betydligt snabbare amorteringsgrad.

Centerpartiet har uttalat att möjligheten att införa ett riktat bosparande för unga, i syfte att ge incitament för fler att tidigare i livet sätta undan en del av lönen för framtida investeringar i en bostad, bör ses över.

Ett specifikt system för bosparande är inte helt utan risker och problem. Etableringen på bostadsmarknaden är dock en så pass viktig fråga att det kan vara rimligt att en mekanism för att stimulera ett ökat sparande bland unga utreds, inom ramen för en större reformering av svensk bostadsmarknad.

12.3 Säkrad finansiell stabilitet

Finansiella bubblor och kriser har historiskt förknippats med hög skuldsättning, snabbt ökande skulder och snabbt stigande tillgångspriser, ofta på bostäder och fastigheter. De senaste 10 åren har svenska hushålls skuldsättning, som andel av deras disponibelinkomst, stigit kraftigt och uppgår idag till nästan 180 procent.²⁶² En rad bedömare, som EU-kommissionen, IMF och OECD, har länge varnat för att det är en ohållbar utveckling, att det finns risk för en svensk bostadsbubbla.²⁶³ Tidigare erfarenheter från länder som Danmark och Nederländerna visar att en kraftig nedgång i bostadspriserna kraftfullt dämpar den privata konsumtionen och

²⁶¹ Fridell & Brogren (2007)

²⁶² Riksbanken (2016)

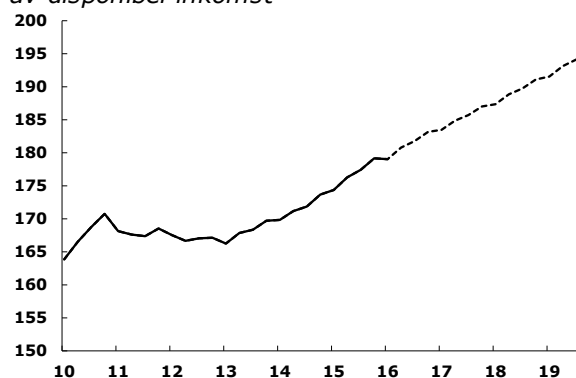
²⁶³ IMF (2015), EU-Kommissionen (2016b, 2015), OECD (2015a)

riskerar att leda till en långvarig ekonomisk nedgång.

Förutom att öka utbudet av bostäder så krävs därför en stram finanspolitik som i goda tider, som den högkonjunktur som nu råder, bygger upp buffertar för att möta framtida kriser.

Det är också viktigt att upprätthålla höga kapitalkrav inom den svenska banksektorn för att försäkra sig om att eventuella kreditförluster i bostadssektorn inte påverkar den finansiella stabiliteten i Sverige.

Diagram 35 Hushållens skuldsättning, procent av disponibel inkomst

Källa: Riksbanken (2016)

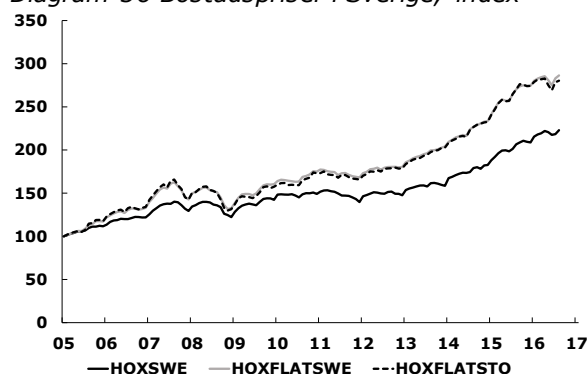
Effekterna av det nyligen införda amorteringskravet är ännu inte helt tydliga och det är av största vikt att utvecklingen följs noga.

Det hade också varit önsvärt med en bred, långsiktig och blocköverskridande överenskommelse vad gäller beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad.

Det är naturligt att en sådan översyn bland annat innefattar reavinstbeskattningen vid försäljning av bostad så att den inte i alltför stor utsträckning minskar rörligheten på bostadsmarknaden. Det är också naturligt att den innefattar ränteavdragen. Vid stigande nominella räntor, och med ökad skuldsättning på bostadsmarknaden, kommer ränteavdragen per automatik att bli allt mer kostsamma för statsfinanserna. Dessutom är ränteavdragen definitionsmässigt större för dem med högre skuldsättning på sin bostad än de med lägre, vilket kan leda till en skeva incitament och fördelningseffekter. Snabba förändringar av ränteavdragen riskerar dock att skapa svåra

omställningsproblem för hushållen. Alla förändringar bör därför ske försiktigt och gradvis över en längre tid. Här är också en bred politiskt enighet avgörande, då de som köper bostad ska kunna veta att reglerna ska gälla även genom olika maktskiften.

Diagram 36 Bostadspriser i Sverige, index

Anm. HOXSWE avser pris för permanentbostäder, HOXFLATSWE avser bostadsrättspriser och HOXFLATSTO avser bostadsrättspriser i Stockholm. Källa: Valueguard (2016)

Amorteringskrav

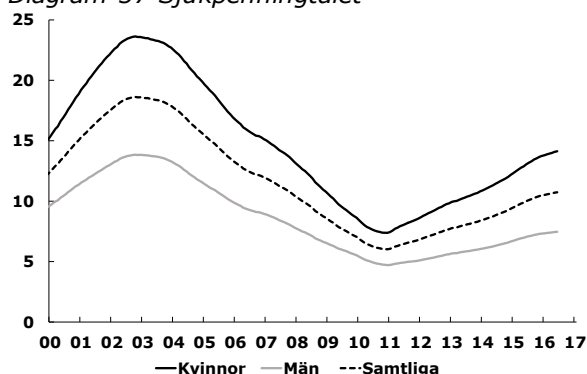
För att stärka hushållens ekonomi och marginaler, och undvika att de hamnar i skuldfällor, är det viktigt att förstärka amorteringarna på hushållens skulder och främja en sund sparandekultur. Sverige har en relativt låg amorteringsgrad i hushållen. Det är därför välkommet att ett flexibelt amorteringskrav har implementerats, något som Centerpartiet varit pådrivande för.

Ett annat sätt att minska riskerna är det bolånetak som Finansinspektionen infört, ett tak för hur stor andel av inköpsvärdet på en bostad som kan vara belånat och därmed hur stor kontantinsatsen bör vara, som idag ligger på 85 procent av marknadsvärdet. Detta bidrar dock till att försvåra för människor att göra entré på bostadsmarknaden, om de har tillräckliga inkomster men saknar större likvida tillgångar. För att underlätta för de som ska träda in på bostadsmarknaden borde det vara möjligt att sänka kravet på kontantinsats, men att amorteringskravet då skärps i motsvarande grad. På så vis möjliggörs en etablering på bostadsmarknaden för fler, samtidigt som hushållens skuldsättning fortsatt begränsas.

13. Färre sjukskrivningar och fler i arbete

Under de senaste åren har sjuktalen stigit kraftigt i Sverige. Antalet sjukpenningdagar per person var under mitten av 1990-talet cirka 11 dagar.²⁶⁴ Därefter ökade sjukpenningdagarna stadigt till knappt 19 dagar per person år 2003. I syfte att minska sjukfrånvaron och öka drivkrafterna och möjligheterna till omställning och arbete för dem i sjukförsäkringen genomförde Alliansregeringen tidigt omfattande reformer av försäkringen. Exempelvis infördes rehabiliteringskedjan, den bortre tidsgränsen och rehabiliteringsgarantin. Som ett resultat av bland annat dessa reformer sjönk sjukpenningtalet till en av dess lägsta nivåer någonsin: 6 dagar per person i slutet av 2010. Sedan dess har dock sjuktalen åter börjat öka. Trenden är oroande, i synnerhet då sjuktalen historiskt uppvisat en stor trögrörlighet.

Diagram 37 Sjukpenningtalet

Källa: Försäkringskassan (2016)

Att minska antalet sjukskrivna är viktigt för den enskilde, som måste få stöd att hantera sin sjukdom och, i de fall där det är möjligt, få hjälp tillbaka till arbetsmarknaden. Det är lika viktigt för att säkra de offentliga finanserna.

Med ökande sjuktal följer ökande kostnader för sjukförsäkringen. År 2005 uppgick kostnaderna för sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning till totalt ca 112 miljarder kronor, varav nästan 40 miljarder kronor för sjukpenning. År 2010, innan sjuktalen började öka på nytt, uppgick motsvarande kostnad till 86 miljarder kronor totalt, varav cirka 20 miljarder kronor för sjukpenning.²⁶⁵ Prognosen i budgetpropositionen för år 2017 är att sjukpenningen kommer att innebära en kostnad

på cirka 40 miljarder kronor, vilket motsvarar en dubbling av kostnaden sedan 2010.²⁶⁶ För att fortsätta säkra de offentliga finanserna är det därmed viktigt att bromsa och motverka ökningen av sjuktalen. Risken är annars att vi åter kommer att se en ohållbar kostnadsökning, där kostnaderna tränger undan andra viktiga reformer, alldeles bortsett från det mänskliga priset för att personer inte kommer åter till arbete.

De stora variationerna i sjukfrånvaron kan inte enbart eller ens huvudsakligen härledas till förändringar i folkhälsan.²⁶⁷ De ökningarna vi sett i sjuktalen har därför inte sin grund i att människor har blivit sjukare i mycket högre grad. Snarare verkar sjukförsäkringens struktur och samhällets attityd till sjukskrivning vara viktigare för att förklara variationen. I och med detta kan även reformer av sjukförsäkringen bidra till minskad sjukfrånvaro, utan att för den delen behöva innebära betydande minskningar av försäkringskostnaderna för de sjuka.

13.1 Snabbare väg tillbaka till arbete

Återinförd bortre parentes

Regeringens avskaffande av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen bedöms komma att öka antalet sjukskrivna och minska arbetskraftsdeltagandet.²⁶⁸ Därtill väntas det öka de offentliga utgifterna med i storleksordningen 400 miljoner kronor.²⁶⁹

Centerpartiet anser att tydliga tidpunkter för kontroll och avstämning är fundamentala delar av en välfungerande sjukförsäkring. Centerpartiet föreslår därför att den bortre parentesen i sjukförsäkringen återinförs.

Ytterligare karensdag

För att stärka incitamenten till att återgå till arbete ytterligare föreslår Centerpartiet även att en karensdag införs efter de första två veckorna, då sjuklöneperiodens tar slut.

Detta väntas medföra kortare sjukskrivningar samt en offentligfinansiell intäkt om 200 miljoner kronor 2017.²⁷⁰

²⁶⁴ Försäkringskassan (2016). Avser det nya sjukpenningtalet, d.v.s. antalet sjukpenningdagar per försäkrad person exklusive de med full sjuk- eller aktivitetsersättning.

²⁶⁵ ESV (2016)

²⁶⁶ Prop. 2016/17:1

²⁶⁷ Försäkringskassan (2014), Hägglund & Johansson (2016), Jönsson m.fl. (2012), Nyman m.fl. (2002).

²⁶⁸ Försäkringskassan (2015), Hägglund & Johansson (2016), Konjunkturinstitutet (2015b).

²⁶⁹ RUT 2016:286

²⁷⁰ RUT 2016:1324

Regeringens sjukskatt

Regeringens förslag till så kallad hälsoväxling, i praktiken en ökad medfinansiering från företag av sjukpenningen för deras anställda, har mötts av hård kritik. Det är glädjande att regeringen valt att backa från detta förslag.

Ursprungsförslaget riskerade att medföra ökade kostnader under mycket lång tid för företag där en eller flera anställda drabbades av sjukdom. Även med det reviderade förslag som presenterades som lagrådsremiss fanns stora problem. Det allvarligaste var risken för att personer med en sjukdomshistoria än tydligare skulle utsättas för statistisk diskriminering och väljas bort av potentiella arbetsgivare. Den aktuella gruppen har redan idag en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Att ytterligare öka de risker som är förknippade med att anställa dessa personer skulle öka tudelningen på arbetsmarknaden ytterligare.

Det faktum att regeringens hälsoväxling var illa utformad och nu har dragits tillbaka får inte innebära ett reformstopp på området. Kostnaderna, såväl de mänskliga som ekonomiska, för den höga sjukfrånvaron är mycket höga och kräver kraftfulla reformer. Jobbfokuset i de aktuella ersättningssystemen måste öka, kontroller och avstämningar fungera bättre och läkarkårens incitament att bidra till en minskad sjukfrånvaro förbättras.

13.2 Enklare att byta jobb

Vissa personer kan vara sjukskrivna och må dåligt just på grund av arbetet eller sin arbetssituation. Andra sjukskrivna personer klarar inte längre av sina tidigare arbetsuppgifter. För att dessa personer ska kunna återgå i arbete kan det därför även behövas stöd för att hitta ett nytt arbete.²⁷¹ En del i detta är att öka rörligheten på arbetsmarknaden i stort genom att reformera trygghetslagstiftningen.²⁷² Men även mer direkta åtgärder kan behövas, i synnerhet på kort sikt då rörligheten fortfarande kan förväntas vara låg.

Centerpartiet anser att ett system med jobbfixarpeng på sikt bör ersätta dagens Arbetsförmedling. Privata arbetsförmedlare utför då förmedlingen av arbeten och stödjer arbetslösa i utbyte mot en incitamentsbaserad ersättning. Inom ramen för en sådan jobbfixarpeng skulle även långtidssjukskrivna

kunna erbjudas hjälp och stöd att byta jobb för att varaktigt komma tillbaka till arbete efter en längre sjukskrivning. Målgruppen är långtidssjukskrivna som redan har en anställning men som vill, och behöver, byta till ett nytt jobb. Det ska tydliggöras att det inte skulle innebära att det införs något nytt krav på att byta jobb.

Provjobba med bibehållen sjukersättning

Centerpartiet vill se över möjligheten för människor med funktionsnedsättning och som uppstår sjukersättning att kunna pröva att ta ett erbjudet jobb utan att förlora sin ersättning. De ekonomiska trygghetssystemen måste uppmuntra människor att gå från sjukdom till jobb, få ett sammanhang, en mening och en egen försörjning. Försäkringskassans regler ska inte vara ett hinder för arbete, utan en försäkring för att om det inte skulle fungera med det nya arbetet så finns ersättningen kvar.

Människor som lever med en funktionsnedsättning och har sjukersättning måste få bättre förutsättningar att bryta sitt utanförskap. Deras situation kan förändras och då måste det vara möjligt att våga testa att arbeta utan att förlora sin ersättning. Arbetet ska kunna vara på heltid, deltid eller enstaka dagar.

Studiestöd i stället för aktivitetsersättning

Allt fler unga är så pass sjuka så att de inte kan arbeta. Sjukfrånvaron fortsätter att öka. Både antalet sjukfall och längden på sjukfallen stiger. Och de sjuka får inte tillräcklig hjälp att komma i arbete. Många av dem klarar inte av att studera på heltid, men om de studerar på deltid försvinner rätten till hela deras nuvarande ersättning, vilket skapar inlåsnings effekter och passivitet. Den som har sjuk- eller aktivitetsersättning tjänar inte heller på att söka arbete eftersom inkomsten, även om man får bostadstillägg, kan minska med en fjärdedel om man skriver in sig vid Arbetsförmedlingen.

Centerpartiet vill skapa fler möjligheter till eftergymnasial utbildning för dem med intellektuell funktionsnedsättning och se över om människor med intellektuell funktionsnedsättning kan ges ett anpassat studiemedel trots en långsammare studietakt.

²⁷¹ Även Socialförsäkringsutredningen (SOU 2006:86) betonar vikten av omställning till nytt arbete som ett medel för att få sjukskrivna att återgå i arbete.

²⁷² Utvärderingar av undantag från turordningsreglerna i LAS indikerar att sådana reformer kan minska sjukfrånvaron, se exempelvis Lindbeck m.fl. (2006) och Olsson (2007).

14. Utbildning

14.1 Utbildning till jobb

Eleverna i Sveriges skolor har rätt till en utbildning som leder till jobb. Så lyder den tydliga men enkla princip efter vilken Centerpartiets utbildningspolitik utgår ifrån. Skolan ska lägga en stabil grund för elevernas kommande etablering på arbetsmarknaden, och därför är utbildningsväsendets koppling till arbetsmarknaden av central betydelse. Sveriges utbildningssystem behöver svara upp mot arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft. Samtidigt finns en akut brist på lärare i svensk skola, i synnerhet framgångsrika lärare, som väntas förstärkas i takt med att fler flyktingbarn börjar på skolan.

De svenska yrkesutbildningarna på gymnasiet har under många år inte lockat tillräckligt många elever, samtidigt som lärlingsutbildningarna växt mycket långsamt. Utbildningarnas kvalitet och relevans måste förstärkas, och yrkesvägledningen förbättras.

Utbildningsväsendet måste i större utsträckning samverka med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska, blir mer verklighetsnära och relevanta för arbetsmarknaden.

Studiers koppling till arbetsmarknaden

För att utbildning ska leda till jobb behöver skolans koppling till arbetsmarknaden stärkas och förbättras. Studie- och yrkesvägledningen har här en avgörande roll, men Skolinspektionen pekar på stora brister.²⁷³ Studier visar att de yngre barnens undervisning i hög grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, men att detta avtar i de högre årskurserna. Här fyller studie- och yrkesvägledarna en stor och viktig uppgift. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år, och kan inte bara finnas som en liten begränsad del i vissa årskurser. Centerpartiet vill därför att praktik ska vara obligatoriskt. Samtidigt behöver detta arbete bedrivas med det omgivande samhället och den befintliga arbetsmarknaden i åtanke. En nära samverkan med det lokala näringslivet är därför

viktig, och något som Centerpartiet vill utveckla och värna.

Lärlingsutbildningar och yrkescollege

En förutsättning för att yrkesutbildningarna ska lära ut rätt saker, upprätthålla en god kvalitet och ge bra möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande är en god samverkan mellan skolan och näringslivet.

I flera länder som Tyskland, Österrike, Schweiz och i viss utsträckning Norge, har väl fungerande lärlingssystem bidragit till bättre inträde i yrkeslivet för många ungdomar och lägre ungdomsarbetslöshet.

I Sverige har dock lärlingssystemen utvecklats långsamt och kopplingen till näringslivet tagit tid att etablera.

Ett bra exempel på samarbete mellan näringslivet och utbildningsväsendet i Sverige är dock modellen med yrkescollege, i hög grad inspirerad av branschinitiativet Teknikcollege.²⁷⁴ Yrkescollege bygger på att utbildningar blir certifierade och utformade efter branschspecifierade krav, varav krav på tätt samarbete med näringslivet är bland de viktigaste. Inom Teknikcollege knyts certifierade utbildningsanordnare till lokala och regionala styrgrupper där företagsrepresentanter alltid ska utgöra majoriteten. Att företagen på detta sätt har stort inflytande över utbildningen bidrar till att säkra utbildningarnas relevans för näringslivet.

Att yrkesutbildningarna håller hög kvalitet och lär ut vad näringslivet efterfrågar är viktigt av många anledningar, inte minst företagets kompetensförsörjning. Centerpartiet anser därför att fler yrkesutbildningar bör bli yrkescollege och att lärlingsutbildningarna bör ta fasta på systemet för teknikcollege med företagsrepresentanter i regionala styrgrupper. Motsvarande styrgrupper bör stärkas i branscher dominerade av mindre företag med hjälp av särskilda lärlingsråd och samverkan med parter och lokala handelskammare.

Yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildningarna är ett bra exempel på utbildningar som utvecklats i samverkan med presumtiva arbetsgivare. Företagen förses med kompetent arbetskraft och deltagarna får en

²⁷³ Se till exempel Skolinspektionen (2013).

²⁷⁴ Se SOU 2015:97 för en utförligare beskrivning av yrkescollege och andra samverkansformer.

utbildning som i hög grad konstaterats leda till arbete.²⁷⁵ Det är därför glädjande att regeringen nu genomför förbättringar som Centerpartiet tidigare föreslagit, såsom möjligheten att ansöka om att bedriva utbildning för en längre period än tidigare. Yrkeshögskolan är dock fortfarande koncentrerad till större städer. Yrkeshögskolans geografiska spridning bör ses över med utgångspunkt i att utbildningar bör placeras där de har en god möjlighet att samarbeta med det lokala näringslivet.

Folkhögskolor

Folkhögskolorna har en god spridning runt om i hela landet, och de bidrar med värdefulla utbildningsinsatser. Inte minst är folkhögskolor bra på att motivera elever som avslutat en kurs eller ett program att fortsätta studera inom folkhögskolan. Centerpartiet anser att folkhögskolorna har stor potential att spela en än viktigare roll i svenskt utbildningsväsende. Därför bör folkhögskolans uppdrag utökas genom möjlighet till fortsatta studier på folkhögskola, samt möjlighet för fler folkhögskolor att bedriva språkintruktionsprogram för nyanlända på gymnasienivå.

Branschskolor

Matchningsproblemen på svensk arbetsmarknad är väl dokumenterade. Parallellt med att det finns många människor som upplever svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden ser vi hur arbetsgivare inom vissa branscher har svårt att rekrytera och därmed tillfredsställa sitt behov av arbetskraft. För att kunna tillgodose de berörda branschernas behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet därför att branschskolor inrättas.

Branschskolorna bör utformas i nära samverkan med aktörerna på arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. På detta vis möjliggörs bildandet av kluster av företag och kompetens kring branschskolorna. Skolorna kan på så vis bli kunskapscentra för forskning och kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och de senaste metoderna på de relevanta områdena. Inom ett system med branschskolor skulle eleverna tillbringa delar av utbildningen på branschskolan och övrig tid på praktikplats samt på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Detta erbjuder också möjligheter för enskilda regioner och landsdelar att profilera sig och utveckla såväl

arbetsmarknad som näringsliv och utbildningssektor. Branschskolor bör kunna finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå. De bör bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

För att stimulera inrättandet av branschskolor föreslås införandet av möjligheten för skolhuvudmän att söka statliga bidrag för att bedriva branschskolor.

Yrkesvux

Det är angeläget att det finns en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux är en form av utbildningar som syftar till att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning. Bland målgrupperna förekommer inte minst människor som saknar gymnasieutbildning eller som har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har därför kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning, något som understryks av att utbildningen i många fall är inriktad mot yrken där det finns en brist på personer med rätt kompetens.

Lärlingsvux är yrkesvux där utbildningen är upplagd som en lärlingsutbildning. På samma sätt som för den gymnasiala yrkesutbildningen möjliggörs förbättringar av yrkesutbildningen för vuxna av ett nära samarbete med näringslivet och stor andel arbetsplatsförlagt lärande. Av denna anledning är det viktigt att lärlingsvux byggs ut och att kommunerna får stabila förutsättningar för detta.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att platserna inom yrkesvux och lärlingsvux bör byggas ut, och ställer sig därmed bakom de förslag om detta som finns med i budgetpropositionen för 2017.

Komvux-peng

Den svenska grund- och gymnasieskolan har sedan länge givit eleverna möjligheten att själva välja vilken skola de vill gå på. Att eleverna får möjlighet att välja var de vill läsa sin utbildning har ett värde i sig, men konkurrensen mellan utbildningsanordnare om eleverna har även potential att driva fram bättre kvalitet. Även om fördelarna med valfriheten är uppenbar så har denna möjlighet att välja var man vill läsa sin utbildning ännu inte införts inom den kommunala vuxenutbildningen. Studenter inom komvux är fortfarande hänvisade till kommunen

²⁷⁵ Se Lind & Westerberg (2015) för en utvärdering av YH-utbildningarna.

eller de utbildningsanordnare kommunen valt att upphandla.

Ett antal kommuner, varav det mest kända exemplet är Nacka, har redan valt att på egen hand införa olika sorters valfrihetssystem för komvux. Studenter inom komvux får i dessa kommuner möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill läsa. Anordnaren får då en ersättning från kommunen i stil med den skolpeng som tillämpas i grund- och gymnasieskolan.

I syfte att förbättra vuxenutbildningen föreslår Centerpartiet att ett sådant system med komvux-peng införs i hela landet.

14.2 Fler och bättre lärare

Centerpartiets skolpolitik utgår från eleven. Det är utifrån elevernas förutsättningar och behov som skolans verksamhet ska utformas och läraren är det viktigaste verktyget för att elevens rätt till kunskap och utveckling ska kunna tillgodoses. Undersökningar som genomförts av OECD visar emellertid att bara fem procent av de svenska lärarna upplever att deras yrke värderas högt.²⁷⁶ Dessa uppgifter är alarmerande och behöver tas på allvar.

Centerpartiet ser ett stort behov av att höja läraryrkets status. En del i det är en bra och utmanande lärarutbildning som tydligt är knuten till aktuell forskning. För en uppvärdering av läraryrket behöver det därför skapas förutsättningar för fristående lärarutbildningar, kontinuerlig och systematisk kompetensutveckling, kollegialt lärande samt minskad detaljstyrning. Det sistnämnda är viktigt då det lämnar större frihet för läramas kompetens och möjliggör en kontinuerlig utveckling inom skolans område. Det behövs också tydliga karriärvägar för lärarkåren, skickliga skolledare som leder det pedagogiska utvecklingsarbetet och klassrumsnära forskning.

Högpresterande studenter rekryteras till läraryrket

Ett välfungerande utbildningssystem förutsätter att det finns tillräckligt många och bra lärare, varför den tilltagande lärarbristen hotar utgöra ett stort problem för svensk skola.²⁷⁷ För att möta detta problem krävs framförallt att utbudet av lärare ökas. Men det är också viktigt

att rätt personer väljer att bli lärare.²⁷⁸ Framstående utbildningssystem karaktäriseras av att de förmår högpresterande personer att välja att bli lärare.²⁷⁹ Många saker måste göras för att uppnå detta, men en aspekt handlar om att locka högpresterande personer med annan examen än pedagogisk att byta spår och bli lärare. För dessa personer måste det bland annat finnas goda möjligheter att snabbt läsa in den pedagogiska kompetens som behövs för att bli lärare.

Teach for Sweden är ett ideellt program där högpresterande personer med examen inom matematik, naturvetenskap och liknande får möjligheten att läsa in behörigheten till lärare på kort tid för att arbeta som lärare i en utsatt skola i två år. Utvärdering av den brittiska motsvarigheten till Teach for Sweden pekar mot att programmet varit framgångsrikt i att attrahera högpresterande studenter och förmå dem att framgångsrikt arbeta som lärare.²⁸⁰ Teach for Sweden har därmed potential att bidra med många framgångsrika lärare. Idag är dock programmet på en mycket blygsam nivå. Senaste kullen var på ca 40 personer och nästa planeras bara bli 75 personer. I syfte att utöka programmet och möjliggöra för fler ämnesbakgrunder att söka föreslår Centerpartiet att Teach for Sweden utökas med 30 miljoner kronor, motsvarande kostnaden för ca 300 platser. För att locka fler högpresterande personer att bli lärare avsätts även 30 miljoner kronor för att skriva av studielån för dem som genomgår Teach for Sweden. Det motsvarar 100 000 kronor i avskrivna studielån per lärare för 300 lärare årligen. Denna finansiering föreslås även bli permanent för att möjliggöra långsiktiga investeringar i verksamheten.

Fristående lärarutbildningar

Flera fristående aktörer har visat ett intresse för att bedriva fristående lärarutbildning. Fristående lärarutbildningar är tillåtna, men i praktiken gör regelverket kring dem att det är näst intill omöjligt att starta en sådan utbildning. Ska en utbildningsanordnare erbjuda en kortare pedagogisk utbildning måste denne även erbjuda den fullständiga lärarutbildningen. För att få examensrätt av Universitetskanslersämbetet måste utbildningsanordnaren bland annat redan ha lokaler, bibliotek, IT-infrastruktur och delar av personalen på plats. Men utan examensrätt är det svårt att locka till sig rätt personal, och när

²⁷⁶ OECD (2014c)

²⁷⁷ SCB (2014) prognosticerar att det kommer att fattas drygt 65 000 utbildade lärare till år 2025 och över 83 000 till år 2035.

²⁷⁸ För vikten av bra lärare, se till exempel Chetty m.fl. (2014), Hanushek & Rivkin (2006), Rivkin m.fl. (2005) och Slater m.fl. (2009).

²⁷⁹ McKinsey (2007), Schleicher (2011)

²⁸⁰ Hutchings m.fl. (2006)

examensrätten inte är garanterad blir det svårt och riskfyllt att genomföra omfattande investeringar i bibliotek och IT-infrastruktur. Centerpartiet föreslår därför att regelverket kring fristående lärarutbildningar ses över i syfte att öppna upp för nya och bättre lärarutbildningar.

Moratorium på lärarlegitimation

Det råder idag en stor brist på lärare. Samtidigt finns det pensionerade lärare och många lärare som arbetar i skolan, i många fall med lärarutbildning och stor kompetens, men som saknar lärarlegitimation. Idag är nästan 40 procent av lärarna i den svenska skolan obehöriga och utan legitimation.

Mot bakgrund av detta föreslår Centerpartiet att kravet på lärarlegitimation slopas under fem år. På så sätt kan antalet lärare i skolan ökas och pressen på de nuvarande lärarna minska. Ett slopande av lärarlegitimationen frigör bland annat tid för de legitimerade lärare som måste vara delaktiga när olegitimerade lärare sätter betyg. Det gör också att kompetenta lärare utan lärarlegitimation fullt ut kan undervisa i och med möjligheten att sätta betyg.

Kompetensutveckling

Centerpartiet vill att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Det finns ett antal skäl, såväl kvalitetsrelaterade som demokratiska, för detta. Den bredd av aktörer som var för sig och tillsammans kan sträva efter att utveckla skolan är helt enkelt inte möjlig att uppnå utan ett decentraliserat huvudmannaskap. Samtidigt kan det konstateras att svenska lärare får mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder.²⁸¹

Eftersom lärarutbildningen i grunden är en statlig angelägenhet ser Centerpartiet därför ett behov av att staten medverkar till att stötta lärarna i deras fortbildning. Centerpartiet vill därför se ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och få tillgång till kompetensutveckling. Lärare och skolledare ska vara garanterade kvalitativ och relevant kompetensutveckling. Centerpartiet vill, som ytterligare ett led i detta, införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utvecklas i sin

profession. Både ur ett pedagogiskt och ett ämnesspecifikt perspektiv.

Högre status kräver högre löner

I de länder som presterar högt i internationella mätningar på skolområdet har lärarna högre löner och tydligare karriärmöjligheter än i Sverige.²⁸² Lärarlönerna är relativt låga i Sverige. Det finns resultat som tyder på att den försämring av lärarnas löneläge som skett i Sverige har resulterat i att många av de bästa lärarna har lämnat yrket.²⁸³ Lönenivån inom läraryrket och karriärmöjligheterna är helt enkelt viktiga faktorer för läraryrkets attraktivitet.

Medan lönenivån är relativt lägre i Sverige så har Sverige en lärartäthet i grundskolan som ligger över genomsnittet inom OECD. En bra lärare är den mest avgörande faktorn för elevernas framgång.²⁸⁴ Att det finns bra lärare är också mycket viktigare än att det finns många lärare, och för att få bra lärare krävs som nämnts goda karriär- och lönemöjligheter. Centerpartiet anser därför att högre löner och bättre karriärmöjligheter för bra lärare bör prioriteras framför hög lärartäthet.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att det bör skapas ett tydligt och transparent karriärsystem för förskolelärare, lärare och skolledare. Möjligheterna att kombinera undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning bör förbättras, liksom samarbete med universitet och näringsliv. I ett första steg mot ett tydligt karriärsystem för lärare föreslår Centerpartiet att antalet karriärtjänster utökas till 22 000 platser. Antalet karriärtjänster i utanförskapsområden förstärks med 600. En andel av karriärtjänsterna reserveras för lärare i svenska som andraspråk. Förslaget bedöms medföra en offentligfinansiell kostnad på 212 miljoner kronor 2017.

Inför lärarassistenter

Många kommuner vittnar om att den stora belastningen inte är ekonomin utan pressen som sätts på medarbetare som tvingas göra mer med mindre resurser. Läraryrket är ett av de mest utsatta i form av stress och arbetsbelastning. För att göra det möjligt för lärare att vara lärare, och låta dem ägna sig åt sitt pedagogiska uppdrag, föreslår Centerpartiet att det införs lärarassistenter. Denna nya

²⁸¹ OECD (2015c)

²⁸² OECD (2014b)

²⁸³ Lazear (2003). Att lönenivån är en viktig faktor för att förmå lärare att stanna i yrket stöds även av Loeb och Page (2000).

²⁸⁴ Hattie (2009) visar att läraren är den enskilt viktigaste faktorn som skolan har möjlighet att påverka.

yrkesgrupp ska ägna sig åt att stödja lärare i det kringarbete som inte är undervisning: blankett- och informationshantering, administration, assistens kring teknik, förberedande av undervisningslokaler, med mera.

14.3 Grund- och gymnasieskolan

Alla elever som lämnar grundskolans andra år ska kunna läsa och skriva och ha grundläggande kunskaper i matematik. Skolan ska också sträva efter att alla elever lämnar skolan med godkända betyg. För Centerpartiet är det viktigt att varje elev blir mött där hen befinner sig, blir utmanad och att den som inte har lika lätt att lära får hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper. Men det är lika viktigt att den som har lätt för sig får utmaningar och stöd att fortsätta utvecklas.

Inför tioårig grundskola

För en bättre övergång mellan förskola och grundskola vill Centerpartiet införa tioåriggrundskola med en obligatorisk skolstart vid sex års ålder. Förskoleklassen blir därmed en del av grundskolan.

Extern rättning av nationella prov

I dag har de nationella proven två syften. Dels ska de ge en rättvis grund för betygssättning, och dels ska de kunna ligga till grund för rättvisande jämförelser mellan skolor, huvudmän och kunskapsutveckling på nationell nivå. För att det ska fungera krävs att de nationella proven bedöms likvärdigt. Det är dock inte fallet i dag. Hur de nationella proven rättas skiljer sig mycket från skola till skola. Det bidrar till betygsinflation. Det försämrar därigenom elever och föräldrars möjlighet att välja skola på ett rättvisande sätt.

Centerpartiet föreslår därför att de nationella proven ska rättas externt. På så sätt minskar lärarnas arbetsbörda samtidigt som betygsinflationen kan stävjas.

För implementering av externt rättade nationella prov avsätter Centerpartiet 50 miljoner kronor 2017.

14.4 Hög kvalitet i förskolan

En högkvalitativ förskola är ett av politikens viktigaste instrument för att jämna ut livschanser och upprätthålla en hög social rörlighet.²⁸⁵ De barn som gynnas mest av en god förskola är de barn som har de svåraste

förutsättningarna, såsom nyanlända barn eller barn från socioekonomiskt utsatta familjer. Omvänt är det dessa barn som drabbas mest när förskolan inte når upp till den kvalitet som den borde.

Detta är varför det pedagogiska ansvar förskolan har är så viktigt. Förskolan behöver ges goda förutsättningar att lyckas med sitt uppdrag. Varje förskolebarn ska få möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar. Den som inte har lika lätt att lära ska få hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper samtidigt som den som har lätt för sig ska ges utmaningar och stöd att utvecklas.

14.5 Fjärrundervisning och digitalisering

Modern teknik och nya hjälpmedel måste ses som en möjlighet snarare än en belastning för skolan. Dagens elever förbereds för ett liv i ett allt mer högteknologiskt samhälle. Skolan måste vara en del av denna utveckling. För att skolan ska kunna ligga i framkant och se till varje enskilds elevs behov måste skolan dra nytta av den moderna tekniken. Dels som ett element i utbildningen, men också för att tekniken kan erbjuda stora möjligheter för att höja kvaliteten på och tillgången till utbildning i hela landet. En viktig del i detta är att möjliggöra fjärrundervisning, så att kompetens kan delas över hela landet. Men det är också viktigt att svensk skola använder digitala hjälpmedel i klassrummet för att stärka den pedagogiska inlärningsprocessen.

Digitala hjälpmedel i klassrummet

Det som Centerpartiet under slutet av 1990-talet beskrev som den digitala allemansrätten hålls så sakteliga på att förverkligas. Tillgången till uppkoppling har, inte minst genom satsningar genomförda under Alliansregeringens tid, förstärkts betydligt. Men ett digitaliserat samhälle fordrar också att uppväxande generationer ges goda möjligheter att skaffa sig kunskap om hur den moderna tekniken fungerar. Centerpartiet vill därför att det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet.

Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av undervisningen. Många kommuner och andra aktörer på skolområdet har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning, men den digitala pedagogiken har inte riktigt hängt med.

²⁸⁵ Se till exempel Vignoles (2015) för en genomgång av forskningen på området.

Enligt Skolverket saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen.²⁸⁶ Detta är problem som på sikt måste åtgärdas.

Det råder även brist på digitala läromedel. Skolverket bör undersöka förutsättningarna för att öka tillgången till digitala läromedel. En ökad tillgång till kvalitativa digitala hjälpmedel skulle inte bara stärka den pedagogiska inlärningsprocessen i klassrummet utan även möjliggöra för distansundervisning. Digitala läromedel skulle kunna vara ett komplement till den lärarledda undervisningen som nyanlända elever får och på så vis intensifiera deras utbildning den första tiden. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Utöka möjligheterna med fjärrundervisning

Den digitala tekniken har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter, som exempelvis fjärrundervisning. Bristen på lärare i allmänhet, och på verkligt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Ett problem som ibland kan vara mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Alla elever har rätt både till en skola inom rimligt avstånd och en utbildning av hög kvalitet. Det gör att landsbygdsskolorna behöver fler och bättre verktyg för att kunna erbjuda utbildning av hög kvalitet.

Centerpartiet ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad, men den är också avgörande för nyanlända elevers tillgång till modersmålslärare och studiehandedare. Skickliga och kompetenta lärare i så väl landsbygd som i storstadsregioner kan genom fjärrundervisning bidra till att dessa problem kan överbryggas. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka till varje enskild skola. Fjärrundervisning bidrar till likvärdighet, stärker kvaliteten och ökar tillgängligheten. Centerpartiet anser därför att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor.

14.6 Valfrihet

En skola som utgår från varje elevs behov måste också erbjuda valfrihet. Möjligheten att välja skola är av stor betydelse för många barn och deras familjer. Det kan handla om möjligheten för dem som bor på landsbygden att välja en skola som ligger nära hemmet, men det kan också handla om möjligheten för elever att välja en pedagogik som passar just dem bäst. För läraren handlar det om att kunna välja arbetsgivare, vilket är en del i att stärka lärarkretsens status. För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och skolpengen helt avgörande. Men valfriheten bidrar också till att skärpa kvaliteten i Sveriges skolor, såväl kommunalt som privat drivna. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har lett till ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet.

Tillgängliggör valfrihet för fler

Centerpartiet värnar och vill utveckla valfriheten för elever, föräldrar och lärare. Det behöver bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett hot mot kvaliteten, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. Här finns inte ett övergripande svar utan det krävs ett antal pusselbitar. En del är att införa aktivt skolval likt man gjort i bland annat Nacka- och Botkyrka kommun, vilket skulle göra det obligatoriskt att välja skola.

Det är också viktigt att det blir lättare att söka och att föräldrar kan få stöd i att hjälpa sina barn att aktivt välja en skola som passar dem, speciellt föräldrar som inte har svenska som modersmål. Informerade val har visat sig vara av stor betydelse när många nyanlända elever nu börjar den svenska skolan. Familjen får då information av kommunen om vilka skolor som finns och blir rekommenderad att välja den skola med bäst kapacitet att ta emot nyanlända elever. Nästan alla väljer att följa rekommendationen.

Att möjliggöra för friskolor i hela landet är en viktig fråga inte minst på landsbygden, där skolan ofta är navet i bygden. Försvinner skolan försämras även förutsättningarna för annan service på orten. Det bör av bland annat den anledningen införas ett krav på att kommuner som planerar att lägga ner en skola först ska

²⁸⁶ Skolverket (2013)

undersöka om det finns en annan aktör, till exempel ett företag eller ett föräldrakooperativ, som skulle vilja ta över verksamheten. För de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola bör det finnas ett snabbspår.

14.7 Högre utbildning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och omgivande samhälle är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Fokus på kvalitet och samverkan

Sedan regeringen valde att ta bort den inriktning mot fördelning av anslag efter kvalitet som Centerpartiet och Alliansen tidigare baserat anslagsfördelningen på, bygger resursfördelningssystemet på två delar. Det första är att lärosäten får ersättning per helårsstudent, det vill säga antal studenter som antas på utbildningarna. Den andra delen i resursfördelningssystemet är att lärosätena får ersättning per helårsprestation, det vill säga antalet godkända studenter. Det nuvarande systemet riskerar därmed att ge betygsinflation då lärosätena tjänar pengar på att godkänna studenter. Det premierar inte heller lärosäten för utbildningarnas användbarhet och koppling till arbetslivet. Det trots att en stor majoritet går vidare till arbetsmarknaden efter avslutade studier.

Centerpartiet vill i stället se ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Det finns även behov av en större översyn av resurstilldelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan införandet. Exempelvis behöver resursfördelningen per område ses över för att skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar.

Resursfördelningssystemet borde också kunna vara en del i att belöna mer relevanta sommarkurser till exempel genom att fördjupningskurser premieras. Studenter skulle

därmed tidigare kunna avsluta sina studier och snabbare komma i arbete.

Det är viktigt att nya utbildningsmodeller prövas, utvecklas och kvalitetssäkras. Centerpartiet är därför positiva till initiativ likt "Nya vägar" som Linnéuniversitetet och Högskolan Väst tillsammans med kommunala lärcentra vill utveckla. Högre utbildning ska leda till jobb och med nya, decentraliserade utbildningsmetoder kan högre utbildning bidra till att företag, kommuner och landsting bättre kan klara den lokala kompetensförsörjningen.

Flexiblare studiemedelssystem och bättre koppling till arbetsmarknaden för fler i jobb

Sverige behöver fler arbetade timmar för att vår gemensamma välfärd ska hålla ihop. Arbetslivet måste förlängas i bägge ändar. Unga svenskar kommer ut sent på arbetsmarknaden och vi går i pension allt för tidigt. Jämfört med flertalet andra OECD-länder påbörjar de svenska studenterna eftergymnasiala studier senare och tillbringar också längre tid i studier. Vidare är utbildningens koppling till arbetslivet dåligt och matchningen på svensk arbetsmarknaden en av OECD:s sämsta. Frånvaron på arbetsmarknaden leder till både uteblivna inkomster för studenten och stora kostnader för samhället.

För ökad genomströmning och fler i arbete vill Centerpartiet därför ha ett mer flexibelt studiemedelssystem som premierar studenter som avslutar sina studier före utsatt tid men också är anpassat för de med lägre studietakt, exempelvis de som har gått gymnasiesärskolan eller är deltidssjukskriven i varierad grad. Det ger fler möjligheten till en utbildning som leder till jobb. För ett längre arbetsliv borde det även vara möjligt att ta del av studiemedelssystemet högre upp i åldern än idag. Vidare bör terminssystemet göras mer flexibelt så att fler tidigare har möjlighet att ta sig ut i arbetslivet.

För att fler ska finna ett jobb måste högskoleutbildningarnas konkurrenskraft stärkas och utbildningarna bli mer relevanta för arbetsmarknaden. Samverkan med arbetsmarknad och samhälle behöver därför förbättras bland annat genom att koppla utbildning närmare arbetsmarknaden, utveckla studentmedarbetarsystemet, en utökad praktik samt en förstärkt roll för studievägledaren. Vidare bör det bli mer gynnsamt att arbeta under sin studietid, arbete ska belönas.

15. Vård och omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga som gamla, friska som sjuka. Valfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut.

Grunden för att kunna öka välfärdssatsningarna i Sverige är dels att resurserna används ännu bättre och dels att tillväxt och sysselsättningen ökar, vilket i sin tur ökar skatteintäkterna. Under Alliansregeringen ledde ökad sysselsättning till att medlen till välfärden ökade kraftfullt, trots en långvarig internationell kris.

12.1 Värna valfriheten

En vård och omsorg som tar sin utgångspunkt i den enskilda människans behov behöver också lägga stor vikt vid valfrihet. Centerpartiet värnar rätten att själv välja vård eller skola från en mångfald av utövare. Denna mångfald kan bestå av både privata och kooperativa utövare vid sidan om de offentliga. Såväl aktiebolag som icke-vinstdrivande organisationer och det offentliga har viktiga roller att spela i välfärdssektorn.

Mångfalden är en nödvändighet för att vården och omsorgen ska kunna utvecklas, för att medarbetarna ska få fler karriärvägar och för att samhället ska kunna erbjuda mer välfärd av högre kvalitet till fler. Men framförallt är mångfalden och valfriheten en förutsättning för att patienter, elever och föräldrar ska kunna bestämma mer själva.

Vård- och omsorgssektorn är främst en småföretagarbransch. 93 procent av företagen har färre än 20 anställda. Branschen är också viktig för jämställdheten på arbetsmarknaden. Andelen företagsledare i vård- och omsorgsbranschen som är kvinnor är nästan dubbelt så hög som inom näringslivet i övrigt. Detta är några av skälen till varför Centerpartiet är positivt till vårdvalssystem. Men det är i sammanhanget viktigt att poängtera att vårdvalssystemen också har bidragit till att fler vårdcentraler har öppnat och att patientmakten har stärkts. Tillgängligheten, och möjligheten att söka vård som är anpassad efter de egna behoven, förbättras.

Regeringen säger sig vilja värna kvaliteten i välfärden. Mot bakgrund av detta är det allvarligt att man lägger så mycket tid och kraft på att bekämpa specifika driftsformer. Särskilt som man med ett sådant agerande riskerar att slå sönder det som lägger grunden för kvalitetsutvecklingen och individanpassningen inom vårdsektorn. Det finns brister i kvalitet inom svensk vård, och dessa brister måste motverkas med ett tydligt fokus på kvalitet snarare än en fixering vid enskilda driftsformer. Särskilt som just driftsformen för svensk vidkommande inte förefaller vara avgörande i kvalitetshänseende. För att öka tillgängligheten och stärka patientmakten behöver vårdvalssystemet stärkas.

Kvalitetskrav – inte vinstbegränsning

Regeringens utredning kring politiskt reglerade avkastningskrav inom välfärden är ett politiskt beställningsjobb som riskerar att hota valfriheten i välfärden. Som påpekats bland annat av sakkunniga till utredningen finns oroande tecken på att regeringen är på väg att låta ideologi gå ut över välfärdsverksamheter.

För Centerpartiet är det självklart att skattepengar ska användas så effektivt som möjligt. Privata vinster som uppkommer av undermålig kvalitet och orimliga kostnader till följd av offentliga aktörers ineffektivitet är oacceptabla. För att säkerställa att skattepengar köper så mycket välfärd som möjligt är det rimligt och önskvärt att ställa mycket höga kvalitetskrav. På så sätt detaljregleras inte välfärden av politiken, utan det effektivitets- och innovationsfrämjande arbete som privata och ideella krafter bidrar med värnas. Samtidigt säkerställs en resurseffektiv styrning av välfärden.

12.2 Välfärd i hela landet

Välfärden ska vara tillgänglig för alla människor. Det innebär att välfärden också måste finnas tillgänglig i hela Sverige. I dag är skillnaderna i tillgång till välfärden allt för stora, bland annat avseende avståndet till sjukvård. Tydliga prioriteringar måste göras för att minska dessa skillnader. Här spelar en effektiv organisation för sjukvårdstransporter och ett maximalt utnyttjande av ny informationsteknologi stor roll.

På många mindre orter i Sverige har privata och ideella initiativ klivit in och tillfredsställt människors behov av utbildning och vård när det offentliga valt att lägga ner en verksamhet.

Valfrihet och möjligheterna till etablering är således en viktig garant för att invånare i mindre orter inte ska få sina skolor och vårdcentraler nedlagda av lokalpolitiker i centralorten.

För att tillgängliggöra välfärden i hela landet måste arbetet med bland annat ökad valfrihet, möjlighet till etablering, effektivare organisation för sjukvårdstransporter och nyttjande av ny informationsteknologi stärkas ytterligare.

12.3 Vård och omsorg

En god, effektiv och trygg vård och omsorg i livets alla skeden hör till samhällets absolut viktigaste åtaganden. Vården måste vara jämlik och tillgänglig för alla och ska organisera sitt arbete efter patienternas behov. Människor får inte hamna i kläm mellan olika system. Alla människor måste också ha möjlighet att få inflytande över sin vård och omsorg oavsett i vilken livssituation de befinner sig.

Hälso- och sjukvården

Tillgänglig vård

Under sin tid vid makten genomförde Alliansen en rad viktiga satsningar på minskade köer inom hälso- och sjukvården. Genom reformer som kömiljarden, senare benämnd Samordnings- och tillgänglighetsmiljarden, och Lagen om valfrihetssystem minskade köerna och fler människor fick möjlighet att komma i kontakt med vården. Den rödgröna regeringen har ersatt Samordnings- och tillgänglighetsmiljarden med en Professionsmiljard. Det är en olycklig prioritering, som riskerar att kraftigt öka väntetiden för dem som behöver komma i kontakt med en vårdcentral. Bristande tillgänglighet i hälso- och sjukvård drabbar alla patienter – framför allt dem mest störst behov. Centerpartiet kommer att återkomma i framtida budgetmotioner med förslag om hur tillgängligheten i vården kan öka.

Stärk primärvårdens roll i sjukvården

Den svenska hälso- och sjukvården är sedan lång tid tillbaka fokuserad på vård i sjukhusmiljö. I jämförelse med andra länder är primärvårdens andel av vården mindre, både vad gäller antalet läkare och vårdbesök. Vård i sjukhusmiljö är dyr att driva och blir ofta splittrad för patienten. För patienterna är det snarare läkaren på vårdcentralen som utgör den viktiga kontaktpunkten med vården. Centerpartiet föreslår därför att möjligheten att ge alla patienter rätt till en ansvarig läkare i primärvården, med uppgiften att lotsa patienten genom vården, ska ses över.

Primärvården bör lyftas fram och bli den sammanhållande länken för patienten, genom ett större ansvar och en mer samordnad roll i sjukvården. Genom att ge ett tydligt uppdrag till primärvården att slussa patienten genom vårdkedjan, ökar kvaliteten och tryggheten för den enskilde. Ett utökat ansvar för primärvården är därtill en naturlig del i att den medicinsk-tekniska utvecklingen gör att en större andel slutenvård flyttas över till öppenvården.

Nationell samordning av specialistläkarkompetens

Bristen på specialistläkare är ett problem som växer i takt med de stora pensionsavgångarna som nu sker. Särskilt i landets glesbefolkade delar blir specialistläkarbristen allt mer påtaglig. Trots att läkarutbildningen har byggts ut med fler platser under senare år, kvarstår problemen. Centerpartiet anser därför att staten måste ta ett tydligare ansvar för planering och samordning av behovet av läkare. Därför bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att inrätta en nationell samordning som bedömer tillgång och efterfrågan på läkare.

Utökat tillsynsansvar

Idag bedriver Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) tillsyn över verksamheter inom hälso- och sjukvården. Ett undantag utgörs dock av Rättsmedicinalverket. Centerpartiet anser att det av kvalitetsskäl är angeläget att IVO:s tillsynsansvar utökas till att omfatta även Rättsmedicinalverket.

Digitalisering

Svensk hälso- och sjukvård är mindre bra på att engagera patienter i vården. I flera länder byggs plattformar för att via internet kunna skapa nätverk mellan patienter med samma eller liknande diagnoser, "Patients like me". Regeringen bör tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ta initiativ för möjliggöra det även i Sverige.

Export av vårdtjänster

Svensk hälso- och sjukvård håller på många områden världsklass och kan bidra till att möta globala utmaningar inom hälsosektorn såsom antibiotikaresistens, välfärdssjukdomar och krav på kostnadseffektiviseringar. Ny medicinsk teknologi, innovationer och behandlingsmetoder kan bidra till positiv hälsoutveckling globalt samtidigt som det ger sysselsättning, skatteintäkter och tillräckligt stort underlag för att göra nya medicinska landvinningar i svenska företag. Centerpartiet anser att export av vårdtjänster ska stimuleras samt hinder undanröjas i möjligaste mån.

Äldreomsorg

Äldreboendegaranti och ökat självbestämmande

Äldre personer som behöver stöd i hemmet ska ha rätt att själva bestämma vem som ska erbjuda den hjälp man behöver, och det är en rättighet som ska upprätthållas i hela landet. Därför måste landets alla kommuner kunna garantera valfrihet. Det ska också vara möjligt för personer som är äldre än 85 år att genom äldreboendegaranti själva bestämma när det är dags att flytta till ett trygghetsboende eller till ett boende för vård och omsorg.

Linköpingsmodellen för äldreomsorg utan biståndsbedömning

Valfriheten behöver stärkas även vad gäller innehållet i välfärdstjänsterna. Den som i dag får rätt till äldreomsorg blir enligt Socialtjänstlagen (SoL) beviljad en specifik insats efter biståndsbedömning. En del kommuner har dock börjat titta på modeller som går ut på äldreomsorg utan biståndsbedömning. Ett exempel är Linköpings kommun, där det är möjligt att vända sig direkt till utföraren – privat eller offentlig. Den så kallade "Linköpingsmodellen" har efter utvärderingar visat sig vara mycket uppskattad av brukarna, men inte inneburit några ytterligare kostnader. Modellen strider dock mot nuvarande bestämmelser i SoL varför en översyn av lagen krävs utifrån hur det kan bli möjligt för alla kommuner att erbjuda valfrihet över innehållet i äldreomsorgen.

Hälsovård för äldre

I Sverige finns unika system för hälsovård i form av exempelvis barnhälsovård, skolhälsovård och företagshälsovård. Genom detta förebyggande arbete har vi bland världens lägsta mördardödlighet och spädbarnsdödlighet.

För att nyttja samhällets gemensamma resurser på bästa sätt föreslår Centerpartiet ett äldrehälsovårdsprogram med förebyggande arbete för äldre. Ett systematiskt förebyggande arbete gagnar både den enskilda individen i form av ökad livskvalitet och hälsa och kan ge stora samhällsvinster. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder för hur svensk äldrehälsovård kan stärkas.

Funktionshinderfrågor Valfrihet inom LSS

Den grundläggande intentionen med Lagen om Stöd och Service (LSS) är att vara en rättighetslag som ger personer med stora funktionsnedsättningar möjlighet att leva som andra. LSS och framförallt assistansreformen

har blivit en frihetsreform för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Den bygger på principen att de som behöver assistans ska ha makten att själva bestämma både vem som ska ge assistans och hur den ska utföras. För Centerpartiet är LSS en viktig reform att väma och utveckla. Vidare är det viktigt att det finns ett långsiktigt hållbart system som garanterar den enskildes möjlighet att välja. Utförarna behöver kunna verka under rimliga förutsättningar.

Personer med ett assistansbehov över 20 timmar per vecka för grundläggande behov har i dag rätt till assistansersättning från Försäkringskassan. För denna grupp finns en stor mångfald av utförare av assistans att välja mellan, vilket ger möjlighet för den enskilda brukaren att styra över sin assistans.

När det gäller personer som har behov av 20 timmars assistans per vecka eller mindre är det kommunen som har ansvaret. I dagsläget har denna grupp inte samma valfrihet som den som får sin assistans från Försäkringskassan. Trots att möjligheten att välja en alternativ utförare finns, är tidsersättningen ofta så lågt satt att den inte räcker till att anlita någon annan assistans än den som erbjuds av kommunen. I praktiken innebär detta att en person som tidigare haft rätt till 25 timmars assistans men efter omprövning beviljas 20 timmar eller mindre, kan gå från att ha möjlighet att välja till en, i stort sett obefintlig, valfrihet. Centerpartiet anser därför att ersättningen för den kommunala assistansen bör ses över med utgångspunkt i hur den enskilda individens valfrihet ska kunna garanteras.

Se över tvåårs-omprövningarna

Gällande bestämmelser föreskriver att ett beslut om assistansersättning ska omprövas efter två år, för att avgöra om behoven fortfarande kvarstår. Skälen till omprövning grundar sig på det faktum att behov kan ändras över tid. För en del personer är det dock högst osannolikt att hälsotillståndet skulle förändras. Då tvåårs-omprövningarna ofta är en mentalt påfrestande process för berörda, anser Centerpartiet att systemet bör förenklas. Vi föreslår därför att det bör ses över huruvida det är möjligt att göra en schablonbedömning för de fall då hälsotillståndet inte förändrats till det bättre.

Personlig tjänsteman från Försäkringskassan.

Många assistansberättigade och deras anhöriga upplever beslutsprocessen kring assistans som påfrestande. Då är det viktigt att besluten blir rätt och de som berörs känner trygghet i sina kontakter med Försäkringskassan. Personer

som är berättigade till assistans har idag rätt till en egen tjänsteman på Försäkringskassan, men det är inte alltid som rättigheten tillämpas i praktiken. Centerpartiet anser därför att Försäkringskassans uppdrag att säkerställa rätten till en personlig kontakt för assistansberättigade ska förtydligas.

Lots för barnfamiljer i behov av stöd

Familjer där ett eller flera barn har en funktionsnedsättning eller särskilda behov är ofta tyngda av mängden kontakter med olika myndigheter som ofta krävs, vilket också handikapprörelsens kartläggning på området vittnar om.

Denna problematik var föremål för Riksrevisionens granskning kring stödet till barn och unga med funktionsnedsättning. Granskningen konstaterade att de berörda familjerna är i stort behov av en förbättrad samordning. Ett enigt Socialutskott yttrade sig i januari 2012 över rapporten och ansåg att en försöksverksamhet med samordnare måste ges hög prioritet och påbörjas under 2012. Den förstudie som 2014 gjorts av SKL måste leda till att verksamhet påbörjas i större omfattning.

Behovet av ett förbättrat stöd åt de berörda familjerna är stort. Därför är det angeläget att se över möjligheten att införa en fungerande verksamhet med samordnare, där barn- och ungdomshabiliteringen ska fungera som en knutpunkt. Ökad samverkan och ansvarstagande för alla de som är inblandade hos respektive myndighet brådskar.

Barn med avancerat vårdbehov i hemmet

Det finns numer barn och unga med stora assistansbehov som står utan hjälp. Detta är sedan en dom i Högsta Förvaltningsdomstolen prejudicerat att Försäkringskassan framöver inte behöver ge assistansbidrag för annat än det vardagliga behovet av hjälp med hygien, måltider, klädsel och kommunikation hos de psykiskt funktionshindrade.

Det handlar bland annat är barn med behov av avancerad vård i hemmet, exempelvis de med andningssvårigheter och svår epilepsi. Dessa är inte längre garanterade assistenter betalda av Försäkringskassan utan hänvisas till sjukvården. Domen skapar en orimlig livssituation för de familjer vars barn har stora andningssvårigheter och är i ständigt behov av övervakning. De går från full rätt till assistans till ingen rätt. Konsekvensen kan bli orimligt långa inläggningstider på sjukhus och stora orättvisor beroende på var i landet man bor. Centerpartiet anser att rätt till assistans för att

klara ett grundläggande behov måste garanteras dessa barn och deras familjer.

Sysselsättning vid funktionsnedsättning

Dagens arbetsmarknad stänger ute personer som inte är högpresterande. I Sverige idag har vi en stor grupp av människor som varken är efterfrågade eller välkomna på arbetsmarknaden, personer med funktionsnedsättning. För Centerpartiet är det en självklarhet att ta krafttag för att se till att jobben växer fram på bred front och att trösklarna in i arbete minskar. I hela Sverige och för alla grupper. Alla människor behövs och alla jobb är viktiga. Centerpartiet vill stärka insatserna för att personer med funktionsnedsättning enklare ska få jobb (se avsnitt 7.4).

Beroendevård

Narkotikadödligheten i Sverige har mer än fördubblats de senaste tio åren och är näst högst i hela EU, enligt siffror från EU:s narkotikabyrå, EMCDDA. Svensk beroendevård har på så sätt misslyckats på många områden och är i stort behov av genomgripande reformer. Centerpartiet förespråkar en fortsatt restriktiv narkotikapolitik i kombination med förbättrad missbruksvård som i högre grad präglas av vetenskap och beprövad erfarenhet. Tillgången till vård och behandling måste öka liksom insatser för skademinimering, som exempelvis minskad spridning av blodsmittor.

Överför ansvaret för beroendevården på hälso- och sjukvården

Beroendevården måste i större utsträckning utgå ifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Majoriteten av narkotikamissbrukarna har en bakomliggande psykisk eller somatisk sjukdom, varför ansvaret för vården därför bör överföras på hälso- och sjukvården. Sjukvården ska ha ansvaret men arbetet behöver göras i nära samverkan med kommunen. I likhet med all annan vård bör beroendevården utgå från perspektivet att i första hand försöka bota och behandla den aktuella sjukdomen och i andra hand i största möjliga mån lindra sjukdomssymptomen.

Förbättrad tillgång till vård och behandling

Många personer med intravenöst beroende kan bli hjälpta av läkemedelsbehandling med så kallade substitutionspreparat, som exempelvis Metadon. Medellivslängden för en heroinmissbrukare, som börjat i 15-20 årsåldern, är cirka 42 år. Den som får substitutionspreparat lever längre och fungerar bättre socialt.

Tillgången till assisterad läkemedelsbehandling för opiatmissbrukare i Sverige är internationellt sett låg och köerna till Metadonprogrammen är i regel mycket långa. Tillgängligheten vad gäller vård och behandling för personer med beroendeproblem måste därför öka. I dagsläget fattas beslut om eventuell behandling av kommunens tjänstemän genom Socialtjänstlagen. Genom att istället låta Hälso- och sjukvårdslagen bli styrande även inom beroendevården, kan också tillgängligheten till vård och behandling säkras. Den patient som bedöms vara i behov av vård ska också garanteras detta.

Förenklad biståndsbedömning

De tjänster som en kommun idag erbjuder utan biståndsbedömning till människor med beroendeproblem kan enbart vara allmänt inriktade och generellt utformade, såsom förebyggande åtgärder, rådgivning och information. När någon är i behov av insatser som är direkt anpassade till den enskildes behov ska dock en utredning göras i enlighet med SoL.

Samhällets uppdrag ska vara att ge stöd och hjälp när människor är som mest motiverade. Därför måste trösklarna till beroendevården sänkas, genom att göra det möjligt för människor att få hjälp snabbare genom förenklade biståndsbedömningar.

Sprutbytesprogram i hela landet

Såväl WHO som FN:s hiv-program UNAIDS, Internationella Röda Korset och Världsbanken rekommenderar sprutbytesprogram som en effektiv metod för att minska smittspridningen av HIV och Hepatit C. I Sverige beskriver Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten sprutbyte som en ren hälsopolitisk åtgärd och rekommenderar samtliga Sveriges landsting att införa sådan verksamhet snarast.

Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att det är angeläget att införa sprutbytesprogram på fler ställen i landet. Det rådande kravet på ett godkännande av kommunen utgör idag ett hinder för att nya program ska kunna etableras. Därför anser Centerpartiet att det kommunala vetot mot sprutbytesprogram ska avskaffas samt att möjligheten att införa sprutbytesprogram på alla ställen i landet där det finns behov bör ses över.

12.5 Socialtjänsten

”En dörr in”

Det finns idag en grupp människor som står långt från arbetsmarknaden och som ofta har komplexa behov. Det kan handla om psykiska diagnoser, svårdiagnostiserade sjukdomar och

sociala problem. Personer med en sammansatt problembild är ofta beroende av olika typer av insatser från en rad myndigheter för att kunna vara delaktiga i samhället.

Idag finns ett antal modeller för att stötta just människor med komplexa behov. Samtliga bygger på principen om en huvudman som fungerar som en dörr in för individen till myndigheter och multiprofessionella insatser, samt en aktiv matchning mot näringslivet. Ett exempel är arbetslivsinriktad rehabilitering enligt den så kallade ”Individual Placement & Support”-modellen (IPS), som sedan några år används i ett fåtal kommuner i landet samt av några privata verksamheter. IPS är en evidensbaserad modell för arbetslivsinriktad rehabilitering för personer med psykisk ohälsa eller psykiska funktionsnedsättningar och rekommenderas sedan 2011 av Socialstyrelsen.

Mot bakgrund av detta föreslår Centerpartiet att möjligheten ses över att införa ett krav i SoL om att varje kommun ska erbjuda arbetslivsinriktat stöd för personer med försörjningsstöd och/eller som lider av psykisk ohälsa eller har en psykisk funktionsnedsättning. Kommunen ska vara huvudman för insatsen och fungera som ”en dörr in” till berörda myndigheter kombinerat med matchning.

Medicinsk och pedagogisk grundutredning av omhändertagna barn och ungdomar

Även om de flesta barn har det bra i Sverige idag, finns det barn och unga som på olika sätt far illa. Utsatthet bland barn kan ta sig olika uttryck – det kan handla om misshandel, psykisk ohälsa och försummelse likaväl som knappa ekonomiska förutsättningar. Utmaningen för samhället ligger i att fånga upp alla de barn som behöver stöd. En särskilt utsatt grupp i samhället är barn och unga som blivit omhändertagna av samhället. Dessa barn bär ofta med sig svåra erfarenheter i sin uppväxtmiljö, som bidragit till samhällets ingripande. De långtgående konsekvenserna av de brister som förekommer i samhällets ansvar för samhällsvårdade barn och ungdomar, är förhöjd risk att hamna i kriminalitet, missbruk och bidragsberoende samt en ökad benägenhet till självmord.

Samhället måste bli bättre på att fånga upp barn vars hälsa och utveckling riskerar att försummas på grund av att de blivit omhändertagna. Som ett led i detta anser Centerpartiet att möjligheten att införa skärpta krav på medicinsk och pedagogisk grundutredning av omhändertagna barn och ungdomar bör ses över. Med en lagstadgad rättighet till utredning av behoven kopplade till

hälsa och utbildning, skulle samhällsvårdade barn och ungdomar få möjlighet till stöd i ett tidigare skede. På så sätt får samhället bättre verktyg för att förebygga ett framtida utanförskap.

16. Jämställdhet

Makt och inflytande är ojämnt fördelat mellan könen och det finns könsrelaterade skillnader i lön och karriärmöjligheter.²⁸⁷ Män tjänar mer än kvinnor. Kvinnor tar större ansvar i hemmet. Mäns våld mot kvinnor är omfattande. Kvinnor utför mer obetalt arbete än män och har lägre pensioner som en följd av lägre livsinkomst. Allt detta måste förändras. För att bryta ojämsställdheten vill Centerpartiet se fler kvinnor på ledande positioner, driva på för möjligheten för fler kvinnor att starta företag, öka den ekonomiska friheten för såväl kvinnor som män och motverka mäns våld mot kvinnor.

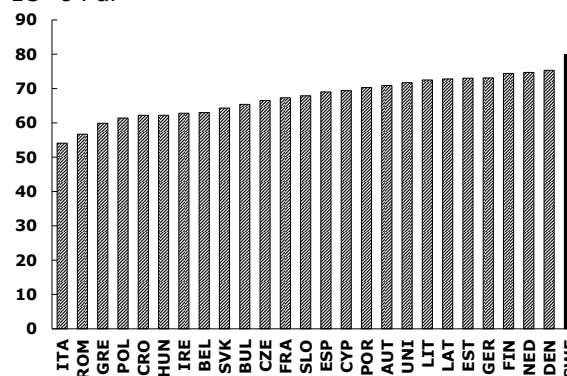
Ett viktigt steg mot ett jämställt samhälle är att stärka kvinnors ekonomiska makt. Det görs bland annat genom att premiera kvinnors företagande. Det är därför Centerpartiet har strävat, och fortsätter att sträva, efter att underlätta för företagande, inte minst i kvinnodominerade branscher. Under Centerpartiets tid i regeringsställning ökade antalet småföretag ägda av kvinnor med nästan 40 procent.²⁸⁸

16.1 Ökat jobb- och jämställdhetsfokus i föräldraförsäkringen

Forskning visar att omfattningen och fördelningen av uttaget av föräldraledighet påverkar människors ställning på arbetsmarknaden.

Effekten av en generös föräldraförsäkring på arbetskraftsdeltagande, löner och liknande är komplex.²⁸⁹ Rätten att kvarstå i anställning under föräldraledigheten gör troligen att kvinnors deltagande på arbetsmarknaden förbättras. En inkomstberoende försäkring ökar därtill incitamenten att arbeta innan barnafödelsen. I kombination med en väl utbyggd barnomsorg är således drivkrafterna och möjligheten att kombinera föräldraskap och arbete är relativt goda i Sverige, särskilt för kvinnor. Sverige har också lyckats uppnå ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Det är en förutsättning för en dynamisk och snabbväxande ekonomi.

Diagram 38 Kvinnors arbetskraftsdeltagande, 15–64 år

Källa: Eurostat (2016e)

Frånvaro från ett specifikt jobb är dock förknippat med sämre karriärmöjligheter och löneutveckling.²⁹⁰ Frånvaro från arbetsmarknaden som helhet riskerar också, särskilt för personer som redan innan föräldraledigheten stod långt från arbetsmarknaden, att ytterligare försämra en persons chanser att komma i jobb.

Nyanlända kvinnors arbetsmarknadsetablering

Nyanlända och svenska medborgare som återinvandrar med barn i åldrar som berättigar till föräldraledighet ges idag retroaktiv rätt till föräldraförsäkringens alla 480 dagar per barn. Det innebär att särskilt nyanlända kvinnor kan inleda sin integrationsprocess med att vara föräldralediga under relativt lång tid.²⁹¹ Detta riskerar att fördröja och försämra deras integration på den svenska arbetsmarknaden.²⁹²

Detta problem, och förslag till lösningar, behandlas närmare i kapitel 10.4.

Nej till höjd grundnivå

Regeringen har valt att höja grundnivån inom föräldraförsäkringen. Detta kan väntas leda till ett högre uttag för kvinnor på denna nivå och riskerar därför att försämra arbetsmarknadsanknytningen ytterligare för de kvinnor som står längst från arbetsmarknaden.²⁹³ Centerpartiet motsätter sig således denna förändring.

²⁸⁷ Medlingsinstitutet (2016) och SCB (2016f).

²⁸⁸ RUT 2015:513

²⁸⁹ Henrekson (2004), Karimi m.fl. (2012)

²⁹⁰ Andrén (2011) och Johansson (2010)

²⁹¹ Se RUT 2015:502 för en beskrivning.

²⁹² SOU 2012:9 och Vikman (2013).

²⁹³ Inspektionen för socialförsäkringen (2016)

En företagsanpassad föräldraförsäkring

För att fler, inte minst kvinnor, ska välja att bli företagare måste reglerna för föräldralediga företagare i högre grad vara likvärdiga med de som gäller för anställda. Ett exempel på hur föräldraförsäkringen bättre kan anpassas till företagares villkor är att möjliggöra för företagare att bedriva en viss begränsad verksamhet i företaget utan att förlora sin föräldrapenning. Småföretagare kan idag inte ringa in hyrpersonal eller vikarier i sin verksamhet under föräldraledigheten, ha begränsad kontakt med leverantörer eller sköta sin bokföring, då detta betraktas som arbete. Företagare ska inte kunna arbeta och ta ut föräldrapenning parallellt. Men att säkerställa att det finns ett företag att återvända till efter föräldraledigheten, genom en begränsad arbetsinsats, är rimligt.

En annan åtgärd som hade gjort föräldraförsäkringen flexiblere och bättre anpassad för företagare är att tillåta att dagar överläts till ytterligare två närstående personer. Förutom att öka försäkringens flexibilitet skulle det också underlätta för fler typer av familjekonstellationer.

En mer jämställd föräldraförsäkring VAB-bonus

Att vara hemma för vård av barn är ytterligare ett område där kvinnor generellt tar ett större ansvar än män.²⁹⁴ Effekten är att kvinnor är frånvarande från arbetsplatsen i högre grad, vilket minskar deras chanser att bli beförade och göra karriär.²⁹⁵ För att premiera ett mer jämställt ansvar för vårdandet av sjuka barn bör införandet av en VAB-bonus utredas.

Nej till borttagen jämställdhetsbonus

För att premiera ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen införde alliansregeringen en jämställdhetsbonus. Regeringen föreslår nu att denna bonus tas bort. Familjers val kring hur föräldraledigheten ska fördelas baseras på ett antal olika faktorer.²⁹⁶ En faktor som kan spela roll är de ekonomiska konsekvenserna av olika fördelningsupplägg. Givet det generella mönstret att män tjänar mer än kvinnor innebär ett mer jämställt uttag för många familjer att privatekonomin blir lidande. Detta är olyckligt. Genom ekonomiska styrmedel kan incitamenten till ett mer jämställt uttag stärkas, vilket vore bra för såväl kvinnors ställning på

arbetsmarknaden som mäns möjlighet att vara hemma med sina barn.

Centerpartiet avvisar därför regeringens förslag om att ta bort jämställdhetsbonusen. I stället bör de på sikt utredas hur bonusen kan förstärkas och göras än mer effektiv.

16.2 Kvinnors företagande och karriärmöjligheter

En förutsättning för att öka jämställdheten mellan könen är att öka kvinnors ekonomiska makt. Det görs på flera sätt. För det första måste kvinnors möjlighet att starta och utveckla företag stärkas. För det andra måste fler kvinnor tillåtas göra karriär som anställda.

Kvinnors företagande

Företagande utgör för många en möjlighet att ta makten över sin egen ekonomi och arbetssituation. Därför är det viktigt att kvinnor ges samma möjligheter som män att starta och utveckla företag. Idag är dock dessa möjligheter skevt fördelade.

Det är viktigt att politiken, medvetet eller omedvetet, inte hindrar kvinnors företagande. Ett viktigt led i detta är att branscher som anställer många kvinnor erbjuder möjligheten att starta och driva företag. Detta är ett viktigt argument för varför valfriheten inom välfärden är värd att försvara. Som ett exempel kan nämnas att inom vård- och omsorgsbranschen leds 54 procent av kvinnor, vilket är en klart högre andel än i näringslivet i snitt.²⁹⁷ Inom RUT-sektorn är 52 procent av företagarna kvinnor.²⁹⁸ Hälften av dessa är också födda utanför Sverige.

Också inom traditionellt manliga branscher måste kvinnor ges möjlighet att ta större plats. Goda exempel och förebilder i form av till exempel styrelseledamöter måste lyftas fram.

Ett antal konkreta reformer för att stärka kvinnors företagande beskrivs i större detalj i kapitel 7.3.

Kvinnors karriärmöjligheter

För att fler kvinnor ska kunna ta möjligheten att göra karriär krävs ett batteri av åtgärder. Det är klarlagt att RUT, tillsammans med bland annat en flexibel barnomsorg och rätten att kvarstå i anställning vid föräldraledighet, underlättar för

²⁹⁴ Försäkringskassan (2013a)

²⁹⁵ För en analys av effekten av ett högt uttag av så kallade VAB-dagar, se Boye (2015).

²⁹⁶ Se till exempel Försäkringskassan (2013b).

²⁹⁷ Vårdföretagarna (2016)

²⁹⁸ SCB (2016d)

kvinnor att göra karriär.²⁹⁹ Drivkrafterna och möjligheten att kombinera föräldraskap och arbete är relativt goda i Sverige. Sverige har också lyckats uppnå ett högt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Det är en förutsättning för en dynamisk och snabbväxande ekonomi.

Lika viktigt som att med politiska reformer minska de negativa konsekvenserna av den ojämställdhet som manifesteras genom att kvinnor tar ett större ansvar för hemarbetet, är självklart att försöka påverka roten till detta problem: de ojämställda strukturerna i samhället.

Deltidsnormen för kvinnor på arbetsmarknaden måste brytas som en del i att komma åt Sveriges könssegregerade arbetsmarknad. Detta kan bland annat åstadkommas genom att arbetsmarknadens parter ser över hur de kan skapa rätt förutsättningar för fler att arbeta heltid. Här har också kommun- och landstingspolitiker, som ansvarar för stora offentligfinansierade branscher med en hög andel kvinnor som anställda, ett stort ansvar.

För att ytterligare öka medvetenheten om behovet av ett aktivt jämställdhetsarbete vill Centerpartiet se en genomgripande utredning, som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet relaterat till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har antagit.

16.3 Brott och våld mot kvinnor

Den kanske mest upprörande effekten av ojämställdhet mellan kvinnor och män är de brott som kvinnor utsätts för, just för att de är kvinnor.

Centerpartiets politik för färre brott och ökad trygghet beskrivs närmare i kapitel 11. Även om sexual- och hedersbrott kan drabba såväl kvinnor som män är kvinnor klart överrepresenterade bland brottsoffren. Centerpartiet vill införa en samtyckeslagstiftning samt att ett oaktsamhetsbrott avseende våldtäkt införs. Därtill krävs ett intensifierat arbete mot hedersbrott och ökade resurser för att stävja det sexuella ofredandet av kvinnor på offentliga platser.

---

²⁹⁹ Johnsen & Løken (2015)

17. Försvars- och säkerhetspolitik

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt närområde och i EU. När Sverige och vår närmiljö möter en ökad militär aktivitet i Östersjön, och våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta, krävs nya åtgärder. Centerpartiet har mot bakgrund av behovet av en tydlig, solidarisk och hållbar säkerhetspolitik föreslagit att Sverige ska gå med i NATO. Frågan behandlas i en särskild motion.

Det nya säkerhetspolitiska läget ställer skärpta krav på den svenska försvarsförmågan. Oroligheterna kryper närmare. Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser.

Krig och konflikter i omvärlden påverkar i hög grad dagens samhälle. Konflikter där terrororganisationer angriper civila och sprider skräck och förödelse, gör att människor tvingas fly och söka möjligheter till ett bättre liv. Flyktingströmmarna är de största sedan andra världskriget. Dessa utmaningar ställer krav på hur Sverige och EU agerar för att hjälpa de människor som flyr och för att vända de senaste årens negativa utveckling. Sverige ska vara en kraftfull röst för mänskliga rättigheter och driva på världssamfundet att agera för att förebygga krig och konflikter samt bevara, återskapa och säkra fred och trygghet för människor.

Säkerhetsläget och flyktingsituationen påverkas också av såväl klimatförändringar som av ohållbart utnyttjande av naturresurser, av icke fungerande samhällsstrukturer och bristande rättsväsende.

17.1 Det förändrade säkerhetsläget

De senaste åren har det säkerhetspolitiska läget i Europas närhet, och inte minst i Sveriges absoluta närområde, förändrats markant. För några år sedan kunde vi se hur samarbetet i Europa stärktes både innanför och utanför EU:s gränser. Denna utveckling har tyvärr avstannat. I stället ser vi hur den liberala demokratin vänds ryggen, rättigheter och öppenhet inskränks och samarbete byts mot konfrontation. Det ryska krig som utkämpas i Ukraina, den av Ryssland olagliga annekteringen av Krim och den ökade mobiliseringen i norra Arktis är bland de

tydligaste exemplen. I denna tid av ryska påtryckningar är det extra viktigt att EU står upp för de samarbeten inom ramen för det östliga partnerskapet som finns och välkomnar de ländersomsöker sig ett än närmare samarbete. När de relevanta villkoren är uppfyllda är det självklart för oss att de länder inom det östliga partnerskapet som så önskar bör få bli medlemmar i EU.

Vi ser också i Mellanöstern och delar av Afrika hur krig, oroligheter, våld och förföljelser sprider sig. Ett stopp på kriget i Syrien måste vara prioriterat och en hållbar fred nås. IS/Daesh och andra kriminella terrororganisationer fortsätter att sprida skräck, hat och förödelse i sina fotspår. Detta påverkar givetvis också det säkerhetspolitiska läget för Sverige. Vårt deltagande i internationella insatser behövs. På kort sikt behövs den svenska förmågan i exempelvis Mali och i Irak. På längre sikt kan det bli aktuellt med svenskt deltagande i andra insatser.

Försvarsmakten och dess anställda utgör ett omistligt försvar mot externa hot. Att skydda Sverige och svenska medborgare från sådana hot tillhör statens kärnverksamhet. De försvarsmaktsanställda förtjänar att ges förutsättningar att lösa sina uppgifter på ett säkert och effektivt sätt.

Försvarsuppgörelsen

Det försämrade omvärldsläget kräver en ökad försvarsförmåga. Nu ska fortsatta steg tas för att långsiktigt stärka den svenska försvarsförmågan.

Centerpartiet var med i den breda försvarsuppgörelse som under våren 2015 träffades tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Uppgårelsen innebär att Försvarsmakten tilldelas mer resurser samt att viktiga steg tas mot en stärkt försvarsförmåga, bland annat genom att totalförsvarsplaneringen återupptas. I samband med försvarsbeslutet höjdes försvarsanslagen med 10,2 miljarder, utöver tidigare anslag. Det är bra för Sverige och försvaret att vi har en bred och långsiktig överenskommelse som skjuter till resurser.

I överenskommelsen verkade Centerpartiet särskilt för att Försvarsmaktens vinterförmåga ska säkerställas och att det inte ska ske några förbandsnedläggningar, eftersom vi vill se en ökad försvarsförmåga i hela landet. Centerpartiet har också verkat för att de

frivilliga försvarsorganisationerna ska ges goda möjligheter att bidra till totalförsvaret och även att samhällets krisberedskap ska utvecklas.

Centerpartiet anser vidare att dialogen mellan politiken och Försvarsmakten är viktig. Politiken ska, i samråd med Försvarsmakten, definiera de uppgifter som Försvarsmakten förväntas ha förmåga att lösa. Centerpartiets ingång är att det inte bör vara politikens uppgift att i detalj reglera hur Försvarsmakten väljer att lösa dessa uppgifter. Alltför detaljerade beställningar riskerar att leda till att myndighetens resurser inte utnyttjas effektivt.

Sverige är inte opåverkat när våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta och den militära aktiviteten i Östersjön ökar. Med tanke på utvecklingen i vår omvärld i allmänhet och i Östersjöområdet i synnerhet, bör det understrykas att Gotland är av särskild betydelse. Vi delar regeringens syn på vikten av svensk militär närvaro på Gotland och vikten av ökad övningsverksamhet för att stärka försvarsförmågan över lag.

Även frågorna som handlar om en säkerställd ubåtsjaksförmåga, stridsflygets kapacitet samt utvecklad cyberförmåga är av stor betydelse framåt. Framöver finns det stora utmaningar vad gäller investeringar, materiel, logistik och personalförsörjning. Här kommer Centerpartiet fortsatt att ta ett stort ansvar.

Försvara hela landet

Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och på de platser där svenska förband gör insatser. Centerpartiet har varit med och stärkt försvarets resurser rejält de kommande åren, men mer kommer troligen behövas.

Försvarsmaktens uppdrag är att försvara Sverige. Hela Sverige. Det ställer stora krav på en flexibel och rörlig organisation. En viktig del i detta arbete är ett väl utbildat och ändamålsenligt utrustat hemvärn. De nationella skyddsstyrkorna är en viktig del av samhällets krisberedskap och bidrar samtidigt med ökad folkförankring till Försvarsmaktens verksamhet. Centerpartiet gläds därför åt att hemvärdet i försvarsuppgörelsen tilldelas medel för ytterligare materielanskaffning.

Försvarsmaktens samordning och samarbete med andra delar av samhällsskyddande myndigheter och organisationer är också av största vikt. Även personalförsörjningen är en

fråga som måste fungera för att garantera ett effektivt försvar av hela Sverige. Särskilt förtida avgångar inom existerande personalstyrka är en utmaning som måste hanteras framöver. Därtill måste rekryteringen av tidvis tjänstgörande personal förbättras. I samband med försvarsuppgörelsen tillsattes en utredning som ska inkomma med förslag på hur arbetet med att garantera en välfungerande personalförsörjning ska kunna stärkas. Centerpartiet anser att det är avgörande för Försvarsmaktens framtida förmåga att en uppgörelse kan nås som ser till att försvaret kan trygga sin kompetensförsörjning.

Icke linjär krigföring

Omvärldsläget och teknikutvecklingen ger för handen att nya hot behöver mötas. Så kallad icke linjär krigföring blir ett allt vanligare inslag på den globala arenan och i vårt närområde. Här har Försvarsmakten fått i uppdrag att utveckla förmåga, och det är ett uppdrag som Centerpartiet står bakom. Det handlar bland annat om att stärka delar som har att göra med det psykologiska försvaret, frågor kopplade till IT-attacker, hybridkrigföring, nättroll, desinformation, propaganda, förfalskade brev och så vidare. Det är viktigt att det uppdrag som Försvarsmakten fått noga följs upp och utvärderas i syfte att se vilka konsekvenser det får för totalförsvaret.

17.2 Samhällets krisberedskap

Klimatförändringarnas effekter och olika typer av icke-militära hot i en allt mer orolig omvärld ställer nya krav på samhällets krisberedskap.

I försvarsöverenskommelsen beskrevs vikten av att stärka den civila försvarsförmågan. I överenskommelsen pekas värnandet av civilbefolkningen, säkerställande av de viktigaste samhällsfunktionerna och bidrag till Försvarsmaktens förmåga vid förhöjd beredskap som de viktigaste delarna i det civila försvaret. I och med försvarsbeslutet återupptas nu det civila försvaret och dess planering.

I och med att det civila försvaret inte är en egen organisation så är det av största vikt att samordning och samarbete blir ledstjärnor i det kommande planeringsarbetet. Centerpartiet menar att detta arbete inte bara bör fokusera på beredskapsarbete i form av stöd till försvarsmakten utan också fokusera på beredskapsarbetet för icke-militära kriser så som exempelvis stormar och bränder.

Frivilliga försvarsorganisationer som del av krisberedskapen

Försvarsberedningen pekade 2014 på att de frivilliga försvarsorganisationerna fyller en viktig samhällsfunktion och att de tillhandahåller nödvändig förmåga och kompetens samt är väsentliga för folkförankring. Centerpartiet anser att det är viktigt att långsiktigt säkerställa de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och därmed även till samhällets krisberedskap. De frivilliga försvarsorganisationerna har många viktiga uppgifter. Försvarsberedningen har pekat på att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar på ett värdefullt sätt till hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna och menar att det bör övervägas att utöka de frivilliga försvarsorganisationernas bidrag även i andra krigsförband. Centerpartiet vill se över möjligheterna för att stödet till de frivilliga försvarsorganisationerna på sikt kan öka, med betoning på nationella uppgifter vid höjd beredskap.

Trygg livsmedelsförsörjning

Sverige är i mycket hög grad ett importberoende land. Den låga självförsörjningsgraden av livsmedel riskerar att bli en säkerhetsrisk vid många olika slags kriser, både militära och icke-militära. Även klimatförändringarna har effekt på livsmedelsproduktionen internationellt och nationellt. Det är angeläget att Sverige har en beredskap för att hantera krisers påverkan på inhemsk produktion av livsmedel och tillgång till dricksvatten. Livsmedelsförsörjningen bör vara en viktig parameter i civilförsvarsplaneringen.

17.3 En aktiv utrikespolitik

Det försämrade omvärldsläget oroar. På flera håll i världen ser vi att frihet, öppenhet och demokrati utmanas och det är lätt att det känns som om världen är oförbätterlig och internationellt engagemang inte lönar sig. Då är det viktigt att komma ihåg att världen ändå har blivit en bättre plats för fler människor att bo på. Den extrema fattigdomen minskar, hungern minskar och barnarbetet minskar. Detta gör också att allt fler människor har tillgång till mat och arbete, fler barn kan gå i skolan och fler kvinnor överlever graviditet och förlossning. Livslängden ökar, barnadödligheten minskar när fler människor bland annat har tillgång till malarianät. Det är inte bara allt fler barn och ungdomar som går i skola utan de går också längre i skolan. Handeln ökar i världen och allt fler länder blir mer och mer beroende av utbyte med varandra. Sverige som land har blivit rikt på frihandel och på att bejaka öppenhet mot

omvärlden. Det har varit nyckeln till våra framgångar men är i minst lika hög grad nyckeln till vår framtid. Vi står upp för frihandelsprinciper eftersom vi vet att det är avgörande för människors välbefinnande runt om i världen, och att fler kan lyftas ur fattigdom. Därför är det för Centerpartiet en självklarhet att fortsätta arbetet för ökad handel där vi tar bort tullar, handelsstörande subventioner och hinder mot resten av världen.

Centerpartiet vill fortsätta att stärka det svenska internationella engagemanget, förbättra det svenska biståndet och än mer bidra till att trygga fred och säkerhet i världen, eftersom det gör skillnad för människor i deras vardag. Sveriges engagemang stärker kvinnor, stöttar civilsamhället och hjälper till att lägga grunden för människor att starta egna verksamheter. Genom svenskt engagemang ökar möjligheten att starta och utveckla företag och skapa nya jobb. En förutsättning för att fler människor kan lyftas ur fattigdom.

Internationellt ansvarstagande

I en allt oroligare och konfliktfylld värld tenderar skyddet för de mänskliga rättigheterna att nedprioriteras. I dag står inte världssamfundet upp med samma kraft för mänskliga rättigheter och vi kan se att konsekvenser av att bryta mot dessa tyvärr i allt för stor utsträckning uteblir. Centerpartiet menar att en bra början skulle vara att den internationella brottmålsdomstolen ICC får ett kraftfullare mandat att ställa krigsförbrytare inför rätta.

I dag är det tyvärr inte demokratiutveckling som bäst beskriver situationen på den arabiska halvön och Nordafrika. Det är instabilitet och ett ökat våld som präglar regionen. Detta är en utveckling som måste brytas. Länderna i regionen har ett ansvar för sin egen framtid. Men även världssamfundet och Sverige, bör ta en aktiv roll för att se till att den arabiska vintern återigen kan blomma ut i en arabisk vår. Det Sverige framförallt kan bidra med är utbildning och säkerhetsinsatser. Ska man klara freden långsiktigt handlar det inte om snabbinsatser från världssamfundets sida utan att långsiktigt säkerställa en trygg och säker utveckling.

FN:s säkerhetsråd

Centerpartiet välkomnar att Sverige valts in som medlem i FN:s säkerhetsråd. Det är ett viktigt uppdrag som ställer krav på ett aktivt och hårt arbete inom FN. Det ställer också tydliga krav på att regeringen använder sina resurser effektivt för att nå resultat i arbetet.

Sverige har en viktig roll i att sprida grundläggande värden såsom demokrati, fredlig och hållbar utveckling och mänskliga rättigheter.

EU – ett viktigt verktyg

Ett av EU-samarbetets kärnvärden är den fria rörligheten. Den öppnar gränser och breddar möjligheter för människor att söka arbete, utbildning och möta andra människor. En större öppenhet är något som skapar fler jobb när nya tankar och idéer skapar nya produkter som enkelt kan säljas på en större marknad.

EU är samtidigt ett viktigt verktyg för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Genom samarbete inom EU kan vi göra vår röst hörd och spela en avgörande roll. Sverige måste vara en aktiv EU-medlem och lägga stor vikt vid att driva grundläggande värderingar inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

EU-samarbetet är också viktigt för att bygga Europa och därmed också Sverige starkare. För Centerpartiet är det självklart att bekämpa den fattigdom som gör att människor bland annat känner sig nödgade att lämna hus och hem för att tigga i andra länder. För att motverka detta vill vi se till att EU-medlen används så att de gör störst nytta.

17.4 En modern biståndspolitik

Biståndet är ett centralt verktyg i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. Sedan länge har Sverige varit en viktig aktör och bidragsgivare till internationellt arbete för fattigdomsbekämpning och bättre miljö genom bland annat klimatbistånd.

Centerpartiet anser att vi fortsatt ska stå upp för att en procent av Sveriges BNI ska gå till bistånd samt att mer resurser utöver detta ges till klimatåtgärder och anpassning. Samtidigt måste vi hela tiden säkerställa att biståndet gör skillnad i praktiken.

Att möta klimatutmaningen, stärka demokratin och jämställdheten samt öka respekten för mänskliga rättigheter var vägledande värden för det svenska biståndet under alliansregeringen. Det är också värden som är helt centrala i Centerpartiets biståndspolitik. Svenskt bistånd bör fortsätta stödja frihetskämpar och stärka yttrandefriheten, samt förbättra möjligheterna för fattiga människor att dra nytta av ekonomisk tillväxt genom förbättrad tillgång till utbildning, hälsovård och fler och bättre jobb. Genom ambitiöst stöd vid kriser, krig och katastrofer ska vi fortsätta bidra till att rädda liv och lindra

nöd, inte minst idag när flyktingströmmarna är de största sedan andra världskriget.

Genom att se hela bilden av olika utmaningar, och erkänna att klimat- och miljöproblem är helt avgörande för att också på ett hållbart sätt minska fattigdomen i världen blir det möjligt att forma en modern biståndspolitik. En biståndspolitik som gör skillnad för människor i deras vardag och för kommande generationer.

Satsning på UNHCR och katastrofbistånd

Den akuta krisen i närområdet till Syrien är nästan ofattbar i sin omfattning. Centerpartiet vill prioritera satsningar på de humanitära anslagen till FN:s flyktingorgan UNHCR och katastroffonden CERF med fokus på Syrien och dess närområde.

Sverige är idag den femte största bilaterala givaren i världen av humanitärt bistånd, och en av de absolut främsta bidragsgivarna till UNHCR. För att möta den akuta krisen i och kring Syrien behöver ytterligare förstärkningar göras just nu, med fokus på de människor som lever i, och tvingas fly från, oerhört svåra förhållanden. Kraftsamling för att rädda liv och lindra nöd i dessa akuta skeenden är därför av stor vikt, vilket naturligtvis avspeglas i biståndsprioriteringarna. Samtidigt måste det finnas en balans mellan det mer kortsiktiga humanitära stödet och det mer långsiktiga, förebyggande stödet och utvecklingsbiståndet.

Prioritering och effektivitet i biståndet

Med historiskt stora behov för akutinsatser kan Sverige i nuläget inte göra alla de satsningar som skulle behövas inom ramen för biståndet. Alliansregeringen koncentrerade Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete – från ett 70-tal samarbetsländer till cirka 30 – med fokus på Afrika, vissa konfliktdrabbade länder och till stöd för reformprocesser i Östeuropa. Det skapade förutsättningar för mer fokuserade insatser som syftade till bättre kvalitet och mer mätbara resultat. Förändringar kan alltid behöva göras till följd av ändrade förutsättningar, men den återgång till en ständig utökning av länder som regeringen valt medför att arbetet med förbättrad kvalitet och uppföljning går förlorat och att biståndet sprids för tunt.

Centerpartiet står fortsatt bakom en koncentration av det bilaterala utvecklingssamarbetet och menar att man kontinuerligt behöver se över huruvida ytterligare koncentration bör ske, till exempel i Latinamerika, för att säkra resurser till det

humanitära biståndet, de lägst utvecklande länderna och låginkomstländerna samt insatser för anpassning till och mot klimatförändringar. Centerpartiet skulle även gärna se en översyn av stödet till de multilaterala och internationella organisationerna och fonderna, för att se om fokusering kan göras även där. Vi är också beredda att ompröva stödet till klimatanpassningsprojekt i Ryssland om projekten inte ger tillfredsställande utveckling och resultat. Kopplat till detta är det generella behovet att även fortsättningsvis säkerställa att skattepengarna som går till biståndet gör skillnad på bästa sätt.

Klimatbistånd

Centerpartiet menar att det är omöjligt att bygga välstånd och tillväxt i fattiga länder om man inte samtidigt gör insatser för klimatet. Den rika delen av världen har det övergripande ansvaret för att driva denna utveckling framåt. Centerpartiets inriktning i biståndspolitiken tar tydligt avstamp i att Sverige övertygande ska kunna visa att båda aspekter – fattigdomsbekämpning och arbetet mot klimatförändringar – går hand i hand. Insatser för att stödja anpassning till klimatförändringarna kan innebära åtgärder som syftar till att minska människors sårbarhet, exempelvis investeringar i hälsa, sanitet, fungerande ekosystem, uthålligt jordbruk och tillgång till vatten, liksom projekt för att ta fram avancerade väderprognoser. För Centerpartiets

del är det självklart att tyngdpunkten av satsningarna ska ske i Afrika, som är den kontinent i världen som sannolikt drabbas hårdast av klimatförändringarna samtidigt som många länder i Afrika fortfarande har svaga samhällsstrukturer.

För Centerpartiet är det därtill särskilt angeläget att biståndet ska bidra till en förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och till ett hållbart nyttjande av naturresurser. Många av världens fattiga bor på landsbygden, där de flesta är beroende av lantbruket för sin överlevnad. Ofta är det kvinnor som står för matproduktionen, men sällan är det kvinnorna som äger marken de brukar. Centerpartiet vill stärka kvinnors möjlighet till en tryggad livsmedelsförsörjning och ekonomisk utveckling, samt rätten till självbestämmande, ägande och nyttjande av jordbruksmark. Vi ser ett modernare och effektivare lantbruk, tillgång till rent vatten och energi som viktiga delar i arbetet för ökad jämställdhet och mer långsiktigt hållbar och inkluderande fattigdomsbekämpning i utvecklingsländerna.

För Centerpartiet är det angeläget att Sverige ska fortsätta att vara en av de främsta givarna till FN:s gröna klimatfond, för att stödja fattiga länders motståndskraft mot klimatförändringarna. Centerpartiet föreslår därför att ytterligare 500 miljoner kronor investeras i fonden 2017.

18. Närodlat kulturpolitik

Engagemang som frodas i kulturliv, civilsamhälle och debatt är kitt som fogar samman samhället. Centerpartiet strävar efter att alla – oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation – ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt buren kultur och amatörers skapande. Då främjas ett brett kulturliv som rymmer såväl nya digitala kulturella uttryck som traditionella kulturformer.

Sverige har idag en global ledarposition när det gäller kreativitet och detta är något att vara stolt över och utveckla. Vi har framgångsrika kreativa och kulturella näringar och det finns stor tillväxtpotential. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälur kan skapa ökade förutsättningar för jobb, lokal och regional utveckling, attraktivitet och turism, kunskapsutveckling och nya exportframgångar.

Det digitala samhället har blivit en del av vår vardag. Detta syns inte minst i nya breda kulturformersom datorspel eller på den svenska musiken som sprids och uppskattas i stora delar av världen. Med de möjligheter som digitalisering ger får fler möjlighet att finna ett uttryck som passar just dem. Det skapar också företag, jobb och exportinkomster.

Kulturpolitik för hela landet

Det är viktigt att alla får tillgång till ett brett kulturutbud i hela landet. Då skapas också förutsättningar för nytänkande och ett spetsigt kulturliv. Inte minst är det centralt att alla barn får möta många olika kulturyttringar så att de kan finna sina egna uttryck. Det skapar också en grogrund för bildning att bära med sig genom livet. Folkbildningen spelar sedan en viktig roll för ett tillgängligt kulturliv och för livslångt lärande. Det är viktigt att inte ta tillgängligheten av kultur för givet. Det ska inte spela någon roll om man exempelvis har någon funktionsnedsättning, var i landet man bor eller vilken social eller ekonomisk situation man lever i.

För att lyfta kulturlivet i hela landet vill Centerpartiet stärka och utveckla kultursamverkansmodellen. Vi vill också att regionerna i samverkan med den nationella nivån tar fram en nationell kulturplan. Ytterligare ett sätt att skapa såväl nationellt som internationellt intresse för Sveriges kulturliv är att inrätta ett system för ett nationellt kulturhuvudstadsår. Idén är att en svensk stad vart annat år får statusen nationell

kulturhuvudstad. Då kan också mindre städer få uppmärksamhet och chans att visa upp och särskilt utveckla sitt kulturliv. Därför vill Centerpartiet att Kulturrådet får i uppdrag att inom sin budgetram stärka kultursamverkansmodellen och ta fram en modell för en nationell kulturhuvudstad.

De nationella kulturinstitutionerna måste sprida sin verksamhet i hela landet. Detta kan göras på många sätt. Ett sätt är genom att låta ett antal framträdande regionala scener, som exempelvis Dalhalla, även få status som nationella scener. Då kan till exempel Kungliga Operan ha Dalhalla som sin scen under en tid varje år. Det skulle kunna lyfta både den speciella scenen och bidra till att locka nya besökare både inom landet och internationellt.

En levande biografkultur

Film tillhör de mest tillgängliga kulturformerna i Sverige. Så vill Centerpartiet att det ska förbli. Centerpartiet har i regeringsställning drivit och åstadkommit en satsning för digitalisering av biografier som främst är belägna på mindre orter. Stödet började delas ut 2011.

Centerpartiet säger nej till regeringens höjning av momsens på biobesök. Den gör det dyrare för besökare att gå på bio och ökar risken att biografier på mindre orter slås ut. Det bidrag regeringen anslagit för att motverka dessa konsekvenser bedöms inte vara ändamålsenligt.

Regeringen har under våren lagt en filmproposition. När den behandlades av Riksdagen beslutades om 7 stycken tillkännagivanden, däribland att regeringen skyndsamt ska utreda en alternativ finansiering av filmpolitiken med utgångspunkt i att behålla den nuvarande mervärdesskattesatsen. Vad gäller finansieringen av det filmpolitiska området så sker det genom en förlängning av nuvarande filmavtal. Centerpartiet bevakar noga denna fråga.

Bättre förutsättningar för civilsamhället

Civilsamhället är ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Inte minst den nuvarande situationen i omvärlden, som gör att många människor söker skydd i Sverige, har visat på kraften i civilsamhället. Regeringen har slopat avdragsrätten för bidrag till ideella organisationer, vilket riskerar att minska gåvorna till det civila samhällets organisationer.

Centerpartiet motsätter sig detta och föreslår därför att skattereduktionen för gåvor återinförs. Reformen beräknas minska skatteintäkterna med 250 miljoner kronor årligen.³⁰⁰

Det finns också områden där det av tradition varit föreningsdrivna verksamheter som dominerat, men där dessa nu ersatts av, eller kompletterats med, nya aktörer i form av entreprenörer. Det kan exempelvis handla om återanvändning av produkter eller sportarrangemang. Det har gjort att en marknad har uppstått där det tidigare inte funnits någon. Det har i sin tur skapat svårigheter för de som arbetar ideellt när exempelvis myndigheter kräver marknadshyra för att låta en förening nyttja dess mark. Det är därför dags för en föreningsrättsutredning, med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna, där exempelvis också frågan om att utvidga halva prisbasbeloppsregeln som idag gäller för idrottsföreningar till att också omfatta övriga allmännyttiga föreningar bör ingå.

De som ideellt bidrar till samhället med sitt engagemang måste ha goda förutsättningar för detta. Det finns ett problem med projektbidrag på bekostnad av grundstöd till ideella organisationer. Det gör verksamheten svårstyrd eftersom det behövs grundstöd för att kunna söka projekt, och inte minst för att utveckla sin verksamhet. För att stärka civilsamhällets möjlighet att vara än snabbare och mer flexibelt för att ta sig an samhällets utmaningar vill Centerpartiet se en ökad andel grundstöd i bidragen från det offentliga på alla nivåer.

Mediebevakning i hela landet

För att man som medborgare ska kunna ta tillvara sina rättigheter behöver man ha tillgång till kunskap. Media står för en väsentlig del av detta kunskapsunderlag. Det sker stora och snabba förändringar inom mediaområdet. Med den digitala utvecklingen har många fördelar tillkommit. Till exempel finns mycket mer information tillgänglig och det är lättare för en enskild person att komma till tals, till exempel genom tidningars kommentarsfält samt de sociala medierna. Samtidigt har många lokalredaktioner lagts ner på senare år och utvecklingen på detta område ser fortsatt dyster ut. Centerpartiet ser därför behov av insatser för att säkra tillgången till en allsidig och oberoende nyhetsbevakning och opinionsbildning i hela landet.

Public service spelar en stor roll för spegling av hela landet. Den behövs sida vid sida av de privata aktörerna för att ha en mångfald av perspektiv. Ett fortsatt brett uppdrag för public service är centralt för att utbudet ska vara fortsatt relevant för många i Sverige.

³⁰⁰ Prop. 2015/16:1

19. Inkomster

I detta kapitel beskrivs effekterna av de inkomstförändringar som Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion. Såväl de förslag till förändringar som inte beskrivits i tidigare kapitel som de aggregerade effekterna av alla föreslagna förändringar analyseras.

19.1 Övriga inkomstförändringar

I detta avsnitt beskrivs de övriga inkomstförändringar som föreslås i motionen men som inte avhandlats i tidigare kapitel.

Finansiell aktivitetsskatt

Av tekniska skäl undantas omsättning av finansiella tjänster från mervärdesskatt. Detta kan antas medföra en skattemässig fördel för bolag verksamma inom de relevanta branscherna, främst banker och försäkringsbolag.³⁰¹

För att kompensera den snedvridning som uppstår till följd av ovanstående bör en finansiell aktivitetsskatt införas. En sådan skatt finns idag i exempelvis Danmark, där arbetsgivaravgiften är högre i företag som är undantagna från mervärdesskatt.

En finansiell aktivitetsskatt utreds för närvarande och har också utretts tidigare i Sverige.³⁰² Den tidigare utredningen föreslog att en aktivitetsskatt skulle uppgå till fyra procent av summan av det aktuella företags lönesumma och vinst. Detta är ekvivalent med förhöjda socialavgifter om fyra procentenheter samt en höjd bolagsskatt om fyra procentenheter.

Mervärdesskatt betalas på det mervärde som ett företag skapar. Detta mervärde kan antingen ta formen av ersättning till arbete eller till kapital, det vill säga lönesumma eller vinst. Det är således rimligt att båda dessa avkastningstyper beläggas med en kompensande aktivitetsskatt.

Mot detta kan anföras att bolagsskatten generellt är skadlig och leder till att lånat kapital blir mer attraktivt visavi eget kapital. Detta utgör en risk för den finansiella stabiliteten, som i en icke-försumbar utsträckning är beroende av välkapitaliserade banker. Det är dock viktigt att konkurrensen inte snedvrids genom att arbetsintensiva företag skattemässigt missgynnas jämfört med kapitalintensiva konkurrenter.

Banker och andra finansiella företags kapitaltäckning bör regleras inom ramen för de kapitaltäckningskrav som ställs på dem inom ramen för Basel-regelverket och de nationella kapitaltäckningsregelverket.

Företagsskattekommittén föreslår om att utjämna de skattemässiga skillnaderna mellan lånat och eget kapital bör också utgöra grunden för en ansvarsfull reform av företagsskattena. Centerpartiet ser också positivt på gradvisa och ansvarsfullt finansierade sänkningar av bolagsskatten för alla företag.

Centerpartiet föreslår att den tidigare utredningens förslag, en skatt på motsvarande fyra procent av summan av lönesumma och vinst, införs. Detta väntas medföra nettointäkter till den offentliga sektorn motsvarande 3,25 miljarder kronor 2017.³⁰³

Undantag bör göras från sådana företag som till övervägande del omfattas av mervärdesskatteplikten.

Avskaffat avdrag för övriga utgifter

Idag berättigar kostnader som krävs för inkomsters förvärvande generellt till avdrag. Även om detta, teoretiskt, är en grundläggande princip med vissa förtjänster är den praktiska tillämpningen ofta såväl begränsad som svårtolkad. Utrymmet för godtycke, och ibland rena felaktigheter, är för stort.

Avdragen delas upp i kategorierna resor till och från arbetet, tjänsteresor, tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresa samt övriga utgifter.³⁰⁴

För övriga utgifter medges avdrag endast för de utgifter som överstiger 5 000 kronor. Exempel på avdragsgilla utgifter är facklitteratur, arbetskläder och telefon.

Centerpartiet anser att enkelhet och en låg generell beskattning av arbete är mer prioriterat än möjligheten att, via förhållandevis komplicerade yrkanden, ges avdrag för denna typ av utgifter. Utgifterna i fråga bör också i hög grad avse sådana varor och tjänster som arbetsgivaren kan förväntas tillhandahålla till sina anställda.

Centerpartiet föreslår därför att avdrag för övriga utgifter avskaffas. Detta väntas medföra

³⁰¹ För en bakgrundsbeskrivning av nu gällande regler, se Dir. 2015:51.

³⁰² SOU 1990:46

³⁰³ RUT 2016:1429, egna beräkningar

³⁰⁴ RUT 2016:1152

en förstärkning av de offentliga finanserna med 700 miljoner kronor år 2017.

Höjda förseningsavgifter enligt skatteförordningen

Förseningsavgifterna enligt skatteförordningen har enbart höjts en gång sedan 2003. För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslås därför att dessa förseningsavgifter höjs. Detta väntas medföra intäkter om 50 miljoner kronor år 2017.

Höjd skatt på kommersiella lokaler

Skattehanteringen av så kallad fastighetspaketering och fastighetsförvärv genom fastighetsbildningsåtgärder har inneburit möjligheter för den kommersiella fastighetssektorn att minska sin skattebelastning. Detta är inte motiverat. Beskattningen av företag bör i högsta möjliga mån vara neutral mellan olika verksamheter. Om en sektor är särskilt gynnad av skattesystemet uppkommer snedvridningar där kapital inte investeras där möjligheten till värdeskapande är som högst, utan där skattebelastningen är som lägst.

Centerpartiet föreslår därför att fastighetsskatten på kommersiella lokaler höjs för sätt kompensera för denna skevhet i företagsbeskattningen. På sikt bör dock fastighetsskatten på kommersiella fastigheter återställas till förmån för ändrade skatteregler för paketering av fastigheter och fastighetsbildningsåtgärder.

För år 2017 beräknas den höjda skatten på kommersiella lokaler innebära att den offentliga sektorns skatteintäkter förstärks med 1 700 miljoner kronor.³⁰⁵

Sänkt skatt på datacenter

Centerpartiet har under en längre tid drivit frågan om att säkerställa att datacenter ges konkurrenskraftiga villkor inom ramen för energibeskattningen. Det är en förutsättning för att klara konkurrensen, inte minst med våra grannländer, och möjliggöra fler etableringar i Sverige. Det är därför glädjande att regeringen i budgetpropositionen går fram med ett sådant förslag. Den gräns som regeringen föreslår, om minst 0,5 MWh installerad effekt, riskerar dock att vara satt för hög och exkludera mindre datacenter. För anläggningar som ligger nära

gränsvärdet finns heller inga incitament till ytterligare energieffektiviseringar. Centerpartiet anser därför att regeringen skyndsamt bör återkomma med en analys av gränsvärdets effekt och ett förslag som säkerställer att även mindre datacenter ges konkurrenskraftiga villkor.

Preliminär avvisning av införandet av uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen

Som beskrevs i kapitel 7.3 är Centerpartiet positiva till Socialförsäkringsutredningens förslag om e-inkomst. Detta bland annat för att motverka skatteundandragande. Samtidigt är det för Centerpartiet prioriterat att minska regelbördan för företag i allmänhet, och för små företag i synnerhet. Regeringens bedömning om att uppgifter på individnivå ska föras in i arbetsgivardeklarationen är inte beskrivet med en tillräcklig grad av konkretion för att det ska gå att ta ställning till. Centerpartiet är för att uppgifter rapporteras på individnivå, men bara om det kan ske på ett sätt som inte i onödan ökar regelbördan för företag. Centerpartiet delar därför inte regeringens bedömning om att uppgifter på individnivå kommer att införas år 2018.

Centerpartiet kommer att återkomma med en förnyad bedömning när regeringen presenterat den aktuella propositionen och det därmed är möjligt att i större detalj granska regeringens förslag.

19.2 Inkomstförändringar i Centerpartiets budgetmotion

Nedan presenteras de aggregerade effekterna av Centerpartiets förslag på ändrade inkomster. I tabell 14 redovisas de offentligfinansiella effekterna av Centerpartiets förslag till ändrade skatte- och avgiftsregler som avviker från budgetpropositionen för 2017. I Tabell 15 samt tabell 16 specificeras de totala inkomstförändringarna per inkomsttitel, inklusive andra inkomstpåverkande reformer än skatteförändringar. I tabell 17 redovisas sedan förändringen per inkomsttitel uppdelad på de inkomstpåverkande reformer Centerpartiet föreslår i denna motion.

³⁰⁵ RUT 2016:1154

Tabell 18 Offentligfinansiella effekter av ändrade skatte- och avgiftsregler, avvikelser från regeringen, miljarder kronor

Förslag	2017	2018	2019	2020
Skatt på arbetsinkomster - förvärvsinkomstbeskattningen				
Utbyggt RUT-avdrag	-0,51	-0,51	-0,51	-0,51
Varav: Höjt tak till 75 000 kronor	0,14	0,14	0,14	0,14
Läxhjälp	0,05	0,05	0,05	0,05
Tvätteritjänster	0,23	0,23	0,23	0,23
Senior-RUT	0,10	0,10	0,10	0,10
Lägre och enklare beskattning av personaloptioner	-0,80	-0,80	-0,80	-0,80
Återställt ROT-avdrag	-6,70	-6,80	-6,90	-7,00
Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar	-0,30	-0,30	-0,20	-0,20
Avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget	-3,10	-3,40	-3,50	-3,70
Avvisning av regeringens sänkta skiktgränser för statlig inkomstskatt	-2,93	-4,28	-4,28	-4,28
Avskaffat avdrag för övriga utgifter	0,70	0,70	0,80	0,80
Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar	-0,06	-0,06	-0,06	-0,06
Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar	1,20	1,20	1,20	1,30
Skattereduktion för gåvor	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Skatt på arbetsinkomster - socialavgifter m.m.				
Ingångsavdrag	-11,40	-11,40	-11,40	-11,40
Sommarjobbsavdrag	-0,70	-0,70	-0,70	-0,70
Ingen arbetsgivaravgift för den första anställda	-1,00	-1,60	-1,60	-1,60
Nej till Växa-stöd	0,41	0,33	0,33	0,33
Sänkt arbetsgivaravgift för äldre som arbetar	-0,70	-1,40	-1,40	-1,40
Slopad arbetsgivaravgift för mjölkbönder	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Skatt på kapitalägande - kapital- och egendomsskatter				
Utökat investeraravdrag	-0,08	-0,08	-0,08	-0,08
Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler	1,90	1,90	1,90	1,90
Skatt på kapitalanvändning - företagsskatter				
Ingångsföretag	-0,60	-0,60	-0,60	-0,60
Finansiell aktivitetsskatt	3,25	3,33	3,41	3,48
Nej till slopad avdragsrätt för gåvor och bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet	-0,04	-0,03	-0,03	-0,03
Skatt på konsumtion m.m. - energi- och miljöskatter				
Skatt på fossil gas	0,20	0,20	0,20	0,20
Sopförbränningskatt	0,64	0,64	0,64	0,64
Avskaffad nedsättning av miljöskatter i gruvnäringen	0,28	0,28	0,28	0,28
Ökad miljöstyrning i fordonsskatten	1,70	1,70	1,70	1,60
Skatt på plastbärkassar	0,80	0,80	0,80	0,80
Omvandla kväveoxidavgiften till skatt	0,38	0,38	0,38	0,38
Kemikalieskatt på viss elektronik	2,98	2,98	2,98	2,98
Kemikalieskatt på PVC i vissa byggvaror	0,04	0,04	0,04	0,04

Kemikalieskatt på kläder och skor	0,22	0,22	0,22	0,22
Avvisning av regeringens förslag till kemikalieskatt	-1,08	-2,17	-1,98	-1,98
Skattebefrielse för biodrivmedel	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14
Återställt skatteundantag från skatteplikt för småskalig produktion av solet	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Höjd återbetalning av dieselskatt	-0,20	-0,20	-0,30	-0,20
Skatt på konsumtion m.m. - mervärdesskatt				
Nej till höjd moms på biografer	-0,23	-0,18	-0,20	-0,21
Övrigt				
Individuppgifter i arbetsgivardeklarationen		-0,30	-2,00	-2,00
Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen	0,05	0,05	0,05	0,05
Summa, skatteförändringar netto	-16,18	-20,56	-22,11	-22,25

Källa: Egna beräkningar

Tabell 19 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2017, tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1100 Direkta skatter på arbete	644 673 535	-14 569 000
1111 Statlig inkomstskatt	61 098 753	-2 644 000
1115 Kommunal inkomstskatt	706 130 347	-1 245 000
1120 Allmän pensionsavgift	119 147 538	-47 000
1130 Artistskatt	1 865	0
1140 Skattereduktioner	-241 704 968	-10 633 000
1200 Indirekta skatter på arbete	559 224 218	-18 691 000
1210 Arbetsgivaravgifter	541 881 353	-18 081 000
1240 Egenavgifter	13 258 814	-610 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-37 182 250	0
1270 Särskild löneskatt	44 624 694	0
1280 Nedsättningar	-3 825 487	0
1290 Tjänstegruppliv	467 094	0
1300 Skatt på kapital	228 671 126	6 091 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	60 991 059	150 000
1320 Skatt på företagsvinster	113 738 004	3 441 000
1330 Kupongskatt	5 141 524	0
1340 Avkastningsskatt	3 723 364	0
1350 Fastighetskatt	32 322 340	2 500 000
1360 Stämpelskatt	12 754 835	0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	542 572 582	6 142 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	413 751 188	299 900
1420 Skatt på alkohol och tobak	26 197 083	0
1430 Energiskatt	46 894 982	230 000

1440 Koldioxidskatt	23 657 241	-70 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 443 485	3 882 100
1470 Skatt på vägtrafik	20 589 934	1 800 000
1480 Övriga skatter	7 038 669	0
1500 Skatt på import	6 544 499	0
1600 Restförda och övriga skatter	11 329 183	-590 197
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 544 499	0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	1 986 470 644	-21 617 197
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-968 068 432	1 292 000
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 018 402 212	-20 325 197
1900 Periodiseringar	5 312 418	0
1000 Statens skatteinkomster	1 023 714 630	-20 325 197
Ovriga inkomster (kassamässigt)	-43 980 801	440 197
2000 Inkomster av statens verksamhet	27 763 799	-150 000
3000 Inkomster av försåld egendom	5 000 000	0
4000 Återbetalning av lån	691 450	0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 294 000	0
6000 Bidrag m.m. från EU	11 271 830	0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-100 001 880	590 197
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	979 733 829	-19 885 000

Källa: Egna beräkningar

Tabell 20 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018-2020, miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen (C)		
	2018	2019	2020
1100 Direkta skatter på arbete	-16 501	-17 570	-17 860
1111 Statlig inkomstskatt	-3 994	-3 994	-3 994
1115 Kommunal inkomstskatt	-1 452	-2 494	-2 484
1120 Allmän pensionsavgift	-59	-94	-94
1130 Artistskatt	0	0	0
1140 Skattereduktioner	-10 996	-10 988	-11 288
1200 Indirekta skatter på arbete	-21 059	-22 006	-21 916
1210 Arbetsgivaravgifter	-20 199	-21 146	-21 056
1240 Egenavgifter	-860	-860	-860
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	0	0	0
1270 Särskild löneskatt	0	0	0
1280 Nedsättningar	0	0	0
1290 Tjänstegruppliv	0	0	0
1300 Skatt på kapital	6 459	6 334	6 412
1310 Skatt på kapital, hushåll	200	200	300
1320 Skatt på företagsvinster	3 759	3 634	3 612
1330 Kupongskatt	0	0	0
1340 Avkastningsskatt	0	0	0
1350 Fastighetskatt	2 500	2 500	2 500
1360 Stämpelskatt	0	0	0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	5 032	5 005	4 995
1410 Mervärdesskatt, hushåll	191	198	188
1420 Skatt på alkohol och tobak	0	0	0
1430 Energiskatt	230	230	230
1440 Koldioxidskatt	-70	-270	-270
1450 Övriga skatter på energi och miljö	2 881	3 047	3 047
1470 Skatt på vägtrafik	1 800	1 800	1 800
1480 Övriga skatter	0	0	0
1500 Skatt på import	0	0	0
1600 Restförda och övriga skatter	-590	-590	-590
1700 Avgående poster, skatter till EU	0	0	0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-26 659	-28 827	-28 959

1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	1 511	2 588	2 578
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-25 148	-26 239	-26 381
1900 Periodiseringar	0	0	0
1000 Statens skatteinkomster	-25 148	-26 239	-26 381
Övriga inkomster (kassamässigt)	440	440	540
2000 Inkomster av statens verksamhet	-150	-150	-150
3000 Inkomster av försåld egendom	0	0	0
4000 Återbetalning av lån	0	0	100
5000 Kalkylmässiga inkomster	0	0	0
6000 Bidrag m.m. från EU	0	0	0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	590	590	590
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	0	0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-24 708	-25 799	-25 841

Källa: Egna beräkningar

Tabell 21 Specifiering av inkomstförändringar

Inkomsttitel	2017	2018	2019	2020	Kommentar
1111 Statlig inkomstskatt	-2 644	-3 994	-3 994	-3 994	
<i>varav</i>	-14	-14	-14	-14	Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 016:559, egna beräkningar)
	400	400	400	400	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2016:1155)
	200	200	200	200	Avskaffat avdrag för övriga utgifter (RUT 2016:1152)
	-2 930	-4 280	-4 280	-4 280	Avslag till regeringens förändring av skiktgränsen (Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1).
	-300	-300	-300	-300	Reformerade regler för personaloptioner (RUT 2016:1026)
1115 Kommunal inkomstskatt	-1 245	-1 452	-2 494	-2 484	
<i>varav</i>	500	500	500	500	Avskaffat avdrag för övriga utgifter (RUT 2016:1152)
	-25	-25	-25	-25	Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 016:559, egna beräkningar)
	600	600	600	600	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2016:1155)
	-100	-100	-200	-200	Karensdag i sjukförsäkringen efter 14 dagar (RUT 2016:1324)

	-100	-100	-100	-100	Bortre tidsgräns i sjukförsäkringen (RUT 2016:286)
	-100	-100	-100	-100	Återställd inkomstrelaterad nivå i sjukersättningen (RUT 2016:286)
	-100	-100	-100	-100	Återställd grundnivå i föräldraförsäkringen (RUT:947)
	-240	-240	-240	-240	Införande av ingångsföretag (egna beräkningar)
	-600	-600	-600	-600	Reformerad arbetslöshetsförsäkring (RUT 2016:158)
	-30	-40	-50	-50	Avskaffade skatteundantag för naturgas (RUT 2016:878)
	20	30	30	40	Energiskattebefrielse av FAME (RUT 2016:878)
	-110	-90	-90	-90	Avslag till regeringens Växastöd till förmån för bredare reform (Prop. 2016/16:1, egna beräkningar)
			100	100	Höjd återbetalning av dieselskatt inom jord-, skogs- och vattenbruk (RUT 2016:878)
	-400	-400	-400	-400	Reformerade regler för personaloptioner (RUT 2016:1026)
		-150	-1 000	-1 000	Preliminär avvisning av uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen (Prop. 2016/17:1, Skatteverket [2016a], egna beräkningar)
	-100	-100	-100	-100	Borttaget undantag för flyktingar avseende krav på vistelsetid inom garantipensionen (RUT 2016:140).
	-17	-36	-48	-48	Avskaffade extratjänster (RUT 2016:1675)
	-231	-289	-459	-459	Reformerade anställningsstöd (RUT 2016:1338, 2016:1635, egna beräkningar)
	-212	-212	-212	-212	Begränsning av retroaktiv föräldraförsäkring (RUT 2016:1547, egna beräkningar)
1120 Allmän pensionsavgift	-47	-59	-94	-94	
varav	-47	-59	-94	-94	Reformerade anställningsstöd (RUT 2016:1338, 2016:1635, egna beräkningar)
1140 Skattereduktioner	-10 633	-10 996	-10 988	-11 288	
varav	-6 700	-6 800	-6 900	-7 000	Återställt ROT-avdrag (RUT 2016:1310)

	-83	-83	-83	-83	Stärkt och breddat investeraravdrag (egna beräkningar)
	-510	-510	-510	-510	Utbyggt RUT-avdrag (Prop. 2015/16:1, Prop. 2014/15:100, RUT 2016:611, RUT 2016:574, SCB (2015a), egna beräkningar)
	-3 100	-3 400	-3 500	-3 700	Avskaffad avtrappning av jobbskatteavdraget (RUT 2016:144)
	-300	-300	-200	-200	Förstärkt jobbskatteavdrag för 64-åringar (RUT 2016:143)
	100	100	100	100	Reformerad arbetslöshetsförsäkring (RUT 2016:158)
	-250	-250	-250	-250	Återinförd skattereduktion för gåvor (Prop. 2015/16:1)
	147	184	292	292	Reformerade anställningsstöd (RUT 2016:1338, 2016:1635, egna beräkningar)
	63	63	63	63	Begränsning av retroaktiv föräldraförsäkring (RUT 2016:1547, egna beräkningar)
1210					
Arbetsgivaravgifter	-18 081	-20 199	-21 146	-21 056	
<i>varav</i>	-17 900	-17 900	-17 900	-17 900	Införande av ingångsavdrag (RUT 2016:831)
	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100	Införande av sommarjobbsavdrag (RUT 2016:911)
	-1 200	-2 100	-2 100	-2 100	Ingen arbetsgivaravgift för ett företags första anställda (RUT 2016:840)
	-900	-1 900	-1 900	-2 000	Sänkta arbetsgivaravgifter för äldre (RUT 2016:160, egna beräkningar)
	2 500	2 600	2 700	2 800	Införande av finansiell aktivitetsskatt (RUT 2016:1429, egna beräkningar)
	-24	-24	-24	-24	Nedsatt förmånsvärde för miljöbilar (RUT 016:559, egna beräkningar)
	600	600	600	600	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2016:1155)
	100	100	100	100	Bortre tidsgräns i sjukförsäkringen (RUT 2016:286)
	-100	-100	-100	-100	Sänkta arbetsgivaravgifter för mjölkproducenter (RUT 2016:1572)
	-20	-30	-30	-40	Avskaffade skatteundantag för naturgas (RUT 2016:878)
	10	20	20	20	Energiskattebefrielse av FAME (RUT 2016:878)

	520	420	420	420	Avslag till regeringens Växastöd till förmån för bredare reform (Prop. 2016/16:1, egna beräkningar)
				100	Höjd återbetalning av dieselskatt inom jord-, skogs- och vattenbruk (RUT 2016:878)
	-300	-300	-300	-300	Reformerade regler för personaloptioner (RUT 2016:1026)
		-150	-1 000	-1 000	Preliminär avvisning av uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen (Prop. 2016/17:1, Skatteverket [2016a], egna beräkningar)
	-267	-335	-532	-532	Reformerade anställningsstöd (RUT 2016:1338, 2016:1635, egna beräkningar)
1240 Egenavgifter	-610	-860	-860	-860	
<i>varav</i>	-250	-500	-500	-500	Sänkta arbetsgivaravgifter för äldre (RUT 2016:160, egna beräkningar)
	-360	-360	-360	-360	Införande av ingångsföretag (egna beräkningar)
1310 Skatt på kapital, hushåll	150	200	200	300	
<i>varav</i>	50	100	100	200	Sänkta arbetsgivaravgifter för äldre (RUT 2016:160, egna beräkningar)
	100	100	100	100	Reformerade regler för personaloptioner (RUT 2016:1026)
1320 Skatt på företagsvinster	3 441	3 759	3 634	3 612	
<i>varav</i>	3 300	3 300	3 300	3 300	Införande av ingångsavdrag (RUT 2016:831)
	200	200	200	200	Införande av sommarjobbsavdrag (RUT 2016:911)
	300	500	500	500	Ingen arbetsgivaravgift för ett företags första anställda (RUT 2016:840)
	150	300	300	300	Sänkta arbetsgivaravgifter för äldre (RUT 2016:160, egna beräkningar)
	-600	-600	-600	-600	Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler (RUT 2016:1154)
	750	728	706	684	Införande av finansiell aktivitetsskatt (RUT 2016:1429, egna beräkningar)
	-400	-500	-500	-500	Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar (RUT 2016:1155)
	-68	-68	-68	-68	Avskaffad nedsättning av energi- och koldioxidsskatt för gruvindustri (RUT 2016:284)

	-100	-100	-200	-200	Miljödifferentering av fordonsskatten (RUT 2016:1615, RUT 2016:180)
	-10	-10			Avskaffade skatteundantag för naturgas (RUT 2016:878)
	-40	-30	-30	-30	Återinförd avdragsrätt för avgifter och bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Prop. 2015/16:1, egna beräkningar)
	-181	-181	-181	-181	Införande av skatt på sopförbränning (egna beräkningar)
	-141	-61	-74	-74	Införande av bredare kemikalieskatt fr.o.m. januari 2017 (SOU 2015:30, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar)
	-10	-10	-10	-10	Införande av kemikalieskatt på PVC i vissa byggvaror (SOU 2015:30)
	-4	-4	-4	-4	Införande av skatt på kemikalier i kläder och skor (KEMI [2015, 2013], egna beräkningar)
	400	400	400	400	Reformerade regler för personaloptioner (RUT 2016:1026)
	-105	-105	-105	-105	Omvandling av kväveoxidavgiften till skatt (Naturvårdsverket [2016c, 2014], egna beräkningar)
1350					
Fastighetsskatt	2 500	2 500	2 500	2 500	
<i>varav</i>	2 500	2 500	2 500	2 500	Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler (RUT 2016:1154)
1410					
Mervärdesskatt, hushåll	300	191	198	188	
<i>varav</i>	20	20	20	20	Avskaffade skatteundantag för naturgas (RUT 2016:878)
	-10	-10	-10	-10	Energiskattebefrielse av E85 (RUT 2016:878)
	-230	-180	-200	-210	Nej till att höja momsen på biografer (Prop. 2015/16:1)
	200	200	200	200	Införande av skatt på plastbärkassar (RUT 2016:1334)
	278	119	146	146	Införande av bredare kemikalieskatt fr.o.m. januari 2017 (SOU 2015:30, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar)
	1	1	1	1	Införande av kemikalieskatt på PVC i vissa byggvaror (SOU 2015:30)
	41	41	41	41	Införande av skatt på kemikalier i kläder och skor (KEMI [2015, 2013], egna beräkningar)

1430 Energiskatt	230	230	230	230	
<i>varav</i>	300	300	300	300	Avskaffade skatteundantag för naturgas (RUT 2016:878)
	175	175	175	175	Avskaffad nedsättning av energi- och koldioxidskatt för gruvindustri (RUT 2016:284)
	-40	-40	-40	-40	Energiskattebefrielse av E85 (RUT 2016:878)
	-200	-200	-200	-200	Energiskattebefrielse av FAME (RUT 2016:878)
	-5	-5	-5	-5	Återställt skatteundantag från skatteplikt för småskalig produktion av solex (egna beräkningar)
1440 Koldioxidskatt	-70	-70	-270	-270	
<i>varav</i>	130	130	130	130	Avskaffad nedsättning av energi- och koldioxidskatt för gruvindustri (RUT 2016:284)
	-200	-200	-400	-400	Höjd återbetalning av dieselskatt inom jord-, skogs- och vattenbruk (RUT 2016:878)
Övriga skatter på 1450 energi och miljö	3 882	2 881	3 047	3 047	
<i>varav</i>	822	822	822	822	Införande av skatt på sopförbränning (egna beräkningar)
	600	600	600	600	Införande av skatt på plastbärkassar (RUT 2016:1334)
	1 753	752	918	918	Införande av bredare kemikalieskatt fr.o.m. januari 2017 (SOU 2015:30, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar)
	47	47	47	47	Införande av kemikalieskatt på PVC i vissa byggvaror (SOU 2015:30)
	183	183	183	183	Införande av skatt på kemikalier i kläder och skor (KEMI [2015, 2013], egna beräkningar)
	477	477	477	477	Omvandling av kväveoxidavgiften till skatt (Naturvårdsverket [2016c, 2014], egna beräkningar)
1470 Skatt på vägtrafik	1 800	1 800	1 800	1 800	
<i>varav</i>	1 800	1 800	1 800	1 800	Miljödifferentering av fordonsskatten (RUT 2016:1615, RUT 2016:180)
Restförda och 1600 övriga skatter	-590	-590	-590	-590	
<i>varav</i>	-590	-590	-590	-590	Omvandling av kväveoxidavgiften till skatt (Naturvårdsverket [2016c, 2014], egna beräkningar)

2000 Inkomster av statens verksamhet	-150	-150	-150	-150	
<i>varav</i>	-200	-200	-200	-200	Reformerad arbetslöshetsförsäkring (RUT 2016:158)
	50	50	50	50	Höjda förseningsavgifter enligt skatteförfarandelagen (egna beräkningar)
4000 Återbetalning av lån				100	
<i>varav</i>				100	Införande av etableringslån (RUT 2016:1415)
7000 Avräkningar m.m. i anslutning i skattesystemet	590	590	590	590	
<i>varav</i>	590	590	590	590	Omvandling av kväveoxidavgiften till skatt (Naturvårdsverket [2016c, 2014], egna beräkningar)

Not: Centerpartiets förslag till kemikalieskatt redovisas netto mot regeringens förslag till kemikaleskatt.

20. Utgifter

Centerpartiet strävar efter ett samhälle där makt ska finnas nära människor. Närodlat politik kallar vi det. Det betyder att staten i vissa fall bör stå tillbaka, till förmån för kommuner, landsting och regioner. Inte minst bör också en större andel av de resurser som skapas i Sverige stanna kvar i de regioner, verksamheter och hos de människor där de skapats. På så vis ökar människors makt över sina egna liv och företags möjlighet att växa och anställa förstärks.

Som beskrevs i kapitel 9.2 föreslår Centerpartiet att ett antal riktade statsbidrag tas bort till förmån för en förstärkning av de generella statsbidragen till kommuner och landsting.

I Tabell 22 beskrivs Centerpartiets förslag till utgiftsramar för år 2017. I Tabell 23 presenteras sedan Centerpartiets beräkningar av utgiftsramar för åren 2018–2020.

Tabell 22 Förslag till utgiftsramar 2017, tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1 Rikets styrelse	13 268 476	-344 674
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15 258 562	-501 938
3 Skatt, tull och exekution	10 985 564	-106 210
4 Rättsväsendet	42 466 641	515 078
5 Internationell samverkan	1 913 291	-11 969
6 Försvar och samhällets krisberedskap	50 254 364	-5 000
7 Internationellt bistånd	34 990 005	500 000
8 Migration	32 580 319	-23 921
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	68 496 164	-4 963 922
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	107 051 805	-3 955 132
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 774 451	-418 642
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	89 491 398	-2 264 000
13 Integration och jämställdhet	32 635 380	146 140
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	75 656 514	-7 262 241
15 Studiestöd	22 433 999	-1 043 243
16 Utbildning och universitetsforskning	72 381 263	-2 724 066
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	14 521 254	-602 326
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 764 560	-5 534 096
19 Regional tillväxt	3 595 481	-20 000
20 Allmän miljö- och naturvård	8 403 539	-2 138 450
21 Energi	2 876 898	144 006
22 Kommunikationer	55 114 917	-882 665
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	17 189 401	69 740
24 Näringsliv	6 456 020	-410 937
25 Allmänna bidrag till kommuner	105 554 920	142 000
26 Statsskuldräntor m.m.	16 467 790	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	29 586 305	0
Summa utgiftsområden	971 169 281	-31 696 469
Minskning av anslagsbehållningar	-7 019 457	0
Summa utgifter	964 149 824	-31 696 469
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	8 225 872	0
Kassamässig korrigering	0	0
Summa	972 375 696	-31 696 469

Tabell 23 Förslag till utgiftsramar 2018-2020, miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen (C)		
	2018	2019	2020
1 Rikets styrelse	-431	-441	-517
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-639	-738	-885
3 Skatt, tull och exekution	-181	-243	-318
4 Rättsväsendet	490	295	220
5 Internationell samverkan	-13	-15	-17
6 Försvar och samhällets krisberedskap	-10	-10	-10
7 Internationellt bistånd	0	0	0
8 Migration	-54	-88	-124
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-5 053	-3 001	-2 023
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-4 139	-4 193	-4 250
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-421	-424	-428
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-2 549	-2 521	-2 467
13 Integration och jämställdhet	154	189	182
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-7 369	-9 706	-10 919
15 Studiestöd	-1 536	-1 627	-1 727
16 Utbildning och universitetsforskning	-3 576	-2 858	-2 261
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-650	-608	-578
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-5 542	-5 543	-5 540
19 Regional tillväxt	-35	-40	0
20 Allmän miljö- och naturvård	-2 003	-1 922	-1 980
21 Energi	138	135	151
22 Kommunikationer	-1 073	-414	-134
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	1	-116	-233
24 Näringsliv	-376	-380	-36
25 Allmänna bidrag till kommuner	258	1 361	1 510
26 Statsskuldräntor m.m.	0	0	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	0	0	0
Summa utgiftsområden	-34 609	-32 910	-32 383
Minskning av anslagsbehållningar	0	0	0
Summa utgifter	-34 609	-32 910	-32 383
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	0	0	0
Kassamässig korrigerering	0	0	0
Summa	-34 609	-32 910	-32 383

20.1 Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

Den svenska demokratin är i grunden välfungerande och värd att försvara. Folkviljan ska kanaliseras genom en effektiv förvaltning inom såväl regeringskansliet som riksdagen, med respekt för olika minoriteter, och granskas av oberoendemedier. En stor del av de politiska

institutioner ämnade att säkerställa detta återfinns inom utgiftsområde 1.

Den svenska demokratin måste kontinuerligt utvecklas och anpassas till en föränderlig värld. De offentliga institutioner vars uppgift det är att genomdriva den politik som fått stöd i allmänna val måste göra så på ett effektivt och transparent sätt.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 24 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 1 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	136 996	-493
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	880 313	-2 321
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	767 892	-2 516
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	113 000	
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	90 241	-360
3:1	Sametinget	45 243	-227
4:1	Regeringskansliet m.m.	7 379 026	-265 710
5:1	Länsstyrelsema m.m.	2 736 126	-72 040
6:1	Allmänna val och demokrati	87 340	
6:2	Justitiekanslern	48 734	-370
6:3	Datainspektionen	54 354	-202
6:4	Svensk författningssamling	1 300	
6:5	Valmyndigheten	19 588	-208
6:6	Stöd till politiska partier	172 200	
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	102 917	
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500	
8:1	Presstöd	567 119	
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	33 648	-112
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	17 939	-115
	Summa	13 268 476	-344 674

Tabell 25 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 1 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	-0,5	-1,3	-2,2	-3,1
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-2,3	-6,5	-11,6	-17,5
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	-2,5	-6,5	-11,0	-16,0
2:3 Riksdagens fastighetsanslag				
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	-0,4	-0,9	-1,5	-2,1
3:1 Sametinget	-0,2	-0,4	-0,7	-1,0
4:1 Regeringskansliet m.m.	-265,7	-325,1	-311,3	-354,9
5:1 Länsstyrelsema m.m.	-72,0	-87,8	-100,2	-118,6
6:1 Allmänna val och demokrati				
6:2 Justitiekanslern	-0,4	-0,6	-0,9	-1,2
6:3 Datainspektionen	-0,2	-0,5	-0,8	-1,2
6:4 Svensk författningssamling				
6:5 Valmyndigheten	-0,2	-0,3	-0,5	-0,6
6:6 Stöd till politiska partier				
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter				
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer				
8:1 Presstöd	-0,1	-0,3	-0,5	-0,7
8:2 Myndigheten för press, radio och tv				
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4
Summa	-345	-431	-441	-517

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet föreslår att anslag 4:1 *Regeringskansliet m.m.* minskas med 19,5 miljoner kronor 2017 och 39 miljoner kronor 2018 då regeringens förslag om resursförstärkningar mot bakgrund av det svenska medlemskapet i FN:s säkerhetsråd avvisas. Arbetet bör kunna ske inom ramen för tidigare anvisade anslag eller genom omprioriteringar. Därtill föreslås att anslag 4:1 minskas med 2,5 miljoner kronor per år, samt med 20 miljoner kronor per år 2017–2018, då regeringens förslag om förstärkningar på dessa nivåer, som motiveras av ökade kostnader till följd av migrationen, avvisas. Dessutom föreslås att anslag 4:1 minskas med 6 miljoner kronor per år 2017–2019 då regeringens förslag om en förstärkning i syfte att stärka svensk export avvisas. Svensk export är viktig, men dess framgång styrs inte av nivån på anslaget till regeringskansliet. Därtill föreslås att anslag 4:1 minskas med 6 miljoner till följd av att regeringens förslag om en förstärkning i syfte att stärka den svenska kapaciteten för medling och konfliktförebyggande avvisas. Avslutningsvis minskas anslag 4:1 med 175 miljoner kronor årligen till följd av att

regeringens förstärkning på motsvarande belopp från 2016 års budgetproposition avvisas.

Centerpartiet föreslår att anslag 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* minskar med 30 miljoner kronor per år 2017–2018 samt med 25 miljoner kronor per år 2019–2020 till följd av att regeringens förslag om tillskott på motsvarande nivåer i syfte att korta handläggningstiderna för byggande avvisas. För att korta handläggningstiderna måste de aktuella reglerna och processerna förenklas. Det görs genom konkret regelförenkling, snarare än resurstillskott för att hantera de handläggningstider som är en direkt följd av dagens regelverk. Anslaget föreslås därtill minskas med 25 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande per år därefter, till följd av att en förstärkning av Länsstyrelsernas förvaltningsmedel avseende miljöarbete avslutas. God miljö tillsyn är prioriterat, men bör kunna hanteras inom tidigare ram. Avslutningsvis föreslår anslaget minskas med 5 miljoner kronor 2017 till följd av att vissa informationsinsatser kring service och betaltjänster avslutas. Anslaget beräknas av samma anledning minska med 5 miljoner kronor årligen därefter.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 2:1, 2:2, 2:4, 3:1, 4:1, 5:1, 6:2, 6:3, 6:5, 8:2 och 9:1.

20.2 Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 omfattar finansmarknadspolitiken samt en stor del av den övriga förvaltningspolitiken.

Centerpartiet strävar efter en ökad finansiell stabilitet. Hushållens och företagens tillgång till finansiella tjänster är viktig. Välfungerande marknader för riskhantering och allokering av kapital till produktiva investeringar är ett fundament för ekonomisk tillväxt. Sådana

tjänster bör erbjudas med ett starkt konsumentskydd och på ett sätt som inte äventyrar den finansiella stabiliteten.

Finansinspektionens arbete med tillsyn och deras mandat att hantera de risker som är förknippade med hushållens skuldsättning är här viktiga. Också Riksgäldens roll som resolutionsmyndighet, statens internbank och skuldförvaltare är av största vikt.

Att granska det offentliga verksamheten är också centralt för att kontinuerligt förbättra den offentliga sektorns arbete. Här fyller Statistiska centralbyrån, Riksrevisionen, Statskontoret och Finanspolitiska rådet viktiga funktioner. Tilltron till den statliga förvaltningens effektivitet påverkar i förlängningen tilltron till den svenska demokratins förmåga att lösa de uppgifter den åläggs.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 26 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 2 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statskontoret	94 266	-4 400
1:2	Kammarkollegiet	60 994	-212
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	14 350	
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443	
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	12 614 000	
1:6	Finanspolitiska rådet	9 803	-35
1:7	Konjunkturinstitutet	63 455	-487
1:8	Ekonomistyrningsverket	160 999	-630
1:9	Statistiska centralbyrån	555 134	-3 290
1:10	Bidragsfastigheter	193 000	
1:11	Finansinspektionen	512 180	-14 900
1:12	Riksgäldskontoret	315 702	-996
1:13	Bokföringsnämnden	9 959	-46
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	210 370	
1:15	Riksrevisionen	324 200	-1 362
1:16	Finansmarknadsforskning	29 916	0
1:17	Upphandlingsmyndigheten	84 687	-6 550
1:18	Statens servicecenter	3 104	-31
Nya anslag			
2:1	Lönekostnader i staten		-408 000
3:1	Sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm		-61 000
	Summa	15 258 562	-501 938

Tabell 27 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 2 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Statskontoret	-4,4	-4,9	-5,5	-6,1
1:2	Kammarkollegiet	-0,2	-0,5	-0,9	-1,3
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter				
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor				
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.				
1:6	Finanspolitiska rådet	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
1:7	Konjunkturinstitutet	-0,5	-0,9	-1,3	-1,8
1:8	Ekonomistyrningsverket	-0,6	-11,6	-12,6	-13,7
1:9	Statistiska centralbyrån	-3,3	-5,7	-9,3	-13,2
1:10	Bidragsfastigheter				
1:11	Finansinspektionen	-14,9	-17,7	-20,8	-24,2
1:12	Riksgäldskontoret	-1,0	-2,6	-4,5	-6,7
1:13	Bokföringsnämnden	0,0	-0,1	-0,2	-0,3
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter				
1:15	Riksrevisionen	-1,4	-3,3	-5,4	-7,6
1:16	Finansmarknadsforskning	0,0	-0,1	-0,3	-0,5
1:17	Upphandlingsmyndigheten	-6,6	-7,1	-7,6	-8,2
1:18	Statens servicecenter	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Nya anslag					
2:1	Lönekostnader i staten	-408,0	-459,0	-459,0	-559,0
3:1	Sänkt rikthyrta för myndigheter i Stockholm	-61,0	-125,0	-210,0	-242,0
Summa		-502	-639	-738	-885

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet föreslår att anslag 1:1 *Statskontoret* minskas med 3,5 miljoner kronor per år till följd av att regeringens förstärkning på motsvarande belopp, i syfte att bidra till en god förvaltningskultur, avvisas. Denna typ av arbete är viktigt, men bör kunna finansieras inom befintlig ram.

Centerpartiet beräknas att anslag 1:8 *Ekonomistyrningsverket* minskas med 10 miljoner kronor per år från och med 2018 till följd av att regeringens förstärkning, i syfte att varaktigt finansiera nationella digitala tjänster, avvisas.

Centerpartiet föreslår därutöver att anslag 1:9 *Statistiska centralbyrån* minskas med 1 miljon kronor 2017 till följd av att regeringens tillskott, i syfte att finansiera framtagandet av alternativa välfärdsåtgärder, avvisas. Denna typ av projekt bör, om de ska genomföras, kunna rymmas inom ramen för den kontinuerliga metodutveckling som SCB och andra myndigheter ägnar sig åt.

Anslag 1:11 *Finansinspektionen* föreslås minska med 13 miljoner kronor per år till följd av att två förstärkningar avseende informationsarbete och hållbarutveckling, den ena på 7 miljoner kronor och den andra på 6 miljoner kronor, som genomfördes i samband med budgetpropositionen för år 2016 avvisas. Anslaget beräknas av samma anledning minska med motsvarande från och med 2018.

Centerpartiet föreslår att anslag 1:17 *Upphandlingsmyndigheten* minskas med 6 miljoner kronor per år till följd av att det tillskott som myndigheten fick i samband med budgetpropositionen för år 2016, i syfte att finansiera Tidig dialog, dras tillbaka.

Avslutningsvis föreslår Centerpartiet att två nya anslag läggs under utgiftsområdet. Dessa anslag anvisas en negativ summa och samlar neddragningar som inte kan fördelas på övriga anslag. För det första föreslås anslag 2:1 *Lönekostnader i staten* införas och anvisas -408 miljoner kronor 2017 samt beräknas anvisas

-459 miljoner kronor per år från och med 2018. 400 miljoner av dessa utgör resultatet av införandet av ingångsavdraget, som beskrivs närmare i kapitel 7. En minskning 50 miljoner kronor 2017, 100 miljoner kronor per år 2018 och 2019 samt 200 miljoner kronor per år från och med 2020 är resultatet av att den särskilda löneskatten för äldre föreslås avskaffas. Därtill föreslås anslaget minska med 8 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 9 miljoner kronor per år därefter, till följd av att lönetaket för anställningsstöd riktade till personer med en funktionsnedsättning föreslås höjas till 17 000 kronor per månad.³⁰⁶ Avslutningsvis föreslås anslaget öka med 50 miljoner kronor år 2017, och det beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att reformera nystartsjobben.³⁰⁷ För det andra föreslås anslaget 3:1 *Sänkt rikthyra för myndigheter i Stockholm* införas och anvisas -61, -125, -210 och -242 miljoner kronor 2017–2020. Dessa besparingar härrör från den

föreslagna sänkningen av rikthyran för myndigheter belägna i Stockholm, som beskrivs närmare i kapitel 9.³⁰⁸

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:6, 1:7, 1:8, 1:9, 1:11, 1:12, 1:13, 1:15, 1:16, 1:17 och 1:18.

20.3 Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Att på ett rättssäkert och effektivt sätt säkerställa att beslutade skatter inbetalas är en grundförutsättning för finansieringen av viktig offentlig verksamhet samt trygghets- och försäkringssystemen. Det är också en fråga om likabehandling och värnandet av tilliten till det offentliga.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 28 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 3 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Skatteverket	7 357 366	-75 380
1:2	Tullverket	1 743 925	-2 490
1:3	Kronofogdemyndigheten	1 884 273	-28 340
	Summa	10 985 564	-106 210

Tabell 29 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 3 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Skatteverket	-75,4	-125,2	-173,8	-223,4
1:2	Tullverket	-2,5	-12,7	-23,9	-35,9
1:3	Kronofogdemyndigheten	-28,3	-43,6	-45,4	-58,4
	Summa	-106	-181	-243	-318

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet föreslår att anslag 1:1 *Skatteverket* minskas med 38,9 miljoner kronor år 2017 och beräknas minska med 43 miljoner kronor per år från och med 2018 till följd av att satsningen på Mina meddelanden föreslås finansieras inom befintlig ram. Dessutom föreslås anslaget minska med 5,6 miljoner kronor per år till följd av att regeringens förslag om att skjuta till finansiering för tillhandahållandet av grunddata avslås.

Anslag 1:2 *Tullverket* föreslås öka med 5 miljoner kronor till följd av ett intensifierat arbete med att kontrollera importerade varor i syfte att stävja användandet av förbjudna kemikalier. Satsningen beskrivs närmare i kapitel 8.3.

Anslag 1:3 *Kronofogdemyndigheten* föreslås minska med 10 miljoner kronor 2017 och beräknas minska med 15 miljoner kronor per år från och med 2018 till följd av att myndighetens arbete mot överskuldssättning föreslås finansieras inom befintlig ram. Anslaget föreslås

³⁰⁶ RUT 2016:1451 och egna beräkningar.

³⁰⁷ RUT 2016:1635

³⁰⁸ RUT 2016:1435

minska med ytterligare 10 miljoner kronor per år 2017–2018 till följd av att myndighetens arbete kring skuldsanering av företag föreslås finansieras inom ram.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas samtliga anslag av detta.

20.4 Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

Att värna ett välfungerande rättsväsende är en av statens kärnverksamheter. Människor ska kunna känna trygghet i hela landet och deras fri- och rättigheterska skyddas. Vid kränkningar av dessa rättigheter ska skyldiga identifieras, dömas och straffas på ett rättssäkert sätt. Så byggs en välfungerande rättsstat.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 30 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 4 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Polismyndigheten	21 922 144	479 000
1:2	Säkerhetspolisen	1 291 510	
1:3	Åklagarmyndigheten	1 473 459	3 346
1:4	Ekobrottsmyndigheten	648 449	
1:5	Sveriges Domstolar	5 519 637	6 218
1:6	Kriminalvården	8 346 747	1 514
1:7	Brottsförebyggande rådet	111 476	
1:8	Rättsmedicinalverket	418 012	
1:9	Gentekniknämnden	5 444	
1:10	Brottsoffermyndigheten	40 561	
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	121 943	
1:12	Rättsliga biträden m.m.	2 338 657	
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 984	
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	22 174	
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47 157	25 000
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	17 966	
1:17	Domarnämnden	9 321	
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	92 000	
	Summa	42 466 641	515 078

Tabell 31 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 4 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Polismyndigheten	479,0	454,0	259,0	184,0
1:2 Säkerhetspolisen				
1:3 Åklagarmyndigheten	3,3	3,3	3,3	3,3
1:4 Ekobrottsmyndigheten				
1:5 Sveriges Domstolar	6,2	6,2	6,2	6,2
1:6 Kriminalvården	1,5	1,5	1,5	1,5
1:7 Brottsförebyggande rådet				
1:8 Rättsmedicinalverket				
1:9 Gentekniknämnden				
1:10 Brottsoffermyndigheten				
1:11 Ersättning för skador på grund av brott				
1:12 Rättsliga biträden m.m.				
1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.				
1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar				
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	25,0	25,0	25,0	25,0
1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden				
1:17 Domarnämnden				
1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet				
Summa	515	490	295	220

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet föreslår att anslag 1:1 *Polismyndigheten* minskas med 25 miljoner kronor per år till följd av att regeringens förstärkning av Polisen, inklusive arbetet med att stävja illegalt cabotage, avvisas. Motivet bakom detta är att Centerpartiet föreslår en egen satsning på polisen, som är kraftfullare än regeringens och som har ett delvis annat fokus. Av samma anledning föreslås anslag 1:1 minskas med 75 miljoner kronor 2017, 255 miljoner kronor 2018, 675 miljoner kronor 2019 och 975 miljoner kronor 2020. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor 2017 och 10 miljoner kronor per år därefter då regeringens förslag om att föra över vissa arbetsuppgifter från sjöpolisen till kustbevakningen avslås. Anslag 2:1 på utgiftsområde 6 minskas i motsvarande grad. Anslaget föreslås därutöver öka med 150 miljoner kronor 2017 i syfte att stärka Polisen och tillskjuta resurser som möjliggör utbildandet av 2 000 nya poliser. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 300 miljoner kronor 2018, 525 miljoner kronor 2019 och 750 miljoner kronor 2020. Dessutom föreslås anslag 1:1 öka med 100 miljoner kronor per år i syfte att möjliggöra för polisen att anställa fler civilanställda. Därtill föreslås anslaget öka med

160 miljoner kronor per år i syfte att förbättra polisens, och i synnerhet områdespolisernas, arbetsvillkor. Anslaget föreslås också öka med 30 miljoner kronor per år i syfte att möjliggöra återinrättandet av en polisreserv. Därtill föreslås anslaget öka med 110 miljoner kronor år 2017 och beräknas öka med 120 miljoner kronor per år därefter för att förstärka utredningsverksamheten, särskilt avseende vardagsbrott. Anslag 1:1 föreslås också med 20 miljoner kronor 2017 och 10 miljoner kronor per år därefter för att finansiera förslaget om trygghetsmiljoner, som beskrivs närmare i kapitel 11. Avslutningsvis föreslås anslag 1:1 öka med 4 miljoner kronor per år i syfte att finansiera en utbildningsverksamhet inom polisen kring motverkandet av hederskultur.

Anslag 1:3 *Åklagarmyndigheten* föreslås förstärkas med 0,346 miljoner kronor årligen till följd av att regeringens förslag om en neddragning på motsvarande belopp, i syfte att finansiera en nationell digital infrastruktur, avslås. Därtill föreslås anslag 1:3 öka med 3 miljoner kronor årligen i syfte att finansiera en utbildningsverksamhet inom Åklagarmyndigheten kring motverkandet av hederskultur.

Anslag 1:5 *Sveriges Domstolar* föreslås öka med 3,218 miljoner kronor per år till följd av att regeringens neddragning på motsvarande belopp, i syfte att finansiera en nationell digital infrastruktur, avslås. Därtill föreslås anslag 1:5 öka med 3 miljoner kronor per år i syfte att finansiera en utbildningsverksamhet inom domstolsväsendet kring motverkandet av hederskultur.

Anslag 1:6 *Kriminalvården* föreslås öka med 1,514 miljoner kronor per år till följd av att regeringens neddragning på motsvarande belopp, i syfte att finansiera en nationell digital infrastruktur, avslås.

Anslag 1:15 *Bidrag till lokalt brottsförebyggande* arbete förslås öka med 25 miljoner kronor per år till följd av den satsning på civilsamhället och ökad trygghet som beskrivs närmare i kapitel 11.6. Resurserna inom anslaget bör i högre grad få disponeras av kommuner för deras brottsförebyggande arbete och i mindre grad styras av BRÅ.

20.5 Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Det försämrade omvärldsläget oroar. På flera håll i världen ser vi att frihet, öppenhet och demokrati utmanas och det är lätt att det känns som om världen är oförbätterlig och internationellt engagemang inte lönar sig. Då är det viktigt att komma ihåg att världen ändå har blivit en bättre plats för fler människor att bo på. Den extrema fattigdomen minskar, hungern minskar och barnarbetet minskar. Detta gör också att allt fler människor har tillgång till mat och arbete, fler barn kan gå i skolan och fler kvinnor överlever graviditet och förlossning. Livslängden ökar, barnadödligheten minskar när fler människor bland annat har tillgång till malarianät. Det är inte bara allt fler barn och ungdomar som går i skola utan de går också längre i skolan. Handeln ökar i världen och allt fler länder blir mer och mer beroende av utbyte med varandra. Sverige som land har blivit rikt på frihandel och på att bejaka öppenhet mot omvärlden. Det har varit nyckeln till våra framgångar men är i minst lika hög grad nyckeln till vår framtid. Centerpartiet står upp för frihandels principer eftersom vi vet att det är avgörande för människors välbefinnande runt om i världen, och att fler kan lyftas ur fattigdom. Därför är det för Centerpartiet en självklarhet att fortsätta arbetet för ökad handel där vi tar bort tullar, handelsstörande subventioner och hinder mot resten av världen.

Centerpartiet vill fortsätta att stärka det svenska internationella engagemanget och än mer bidra till att trygga fred och säkerhet i världen, eftersom det gör skillnad för människor i deras vardag. Sveriges engagemang stärker kvinnor, stöttar civilsamhället och hjälper till att lägga grunden för människor att starta egna verksamheter. Genom svenskt engagemang ökar möjligheten för att fler människor kan lyftas ur fattigdom.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 32 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 5 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Avgifter till internationella organisationer	1 328 554	
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	151 048	-10 340
1:3	Nordiskt samarbete	13 595	
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	3 826	
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	29 400	-115
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	45 358	
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	25 402	-1 000
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	16 675	
1:9	Svenska institutet	119 743	-513
1:10	Information om Sverige i utlandet	15 475	
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	164 215	
	Summa	1 913 291	-11 969

Tabell 33 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 5 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Avgifter till internationella organisationer				
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	-10,3	-11,0	-11,7	-12,4
1:3	Nordiskt samarbete				
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet				
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	-0,1	-0,3	-0,5	-0,7
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning				
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)				
1:9	Svenska institutet	-0,5	-1,2	-1,9	-2,6
1:10	Information om Sverige i utlandet				
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen				
	Summa	-12	-13	-15	-17

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* föreslås minska med 10 miljoner kronor per år till följd av att regeringens föreslagna förstärkning av insatser för fredsdiplomati avslås. En fortsatt satsning i Sveriges internationella samverkan på freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet är självklart angeläget i likhet med insatser för nedrustning och icke-spridning samt MR och

demokrati, inte minst i vårt närområde. Då det uppenbart funnits utrymme att driva Säkerhetsrådskampanjen under de gånga två åren utan att ytterligare medel på 27 miljoner kronor har tillförts, förutsätts att det nu går att omfördela inom ram för att stärka konfliktförebyggande, medling och dialog, kvinnor som fredsaktörer och andra insatser. En särskild satsning här måste dock ses långsiktigt

och inte som enbart kopplat till platsen i Säkerhetsrådet.

Anslag 1:7 *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)* föreslås minska med 1 miljon kronor per år till följd av att den allmänna förstärkning som beslutades i budgetpropositionen för 2016 dras tillbaka. Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2, 1:5, 1:7 och 1:9.

20.6 Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Centerpartiet ser med allvar på det alltmer utmanande säkerhetsläget i vårt

närområde och i EU. När Sverige och vår närmiljö möter en ökad militär aktivitet i Östersjön, och våra baltiska grannar känner sig allt mer utsatta, krävs nya åtgärder. Centerpartiet har mot bakgrund av behovet av en tydlig, solidarisk och hållbar säkerhetspolitik föreslagit att Sverige ska gå med i NATO. Frågan behandlas i en särskild motion.

Det nya säkerhetspolitiska läget ställer skärpta krav på den svenska försvarsförmågan. Oroligheterna kryper närmare. Centerpartiet vill att den svenska försvarsförmågan ska stärkas. Detta innebär bland annat att försvaret ska finnas i hela landet och att försvaret ska vara tränat för att kunna agera i alla väderförhållanden som finns i vårt land och där vi gör insatser.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 34 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 6 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	32 533 082	
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt	1 132 851	
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	10 369 356	
1:4	Forskning och teknikutveckling	586 542	
1:5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10 499	
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	24 522	
1:7	Officersutbildning m.m.	211 961	
1:8	Försvarets radioanstalt	979 689	
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	176 045	
1:10	Nämnder m.m.	6 051	
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	89 678	
1:12	Försvarsunderrättelsedomstolen	8 000	
2:1	Kustbevakningen	1 117 441	-5 000
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	74 850	
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.	21 080	
2:4	Krisberedskap	1 121 857	
2:5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	239 171	
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 062 445	
2:7	Statens haverikommission	45 390	
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	384 457	
4:1	Elsäkerhetsverket	59 397	
	Summa	50 254 364	-5 000

Tabell 35 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 6 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1				
1:2				
1:3				
1:4				
1:5				
1:6				
1:7				
1:8				
1:9				
1:10				
1:11				
1:12				
2:1	-5,0	-10,0	-10,0	-10,0
2:2				
2:3				
2:4				
2:5				
2:6				
2:7				
3:1				
4:1				
Summa	-5	-10	-10	-10

Centerpartiets överväganden

Anslag 2:1 *Kustbevakningen* föreslås minska med 5 miljoner kronor 2017 och 10 miljoner kronor per år från och med 2018 till följd av att regeringens förslag om att kustbevakningen ska överta vissa uppgifter från sjöpolisen avslås. Anslag 1:1 på utgiftsområde 4 ökar med motsvarande belopp.

20.7 Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Biståndet är ett centralt verktyg i arbetet för en rättvis och hållbar global utveckling. Sedan länge har Sverige varit en viktig aktör och bidragsgivare till internationellt arbete för fattigdomsbekämpning och bättre miljö genom bland annat klimatbistånd.

Att möta klimatutmaningen, stärka demokratin och jämställdheten samt öka respekten för

mänskliga rättigheter var vägledande värden för det svenska biståndet under alliansregeringen. Det är också värden som är helt centrala i Centerpartiets biståndspolitik. Svenskt bistånd bör fortsätta stödja frihetskämpar och stärka yttrandefriheten, samt förbättra möjligheterna för fattiga människor att dra nytta av ekonomisk tillväxt genom förbättrad tillgång till utbildning, hälsovård och fler och bättre jobb. Genom ambitiöst stöd vid kriser, krig och katastrofer ska vi fortsätta bidra till att rädda liv och lindra nöd, inte minst idag när flyktingströmmarna är de största sedan andra världskriget.

Genom att se hela bilden av olika utmaningar, och erkänna att klimat- och miljöproblem är helt avgörande för att också på ett hållbart sätt minska fattigdomen i världen blir det möjligt att forma en modern biståndspolitik. En biståndspolitik som gör skillnad för människor i deras vardag och för kommande generationer.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 36 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 7 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Biståndsverksamhet	33 706 103	500 000
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 095 848	
1:3	Nordiska Afrikainstitutet	14 594	
1:4	Folke Bernadotteakademin	107 023	
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000	
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd	16 437	
	Summa	34 990 005	500 000

Tabell 37 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 7 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Biståndsverksamhet	500,0			
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)				
1:3	Nordiska Afrikainstitutet				
1:4	Folke Bernadotteakademin				
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete				
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd				
	Summa	500	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Biståndsverksamhet* föreslås öka med 500 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om ett tillskott till FN:s gröna fond. När det gäller det sätt på vilket övriga anvisade medel bör användas, hänvisas till kapitel 17.4.

20.8 Utgiftsområde 8: Migration

Centerpartiets migrationspolitik grundar sig på övertygelsen att möjligheten att söka asyl är en förutsättning för att kunna erbjuda människor skydd för sina grundläggande fri- och rättigheter. Centerpartiet värnar därför rätten att söka asyl. Samtidigt är vi beredda att ta ansvar, föreslå handlingskraftiga reformer och förhandla med andra partier för att få till stånd breda överenskommelser.

När regeringen värnar alla kostnadskrävande förmåner, men förvägrar människor deras rätt

att söka skydd, värnar Centerpartiet människors rätt att söka skydd, men inte alla förmåner.

För att säkerställa ett rättssäkert och kostnadseffektivt mottagande krävs ett antal saker. Ansökningsprocessen, med tillhörande väntetider, måste kontinuerligt ses över i syfte att minska de passiva väntetiderna och öka möjligheten till snabba och rättssäkra beslut. Arbetet med återvändande för de som får avslag på sin asylansökan måste ske på ett effektivt sätt och integrationen för de som får stanna måste sätta igång direkt.

Kostnaderna under asylprocessen är i många fall orimligt höga. Inte minst gäller det boendekostnaderna, och då särskilt för de ensamkommande asylsökande som bor i HVB-hem. Här krävs fortsatta reformer för att göra mottagandet billigare.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 38 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 8 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Migrationsverket	5 904 447	-19 354
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	23 728 000	-2 000
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	741 547	
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	1 042 723	-2 567
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	255 800	
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	396 150	
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	356 202	
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	155 450	
	Summa	32 580 319	-23 921

Tabell 39 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 8 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Migrationsverket	-19,4	-46,0	-75,9	-108,5
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
1:3	Migrationspolitiska åtgärder				
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-2,6	-6,0	-9,7	-13,6
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål				
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden				
1:7	Utresor för avvisade och utvisade				
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar				
	Summa	-24	-54	-88	-124

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* föreslås minska med 2 miljoner kronor per år till följd av att införandet av avgiftsfria läkemedel för barn, som beslutades i budgetpropositionen för år 2016, föreslås dras tillbaka.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:4.

20.9 Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla såväl unga

som gamla, friska som sjuka. Välfärdens huvudsyfte är att garantera trygghet och likvärdiga förutsättningar för alla, vilket bygger på insikten om att människors behov kan se olika ut.

Grunden för att kunna öka välfärdssatsningarna i Sverige är dels att resurserna används ännu bättre och dels att tillväxt och sysselsättningen ökar, vilket i sin tur ökar skatteintäkterna. Under Alliansregeringen ledde ökad sysselsättning till att medlen till välfärden ökade kraftfullt, trots en långvarig internationell kris.

Under utgiftsområde 9 finns ett antal riktade satsningar på vård. Några av dessa föreslår Centerpartiet ska utgå. Som beskrivits i kapitel 9.2 föreslår Centerpartiet generellt att riktade statsbidrag bör minska till förmån för generella. Centerpartiets förslag kring generella statsbidrag återfinns i kapitel 20.25.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 40 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 9 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	34 885	-267
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	81 560	-3 560
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	140 964	-535
1:4	Tandvårdsförmåner	5 747 835	-57 000
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	24 049 736	-434 000
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	2 729 286	-1 580 000
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden	485 476	
1:8	Bidrag till psykiatri	1 108 993	
1:9	Läkemedelsverket	132 018	-692
1:10	E-hälsomyndigheten	144 051	-218
1:11	Bidrag för mänskliga vävnader och celler	74 000	
2:1	Folkhälsomyndigheten	380 030	-1 512
2:2	Insatser för vaccinberedskap	88 500	
2:3	Bidrag till WHO	37 665	
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	75 502	
3:1	Myndigheten för delaktighet	57 883	-214
3:2	Bidrag till funktionshindersonsorganisationer	188 742	-6 000
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	24 096	-171
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersonsområdet	411 514	
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	266 995	
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	25 931 000	
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 473 858	-2 300 000
4:6	Statens institutionsstyrelse	946 750	-4 206
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	711 815	-450 000
5:1	Barnombudsmannen	24 557	-82
5:2	Barnets rättigheter	27 761	
6:1	Alkoholsortimentsnämnden	242	-1
6:2	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	213 629	-50 000
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	33 998	-116
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	546 998	-379
8:1	Socialstyrelsen	627 986	-12 290
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	697 839	-62 680
	Summa	68 496 164	-4 963 922

Tabell 41 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 9 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	-0,3	-0,4	-0,6	-0,9
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	-3,6	-4,0	-4,6	-5,1
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	-0,5	-1,3	-2,2	-3,2
1:4 Tandvårdsförmåner	-57,0	-24,0	13,0	13,0
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	-434,0	-434,0	-434,0	-434,0
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1 580,0	-1 580,0	-1 580,0	-1 050,0
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden				
1:8 Bidrag till psykiatri				
1:9 Läkemedelsverket	-0,7	-1,6	-2,5	-3,4
1:10 E-hälsomyndigheten	-0,2	-0,7	-1,3	-2,2
1:11 Bidrag för mänskliga vävnader och celler				
2:1 Folkhälsomyndigheten	-1,5	-3,7	-6,1	-8,7
2:2 Insatser för vaccinberedskap				
2:3 Bidrag till WHO				
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar				
3:1 Myndigheten för delaktighet	-0,2	-0,5	-0,9	-1,3
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	-6,0	-6,0	-6,0	-6,0
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	-0,2	-0,3	-0,5	-0,6
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet				
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning				
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning				
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	-2 300,0	-2 400,0	-400,0	-400,0
4:6 Statens institutionsstyrelse	-4,2	-9,7	-15,6	-21,8
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-450,0	-450,0	-450,0	
5:1 Barnombudsmannen	-0,1	-0,2	-0,4	-0,5
5:2 Barnets rättigheter				
6:1 Alkoholsortimentsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
6:2 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	-50,0	-50,0	-20,0	
7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	-0,1	-0,3	-0,5	-0,7
7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	-0,4	-3,2	-3,2	-3,2
8:1 Socialstyrelsen	-12,3	-15,9	-14,9	-19,0
8:2 Inspektionen för vård och omsorg	-62,7	-66,6	-70,8	-75,3
Summa	-4 964	-5 053	-3 001	-2 023

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering föreslås minska med 3 miljoner kronor per år. Syftet är att bidra med

finansiering till andra prioriterade satsningar och kan motiveras av det faktum att det arbete som regeringens föreslagna förstärkning på

motsvarande nivå är tänkt att finansiera bör kunna rymmas inom befintlig ram.

Anslag 1:4 *Tandvårdsförmåner* föreslås öka med 43 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om att stegvis erbjuda unga vuxna avgiftsfri tandvård avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 76 miljoner kronor 2018 och 113 miljoner kronor per år därefter. Anslaget föreslås därutöver minska med 100 miljoner kronor per år till följd av att regeringens förslag om att höja det allmänna tandvårdsbidraget avslås.

Anslag 1:5 *Bidrag för läkemedelsförmånerna* föreslås minska med 407 miljoner kronor per år till följd av att regeringens reform från budgetpropositionen för år 2016, om att införa avgiftsfria läkemedel för barn, avskaffas. Att barn och unga får tillgång till rätt läkemedel, oavsett familjeekonomi, är en självklarhet. Det är dock inget som bäst och effektivast säkerställs genom att kraftigt öka subventionerna av läkemedel för alla. Det var knappast så att Sverige, innan reformens genomförande, var i en situation där barn förnekades läkemedel. Reformen är således ett dyrt sätt att genomföra något som möjligen låter bra, men som i praktiken inte leder till någon märkbar förbättring. Anslag 1:5 föreslås därtill minska med 27 miljoner kronor per år till följd av att beslutet, i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, om att finansiera avgiftsfria preventivmedel för unga dras tillbaka.

Anslag 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* innehåller ett antal riktade statsbidrag. Som förklarades i kapitel 9.2 är Centerpartiets inställning att riktade statsbidrag i hög grad bör ersättas av generella, för att säkerställa och stärka en hög grad av lokal makt. Sjukvården som politisk fråga ägs i första hand av den landstingskommunala sektorn, som bör ha stora möjligheter att själva prioritera inom politikområdet. Centerpartiet föreslår därför anslag 1:6 minskar med 50 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om en förstärkning på motsvarande nivå, i syfte att finansiera insatser mot långvariga eller kroniska sjukdomar, avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor per år 2018–2020. Anslag 1:6 föreslås därtill minska med 400 miljoner kronor 2017 till följd av att förstärkningen på motsvarande belopp, avseende insatser för förlossningsvård och kvinnors hälsa, som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, dras tillbaka. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 400 miljoner kronor per år 2018–2019. Anslaget föreslås därutöver minska med

130 miljoner kronor år 2017, till följd av att den riktade primärvårdssatsning som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016 avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 130 miljoner kronor per år 2018–2019. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 1 000 miljoner kronor 2017 till följd av att den så kallade professionsmiljarden avskaffas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 000 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 3:2 *Bidrag till funktionshinderorganisationer* föreslås minska med 6 miljoner kronor år 2017. Detta motsvarar den allmänna förstärkning som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 6 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* föreslås minska med 2 000 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tillfälliga och riktade satsningen på personal inom äldreomsorgen avslutas. Att säkerställa en välfungerande äldreomsorg görs inte bäst genom tillfälliga satsningar, utan genom att stärka kommunernas ekonomi, värna brukarnas önskemål och säkerställa en god arbetsmiljö för de anställda. Att skjuta till belopp som sedan abrupt dras tillbaka bidrar inte till långsiktiga spelregler. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 2 000 miljoner kronor år 2018. Anslaget föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2017 till följd av att investeringsstödet för bostäder, som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 400 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* föreslås minska med 250 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tillfälliga satsningen på barn- och ungdomsvården avslutas i förtid. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 250 miljoner kronor per år 2018–2019. Anslaget föreslås därutöver minska med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av att satsningen på sommarlovsstöd, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor per år 2018–2019.

För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslås att anslag 6:2 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* minskar med 50 miljoner kronor år 2017. Arbetet med att ta fram och implementera en

strategi avseende de frågor som anslaget berör bör kunna ske inom ram. Det viktigaste arbetet mot missbruk av alkohol, tobak, dopning och spel sker dock inte genom statliga strategier, utan genom fungerande ekonomiska styrmedel, en välfungerande vård samt ett effektivt polisarbete.

Anslag 8:1 *Socialstyrelsen* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att inrätta ett nationellt kunskapscentrum avseende ensamkommande barn avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor år 2018 samt med 5 miljoner kronor per år 2019–2020.

Anslag 8:2 *Inspektionen för vård och omsorg* föreslås minska med 60 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om en förstärkning på motsvarande nivå avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 60 miljoner kronor per år från och med 2018. IVO:s arbete bör kunna ske inom den ram på cirka 640 miljoner kronor som anslaget omfattade innan den föreslagna förstärkningen.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:9, 1:19, 1:11, 3:1, 4:1, 4:6, 5:1, 6:1, 7:1, 7:2, 8:1 och 8:2.

20.10 Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Centerpartiet strävar efter trygghetssystem som dels ger människor den trygghet de behöver i tider av sjukdom och liknande och dels innehåller stöd och drivkrafter för att de som kan ska hjälpas tillbaka till arbetsmarknaden.

Sjukskrivningarna har ökat under ett antal år och riskerar, om inte utvecklingen stoppas, att tränga undan andra viktiga offentliga investeringar. Centerpartiet föreslår därför ett antal reformer i syfte att öka människors möjligheter och drivkrafter att komma i arbete.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 42 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 10 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	41 740 154	-3 200 000
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	48 706 606	-536 000
1:3	Handikappersättningar	1 384 000	
1:4	Arbetskadaersättningar m.m.	3 015 000	
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	33 277	
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen	2 901 000	
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	810 000	
2:1	Försäkringskassan	8 395 404	-218 860
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	66 364	-272
	Summa	107 051 805	-3 955 132

Tabell 43 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 10 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3 200,0	-3 200,0	-3 200,0	-3 200,0
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-536,0	-706,0	-706,0	-706,0
1:3 Handikappersättningar				
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.				
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet				
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen				
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader				
2:1 Försäkringskassan	-218,9	-232,0	-285,7	-342,5
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	-0,3	-0,7	-1,1	-1,6
Summa	-3 955	-4 139	-4 193	-4 250

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* föreslås minska med 400 miljoner kronor till följd av att en ny karensdag, i form av ett karensavdrag, införs efter dag 14 i sjukförsäkringen.³⁰⁹ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 400 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås minska med 2 200 miljoner kronor år 2017 till följd av att den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen återinförs.³¹⁰ Denna typ av tidsgräns har visat sig viktig för att på allvar stävja ökningen av sjuktalen. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 200 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därutöver minska med 600 miljoner kronor år 2017 som en konsekvens av den reformering av arbetslöshetsförsäkringen som beskrivs närmare i kapitel 7.6.³¹¹ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 600 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av att den inkomstrelaterade sjukersättningen sänks till nivån som gällde innan ersättningen höjdes i samband med vårändringsbudgeten för 2015.³¹² Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därutöver minska med 336 miljoner kronor 2017 till följd av att de föreslagna höjningarna av bostadstillägget och garantinivåerna i sjuk- och aktivitetsersättningen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 506 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 2:1 *Försäkringskassan* föreslås minska med 50 miljoner kronor år 2017 till följd av att Centerpartiet ökar kraven på en effektiv försäkringshandläggning. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därtill minska med 131 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att finansiera regeringens reformer på välfärdsområdet, förbättrad handläggning av assistansärenden och ökade kostnader till följd av migration avslås. En stor del av detta arbete blir redundant givet Centerpartiets förslag om att avisa ett antal av regeringens föreslagna reformer. Övrigt arbete bör kunna finansieras inom ramen för de drygt 8 miljarder kronor som finns anvisat på anslaget. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 95 miljoner kronor per år från och med 2018.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1 och 2:2.

20.11 Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

För Centerpartiet är det en självklarhet att det ska vara tryggt att bli äldre i Sverige. Såväl vård som trygghetssystem ska garantera en värdig livssituation för vår äldre.

I takt med att vi blir allt friskare är det också naturligt att fler vill och kan arbeta längre upp i

³⁰⁹ RUT 2016:1324

³¹⁰ RUT 2016:286

³¹¹ RUT 2016:158

³¹² RUT 2016:944

åldrarna.³¹³ Detta är en förutsättning för att på sikt kunna garantera rimliga pensionsnivåer.³¹⁴ Centerpartiet föreslår därför ett antal reformer, däribland ett förstärkt jobbskatteavdrag för äldre och ett borttagande av den särskilda löneskatten för äldre, ämnade att öka

möjligheten för de som vill och kan att arbeta längre. Därtill föreslår Centerpartiet, som beskrivs i kapitel 20.25, att en äldreboendegaranti införs.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 44 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 11 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Garantipension till ålderspension	13 364 900	-600 000
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	11 545 300	
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	8 377 200	-2 000
1:4	Äldreförsörjningsstöd	953 500	185 000
2:1	Pensionsmyndigheten	533 551	-1 642
	Summa	34 774 451	-418 642

Tabell 45 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 11 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Garantipension till ålderspension	-600,0	-600,0	-600,0	-600,0
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna				
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
1:4	Äldreförsörjningsstöd	185,0	185,0	185,0	185,0
2:1	Pensionsmyndigheten	-1,6	-4,3	-7,5	-11,1
	Summa	-419	-421	-424	-428

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Garantipension till ålderspension* föreslås minska med 600 miljoner kronor årligen till följd av att undantaget för kravet på vistelsetid avseende garantipensionen för personer beviljade uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller motsvarande äldre bestämmelser tas bort.³¹⁵

Anslag 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens reformer på området, som beslutades i samband med behandlingen av vårändringsbudgeten för 2015, föreslås dras tillbaka.³¹⁶ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:4 *Äldreförsörjningsstöd* föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens justering av den skäliga levnadsnivån för äldreförsörjningsstöd, som

beslutades i samband med behandlingen av vårändringsbudgeten för 2015, föreslås dras tillbaka.³¹⁷ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås öka med 200 miljoner kronor årligen till följd av att undantaget för kravet på vistelsetid avseende garantipension för personer beviljade uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller motsvarande äldre bestämmelser tas bort.³¹⁸

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

³¹³ Se till exempel Johansson m.fl. (2015)

³¹⁴ Finanspolitiska rådet (2015a)

³¹⁵ RUT 2016:1140

³¹⁶ RUT 2016:945

³¹⁷ RUT 2016:945

³¹⁸ RUT 2016:1140

20.12 Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Sverige har kommit långt, jämfört med andra länder, när det gäller att möjliggöra för barn att växa upp med goda materiella förutsättningar samt när det gäller att underlätta för människor att kombinera karriär och företagande med familjebildning. Men mycket mer finns att göra.

Särskilt föräldraförsäkringen är en nyckel för att öka jämställdheten i samhället generellt, och på

arbetsmarknaden specifikt. Nyanlända ges idag rätt till retroaktiv föräldraförsäkring om 480 dagar per barn. Det bidrar till en försenad integration, särskilt för nyanlända kvinnor. Centerpartiet var, i samband med migrationsöverenskommelsen, med och slöt en överenskommelse om att denna rätt till retroaktiv föräldraförsäkring bör begränsas. Uttaget av föräldraförsäkringen är också fortsatt ojämnt. Regeringens förslag om att ta bort jämställdhetsbonusen är därför mycket olyckligt.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 46 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 12 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Barnbidrag	27 347 011	-300 000
1:2	Föräldraförsäkring	41 696 503	-1 004 000
1:3	Underhållsstöd	2 690 000	-700 000
1:4	Adoptionsbidrag	32 284	
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	1 048 000	-110 000
1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn	4 069 900	
1:7	Pensionsrätt för bamår	7 467 700	
1:8	Bostadsbidrag	5 140 000	-150 000
	Summa	89 491 398	-2 264 000

Tabell 47 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 uttryckt för utgiftsområde 12 som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Barnbidrag	-300,0	-300,0	-300,0	-300,0
1:2	Föräldraförsäkring	-1 004,0	-933,0	-916,0	-886,0
1:3	Underhållsstöd	-700,0	-950,0	-930,0	-930,0
1:4	Adoptionsbidrag				
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	-110,0	-216,0	-225,0	-201,0
1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn				
1:7	Pensionsrätt för bamår				
1:8	Bostadsbidrag	-150,0	-150,0	-150,0	-150,0
	Summa	-2 264	-2 549	-2 521	-2 467

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Barnbidrag* föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om höjt flerbarnstillägg för det tredje barnet avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor per år från och med 2018. Barnbidraget är en fördelningspolitiskt förhållandevis träffsäker åtgärd. Nuvarande struktur, där den genomsnittliga kostnaden per barn antas öka

med antalet barn, är dock inte uppenbart optimalt utformad. Inom andra system, exempelvis riksnormen för försörjningsstöd, antas ett hushålls kostnader per person minska med antalet personer. Maxtaxans utformning gör också att kostnaden för barnomsorg per barn faller med antalet barn.

Anslag 1:2 *Föräldraförsäkring* föreslås minska med 300 miljoner kronor år 2017 till följd av att

grundnivån i försäkringen återställs. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås öka med 292 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att avskaffa jämställdhetsbonusen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 363 miljoner kronor 2018 och 380 miljoner kronor per år från och med 2019. Att främja ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen är ett viktigt led i att öka jämställdheten i samhället generellt och på arbetsmarknaden specifikt. De utvärderingar som gjorts av jämställdhetsbonusens effekt är generellt gjorda innan systemet förenklades, vilket gör att de underskattar bonusens effekt. För Centerpartiet är det prioriterat att med ekonomiska styrmedel främja ett mer jämställt uttag av försäkringen. Regeringens avskaffande av jämställdhetsbonusen i kombination med deras höjning av grundbeloppet, som väntas leda till ett ökat uttag av kvinnor med svag förankring på arbetsmarknaden, leder till en olycklig kombination där förändringstakten mot ett mer jämställt uttag riskerar att bromsa in. Anslaget föreslås vidare minska med 996 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att begränsa rätten till föräldraförsäkringen för nyanlända.³¹⁹ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 996 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:3 *Underhållsstöd* föreslås minska med 700 miljoner kronor årligen till följd av att nivån inom underhållsstödet återställs. Anslaget beräknas därtill minska med 250 miljoner kronor år 2018 och 230 miljoner kronor per år därefter till följd av att förslaget om höjt underhållsstöd för äldre barn avvisas.

Anslag 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* föreslås minska med 110 miljoner kronor år 2017, till följd av att rätten till efterlevandestöd för unga i HVB-hem, stödboende eller familjehem, i första hand ensamkommande barn och unga, avskaffas.³²⁰ Det är inte rimligt

att de berörda personerna ges denna typ av ersättning när de befinner sig i en situation där det offentliga tar ansvar för att finansiera deras uppehälle. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 216 miljoner kronor 2018, 225 miljoner kronor 2019 och 201 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:8 *Bostadsbidrag* föreslås minska med 150 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att höja inkomstgränsen för bostadsbidrag avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 150 miljoner kronor per år från och med 2018.

20.13 Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandras etablering

Inom utgiftsområde 13 ryms nycklarna till att lösa ett antal stora samhällsutmaningar. Inte minst integrationen av nyanlända är viktig. Ett snabbt och välfungerande mottagande är av största vikt för den enskilde, för att garantera en hög sysselsättning och för att säkerställa en god kostnadskontroll i den offentliga sektorn. Regeringen föreslår i budgetpropositionen ett antal reformer som ligger i linje med vad Centerpartiet tidigare har föreslagit, exempelvis vad gäller sänkta och schabloniserade ersättningar för mottagandet av ensamkommande barn och ungdomar. Mer finns dock att göra för att ytterligare öka systemets effektivitet.

Att nyanlända ges rätt och möjlighet att snabbt få sin kunskap inventerad, validerad och kompletterad är en förutsättning för att påskynda jobbintegrationen. Lika viktigt är att nyanlända ges rätt att arbeta från dag ett.

Centerpartiets förslag till anslagsfördelning inom området presenteras i nästkommande avsnitt.

³¹⁹ RUT 2016:1547 och egna beräkningar.

³²⁰ RUT 2016:1433

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 48 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 13 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Etableringsåtgärder	209 030	90 000
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	21 643 414	113 000
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	6 379 887	46 000
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	3 598 643	76 000
1:5	Hemutrustningslån	331 982	
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	111 966	-10 860
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	62 919	-28 000
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	247 539	-90 000
4:1	Åtgärder mot segregation	50 000	-50 000
	Summa	32 635 380	146 140

Tabell 49 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 13 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Etableringsåtgärder	90,0	80,0	70,0	50,0
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	113,0	-14,0	35,0	27,0
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	46,0	119,0	165,0	182,0
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	76,0	174,0	252,0	261,0
1:5	Hemutrustningslån				
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-10,9	-11,5	-12,2	-13,0
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-28,0	-28,0	-32,0	-36,0
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	-90,0	-90,0	-189,0	-189,0
4:1	Åtgärder mot segregation	-50,0	-75,0	-100,0	-100,0
	Summa	146	154	189	182

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Etableringsåtgärder* föreslås öka med 90 miljoner kronor år 2017 till följd av att Centerpartiet, inom ramen för satsningen på civilsamhället och ökad trygghet, avsätter pengar till §37-medel ämnade att stimulera kommunsektorns och civilsamhällets integrationsåtgärder. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 80 miljoner kronor 2018, 70 miljoner kronor 2019 och 50 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktmottagande* föreslås öka med 133 miljoner kronor år 2017 till följd av att Centerpartiet föreslås att samhällsorientering för asylsökande görs obligatorisk och tidigareläggs. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 6 miljoner kronor år 2018, 35

miljoner kronor 2019 samt 27 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att förstärka anslaget i syfte att underlätta kommuners uthyrning av privatbostäder avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor år 2018.

Anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare* föreslås öka med 46 miljoner kronor år 2016 till följd av regeringens förslag till reformerade nystarstjobb avslås. Centerpartiet föreslår en egen reform av anställningsstöden som beskrivs närmare i kapitel 7.4. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 119 miljoner kronor 2018, 165 miljoner kronor 2019 och 182 miljoner kronor år 2020. Centerpartiet föreslår att

etableringslån ersätter etableringslån. I enlighet med budgetlagens krav på försiktighet anslagsfinansieras dessa lån, vilket gör att de inte leder till en minskning av anslaget även om den förväntade besparingen är stor. I stället redovisas återbetalningarna av etableringslånen som en inkomst på inkomsttitel 4000 Återbetalning av lån.

Anslag 1:4 *Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare* föreslås öka med 61 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens föreslagna förändringar av nystartsjobben avslås. Centerpartiet föreslår en egen reformering av anställningsstöden som beskrivs närmare i kapitel 7.4. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 159 miljoner kronor 2018, 237 miljoner kronor 2019 samt 246 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av en satsning på förstärkt validering av nyanländas kompetens.

Anslag 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* föreslås minskas med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att den förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 avslutas. Av samma anledning föreslås anslaget minskas med 10 miljoner kronor från och med 2018.

Anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* föreslås minskas med 9 miljoner kronor år 2017 till följd av att förstärkningen på motsvarande belopp som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 avslutas. Av samma anledning beräknas att anslaget minskas med 9 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås också minskas med 19 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens föreslagna förstärkning av Ett Sverige som håller ihop avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minskas med 19 miljoner kronor år 2018, 23 miljoner kronor 2019 samt 27 miljoner kronor år 2020.

Anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* föreslås minskas med 89 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om en nationell strategi mot hedersrelaterat våld m.m. avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minskas med 89 miljoner kronor år 2018 och med 189 miljoner kronor per år 2019–2020. Centerpartiet prioriterar arbetet mot hedersvåld

och våld mot kvinnor och har egna förslag på dessa områden. Dessa beskrivs närmare i kapitel 11. Därutöver föreslås anslaget minskas med 1 miljon kronor år 2017 till följd av att förslaget om att utvärdera arbetet med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering avslås. Denna typ av arbete bör kunna bedrivas inom ramen för befintlig ram. Av samma anledning föreslås anslaget minskas med 1 miljon kronor år 2018.

Anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation* föreslås minskas med 50 miljoner kronor 2017 till följd av att förslaget om att tillsätta en statlig delegation mot segregation avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minskas med 75 miljoner kronor 2018 och 100 miljoner kronor per år 2019–2020. Att bekämpa segregation är av största vikt. Men det är inte ett arbete som bedrivs bäst genom tillsättandet av statliga kommissioner. I stället är arbetet för att se till att även de som står långt ifrån arbetsmarknaden får en egen försörjning, att bostadsmarknaden är välfungerande samt att skolan erbjuder alla barn en utbildning som möjliggör för alla att nå sin fulla potential viktigare åtgärder.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

20.14 Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

En välfungerande arbetsmarknadspolitik bidrar till att underlätta för arbetssökande att komma i arbete och minskar eventuella flaskhalsar på arbetsmarknaden. Det kan göras på ett antal olika sätt, bland annat genom att hjälpa arbetslösa att söka jobb, öka arbetssökandes anställningsbarhet genom utbildning och stötta företag som anställer personer som står långt från arbetsmarknaden.³²¹

Svensk arbetsmarknadspolitik tar stora resurser i anspråk. Effektiviteten är dock sällan tillfredsställande. Centerpartiet vill se färre, enklare och mer effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De resurser som sparas genom sådana reformer bör i stället användas för att finansiera jobbskapande reformer.

³²¹ För en generell utvärdering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, se Card m.fl. (2010).

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 50 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 14 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	8 381 086	-1 453 540
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 445 318	1 478 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	11 272 336	-4 128 659
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	18 405 468	-820 000
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	117 960	-384
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014-2020	1 181 070	
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	40 546	-357
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	65 671	-400
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	55 547	-167
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	1 575 000	
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	6 216 007	-2 508 000
2:1	Arbetsmiljöverket	738 917	-98 500
2:2	Arbetsdomstolen	32 600	-132
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	32 222	
2:4	Medlingsinstitutet	58 463	-103
2:5	Arbetslivspolitik	30 000	-30 000
	Nya anslag		
3:1	Jobbfixarpeng		300 000
	Summa	75 656 514	-7 262 241

Tabell 51 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 14 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-1 454	-1 442	-1 624	-1 486
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1 478	2 267	3 004	3 091
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-4 129	-5 396	-8 013	-9 435
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-820	-1 056	-1 186	-1 195
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0	-1	-2	-3
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014-2020				
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	0	-1	-1	-1
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	0	-1	-1	-2
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	0	0	-1	-1
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten				
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning				

1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	-2 508	-1 906	-2 065	-2 064
2:1	Arbetsmiljöverket	-99	-102	-107	-112
2:2	Arbetsdomstolen	0	0	-1	-1
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)				
2:4	Medlingsinstitutet	0	0	-1	-1
2:5	Arbetslivspolitik	-30	-30	-10	-10
	Nya anslag				
3:1	Jobbfixarpeng	300	300	300	300
	Summa	-7 262	-7 369	-9 706	-10 919

Centerpartiets överväganden

För att finansiera andra prioriterade insatser föreslås anslag 1:1 *Arbetsförmedlingen* minska med 250 miljoner kronor år 2017. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 250 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därutöver minskas med 300 miljoner kronor för att finansiera ett pilotprojekt med jobbfixarpeng. Anslag 3:1 Jobbfixarpeng, som föreslås införas, föreslås öka med motsvarande belopp. Av samma anledning beräknas anslag 1:1 minska med 300 miljoner kronor per år 2018–2020. Anslag 1:1 föreslås därutöver minskas med 520 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att förstärka etableringsuppdraget avslås. Centerpartiet föreslår i stället att en avveckling av etableringsuppdraget påbörjas och att ansvaret för mottagandet på sikt återförs till kommunerna. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 570 miljoner kronor 2018, 700 miljoner kronor 2019 samt med 600 miljoner kronor år 2020. Dessutom föreslås anslaget minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att öka anslaget med motsvarande belopp, i syfte att förbereda Arbetsförmedlingen för nya regler inom etableringsuppdraget, avslås. Anslaget föreslås därtill minska med 240 miljoner kronor år 2017 till följd av att den förstärkning på motsvarande belopp, som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, avslutas. Då Centerpartiet föreslår att flertalet av de arbetsmarknadspolitiska program regeringen infört ska avskaffas så blir medel till Arbetsförmedlingen för att genomföra dessa program överflödiga. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 140 miljoner kronor per år från och med 2018. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 93 miljoner kronor år 2017 till följd av att den förstärkning riktad till arbetet med etableringsuppdraget, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av

samma anledning beräknas anslaget minska med 93 miljoner kronor år 2018–2019.

Anslag 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* föreslås öka med 1 600 miljoner kronor årligen till följd av att den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen föreslås återinföras.³²² Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 600 miljoner kronor per år från och med 2018. Centerpartiets förslag att reformera arbetslöshetsförsäkringen leder till att anslaget år 2017 föreslås minska med 800 miljoner kronor till följd av lägre arbetslöshetsersättning, 500 miljoner kronor till följd av lägre aktivitetsstöd och 200 miljoner kronor till följd av lägre statlig ålderspensionsavgift.³²³ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 800, 500 samt 200 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därutöver minska med 47 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att reformera nystartsjobben avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 99 miljoner kronor år 2018, 80 miljoner kronor 2019 och 66 miljoner kronor år 2020. Centerpartiet beskriver i kapitel 7.4 egna förslag kring hur anställningsstöden bör reformeras. Därtill föreslås att anslaget ökar med 23 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att höja taket för lönebidrag avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 45 miljoner kronor 2018, 67 miljoner kronor 2019 och 67 miljoner kronor år 2020. Centerpartiet har ett eget förslag om höjt lönetak för dessa anställningsstöd som beskrivs närmare i kapitel 7.4. Anslaget föreslås därutöver minska med 99 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att reformera arbetslöshetsförsäkringen avseende deltidsarbetslöshet avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 121 miljoner kronor 2018, 125 miljoner kronor 2019 och 128 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås också öka med 298 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att införa

³²² RUT 2016:286

³²³ RUT 2016:158

studiestartsstöd avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 580 miljoner kronor 2018, 556 miljoner kronor 2019 och 532 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 90 miljoner kronor år 2017 till följd av att utbildningskontrakten, som infördes i samband med vårandringsbudgeten för 2015, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 104 miljoner kronor 2018 och 113 miljoner kronor per år från och med 2019. Därtill föreslås anslaget öka med 232 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 304, 375 samt 475 miljoner kronor år 2018–2020. Anslaget föreslås öka med 257 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta extratjänster med matchningsanställningar.³²⁴ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 573 miljoner kronor 2018 och med 756 miljoner kronor per år 2019–2020. Anslaget föreslås öka med 624 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd med utvecklade nystartsjobb.³²⁵ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 781 miljoner kronor år 2018 och med 1 242 miljoner kronor per år 2019–2020.

Anslag 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitik föreslås minska med 498 miljoner kronor år 2017 till följd av att de omprioriteringar inom arbetsmarknadspolitik, specifikt omprioriteringar inom arbetsmarknadsutbildningarna, som beskrivs närmare i kapitel 7.4. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 443 miljoner kronor 2018, 398 miljoner kronor 2019 och 376 miljoner kronor år 2020. Därtill föreslås att anslaget minskar med 327 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om införande av utbyggda extratjänster och beredskapsjobb i staten avslås. Av samma anledning beräknas att anslaget minskar med 653 miljoner kronor 2018, 825 miljoner kronor 2019 och 1 009 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås därutöver minska med 30 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 30 miljoner kronor år 2018, till följd av att regeringens förslag om att utvidga uppdraget för Dua till nyanlända avslås. Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om att reformera nystartsjobben avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 192 miljoner kronor 2018, 185 miljoner kronor 2019 och 197 miljoner kronor år 2020.

Därtill föreslås att anslaget ökar med 3,341 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om höjt lönetak för lönebidrag avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 7,171 miljoner kronor år 2018, 11,224 miljoner kronor 2019 samt med 11,519 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås därutöver öka med 97 miljoner kronor till följd av att regeringens förslag om att införa studiestartsstöd avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 210 miljoner kronor 2018, 222 miljoner kronor 2019 och med 229 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 102 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens tidigare förstärkning, som syftade till att finansiera aktiva insatser för långtidsarbetslösa och beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 111 miljoner kronor 2018 och med 121 miljoner kronor per år från och med 2019. Dessutom föreslås att anslaget minskar med 25 miljoner kronor 2017 till följd av att den förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som bestod av samverkansmedel, avslås. Därtill föreslås att anslaget minskar med 267 miljoner kronor år 2017 till följd av att utbildningskontrakten avskaffas. Av samma anledning beräknas att anslaget minskar med 315 miljoner kronor 2018 och 345 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås minska med 542 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 746, 945 och 1 197 miljoner kronor åren 2018–2020. Anslaget föreslås minska med 446 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta extratjänsterna med matchningsanställningar.³²⁶ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 057, 2 317 och 3 315 miljoner kronor åren 2018–2020. Anslaget föreslås minska med 640 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag att reformera nystartsjobben.³²⁷ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 700, 730 och 760 miljoner kronor åren 2018–2020. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 1 402 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd med utvecklade

³²⁴ RUT 2016:1675

³²⁵ RUT 2016:1635, 2016:1338 och egna beräkningar.

³²⁶ RUT 2016:1675

³²⁷ RUT 2016:1635

nystartsjobb.³²⁸ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 750 år 2018 och med 2 750 per år 2019–2020.

Anslag 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* föreslås minska med 24 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om fler utvecklingsanställningar i Samhall avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 118 miljoner kronor per år från och med 2018. Centerpartiet har egna förslag till förändringar av stödet till personer med en funktionsnedsättning, vilka beskrivs närmare i kapitel 7.4. Anslaget föreslås också minska med 189 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om höjt lönetak för lönebidrag avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 332 miljoner kronor 2018, 458 miljoner kronor 2019 och 469 miljoner kronor år 2020. Vidare föreslås anslaget minska med 400 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 400 miljoner kronor per år därefter, till följd av att den förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som syftade till att finansiera fler platser hos Samhall avslutas. Anslaget föreslås därtill minska med 410 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som syftade till att möjliggöra fler anställningar med lönebidrag och stärka SIUS, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 410 miljoner kronor 2018 och 415 miljoner kronor per år från och med 2019. Anslaget föreslås öka med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att höja lönetaket för de aktuella anställningsstöden till 17 000 kronor per månad.³²⁹ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 204, 205 och 207 miljoner kronor åren 2018–2020.

Anslag 1:12 *Nystartsjobb* föreslås öka med 702 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att reformera nystartsjobben avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 1 354 miljoner kronor 2018, 1 225 miljoner kronor 2019 och 1 266 miljoner kronor år 2020. Centerpartiet har egna förslag kring hur anställningsstöden bör reformeras. Dessa beskrivs närmare i kapitel 7.4. De aktuella förändringarna medför att anslaget föreslås minska med 3 210 miljoner kronor år 2017. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 260, 3 290 och 3 330 miljoner kronor åren 2018–2020.

Anslag 2:1 *Arbetsmiljöverket* föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens föreslagna förstärkning på motsvarande belopp avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor per år från och med 2018. Arbetsmiljöverket bör kunna genomföra sitt arbete inom befintlig ram. Vidare föreslås att anslaget minskar med 70 miljoner kronor till följd av att den förstärkning som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, och som syftade till att möjliggöra fler kontroller, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 70 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 2:5 *Arbetslivspolitik* föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2017 till följd av att den förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som syftade till att finansiera forskning om arbetsliv, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor år 2018 och 10 miljoner kronor per år från och med 2019.

Centerpartiet föreslås att ett nytt anslag, 3:1 *Jobbfixarpeng*, inrättas och anvisas 300 miljoner kronor per år 2017–2020 i syfte att finansiera ett pilotprojekt med jobbfixarpeng. Anslag 1:1 minskas med motsvarande belopp.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5, 1:7, 1:8, 1:9 och 2:1.

20.15 Utgiftsområde 15: Studiestöd

Tillhandahållandet av en högkvalitativ och tillgänglig utbildning är ett av politikens viktigaste uppdrag. För den enskilde innebär tillgången till utbildning en möjlighet till bildning och personlig utveckling. För samhället innebär en tillgänglig utbildning att arbetskraftens produktivitet kan säkras. Därtill är utbildning en viktig och effektiv omfördelningsmekanism. Genom att tillgängliggöra utbildning jämnas livschanser ut och behovet av hög beskattning och snedvridande transfereringssystem minskar. En utbildning som tillgängliggörs baserat på lämplighet och meriter säkerställer också att utbildningen nyttjas effektivt och motverkar social snedrekrytering.

Studiestödet fyller här en viktig funktion. Genom att överbygga

³²⁸ RUT 2016:1635, 2016:1338 och egna beräkningar.

³²⁹ RUT 2016:1451 och egna beräkningar.

kapitalmarknadsimperfektioner tillgängliggörs utbildning till människor som i frånvaron av studiestödet inte hade haft möjlighet att studera, trots att det hade varit en lönsam

investering för såväl den enskilde som för samhället.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 52 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 15 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Studiehjälp	3 427 850	-26 700
1:2	Studiemedel	15 292 371	-91 000
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 963 965	-419 600
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	368 690	-1 030
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000	
1:7	Studiestartsstöd	448 000	-448 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	829 747	-56 850
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 226	-63
	Summa	22 433 999	-1 043 243

Tabell 53 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 15 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Studiehjälp	-26,7	-54,0	-82,6	-113,2
1:2	Studiemedel	-91,0	-126,0	-160,0	-202,0
1:3	Avsättning för kreditförluster	-419,6	-433,3	-456,2	-477,2
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-1,0	-1,1	-1,3	-2,2
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk				
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål				
1:7	Studiestartsstöd	-448,0	-909,0	-909,0	-909,0
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-56,9	-12,9	-18,0	-23,5
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
	Summa	-1 043	-1 536	-1 627	-1 727

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Studiehjälp* föreslås minska med 26,7 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om fler platser på lärarutbildningen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 54 miljoner kronor 2018, 82,6 miljoner kronor 2019 och 113,2 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:2 *Studiemedel* föreslås minska med 91 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben. Av samma anledning beräknas

anslaget minska med 126, 160 och 202 miljoner kronor åren 2018–2020.

Anslag 1:3 *Avsättning för kreditförluster* föreslås minska med 438 miljoner kronor år 2017 till följd av att åldersavskrivningen av studielån föreslås avskaffas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 446 miljoner kronor 2019, 462 miljoner kronor 2019 och 476 miljoner kronor år 2020. Därtill föreslås att anslaget minskas med 2,6 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om fler platser på lärarutbildningen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5,3 miljoner

kronor 2018, 8,2 miljoner 2019 och 11,2 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås öka med 30 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp per år från och med 2018, på grund av studiebonus för deltagare i Teach for Sweden. Anslaget föreslås minska med 9 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 12, 16 och 20 miljoner kronor för åren 2018–2020.

Anslag 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsröntor* föreslås minska med 0,03 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om fler platser på lärarutbildningen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 0,05 miljoner kronor 2018, 0,3 miljoner kronor 2019 och 1,2 miljoner kronor år 2020. Anslaget beräknas därtill minska med 1 miljon kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben.

Anslag 1:7 Studiestartsstöd föreslås minska med 448 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att införa studiestartsstöd avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 909 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:8 Centrala studiestödsnämnden föreslås minska med 22,7 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att införa studiestartsstöd avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5,4 miljoner kronor per år från och med 2018. Därtill föreslås att anslaget minskar med 31 miljoner kronor till följd av att regeringens föreslagna förstärkning på motsvarande belopp avslås.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8 och 1:9.

20.16 Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utbildning berikar både samhälle och individer. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet, samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd. En samverkan och en nära koppling mellan den högre utbildningen och det omgivande samhället är därför av största vikt. Centerpartiet verkar för att lärosätena ska bli mer autonoma, finnas i hela landet och ges ytterligare möjligheter att utforma sin verksamhet efter regionala förutsättningar.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 54 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 16 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens skolverk	1 055 963	-64 150
1:2	Statens skolinspektion	409 644	-1 778
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	712 572	-3 264
1:4	Sameskolstyrelsen	41 249	-128
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2 868 670	-255 400
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	263 077	-2 533
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 630 000	-1 410 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	177 325	-1 011
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	90 692	-535
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	295 226	-35 000
1:11	Bidrag till vissa studier	17 525	
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	107 448	-500
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	1 453 775	-173 420
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 171 588	

1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	480 000	-480 000
1:16	Fler anställda i lågstadiet	2 300 000	
1:17	Skolforskningsinstitutet	23 146	-142
1:18	Praktiknära skolforskning	18 211	-63
1:19	Bidrag till lärarlöner	4 442 000	212 000
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	156 420	-858
2:1	Universitetskanslersämbetet	137 398	-459
2:2	Universitets- och högskolerådet	146 782	-463
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 684 040	-38 058
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 066 943	-9 294
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 982 302	-30 403
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 119 873	-9 532
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 039 526	-41 929
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 504 493	-6 764
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 669 947	-47 744
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 580 369	-7 106
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 336 777	-20 463
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 082 429	-4 868
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 484 334	-21 910
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	854 065	-3 768
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	696 179	-3 711
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 506 141	-6 771
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 082 273	-5 875
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 499 593	-6 743
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	643 531	-8 126
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	369 250	-1 660
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	634 496	-13 049
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	227 090	-1 021
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 029 306	-21 437
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	323 317	-1 454
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	766 819	-13 497

2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	254 064	-1 142
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	525 658	-4 629
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	234 620	-1 055
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	237 135	-1 974
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	92 543	-416
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	894 005	-24 866
2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	139 059	-626
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	583 055	-10 533
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	105 206	-473
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	197 275	-964
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	49 490	-223
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	97 639	-2 425
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	31 987	-144
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	476 847	-11 198
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	67 386	-303
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	408 483	-9 068
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	62 277	-280
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	433 294	-9 006
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	92 372	-415
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	374 906	-8 172
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 458	-285
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	373 379	-9 612
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	53 466	-240
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	296 793	-3 396
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	47 423	-213
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	343 773	-8 027
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	48 249	-217
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	158 283	-1 620
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 513	-43

2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	62 611	-282
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	6 102	-28
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	127 784	-1 495
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9 609	-43
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	395 592	-14 256
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	57 840	-260
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	24 553	-152
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	10 580	-48
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 193 384	-23 747
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	579 243	7 370
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	414 532	-3 173
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 521 132	-11 239
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5 844 916	-18 330
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	280 061	
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	160 919	-1 302
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	373 044	-279
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	28 518	-108
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551 309	
3:7	Institutet för rymdfysik	54 427	-224
3:8	Kungl. biblioteket	362 343	-1 602
3:9	Polarforskningssekreteriatet	46 478	-167
3:10	Sunet	48 755	-33
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	7 257	-9
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	40 912	-68
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	105 712	-84
4:1	Internationella program	81 589	
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886	
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	10 214	-36
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	17 519	-17
	Summa	72 381 263	-2 724 066

Tabell 55 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 16 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Statens skolverk	-64,2	-87,1	-60,8	-75,2
1:2	Statens skolinspektion	-1,8	-4,2	-6,8	-9,6
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-3,3	-7,8	-12,6	-17,3
1:4	Sameskolstyrelsen	-0,1	-0,4	-0,7	-0,9
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-255,4	-530,0	-578,2	-189,2
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-2,5	-5,6	-9,8	-14,5
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-1 410,0	-1 410,0	-1 410,0	-910,0
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	-1,0	-2,1	-2,1	-2,1
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	-0,5	-0,9	-1,5	-2,2
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	-35,0			
1:11	Bidrag till vissa studier				
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	-0,5	-1,1	-1,8	-2,5
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-173,4	-370,7	-421,5	-335,6
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning				
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-480,0	-680,0		
1:16	Fler anställda i lågstadiet				
1:17	Skolforskningsinstitutet	-0,1	-0,4	-0,6	-0,9
1:18	Praktiknära skolforskning	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
1:19	Bidrag till lärarlöner	212,0	352,0	540,0	548,0
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	-0,9	-1,9	-1,9	-1,9
2:1	Universitetskanslersämbetet	-0,5	-1,2	-2,0	-3,0
2:2	Universitets- och högskolerådet	-0,5	-1,3	-2,1	-3,0
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-38,1	-53,8	-47,3	-65,7
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-9,3	-20,5	-33,7	-48,2
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-30,4	-44,9	-42,9	-59,9
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-9,5	-21,1	-34,5	-49,4
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-41,9	-56,8	-43,8	-61,3
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6,8	-14,9	-24,5	-35,0
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-47,7	-63,4	-47,0	-65,3
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7,1	-15,7	-25,7	-36,8
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20,5	-29,9	-27,2	-37,8
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4,9	-10,8	-17,6	-25,2
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21,9	-32,9	-32,8	-46,0

2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3,8	-8,3	-13,6	-19,5
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3,7	-7,4	-11,1	-15,9
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6,8	-15,0	-24,5	-35,1
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5,9	-11,7	-17,3	-24,8
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6,7	-14,9	-24,4	-34,9
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8,1	-12,5	-13,2	-18,7
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,7	-3,7	-6,0	-8,6
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-13,0	-17,6	-13,7	-19,4
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,0	-2,3	-3,7	-5,3
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21,4	-29,3	-23,9	-33,8
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,5	-3,2	-5,3	-7,5
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-13,5	-18,7	-15,9	-22,6
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,1	-2,5	-4,1	-5,9
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4,6	-9,2	-13,9	-19,6
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1,1	-2,3	-3,8	-5,5
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2,0	-3,3	-4,0	-5,7
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,4	-0,9	-1,5	-2,2
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-24,9	-34,4	-28,8	-40,0
2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,6	-1,4	-2,3	-3,2
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10,5	-13,7	-9,4	-13,5
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,5	-1,0	-1,7	-2,5
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,0	-2,0	-3,2	-4,6
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-0,2	-0,5	-0,8	-1,2
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2,4	-4,3	-5,3	-7,0
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,1	-0,3	-0,5	-0,7
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11,2	-15,4	-13,0	-18,2
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,7	-1,1	-1,6
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9,1	-11,6	-7,5	-10,8
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,6	-1,0	-1,5

2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9,0	-13,3	-13,3	-18,7
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,4	-0,9	-1,5	-2,2
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8,2	-11,6	-10,6	-14,9
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,6	-1,0	-1,5
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9,6	-13,3	-10,6	-14,6
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,2	-0,5	-0,9	-1,2
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3,4	-5,0	-4,9	-7,1
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,2	-0,5	-0,8	-1,1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8,0	-11,0	-9,1	-12,8
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,2	-0,5	-0,8	-1,1
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,6	-3,0	-4,4	-6,1
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-0,3	-0,6	-1,0	-1,5
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1,5	-2,7	-3,9	-5,4
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-14,3	-19,5	-14,8	-19,8
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-0,3	-0,6	-0,9	-1,3
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-0,2	-0,3	-0,5	-0,6
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-23,7	-42,7	-57,1	-81,3
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	7,4	4,2	0,5	-3,6
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-3,2	-7,0	-11,5	-16,4
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-11,2	-24,8	-40,7	-58,2
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	-18,3	-46,2	-32,2	-32,2
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer				
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1,3	-2,1	-3,1	-4,1
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	-0,3	-1,2	-1,2	-1,2
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	-0,1	-0,3	-0,4	-0,6
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer				

3:7	Institutet för rymdfysik	-0,2	-0,6	-0,9	-1,3
3:8	Kungl. biblioteket	-1,6	-3,4	-5,6	-8,0
3:9	Polarforskningssekreteriet	-0,2	-0,4	-0,6	-0,9
3:10	SUNET	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	0,0	0,0	-0,1	-0,1
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	-0,1	-0,2	-0,4	-0,7
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	-0,1	-0,5	-0,5	-0,5
4:1	Internationella program				
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM				
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
	Summa	-2 724	-3 576	-2 858	-2 261

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Statens skolverk* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 2 miljoner kronor per år därefter, till följd av att regeringens förslag om att finansiera en webbutbildning för lärare som återvänder till yrket föreslås finansieras inom befintlig ram. Anslaget föreslås minska med 15 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med lika mycket åren därefter, till följd av att regeringens förslag om kompetensutveckling avslås. Centerpartiet har egna förslag på området som beskrivs närmare i kapitel 14. Anslaget föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om extra finansiering för att utvärdera personalförstärkningen inom skolbiblioteken avslås. Anslaget föreslås därutöver minska med 5 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att finansiera vissa implementeringsinsatser avslås. Dessutom föreslås anslaget minska med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2018, till följd av att förslaget om förankring av förskoleklassens förtydligade uppdrag avslås. Denna typ av arbete bör kunna finansieras inom befintlig ram. Anslaget föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 18 miljoner kronor 2018, 28 miljoner kronor 2019 och 38 miljoner kronor 2020, till följd av att den föreslagna utökningen av Samverkan för bästa skola avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 35 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 35 miljoner kronor även år 2018, till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som syftade till att modernisera Skolverket, avslutas. Slutligen föreslås anslaget öka med 16 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 6 miljoner kronor per år 2018 till 2020, till följd av

implementeringen av externt rättade nationella prov.

Anslag 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 5 miljoner kronor även år 2018, till följd av att regeringens föreslagna satsning på läslyftet avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 1 miljon kronor år 2017, och beräknas minska med 1 miljon kronor även år 2018, till följd av att regeringens förslag om att höja anslaget i syfte att finansiera språk-, läs- och skrivutveckling avslås. Att denna typ av färdigheter är viktiga är självklart, men de stötts bäst genom reformer för en välfungerande skola snarare än via små riktade statsbidrag. Vidare föreslås att anslaget minskar med 15 miljoner kronor år 2017 till följd av att den föreslagna extrafinansiering som syftas till att möjliggöra förskoleklassens förtydligade uppdrag avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor per år 2018–2019 och med 15 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås därutöver minska med 5 miljoner kronor år 2017 till följd av att den föreslagna utökningen av Samverkan för bästa skola avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 18 miljoner kronor 2018, 28 miljoner kronor 2019 och med 38 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 80 miljoner kronor år 2017 till följd av att den föreslagna förlängningen av försöksverksamheten med ökad undervisning i svenska m.m. avslås till förmån för Centerpartiets egna reformer på området. Därtill föreslås anslaget minska med 13 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp 2018, till följd av att förslaget om yrkesutbildningens år avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 1 miljon kronor år 2017 till följd av att förslaget om att

öka bidraget till en samisk ungdomsorganisation avslås. Anslaget föreslås också minska med 32 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp år 2018, till följd av att den föreslagna satsningen på speciallärarutbildning avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 200 miljoner kronor år 2017, och det beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, och som avsåg anslag till elevhälsosatsningar, avslutas. Anslaget föreslås öka med 16 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av en förstärkning av organisationer som arbetar med entreprenörskap i skolan, som exempelvis Ung företagsamhet. Anslaget föreslås också öka med 30 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av en satsning på Teach for Sweden. Anslaget föreslås vidare ökas med 475 miljoner kronor år 2017 till följd av en föreslagen satsning på fler svensktimmar för nyanlända barn. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 165 miljoner kronor 2018, 100 miljoner kronor 2019 och 90 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 390 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med 390 miljoner kronor per år 2018 och 2019, till följd av att regeringens satsning på läxhjälp avslutas. Därtill föreslås anslaget minska med 30 miljoner kronor 2017 och beräknas minska med 30 miljoner kronor per år 2018 och 2019 till följd av att regeringens satsning på skolbibliotek avslutas.

Anslag 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* används bland annat för ett antal riktade statsbidrag till kommunerna. Centerpartiets inställning är att statsbidrag till kommunerna i första hand bör ges i form generella statsbidrag istället för riktade sådana. Av denna anledning avslutas ett antal riktade statsbidrag inom detta anslag, och de generella statsbidragen inom utgiftsområde 25 ökas. Anslaget föreslås därför minska med 80 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning som gjordes i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som berörde barnomsorg på kvällar, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 80 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2017 till följd av att den förstärkning som gjordes i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg riktade statsbidrag avseende fritidsverksamhet, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 500 miljoner kronor per år 2018–2019.

Avslutningsvis föreslås en tidigare beslutad förstärkning om 830 miljoner kronor avslutas, vilket leder till att anslaget minskar med 830 miljoner kronor år 2017 och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter. Centerpartiet värnar en välfungerande och välfinansierad barnomsorg. I kapitel 20.25 beskrivs Centerpartiets förslag kring en förstärkning av kommunsektorns finanser, som bland annat kan användas för öka resurserna till barnomsorg och fritidshem.

Anslag 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* föreslås minska med 35 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att öka antalet lärare i svenska som andraspråk avslås.

Anslag 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* minskar med 50 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om en utbildningssatsning riktad mot tillfälligt anställda inom äldreomsorg och sjukvård avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor per år 2018–2019 och med 50 miljoner kronor år 2020. Anslaget föreslås minska med 117 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att avskaffa traineejobben. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 158, 200 och 254 miljoner kronor år 2018–2020.

Anslag 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* föreslås minska med 480 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med 680 miljoner kronor år 2018, till följd av att en tidigare beslutad förstärkning, i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 1:19 *Bidrag till lärarlöner* föreslås öka med 186 miljoner kronor år 2017 till följd av att karriärtjänstreformen byggs ut. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 316 miljoner kronor 2018 och 496 miljoner kronor per år därefter. Anslaget föreslås därutöver öka med 26 miljoner kronor år 2017 till följd av att antalet karriärtjänster i utanförskapsområden utökas. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 36 miljoner kronor 2018, 44 miljoner kronor 2019 och 52 miljoner kronor år 2020.

Anslagen för de enskilda lärosätenas utbildning på grundnivå och avancerad nivå, samt anslag 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare* på högskoleområdet, föreslås minska år 2017, och beräknas minska åren därefter, till följd av att regeringens förslag om fler platser på lärarutbildningen samt förstärkningen riktad mot temporär kvalitetsförstärkning avslås. Totalt föreslås anslagen minska med 302,272

miljoner kronor 2017 och beräknas minska med 357,993 miljoner kronor 2018, 161,957 miljoner kronor 2019 och 215,976 miljoner kronor 2020.

Anslag 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* föreslås öka med 10 miljoner kronor per år till följd av en förstärkt satsning på kompletterande utbildning. Av samma anledning beräkna anslaget öka med 10 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* föreslås minska med 14 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp år 2018, till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg finansiering av fördjupad vetenskaplig eller teknisk verifiering, avslutas.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 till 1:6, 1:8, 1:9, 1:12, 1:13, 1:17, 1:18, 1:20, 2:1 till 2:66, 3:3 till 3:5, 3:7 till 3:13 samt 4:3 och 4:4.

20.17 Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Engagemang som frodas i kulturliv, civilsamhälle och debatt är kitt som fogar samman samhället. Centerpartiet strävar efter att alla – oavsett bostadsort, bakgrund, funktionsnedsättning eller livssituation – ska ha möjlighet att delta i ett kulturliv som rymmer både professionellt burens kultur och amatörers skapande. Då främjas ett brett kulturliv som rymmer såväl nya digitala kulturella uttryck som traditionella kulturformer.

Sverige har idag en global ledarposition när det gäller kreativitet och detta är något att vara stolt över och utveckla. Vi har framgångsrika kreativa och kulturella näringar och det finns stor tillväxtpotential. Ökat samspel i kulturfrågor mellan politik, näringsliv och engagerade eldsjälur kan skapa ökade förutsättningar för jobb, lokal och regional utveckling, attraktivitet och turism, kunskapsutveckling och nya exportframgångar.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 56 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 17 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens kulturråd	44 483	-234
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	336 301	-140 010
1:3	Skapande skola	187 654	-637
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	39 481	-212
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 851	
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1 422 836	-73 832
1:7	Myndigheten för kulturanalys	14 411	-14 411
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	1 006 604	-13 610
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	190 599	-2 000
2:3	Statens musikverk	112 108	-272
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	147 724	-10 000
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	120 192	-336
3:3	Institutet för språk och folkminnen	65 930	-834
4:1	Statens konstråd	8 614	-109
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	32 944	
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 551	-16

4:4	Bidrag till bild- och formområdet	28 067	
5:1	Konstnärsnämnden	21 489	-1 120
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	395 800	-10 080
6:1	Riksarkivet	378 688	-2 183
7:1	Riksantikvarieämbetet	223 613	-745
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	253 522	-3 000
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000	
8:1	Centrala museer: Myndigheter	1 128 591	-92 150
8:2	Centrala museer: Stiftelser	253 971	-989
8:3	Bidrag till vissa museer	52 214	-210
8:4	Riksutställningar	43 435	-116
8:5	Forum för levande historia	55 379	-10 170
8:6	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80	
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	10 093	-91
9:2	Stöd till trossamfund	91 913	
10:1	Filmstöd	547 144	-237 500
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	21 220	0
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 252	-510
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	483	
11:4	Statens medieråd	21 953	-4 190
11:5	Stöd till taltidningar	57 556	
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	41 786	-1 290
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	243 440	
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	35 000	
13:1	Stöd till idrotten	1 935 311	12 500
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164	15 000
13:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163	
13:4	Stöd till friluftorganisationer	47 785	5 000
13:5	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	
13:6	Insatser för den ideella sektorn	28 758	0
14:1	Bidrag till folkbildningen	3 855 540	-13 069
14:2	Bidrag till tolkutbildning	58 765	-10
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen	175 000	
14:4	Särskilt utbildningsstöd	154 860	-701
15:1	Lotteriinspektionen	49 936	-189
	Summa	14 521 254	-602 326

Tabell 57 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 17 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Statens kulturråd	-0,2	-0,6	-0,9	-1,2
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-140,0	-140,6	-100,6	-100,6
1:3	Skapande skola	-0,6	-1,9	8,1	8,1
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler				
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-73,8	-74,7	-83,4	-96,5
1:7	Myndigheten för kulturanalys	-14,4	-14,7	-14,9	-14,7
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-13,6	-22,4	-20,8	-23,0
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
2:3	Statens musikverk	-0,3	-0,7	-1,3	-2,0
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	-0,3	-0,9	-1,6	-2,5
3:3	Institutet för språk och folkminnen	-0,8	-1,2	-1,6	-2,0
4:1	Statens konstråd	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön				
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	0,0	0,0	-0,1	-0,1
4:4	Bidrag till bild- och formområdet				
5:1	Konstnärsnämnden	-1,1	-1,2	-1,4	-1,5
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-10,1	-11,1	-12,9	-15,6
6:1	Riksarkivet	-2,2	-4,2	-6,5	-9,1
7:1	Riksantikvarieämbetet	-0,7	-2,0	-3,3	-4,8
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning				
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-92,2	-97,8	-104,4	-112,1
8:2	Centrala museer: Stiftelser	-1,0	-1,7	-2,9	-4,7
8:3	Bidrag till vissa museer	-0,2	-20,4	-20,4	-20,4
8:4	Riksutställningar	-0,1			
8:5	Forum för levande historia	-10,2	-0,4	-0,8	-1,1
8:6	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål				
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3
9:2	Stöd till trossamfund				
10:1	Filmstöd	-237,5	-237,5	-230,0	-180,0
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	0,0	0,0	-0,1	-0,1
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet				

11:4	Statens medieråd	-4,2	-4,3	-4,4	-4,6
11:5	Stöd till taltidningar				
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	-1,3	-1,5	-1,8	-2,1
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet				
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken				
13:1	Stöd till idrotten	12,5	1,0	1,0	-3,0
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	15,0	15,0	15,0	15,0
13:3	Bidrag för kvinnors organisering				
13:4	Stöd till friluftorganisationer	5,0	5,0	5,0	5,0
13:5	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer				
13:6	Insatser för den ideella sektorn	0,0	10,0	20,0	40,0
14:1	Bidrag till folkbildningen	-13,1	-23,3	-23,3	-23,3
14:2	Bidrag till tolkutbildning	0,0	-0,2	-0,2	-0,2
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen				
14:4	Särskilt utbildningsstöd	-0,7	-1,5	-2,5	-3,6
15:1	Lotteriinspektionen	-0,2	-0,5	-0,8	-1,1
	Summa	-602	-650	-608	-578

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp per år från och med 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som avsåg främjandet av låga taxor i den kommunala musik- och kulturskolan, avslutas. Därtill föreslås anslaget minska med 40 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 40 miljoner kronor även 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som avsåg främjandet av kulturverksamheter i vissa bostadsområden, avslutas.

Anslag 1:3 *Skapande skola* beräknas öka med 10 miljoner kronor per år 2019 och 2020 på grund av att satsningen på skapande skola i förskolan förlängs.

Anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om läsförfrämjande insatser på skolov avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 58 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om att förstärka den musikaliska scenkonsten avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska

med 50 miljoner kronor år 2018 och 53 miljoner kronor per år därefter. Anslaget föreslås vidare minska med 6 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp även 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som avsåg en nationell bibliotekstrategi, avslutas. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 0,322 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 0,347 miljoner kronor år 2018, till följd av att en tidigare beslutad allmän och tidsbegränsad förstärkning avslutas.

Anslag 1:7 *Myndigheten för kulturanalys* föreslås minska med hela anslaget till följd av att myndigheten föreslås läggas ner.

Anslag 2:1 *Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att stärka den musikaliska scenkonsten avslås. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 9 miljoner kronor per år 2018–2020. För att finansiera andra prioriterade satsningar beräknas att anslaget minskas med 9 miljoner kronor år 2018. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 6 miljoner kronor per år 2019–2020. Renoveringen av Kungliga Operan AB:s övermaskineri är prioriterad, men bör kunna ske genom omprioriteringar inom anslaget.

Anslag 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* föreslås minska med 2 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 2 miljoner kronor per år från och med 2018, till följd av att regeringens förslag om att förstärka den musikaliska scenkonsten avslås.

Anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag kring läsfrämjande insatser avslås.

Anslag 5:1 *Konstnärsnämnden* föreslås minska med 1 miljon kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till kompensation för ökade kostnader relaterade till kulturbryggan avslås.

Anslag 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag kring biblioteksersättningen avslås.

Anslag 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag till ökning i syfte att bidra till det civila samhällets aktörer inom kulturarvsområdet avslås.

Anslag 8:1 *Centrala museer: Myndigheter* föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag kring en kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 80 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och syftandes till att införa fri entré vid de statliga museerna, avslutas. Av samma skäl väntas anslaget minska med 80 miljoner kronor per år från och med 2018.

För att finansiera andra prioriterade satsningar beräknas anslag 8:3 *Bidrag till vissa museer* minska med 20 miljoner kronor per år från 2018–2020. Eventuella projekt som finansieras inom ramen för anslaget bör kunna finansieras genom en ökad grad av medfinansiering samt genom omprioriteringar inom anslaget.

Anslag 8:5 *Forum för levande historia* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i

samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 samt rörande utbildningsinsatser kring rasism och intolerans, avslutas.

Anslag 10:1 *Filmstöd* föreslås minska med 2,5 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag kring satsning på att digitalisera filmarvet avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2,5 miljoner kronor år 2018–2020. Anslaget beräknas därtill minska med 20 miljoner kronor år 2019 och 2020 till följd av att regeringens förslag om att skapa långsiktiga ekonomiska förutsättningar för filmpolitiken avslås. Centerpartiets inställning till hur filmpolitiken bör utformas återfinns i kapitel 18. Anslaget föreslås därtill minska med 25 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande 2018 och 2019, till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att stärka biografer på mindre orter. Avslutningsvis föreslås att anslaget minskas med 210 miljoner kronor år 2017. Anslaget beräknas därutöver minska med 210 miljoner kronor 2018 samt med 182,5 miljoner kronor 2019 och 157,5 miljoner kronor år 2020. I samband med att Centerpartiet avisar en del av regeringens förslag inom filmpolitikens område är det värt att notera att Centerpartiet även avisar den höjda biografmoms som regeringen föreslår som finansieringskälla. Vad gäller finansieringen av det filmpolitiska området så sker det genom en förlängning av nuvarande filmavtal. I övrigt hänvisas till tillkännagivandet riksdagen beslutat om, angående att regeringen skyndsamt ska utreda en alternativ finansiering av filmpolitiken med utgångspunkt i att behålla den nuvarande nivån på mervärdesskatt.

Anslag 11:2 *Forskning och dokumentation om medieutvecklingen* föreslås minska med 0,5 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att utveckla Mediebarometern avslås.

Anslag 11:4 *Statens medieråd* föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande summa åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att öka medie- och informationskunnigheten hos barn och unga avslås. Anslaget föreslås vidare minska med 1 miljon kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande summa åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och rörde myndighetens digitala plattform, avslutas.

Anslag 12:1 *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* föreslås minska med 0,8 miljoner kronor 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att stärka myndighetens arbete avslås. Centerpartiet bedömer att tidigare beslutad ram är tillräcklig för myndighetens verksamhet.

Anslag 13:1 *Stöd till idrotten* föreslås minska med 11 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag kring insatser inom barn- och ungdomsidrotten avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor per år från och med 2018. Därtill föreslås anslaget minska med 14 miljoner kronor 2017, och väntas minska med motsvarande belopp 2018–2019 samt med 18 miljoner kronor år 2020, till följd av att regeringens förslag kring en satsning på idrottsverksamhet i utsatta områden avslås. Centerpartiet har en egen satsning på civilsamhället och ökad trygghet som bland annat innefattar ökat stöd till idrotten. Anslaget föreslås minska med 7,5 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag kring insatser för att öka sysselsättningen avslås. Anslaget föreslås öka med 45 miljoner kronor år 2017, och väntas öka med motsvarande belopp från och med år 2018, till följd av Centerpartiets förslag till satsning på civilsamhället och ökad trygghet.

Anslag 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället och ökad trygghet. Från och med 2018 beräknas anslaget öka med 15 miljoner kronor årligen.

Anslag 13:4 *Stöd till friluftorganisationer* föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2017, och väntas öka med motsvarande summa åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället och ökad trygghet.

Anslag 13:6 *Insatser för den ideella sektorn* föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag

om ökat stöd till asylsökande barn avslås. Anslaget föreslås öka med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället och ökad trygghet. Avslutningsvis beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor år 2018, 20 miljoner kronor år 2019 och 40 miljoner kronor år 2020 till följd av Centerpartiets satsning på civilsamhället och ökad trygghet.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 till 1:4, 1:6, 2:3, 3:2, 3:3, 4:1, 4:3, 5:1, 5:2, 6:1, 7:1, 8:1 till 8:5, 9:1, 11:1, 11:2, 11:4, 12:1, 14:1, 14:2, 14:4 och 15:1.

20.18 Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Svensk bostadsmarknad har ett antal problem som var för sig är allvarliga och som tillsammans gör bostadsmarknaden till ett av de samhällsområden som är i störst behov av reformer.

För det första byggs det för lite. För det andra utnyttjas inte det befintliga beståndet effektivt. Och för det tredje har svenska bostadspriser, särskilt i storstäderna, under lång tid vuxit betydligt snabbare än hushållens inkomster. Detta har bidragit till en ökad skulduppbyggnad och en situation som troligen inte är långsiktigt hållbar.

Centerpartiet vill se omfattande regelförenklingar och förbättrad marktillgång, reformer som succesivt frigör hyressättningen, ett mer energieffektivt byggande och ett fortsatt arbete för att värna den finansiella stabiliteten. Centerpartiet säger tydligt nej till att återinföra statliga byggsubventioner.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 58 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 18 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Bostadspolitisk utveckling	24 000	-4 000
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	99 500	
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000	
1:4	Boverket	253 791	-35 850
1:5	Statens geotekniska institut	45 947	-217
1:6	Lantmäteriet	554 131	-36 659
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000	-1 000 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 800 000	-1 800 000
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	2 700 000	-2 700 000
2:1	Konsumentverket	156 254	-11 770
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	43 732	-7 470
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	21 372	-4 130
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	18 459	-3 000
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374	-1 000
	Nya anslag		
3:1	Trygghetsskapande stadsplanering		70 000
	Summa	6 764 560	-5 534 096

Tabell 59 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 18 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Bostadspolitisk utveckling	-4,0			
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag				
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad				
1:4	Boverket	-35,9	-37,1	-38,6	-30,1
1:5	Statens geotekniska institut	-0,2	-0,5	-0,8	-1,1
1:6	Lantmäteriet	-36,7	-39,5	-42,7	-46,3
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-1 000,0	-1 000,0	-1 000,0	-1 000,0
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1 800,0	-1 300,0	-1 300,0	-1 300,0
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-2 700,0	-3 200,0	-3 200,0	-3 200,0
2:1	Konsumentverket	-11,8	-15,6	-11,5	-12,5
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	-7,5	-7,7	-8,0	-8,3
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	-4,1	-7,2	-7,4	-7,5
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	Nya anslag				
3:1	Trygghetsskapande stadsplanering	70,0	70,0	70,0	70,0
	Summa	-5 534	-5 542	-5 543	-5 540

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* föreslås minska med 4 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag att öka finansieringen av länsstyrelserna avslås.

Anslag 1:4 *Boverket* föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag kring kompetensinsatser relaterade till nya PBL avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 10 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren 2018–2019, till följd av att regeringens förslag kring översyn av bygg- och konstruktionsregler, avslås. Avslutningsvis föreslås att anslaget minskar med 10 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att förslaget om att inrätta ett centrum för hållbart byggande föreslås finansieras genom en omprioritering från Boverkets förvaltningsanslag.

Anslag 1:6 *Lantmäteriet* föreslås minska med 34,569 miljoner kronor år 2017 till följd av att förslaget om avgiftsfri nationell grunddata avslås. Av samma anledning föreslås anslaget

minska med 34,569 miljoner per år från och med 2018.

Anslag 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* föreslås minska med 1 000 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 1:8 *Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande* föreslås minska med 1 800 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1 300 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* föreslås minska med 2 700 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 200 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 2:1 *Konsumentverket* föreslås minska med 11 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att inrätta ett forum med uppdrag att verka för en mer miljösmart konsumtion avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 14 miljoner kronor 2018 och 9 miljoner kronor per år därefter.

Anslag 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2017 till följd av att resurstillskotten förtjänsten Hallå konsument dras tillbaka. Av samma anledning väntas anslaget minska med 3 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås minska med 4 miljoner kronor 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp per år från och med 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 2:3 *Fastighetsmäklarinspektionen* föreslås minska med 3 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 6 miljoner kronor per år därefter, till följd av att regeringens förslag om ökade medel för en mer aktiv tillsyn av fastighetsmäklarbranschen avslås. Därtill föreslås anslaget minska med 1 miljon kronor år 2017, och beräknas minska med 1 miljon kronor per år från och med 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2016, avslutas.

Anslag 2:4 *Åtgärder på konsumentområdet* föreslås minska med 1 miljon kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 2016, avslutas. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 1 miljon kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås vidare minska med 2 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande nivå åren därefter, till följd av att en tidigare beslutade förstärkning i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 avslutas.

Anslag 2:5 *Bidrag till miljömärkning av produkter* föreslås minska med 1 miljon kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare beslutad förstärkning, i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Centerpartiet föreslår vidare att ett nytt anslag 3:1 *Trygghetsskapande stadsplanering* förs upp under utgiftsområdet och anvisas 70 miljoner kronor per år. Anslaget är en del av Centerpartiets satsning på civilsamhället och ökad trygghet och är tänkt att kunna sökas i syfte att finansiera trygghetsskapande åtgärder i utsatta områden.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:4 till 1:6 och 2:1 till 2:3.

20.19 Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Oavsett var man bor – på landsbygden, i mindre orter, i städernas förorter eller innerstaden – ska man ha samma möjligheter att leva, arbeta och driva företag. Landsbygden och städerna delar många utmaningar med varandra. I såväl bruksorter som förorter finns ett behov av fler jobb. Detsamma gäller behovet av en välfungerande och klimatsmart infrastruktur. Behovet av en reformerad bostadsmarknad är stort i hela landet, oavsett om det handlar om att möjliggöra ökat byggande i strandnära lägen på landsbygden eller om att reformera hyresmarknaden i storstäderna.

Likvärdiga möjligheter i hela landet innebär inte per automatik likformighet. Samma utmaning kan lösas på olika sätt i olika delar av landet. Politiken behöver därför utformas med en insikt om att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet. En närodlat politik, där beslut fattas så nära människor som möjligt, möjliggör en sådan utveckling.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 60 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 19 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	1 557 637	-20 000
1:2	Transportbidrag	400 864	
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 636 980	
	Summa	3 595 481	-20 000

Tabell 61 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 19 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Regionala tillväxtåtgärder	-20,0	-35,0	-40,0	
1:2 Transportbidrag				
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020				
Summa	-20	-35	-40	0

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om en förstärkning avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 35 miljoner kronor år 2018 och med 40 miljoner kronor år 2019. Anledningen till regeringens förstärkning är de uteblivna intäkter som uppstått på Gotland till följd av regeringens beslut att inte tillåta kalkbrytning. Centerpartiet står inte bakom detta beslut och är således inte nödgade att kompensera Gotland för dessa uteblivna intäkter.

20.20 Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Sverige har bevisat att ekonomisk tillväxt kan ske parallellt med mindre miljöpåverkan; att miljö och ekonomisk tillväxt kan gå hand i hand. Förutsättningen är smarta och kraftfulla styrmedel som gör det lönsamt att agera miljövänligt och olönsamt att förorena.

Ekonomiska styrmedel utgör ett av de viktigare instrumenten inom miljöpolitiken. Centerpartiet föreslår därför en omfattande grön skatteväxling. Skatten på utsläpp och gifter bör öka och intäkterna användas för att sänka skatten på jobb och företagande. Vi förstärker i denna budgetmotion vår tidigare skatteväxling. Totalt uppgår Centerpartiets förslag om grön skatteväxling till 33 miljarder kronor de närmaste fyra åren, vilket är 26 miljarder mer än regeringen. Det utgör ett ambitiöst och omfattande program för att minska utsläppen av växthusgaser och bidra till en giftfri vardag, samtidigt som arbete, företagande och förnybar energi premieras.

Regeringens miljöpolitik baseras i stället på höjda utgifter, finansierade av höjda skatter på jobb och företag. Centerpartiet avvisar i grunden denna inriktning av miljöpolitiken till förmån för en kraftfull grön skatteväxling.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 62 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 20 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1 Naturvårdsverket	442 248	-91 860
1:2 Miljöövervakning m.m.	355 214	-72 000
1:3 Åtgärder för värdefull natur	997 535	-350 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	868 018	-310 000
1:5 Miljöforskning	80 036	-61
1:6 Kemikalieinspektionen	257 589	34 100
1:7 Avgifter till Internationella organisationer	272 131	
1:8 Supermiljöbilspremie	700 000	
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	227 101	-1 753
1:10 Klimatanpassning	117 000	-10 000
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	787 565	35 000
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	205 000	

1:13	Internationellt miljösamarbete	20 900	
1:14	Hållbara städer	4 500	
1:15	Skydd av värdefull natur	1 268 000	-840 000
1:16	Havs- och vattenmyndigheten	230 100	-10 930
1:17	Klimatinvesteringar	700 000	-700 000
1:18	Elbusspremie	100 000	
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	57 599	-430
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	713 003	-516
	Nya anslag		
1:19	Viltförvaltningsmyndighet		30 000
1:20	Miljölastbilspremie		150 000
	Summa	8 403 539	-2 138 450

Tabell 63 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 20 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Naturvårdsverket	-91,9	-94,6	-97,6	-100,6
1:2	Miljöövervakning m.m.	-72,0	-112,0	-112,0	-112,0
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-350,0	-350,0	-350,0	-350,0
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	-310,0	-220,0	-220,0	-220,0
1:5	Miljöforskning	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3
1:6	Kemikalieinspektionen	34,1	32,7	30,2	28,6
1:7	Avgifter till Internationella organisationer				
1:8	Supermiljöbilspremie				
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1,8	-3,0	-4,4	-6,0
1:10	Klimatanpassning	-10,0	-10,0	-70,0	-120,0
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	35,0	45,0	45,0	45,0
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar		-300,0	-300,0	-300,0
1:13	Internationellt miljösamarbete				
1:14	Hållbara städer				
1:15	Skydd av värdefull natur	-840,0	-590,0	-590,0	-590,0
1:16	Havs- och vattenmyndigheten	-10,9	-12,3	-13,8	-15,3
1:17	Klimatinvesteringar	-700,0	-700,0	-700,0	-700,0
1:18	Elbusspremie				
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	-0,4	-15,7	-16,1	-16,5
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	-0,5	-3,0	-3,0	-3,0
	Nya anslag				
1:19	Viltförvaltningsmyndighet	30,0	30,0	30,0	30,0
1:20	Miljölastbilspremie	150,0	300,0	450,0	450,0
	Summa	-2 138	-2 003	-1 922	-1 980

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Naturvårdsverket* föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2017 i syfte att finansiera inrättandet av en viltmyndighet. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor per år efter år 2018. Ett nytt anslag, 1:19 Viltförvaltningsmyndighet, föreslås inrättas under utgiftsområdet och anvisas 30 miljoner kronor per år. Anslag 1:1 föreslås vidare minska med 3 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om samordning med Arbetsförmedlingen rörande gröna jobb avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 3 miljoner kronor per år efter 2018. Fler enkla jobb är av största vikt, men de skapas inte av myndighetssamordning utan av en mer välfungerande jobbpolitik. Anslaget föreslås vidare minska med 15 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande summa åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och rörande regeringens miljösatningar, avslutas. Därtill föreslås att anslaget minskas med 35 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och rörande ett allmänt resurstillskott, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 35 miljoner kronor per år från och med 2018. Avslutningsvis föreslås anslaget minska med 7 miljoner kronor 2017, och det beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att administrationen kring kväveoxidavgiften blir billigare till följd av Centerpartiets förslag om att omvandla avgiften till en skatt.

Anslag 1:2 *Miljöövervakning* föreslås minska med 72 miljoner kronor år 2017 till följd av att såväl ett nytt som ett tidigare förslag om förstärkt miljöövervakning avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 112 miljoner kronor per år från och med 2018. Centerpartiet har egna förslag kring förstärkt miljöövervakning som beskrivs nedan och förklaras närmare i kapitel 8.3.

Anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* föreslås minska med 350 miljoner kronor per år, och beräknas minska med motsvarande belopp för åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* föreslås minska med 10 miljoner kronor till följd av att regeringens förslag om att förstärka anslaget avslås. Av

samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor per år från och med 2018. Vidare föreslås anslaget minska med 300 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och rörande efterbehandling av mark, avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:5 *Kemikalieinspektionen* föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om kartläggning av farliga ämnen avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 5 miljoner kronor per år från och med 2018. Därtill minskas anslaget med 2 miljoner kronor 2017 till följd av att regeringens förslag om bidrag till SWETOX avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås minska med 13 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med 13 miljoner kronor 2018, 14 miljoner kronor 2019 och 14 miljoner kronor år 2020, till följd av att regeringens förslag om bidrag för kortare handläggningstider för ärenden som rör bekämpningsmedel avslås. Anslaget föreslås öka med 15 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp för åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att korta handläggningstiderna för ärenden som rör bekämpningsmedel. Dessutom föreslås anslaget öka med 20 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med 20 miljoner kronor per år därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att intensifiera det internationella arbetet mot farliga kemikalier. Avslutningsvis föreslås att anslaget höjs med 5 miljoner kronor per år, och det beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av Centerpartiets förslag om att öka kontrollen av importerade varor i syfte att stävja bruket av förbjudna kemikalier.

Anslag 1:10 *Klimatanpassning* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om att förstärka anslaget i syfte att finansiera kunskapshöjande insatser avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor 2018, 70 miljoner kronor 2019 och 120 miljoner kronor år 2020.

Anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* föreslås öka med 75 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att öka LOVA-bidraget med 75 miljoner kronor per år. Av

samma anledning ökar anslaget med 75 miljoner kronor per år från och med år 2018. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om en förstärkning på motsvarande nivå avslås. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 30 miljoner kronor per år från och med år 2018.

Anslag 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* beräknas minska med 300 miljoner kronor från och med 2018, till följd av att regeringens förslag om införandet av en utsläppsbroms avslås.

Anslag 1:15 *Skydd av värdefull natur* föreslås minska med 590 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 590 miljoner kronor per år från och med år 2018. Därtill föreslås att anslaget minskar med 250 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens satsning på motsvarande nivå från vårandringsbudgeten för 2016 avslås.

Anslag 1:16 *Havs- och vattenmyndigheten* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 1:17 *Klimatinvesteringar* föreslås minska med 700 miljoner kronor per år mellan år 2017 och 2020 till följd av att Klimatklivet avskaffas. Klimatklivet har fått kritik från bland annat Konjunkturinstitutet, som hävdar att det riskerar att bli "ett kraftfullt slag i luften".³³⁰

Anslag 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* beräknas minska med 15 miljoner kronor per år 2018–2020 till följd av att regeringens förslag om att inrätta en analysfunktion inom miljöområdet avslås.

Centerpartiet föreslår att ett nytt anslag, 1:19 *Viltvårdsmyndighet*, förs upp under utgiftsområdet. Anslaget föreslås anvisas 30 miljoner kronor per år.

Ett nytt anslag, 1:20 *Miljölastbilspremie*, föreslås föras upp under utgiftsområdet. Anslaget föreslås anvisas 150 miljoner kronor år 2017 och beräknas uppgå till 300 miljoner kronor 2018 och 450 miljoner kronor per år från och med 2019.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5, 1:6, 1:9, 1:16, 2:1 och 2:2.

20.21 Utgiftsområde 21: Energi

Den parlamentariska miljömålsberedningen har föreslagit att Sverige år 2045 ska ha noll nettoutsläpp av växthusgaser, ett mål som Centerpartiet står bakom. Centerpartiets mål är därutöver att Sveriges energisystem ska vara helt förnybart till 2040. För att uppnå detta krävs en fortsatt utbyggnad av den förnybara energiproduktionen. Sveriges unika förutsättningar att klara detta syns inte minst i den växande produktionen av sol- och vindel, som tillsammans med vattenkraft och biokraft utgör basen i ett robust och helt förnybart energisystem.

För att påskynda omställningen till ett förnybart energisystem krävs effektiva ekonomiska styrmedel. Förutsättningarna för förnybar energiproduktion måste vara förmånliga och långsiktiga. Regeringens snabba förändringar av såväl skatten på solel som biobränslen är således mycket olyckliga. Centerpartiet föreslår i denna budgetmotion att villkoren för att producera förnybar energi och miljövänliga bränslen stärks. Samtidigt föreslås ett ökat och riktat stöd till utbyggnad av laddinfrastruktur.

³³⁰ Konjunkturinstitutet (2016e).

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 64 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 21 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Statens energimyndighet	281 284	-19 560
1:2	Insatser för energieffektivisering	233 000	
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	10 000	
1:4	Energiforskning	1 420 788	-11 010
1:5	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	52 600	
1:6	Planeringsstöd för vindkraft	15 000	
1:7	Energimarknadsinspektionen	118 898	-425
1:8	Energiteknik	440 000	50 000
1:9	Elberedskap	255 000	
1:10	Avgifter till internationella organisationer	25 328	
1:11	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	25 000	-25 000
	Nya anslag		
1:12	Laddinfrastruktur		150 000
	Summa	2 876 898	144 006

Tabell 65 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 21 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Statens energimyndighet	-19,6	-21,4	-23,3	-7,3
1:2	Insatser för energieffektivisering				
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft				
1:4	Energiforskning	-11,0	-14,6	-14,6	-4,6
1:5	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket				
1:6	Planeringsstöd för vindkraft				15,0
1:7	Energimarknadsinspektionen	-0,4	-1,1	-1,8	-2,5
1:8	Energiteknik	50,0	50,0	50,0	
1:9	Elberedskap				
1:10	Avgifter till internationella organisationer				
1:11	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-25,0	-25,0	-25,0	
	Nya anslag				
1:12	Laddinfrastruktur	150,0	150,0	150,0	150,0
	Summa	144	138	135	151

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Statens energimyndighet* föreslås minska med 18 miljoner kronor år 2017 till följd av att det beslut om förstärkning som fattades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som syftade till att finansiera regeringens ambitioner avseende omställningen av energisystemet,

avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 18 miljoner kronor per år 2018–2019.

Anslag 1:4 *Energiforskning* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att det tidigare beslut om förstärkning som fattades i samband med behandlingen av

budgetpropositionen för 2016, och som avsåg finansiering av ett forum för smarta elnät, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor per år 2018–2019.

Anslag 1:6 *Planeringsstöd för vindkraft* beräknas öka med 15 miljoner kronor år 2020 då Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att låta planeringsstödet upphöra år 2020.

Anslag 1:8 *Energiteknik* föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2017 till följd av att stödet till energilagring föreslås öka. Av samma anledning föreslås anslaget öka med 50 miljoner kronor per år 2018–2019.

Anslag 1:11 *Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning* föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som rör medel för lokal och regional kapacitetsutveckling, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 25 miljoner kronor per år 2018–2019.

Ett nytt anslag, 1:12 *Laddinfrastruktur*, föreslås föras upp under utgiftsområdet och tillföras 150 miljoner kronor per år till följd av en ökad satsning på riktat stöd till utbyggnad av laddinfrastruktur. Finansiering sker genom att anslag 1:17 under utgiftsområde 20 minskas.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:4 och 1:7.

20.22 Utgiftsområde 22: Kommunikationer

En välfungerande transportinfrastruktur är en förutsättning för att det ska gå att bo, leva och arbeta i hela landet. Att näringslivets godstransporter fungerar är likaledes viktigt för att möjliggöra företagsamhet och arbete i hela landet. Teknikutveckling, effektivisering, digitalisering, regelförenklingar och en omställning till biobaserade drivmedel gör att fortsatt goda kommunikationer i hela landet kan ske utan att miljö- och klimatpåverkan ökar. Centerpartiet driver på för att Sverige ska nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta. I det arbetet har de statliga infrastrukturinvesteringarna en viktig roll att spela.

Centerpartiet prioriterar att öka underhållet av järnvägen, ökad och tidigare lagda investeringar i transportinfrastruktur med hjälp av alternativa finansieringslösningar och ytterligare investeringar i IT- och bredbandsutbyggnad. Eftersom Centerpartiet värnar hela landets utveckling är det också av största vikt att de resurser som satsas på infrastruktur fördelas över hela landet.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 66 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 22 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	24 107 726	-959 000
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	21 556 141	125 000
1:3	Trafikverket	1 305 021	-5 434
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	188 308	
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284	
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	82 513	
1:7	Trafikavtal	900 000	
1:8	Viss internationell verksamhet	28 757	
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	48 174	-1 210
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	150 000	
1:11	Trängselskatt i Stockholm	1 448 531	
1:12	Transportstyrelsen	2 086 091	-9 255

1:13	Trafikanalys	65 483	-165
1:14	Trängselskatt i Göteborg	1 027 434	
1:15	Sjöfartsstöd	1 632 000	
2:1	Post- och telestyrelsen	28 516	-128
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	140 278	
2:3	Grundläggande betaltjänster	33 537	
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	22 844	-10 000
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	126 014	
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	75 265	-22 473
	Summa	55 114 917	-882 665

Tabell 67 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 22 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-959,0	-1 210,0	-230,0	
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	125,0	225,0	-75,0	
1:3	Trafikverket	-5,4	-12,9	-21,2	-30,1
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål				
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur				
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser				
1:7	Trafikavtal				
1:8	Viss internationell verksamhet				
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	-1,2	-0,5	-0,8	-1,1
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk				
1:11	Trängselskatt i Stockholm				
1:12	Transportstyrelsen	-9,3	-18,9	-30,9	-45,2
1:13	Trafikanalys	-0,2	-0,5	-0,9	-1,4
1:14	Trängselskatt i Göteborg				
1:15	Sjöfartsstöd				
2:1	Post- och telestyrelsen	-0,1	-0,3	-0,5	-0,7
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning				
2:3	Grundläggande betaltjänster				
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation				
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	-22,5	-44,6	-44,9	-45,3
	Summa	-883	-1 073	-414	-134

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* föreslås minska med 750

miljoner kronor år 2017 till följd av att stadsmiljöavtalen avskaffas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 1000

miljoner kronor år 2018. Därtill föreslås anslaget minska med 209 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning som gjordes i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg en satsning på kollektivtrafik på landsbygden, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 210 miljoner kronor 2018 och 230 miljoner kronor 2019.

Anslag 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* föreslås öka med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av en föreslagen satsning på järnvägsunderhåll. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 300 miljoner kronor år 2018. Anslaget föreslås minska med 75 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg kompensation till följd av höjda banavgifter, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 75 miljoner kronor per år 2018–2019.

Anslag 1:9 *Statens väg- och transportinfrastruktur* föreslås minska med 1 miljon kronor år 2017 till följd av att förslaget om att genomföra en studie kring människors vilja att utnyttja kollektivtrafik på landsbygden anses kunna finansieras inom befintlig ram i stället för att kräva extrafinansiering.

Anslag 1:12 *Transportstyrelsen* föreslås minska med 1,675 miljoner kronor till följd av att regeringens förslag om att finansiera avgiftsfri grunddata mellan myndigheter avslås.

Anslag 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* föreslås minska med 10 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förslag om genomförandet av en ny digitaliseringspolitik avslås. Centerpartiet har egna förslag för att öka den digitala tillgängligheten och stärka arbetet för den digitala infrastrukturen, vilket beskrivs närmare i kapitel 9.1. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 2:6 *Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse* föreslås minska med 22,443 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp från och med år 2018, till följd av att regeringens förslag om finansiering av nationella digitala grunddata avslås. Därutöver beräknas anslaget minska med 21,8 miljoner kronor per år från och med 2018 till följd av att regeringens förslag kring nationella digitala tjänster avslås.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:3, 1:12, 1:13, 2:1 och 2:6. Pris- och löneomräkningen för anslag 1:1 och 1:2 föreslår alltså inte förändras.

20.23 Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Landsbygdens utmaningar är i grunden en spegling av hela Sveriges utmaningar. Det finns en tudelning mellan såväl människor som orter. För att ge hela landet möjlighet att växa krävs en kraftfull jobb- och företagarpolitik. För landsbygden är inte minst de gröna näringarna viktiga. De skapar jobb i såväl den egna som i kringliggande branscher, samtidigt som de utgör basen för en klimatsmart omställning av det svenska samhället.

Men också industrin är motorn på många orter. För att svensk industri ska stå stark krävs en hållbar och pålitlig energipolitik samt ett företagsklimat som gör att svenska företag ges förutsättningar att konkurrera. Skatter på såväl företag som arbetskraft spelar här stor roll.

Precis som i andra delar av Sverige spelar också småföretagen en allt viktigare roll på landsbygden. Särskilt på orter där jobb försvunnit i samband med finanskrisen är det av största vikt att politiken ger förutsättningar för nya företag och jobb att växa fram.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 68 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 23 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Skogsstyrelsen	402 982	-8 950
1:2	Insatser för skogsbruket	321 540	-100 000
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	120 483	-589
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	106 283	-564
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	14 933	
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	124 349	
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	52 778	
1:8	Statens jordbruksverk	603 563	-24 980
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	5 000	
1:10	Gårdsstöd m.m.	6 498 000	
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	130 000	
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	24 250	
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	179 000	
1:14	Livsmedelsverket	317 491	-831
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	145 160	-25 000
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913	
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 495 431	210 000
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 028 409	25 000
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	79 830	
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4 116	20 000
1:21	Åtgärder på fjällägenheter	1 529	
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	103 915	
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	1 820 493	-5 926
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	565 776	-18 420
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	
	Summa	17 189 401	69 740

Tabell 69 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 23 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
1:1 Skogsstyrelsen	-9,0	-11,4	-14,1	-17,0
1:2 Insatser för skogsbruket	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	-0,6	-1,2	-2,0	-2,8
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	-0,6	-1,3	-2,1	-2,8
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder				
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar				
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.				
1:8 Statens jordbruksverk	-25,0	-26,1	-26,4	-26,7
1:9 Bekämpande av växtskadegörare				
1:10 Gårdsstöd m.m.				
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.				
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk				
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk				
1:14 Livsmedelsverket	-0,8	-2,3	-4,1	-6,3
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-25,0	-25,0	-25,0	-25,0
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.				
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	210,0	160,0	60,0	-40,0
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	25,0	25,0	25,0	25,0
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket				
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	20,0	20,0	20,0	20,0
1:21 Åtgärder på fjällägenheter				
1:22 Främjande av rennäringen m.m.				
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	-5,9	-15,7	-26,9	-39,3
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	-18,4	-20,6	-20,6	-17,6
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien				
Summa	70	1	-116	-233

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Skogsstyrelsen* föreslås minska med 7 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande summa för åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 avslutas.

Anslag 1:2 *Insatser för skogsbruket* föreslås minskas med 100 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning avseende instrument för skydd av skog,

beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* föreslås minska med 15 miljoner kronor per år till följd av att regeringens satsning på 3R avslås. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år 2018–2020. Anslaget föreslås minska med 8 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Anslag 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* föreslås minska med 25 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om att öka anslaget i syfte att främja ekologiska livsmedel avslås.

Anslag 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* föreslås minska med 100 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens bredbandsatsning, som Centerpartiet anser vara för liten, avslås till förmån för en egen satsning. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 150 miljoner kronor 2018, 250 miljoner kronor 2019 och 350 miljoner kronor 2020. Till följd av Centerpartiets förslag om en ny bredbandsmiljard föreslås anslaget öka med 250 miljoner kronor år 2017. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 250 miljoner kronor per år 2018–2020. Anslaget beräknas därutöver öka med 60 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med samma summa åren därefter, till följd av att Centerpartiet avvisar regeringens förslag om en neddragning med motsvarande belopp. Regeringen föreslår att pengar från landsbygdsprogrammet finansierar ett tillskott till Jordbruksverket. Centerpartiet anser i stället att Jordbruksverket bör få det aktuella tillskottet, men att pengarna inte bör tas från landsbygdsprogrammet.

Anslag 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2017 i syfte att utöka programmet för miljövänliga bränslen i jordbruket. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 25 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:20 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* föreslås öka med 20 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med 20 miljoner kronor per år från och med 2018, till följd av Centerpartiets förslag om att förstärka ersättningen för metangasreducering.

Anslag 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* föreslås minska med 15 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning av artprojektet, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 15 miljoner kronor per år från och med 2018. Anslaget föreslås därutöver minska med 3 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 3 miljoner kronor 2018–2019, till följd av att en tidigare förstärkning, beslutad i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, avslutas.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8, 1:14, 1:23 och 1:24.

20.24 Utgiftsområde 24: Näringsliv

Den svenska jobbskaparpotentialen finns i de små och växande företagen. Dessa jobbskapare måste få rejält sänkta trösklar till att ta steget att anställa. På samma sätt måste det svenska företagandet tillgängliggöras för fler. De första stegen som anställd eller företagare måste vara betydligt enklare och mer tillgängligt än idag.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 70 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 24 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Verket för innovationssystem	221 746	-920
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 893 335	-15 970
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	629 962	-2 480
1:4	Tillväxtverket	272 898	-1 449
1:5	Näringslivsutveckling	460 022	-211 000
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	57 951	-235
1:7	Turistfrämjande	119 606	
1:8	Sveriges geologiska undersökning	197 864	-798
1:9	Geovetenskaplig forskning	5 807	
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000	

1:11	Bolagsverket	22 842	
1:12	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327	
1:13	Konkurrensverket	143 322	-595
1:14	Konkurrensforskning	13 661	
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	123 210	-50 000
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	23 200	
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag	1 000	
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer	17 780	
1:19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000	
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	309 461	8 000
1:21	Patent- och registreringsverket	315 588	
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	24 612	-121
2:2	Kommerskollegium	86 091	-345
2:3	Exportfrämjande verksamhet	361 889	-130 000
2:4	Investeringsfrämjande	62 266	-5 000
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	20 517	
2:6	Bidrag till standardiseringen	31 063	-23
	Summa	6 456 020	-410 937

Tabell 71 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 24 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Verket för innovationssystem	-0,9	-2,3	-3,8	-5,3
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-16,0	-22,5	-22,5	-2,5
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2,5	-4,1	-7,1	-11,6
1:4	Tillväxtverket	-1,4	-3,3	-5,1	-7,0
1:5	Näringslivsutveckling	-211,0	-212,0	-206,0	
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	-0,2	-0,6	-1,1	-1,7
1:7	Turistfrämjande				
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-0,8	-1,8	-3,0	-4,4
1:9	Geovetenskaplig forskning				
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar				
1:11	Bolagsverket				
1:12	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien				
1:13	Konkurrensverket	-0,6	-1,5	-2,4	-3,4
1:14	Konkurrensforskning				
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	-50,0			
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag				
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag				
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer				
1:19	Finansiering av rättegångskostnader				

1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	8,0	8,0	8,0	8,0
1:21	Patent- och registreringsverket				
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	-0,1	-0,3	-0,4	-0,6
2:2	Kommerskollegium	-0,3	-0,9	-1,4	-2,0
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-130,0	-130,0	-130,0	
2:4	Investeringsfrämjande	-5,0	-5,0	-5,0	-5,0
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer				
2:6	Bidrag till standardiseringen	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
	Summa	-411	-376	-380	-36

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* föreslås minska med 20 miljoner kronor 2017 till följd av att en tidigare förstärkning som beslutades i samband med budgetpropositionen för 2016, och som avsåg en satsning på statens insatser inom immaterialrätten, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 20 miljoner kronor per år 2018–2019. Anslaget föreslås öka med 6 miljoner kronor för att förstärka Vinnovas arbete kring innovationer i offentlig sektor genom inrättandet av en försöksverksamhet med innovationscheckar riktade mot kvinnor som är anställda inom vården, i syfte att premiera vardagsnära innovationer. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 6 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslag 1:5 *Näringslivsutveckling* föreslås minska 21 miljoner kronor år 2017 till följd av att regeringens förstärkning av satsningen på snabbspår för företagare avvisas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 22 miljoner kronor år 2018 och med 16 miljoner kronor år 2019. Att stötta fler nyanlända att starta företag är av största vikt. Centerpartiet har därför egna förslag på detta område. För det första föreslås rådgivningen för nyanlända kvinnor som vill starta företag stärkas med 8 miljoner kronor. För det andra avsätter Centerpartiet, inom ramen för satsningen på civilsamhället och ökad trygghet, 90 miljoner kronor för mentorskapsprogram och praktik och för det tredje föreslås att företagsformen ingångsföretag skapas, till en kostnad om 600 miljoner kronor. Med Centerpartiets politik kommer det att vara signifikant enklare för nyanlända att starta företag, varför regeringens förstärkta satsning på snabbspår blir onödig. Anslaget föreslås därtill minska med 150 miljoner kronor år 2017 till följd av att den tidigare förstärkning som beslutades om i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg

finansiering av det så kallade Innovationsrådet, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 150 miljoner kronor per år 2018–2019. Anslaget föreslås minska med 40 miljoner kronor år 2017 till följd av att en tidigare förstärkning som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, och som avsåg finansieringen av en strategi för nyindustrialisering, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 40 miljoner kronor per år 2018–2019.

För att finansiera andra prioriterade satsningar föreslås att anslag 1:15 *Upprustning och drift av Göra kanal* minskar med 50 miljoner kronor år 2017.

Anslag 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* föreslås öka med 8 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av en föreslagen satsning på Almi och IFS i syfte att stärka utrikes födda kvinnor och deras företagande.

Anslag 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* föreslås minska med 130 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp per år 2018–2019, till följd av att en tidigare beslutad förstärkning i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016, som syftade till att finansiera regeringens så kallade exportoffensiv, avslutas.

Anslag 2:4 *Investeringsfrämjande* föreslås minska med 5 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp per år från och med 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, som beslutades i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2016 och som avsåg insatser inom ramen för regeringens så kallade exportoffensiv, avslutas.

Centerpartiet föreslår en begränsning av pris- och löneomräkningen med 30 procent. Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 till 1:4, 1:6, 1:8, 1:13, 2:1, 2:2 och 2:6.

20.25 Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Kommuner och landsting ansvarar för några av den offentliga sektorns viktigaste åtaganden. Skolan, sjukvården, omsorgen och kollektivtrafiken formas och utvecklas i kommuner och landsting.

Att den kommunala sektorn ges goda och långsiktiga förutsättningar att finansiera sin verksamhet och anpassa den efter lokalt skiftande behov är således av största vikt. Centerpartiet vill att makt ska finnas så nära människor som möjligt. Här utgör kommuner, landsting och regioner naturliga arenor för att lokalt organisera verksamheter som betyder mycket för människor.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 72 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 25 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	94 657 037	142 000
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	3 890 933	
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	6 950	
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	7 000 000	
	Summa	105 554 920	142 000

Tabell 73 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 25 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	142,0	258,0	1 361,0	1 510,0
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader				
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer				
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen				
	Summa	142	258	1 361	1 510

Centerpartiets överväganden

Anslag 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* används dels för generella statsbidrag till kommunerna och dels som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Anslag 1:1 föreslås förändras på följande sätt. Anslaget föreslås öka med 2 500 miljoner kronor 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att omvandla riktade statsbidrag till generella statsbidrag. Från och med 2018 beräknas anslaget öka med 2 500 miljoner kronor årligen.

Anslaget föreslås öka med 50 miljoner kronor år 2017 enligt den kommunala finansieringsprincipen till följd av Centerpartiets förslag om att införa en äldreboendegaranti. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 250 miljoner kronor 2018, 450 miljoner kronor 2019 och 600 miljoner kronor år 2020.

Centerpartiets förslag om införandet av ingångsföretag väntas minska de kommunala skatteintäkterna. Anslaget föreslås öka med 240 miljoner kronor år 2017 för att kompensera kommunerna för detta. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 240 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås minska med 2 800 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett ingångsavdrag.³³¹ Anslaget minskas för att kompensera för de lägre lönekostnader som uppstår i den kommunala sektorn. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 2 800 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att införa ett sommarjobbsavdrag.³³² Även här är minskningen ett resultat av de lägre lönekostnader som väntas uppstå för den

³³¹ RUT 2016:831

³³² RUT 2016:911

kommunala sektorn. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 200 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås minska med 200 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ta bort den särskilda löneskatt för äldre som regeringen har infört.³³³ Anslaget minskas för att reglera skatteeffekten av att avskaffa den särskilda löneskatten. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 400 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens höjningar av underhållsstödet avslås.³³⁴

Anslaget föreslås minska med 500 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, för att reglera skatteeffekten av Centerpartiets förslag om att avskaffa avdraget för övriga utgifter.³³⁵

Anslaget föreslås öka med 25 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, för att reglera skatteeffekten av Centerpartiets förslag om nedsatt förmånsvärde för miljöbilar.³³⁶

Anslaget föreslås minska med 600 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, för att reglera skatteeffekten av Centerpartiets förslag om höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar.³³⁷

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017 för att reglera skatteeffekten av Centerpartiets förslag om att införa en ny karensdag.³³⁸ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor 2018 och 200 miljoner kronor per år från och med 2019.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, för att reglera skatteeffekten av Centerpartiets förslag om återinförandet av en bortre tidsgräns i sjukförsäkringen.³³⁹

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017, och väntas öka med 100 miljoner kronor per år från och med 2018, till följd av att nivån inom den inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningen återställs.³⁴⁰

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med motsvarande belopp åren därefter, till följd av regeringens förslag om höjd grundnivå i föräldraförsäkringen avslås.³⁴¹

Anslaget föreslås minska med 30 miljoner kronor år 2017 enligt den kommunala finansieringsprincipen till följd av att regeringens förslag kring lovskola avslås. Av samma anledning föreslås anslaget minska med 60 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås minska med 120 miljoner kronor år 2017, och beräknas minska med 120 miljoner kronor per år från och med 2018, till följd av att en tidigare förstärkning, syftande till att finansiera avgiftsfria glasögon för barn, avslutas.

Anslaget föreslås minska med 207 miljoner kronor år 2017 enligt den kommunala finansieringsprincipen, och beräknas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att en tidigare förstärkning, avseende kostnadsfri mammografi, avslutas.

Anslaget föreslås minska med 276 miljoner kronor år 2017 enligt den kommunala finansieringsprincipen till följd av att en tidigare förstärkning, avseende avgiftsfri tandvård för unga, avslutas. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 417 miljoner kronor 2018 och 576 miljoner kronor per år från och med år 2019.

Enligt den kommunala finansieringsprincipen föreslås anslaget minska med 200 miljoner kronor år 2017, och väntas minska med motsvarande belopp åren därefter, till följd av att regeringens förslag om avgiftsfri öppenvård för äldre avslås.

Anslaget föreslås minska med 181 miljoner kronor år 2017 för att reglera att kommunerna förväntas få lägre kostnader till följd av att en tidigare förstärkning, avseende barndelen i riksnormen för försörjningsstöd, avslutas. Från och med 2018 beräknas anslaget minska med 181 miljoner kronor per år.

Anslaget föreslås öka med 30 miljoner kronor år 2017 för att reglera att Centerpartiets förslag om att ta bort skatteundantag för fossil gas

³³³ RUT 2016:160, egna beräkningar

³³⁴ RUT 2016:946

³³⁵ RUT 2016:1152

³³⁶ RUT 2016:559

³³⁷ RUT 2016:1155

³³⁸ RUT 2016:1324

³³⁹ RUT 2016:286

³⁴⁰ RUT 2016:944

³⁴¹ RUT 2016:947

minskar kommunernas skatteintäkter.³⁴² Av samma anledning beräknas anslaget öka med 40 miljoner kronor 2018 och 50 miljoner kronor per år från och med 2019.

Anslaget föreslås minska med 20 miljoner kronor år 2017 för att reglera att Centerpartiets förslag om att skattebefria biodrivmedel ökar de kommunala skatteintäkterna.³⁴³ Av samma anledning beräknas anslaget minska med 30 miljoner kronor 2018, 30 miljoner kronor 2019 och 40 miljoner kronor år 2020.

Anslaget beräknas minska med 100 miljoner kronor per år från och med 2019 för att reglera att Centerpartiets förslag om att höja återbetalningen av dieselskatt för jordbruksföretag ökar de kommunala skatteintäkterna.³⁴⁴

Anslaget föreslås öka med 110 miljoner kronor år 2017 för att kompensera kommunerna för skatteeffekten av att regeringens förslag om att införa ett så kallat växa-stöd avslås. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 90 miljoner kronor per år från och med 2018. Centerpartiet har ett eget förslag för hur kostnaden för att anställa bör sänkas, vilket beskrivs närmare i kapitel 7.3.

Anslaget föreslås öka med 400 miljoner kronor år 2017, och beräknas öka med 400 miljoner kronor per år från och med 2018, för att kompensera kommunerna för skatteeffekten av Centerpartiets förslag om en reformerad beskattning av personaloptioner.³⁴⁵

Regeringen föreslår att färre nationella prov ska vara obligatoriska och beräknar därmed att anslaget minskas enligt den kommunala finansieringsprincipen. Centerpartiet motsätter sig förslaget om att färre nationella prov ska vara obligatoriska. Anslaget beräknas därför öka med 61 miljoner kronor årligen från och med 2018.

Regeringen aviserar att de avser införa uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen. Förslagets närmare utformning är ännu inte känd, varför Centerpartiet preliminärt avvisar det. Anslaget beräknas därmed öka med 150 miljoner kronor 2018 och 1000 miljoner kronor årligen därefter. Centerpartiet avser återkomma med en förnyad bedömning när regeringen presenterat den

aktuella propositionen och det därmed är möjligt att i större detalj granska regeringens förslag.

Anslaget föreslås öka med 100 miljoner kronor år 2017 till följd av att kommunerna kompenseras för den minskning av intäkterna från kommunalskatt som uppkommer av Centerpartiets förslag om att avskaffa undantaget för flyktingar inom ramen för garantipension.³⁴⁶ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 100 miljoner kronor per år från och med 2018.

Anslaget föreslås öka med 17 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att ersätta extratjänsterna.³⁴⁷ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 36 miljoner kronor år 2018 och med 48 miljoner kronor åren 2019–2020.

Anslaget föreslås minska med 42 miljoner kronor 2017 till följd av att Centerpartiets förslag om att höja lönetaket för anställningsstöd riktade till personer med en funktionsnedsättning leder till lägre lönekostnader i den kommunala sektorn med motsvarande belopp. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 43 miljoner kronor per år 2018–2019 samt med 44 miljoner kronor år 2020.

Anslaget föreslås öka med 550 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att reformera nystartsjobben.³⁴⁸ Förslaget innebär att kommunerna får ökade kostnader som arbetsgivare, vilket kompenseras av ökade statsbidrag. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 570, 590 och 600 miljoner kronor åren 2018–2020.

Anslaget föreslås öka med 231 miljoner kronor år 2017 för att kompensera för effekten av att särskilt anställningsstöd och förstärkt särskilt anställningsstöd ersätts av utvecklade nystartsjobb.³⁴⁹ Anslaget beräknas av samma anledning ökas med 289 miljoner kronor 2018 och 459 miljoner kronor per år 2019–2020.

Anslaget föreslås öka med 765 miljoner kronor år 2017 till följd av Centerpartiets förslag om att begränsa rätten till retroaktiv föräldraförsäkring för nyanlända.³⁵⁰ Av samma anledning beräknas anslaget öka med 765 miljoner kronor per år från och med 2018.

³⁴² RUT 2016:878

³⁴³ RUT 2016:878

³⁴⁴ RUT 2016:878

³⁴⁵ RUT 2016:1656

³⁴⁶ RUT 2016:1140

³⁴⁷ RUT 2016:1675

³⁴⁸ RUT 2016:1635

³⁴⁹ RUT 2016:1635, 2016:1338 och egna beräkningar.

³⁵⁰ RUT 2016:1547 och egna beräkningar.

20.26 Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

En välfungerande statsskuldsvårdning är en förutsättning för att den ekonomiska politiken ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt. Det övergripande målet för statsskuldsvårdningen är att minimera kostnaden med beaktande av risk. För detta krävs ett antal saker. För det första måste ett kontinuerligt arbete med investerarvård bedrivas. För det andra måste skuldens storlek och sammansättning gynna likviditeten i de aktuella marknadssegmenten. Och för det tredje måste förvaltningen ske på ett sätt som garanterar ansvarsfull riskhantering.

Förutsättningarna för en effektiv statsskuldsvårdning avgörs av såväl den ekonomiska politiken som Riksgäldens arbete.

Det är den ekonomiska politiken som i huvudsak avgör skuldstockens storlek, vilket i sin tur påverkar möjligheten att emittera statspapper i en omfattning som möjliggör hög likviditet. Samtidigt är det den ekonomiska politiken som påverkar de offentliga finanserna långsiktiga hållbarhet och marknadsaktörernas förtroende för denna hållbarhet. Därtill är det regeringen som ger Riksgälden riktlinjer för förvaltningen.

Riksgälden ansvarar å sin sida för marknads- och skuldsvårdande insatser, bland annat i form av marknadsvårdande repor samt byten. Därtill ansvarar Riksgälden för att förvaltningen sker på ett transparent och förutsägbart sätt, vilket gynnar investeringar i svenska statspapper.

Centerpartiet har i grunden inget att invända mot nu förd statsskuldspolitik. För förslag till anslagsfördelning, se Tabell 74 samt Tabell 75.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 74 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 26 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Räntor på statsskulden	16 312 590	
	Summa	16 467 790	0

Tabell 75 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 26 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Räntor på statsskulden				
	Summa	0	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet har inget att invända mot regeringens bedömningar på det aktuella utgiftsområdet.

unionen satt samarbetet under hård press. Och för det fjärde har säkerhetsläget försämrats, dels på grund av genomförda terrorattentat och dels på grund av konflikter i unionens närområde.

20.27 Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

EU står inför ett antal stora och allvarliga utmaningar. För det första är osäkerheten mot bakgrund av Storbritanniens stundande utträde stor. För det andra lider många av medlemsstaterna fortsatt av sviterna av de senaste årens långa och djupa lågkonjunktur. För det tredje har stora migrationsströmmar till

Centerpartiet anser att det är av största vikt att Sverige aktivt bidrar till att EU:s funktionssätt förbättras. Det kräver såväl strukturreformer som en ökad lyhördhet gentemot medborgarna.

Vad gäller Sveriges avgift till EU har Centerpartiet inget att erinra mot det förslag som regeringen föreslagit i budgetpropositionen.

Förslag till anslagsfördelning

Tabell 76 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 för utgiftsområde 27 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, tusentals kronor

		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (C)
1:1	Avgiften till Europeiska unionen	29 586 305	
	Summa	29 586 305	0

Tabell 77 Centerpartiets förslag till anslag för 2017 till 2020 för utgiftsområde 27 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag, miljoner kronor

		2017	2018	2019	2020
1:1	Avgiften till Europeiska unionen				
	Summa	0	0	0	0

Centerpartiets överväganden

Centerpartiet har inget att invända mot regeringens bedömningar på det aktuella utgiftsområdet.

21. Den offentliga sektorns finanser

I detta kapitel redovisas den samlade effekten på den offentliga sektorns finanser av de reformer Centerpartiet föreslår i denna motion. Effekterna redovisas även per sektor. Därtill redovisas Centerpartiets förslag till utgiftstak för

staten. Som Tabell 81 nedan visar föreslår Centerpartiet att den offentliga sektorn ska nå balans 2017 för att från och med 2018 nå överskott.

Tabell 78 Utgiftstak för staten, avvikelse från regeringen, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Takbegränsade utgifter	-31 696	-34 609	-32 910	-32 383
Budgeteringsmarginal	-11 304	-30 391	-72 090	-117 617
Utgiftstak för staten	-43 000	-65 000	-105 000	-150 000

Tabell 79 Statsbudgetens inkomster, avvikelse från regeringen, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Direkta skatter på arbete	-14 569	-16 501	-17 570	-17 860
Indirekta skatter på arbete	-18 691	-21 059	-22 006	-21 916
Skatt på kapital	6 091	6 459	6 334	6 412
Skatt på konsumtion och insatsvaror	6 142	5 032	5 005	4 995
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-21 617	-26 659	-28 827	-28 959
avgår skatter från andra sektorer	1 292	1 511	2 588	2 578
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-20 325	-25 148	-26 239	-26 381
Periodiseringar	0	0	0	0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-20 325	-25 148	-26 239	-26 381
Övriga inkomster (kassamässigt)	440	440	440	540
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-19 885	-24 708	-25 799	-25 841

Tabell 80 Statsbudgetens saldo och statsskulden, avvikelse från regeringen, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Statsbudgetens inkomster	-19 885	-24 708	-25 799	-25 841
därav inkomster av försåld egendom	0	0	0	0
Statsbudgetens utgifter	-31 696	-34 609	-32 910	-32 383
därav statsskuldräntor	0	0	0	0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	0	0	0	0
kassamässig korrigering	0	0	0	0
Statsbudgetens saldo	11 811	9 901	7 111	6 542
Statsskuld vid årets slut	-11 811	-21 712	-28 823	-35 365

Tabell 81 Den offentliga sektorns finanser, avvikelse från regeringen, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Offentlig sektors inkomster	-21 130	-26 160	-28 293	-28 325
Offentlig sektors utgifter	-32 148	-35 209	-34 445	-33 908
Finansiellt sparande i offentlig sektor	11 018	9 049	6 152	5 583
Staten	11 811	9 901	7 111	6 542
Ålderspensionssystemet	-793	-852	-958	-959
Kommunsektorn	0	0	0	0
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	0,0%	0,2%	0,9%	1,6%

Tabell 82 Kommunsektorns finanser, avvikelse från regeringen, miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Kommunal inkomstskatt	-1 245	-1 452	-2 494	-2 484
Kapitalinkomster och övriga inkomster	0	0	0	0
Statsbidrag under uo 25	142	258	1 361	1 510
därav ekonomiska regleringar	-2 358	-2 242	-1 139	-990
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	-11 053	-12 605	-11 657	-11 079
Inkomster totalt	-12 156	-13 799	-12 790	-12 053
Utgifter	-12 156	-13 799	-12 790	-12 053
Finansiellt sparande i kommunsektorn	0	0	0	0

22. Referenser

- Acemoglu, Daron & Shimer, Robert (2000), "Productivity gains from unemployment insurance", *European Economic Review*, Årg. 44, s. 1195-1224
- Ahmed, Ali (2015), "Etnisk diskriminering – vad vet vi, vad behöver vi veta och vad kan vi göra?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 4
- Aiyar, Shekhar, Barkbu, Bergljot, Batini, Nocileta, Berger, Helge, Detragiache, Enrica, Dizioli, Allan, Ebeke, Christian, Lin, Huidan, Kaltani, Linda, Sosa, Sebastian, Spilimbergo, Antonio & Topalova, Petia (2016), "The Refugee Surge in Europe: Economic Challenges", *IMF Discussion Note*, 16/02
- Alam, Moudud, Carling, Kenneth & Nääs, Ola (2013), "Har kommunala sommarjobb under gymnasieåren en positiv effekt på arbetskariären senare i livet?", IFAU, Rapport 2013:24
- Aldén, Lina och Hammarstedt, Mats (2014), "Discrimination in the credit market? Survey based evidence of access to financial capital among self-employed immigrants", Working Paper 2014:2, Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies
- Andersen, Torben M. (2015), "The Welfare State and Economic Performance", *Bilaga 4 till långtidsutredningen 2015*, SOU 2015:53
- Andersson Joonas, Pernilla, Wennemo Lanninger, Alma & Sundström, Marianne, (2015), "Etableringsreformens första år – en första utvärdering", *The Stockholm University Linnaeus Center for Integration Studies (SULCIS)*, Rapport 2015:3
- Andrén, Thomas (2011), "Frånvaroeffekter på lönen för kvinnor och män", Konjunkturinstitutet, *Specialstudier*, Nr. 27, juni 2011
- Angelov, Nikolay & Eliason, Marcus (2014), "The effects of targeted labour market programs for job seekers with occupational disabilities", IFAU, Working Paper 2014:27
- Arbetsförmedlingen (2016a), "Arbetsmarknadsutsikterna våren 2016. Prognos för arbetsmarknaden 2016-2017"
- Arbetsförmedlingen (2016b), "Etableringsuppdraget i siffror", hemsida, tillgänglig via <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Om-Arbetsformedlingen/Etablering-av-nyanlanda/Etableringsuppdraget-i-siffror.html>> [2016-10-02]
- Arbetsförmedlingen (2016c), "Månadsstatistik", databas, tillgänglig via <www.arbetsformedlingen.se> [2016-09-25]
- Arbetsförmedlingen (2016d), "Prognos för utbetalningar 2016-2020", 2016-08-01
- Arbetsförmedlingen (2016e), "Subventionerade anställningar. Kartläggning ur ett bransch- och företagsperspektiv"
- Arbetsförmedlingen (2016f), "Prognos för utbetalningar 2016-2020", 2016-02-19
- Arbetsförmedlingen (2016g), "Budgetunderlag 2017-2019"
- Arbetsförmedlingen (2016h), "Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2015", *Arbetsförmedlingens återsrapportering 2016*, 2016-05-04
- Arbetsförmedlingen (2016i), "Arbetsmarknadsrapport 2016"
- Arbetsförmedlingen (2015a), "Remissyttrande: Förändringar av husavdraget", Af-2015/164922
- Arbetsförmedlingen (2015b), "Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program – med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga", Ura 2015:5
- Arbetsförmedlingen (2012), "Handledning för utförare – Jobbcoaching"
- Arbetsmarknadsekonomiska rådet (2016), "Dags för större lönespridning?", *Arbetsmarknadsekonomisk rapport*
- Arbetsmarknadsdepartementet (2015), "Matchningsanställningen – nya vägar till jobb", A2015/881/A
- Bemanningsföretagen (2011), "Den hjälpande handens ekonomi. Därför behövs fler jobbcoacher på dagens arbetsmarknad", Almega
- Bennmarker, Helge, Calmfors, Lars & Larsson Seim, Anna (2013), "Jobbskatteavdrag, arbetslöshetsersättning och löner", IFAU, Rapport 2013:10
- Bergh, Andreas (2014), "Utlandsföddas svårigheter på den svenska arbetsmarknaden – partiernas lösningar är otillräckliga", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 42, Nr. 4
- Birch Sørensen, Peter (2010), "Swedish Tax Policy: Recent Trends and Future Challenges", *Report to the Expert Group on Public Economics*, 2010:4
- BMAS (2006), "The effectiveness of Modern Services on the Labour Market. 2006 Report of the Federal Ministry of Labour and Social Affairs on the impact of the implementation of the proposals by the Commission for Modern Services on the Labour Market (not including basic security benefits for job-seekers", Summary of the results
- Bokriskommittén (2014), "En fungerande bostadsmarknad – en reformagenda", tillgänglig via <www.bokriskommitten.se> [2016-08-04]

- Bouvard, Flore, Rambert, Laurence, Romanello, Lucile & Studer, Nicolas (2013), "How have the Hartz reforms shaped the German labour market?", *Trésor-Economics*, Nr. 110
- Boverket (2016), "Reviderad prognos över behovet av nya bostäder till 2025", Rapport 2016:18
- Boverket (2015), "Bostadsmarknadsenkäten 2015 i korthet", artikel, tillgänglig via <<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten-i-korthet/>> [2016-03-12]
- Boverket (2013), "Bostadsbristen och hyressättningsystemet – ett kunskapsunderlag", Marknadsrapport, November 2013, tillgänglig via <www.boverket.se> [2016-03-12]
- Boye, Katarina (2015), "Mer vab, lägre lön? Uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn och lön bland svenska föräldrar", IFAU, Rapport 2015:15
- Brottsförebyggande rådet (2016), "Statistikdatabasen över anmälda brott", databas, tillgänglig via <www.bra.se> [2016-03-16]
- Cahuc, Pierre (2010), "Det svenska anställningsskyddet", *Bilaga 6 till LU2011*, i SOU 2010:93
- Calmfors, Lars, Forslund, Anders & Hemström, Maria (2002a), "Does active labour market policy work? Lessons from the Swedish experience", IFAU, Working Paper 2002:4
- Calmfors, Lars, Forslund, Anders & Hemström, Maria (2002b), "Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?", IFAU, Rapport 2002:8
- Card, David, Kluve, Jochen & Weber, Andrea (2010), "Active Labor Market Policy Evaluations: A Meta-Analysis", *NBER Working Paper Series*, Working Paper 16173, NBER
- Carling, Kenneth, Holmlund, Bertil & Vejsiu, Altin (2001), "Do Benefit Cuts Boost Job Finding? Swedish Evidence from the 1990s", *The Economic Journal*, Årg. 111, Nr. 474, s. 766-790
- Chetty, Raj, Friedman, John N. & Rockoff, Jonah E. (2014), "Measuring the impacts of Teachers II: Teacher value-added and student outcomes in adulthood", *American Economic Review*, vol. 104, nr. 9, s. 2593-2632
- CSN (2016), "Budgetunderlag 2017-2019. Utgiftsområde 15 – studiestöd"
- de Luna, Xavier, Forslund, Anders & Liljeberg, Linus (2008), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002-04", IFAU, Rapport 2008:1
- Department for Business, Innovation & Skills (2013), "Better regulation framework manual", tillgänglig via <www.gov.uk> [2016-07-13].
- Dikgang, Johane, Leiman, Anthony & Visser, Martine (2012), "Elasticity of demand, price and time: lessons from South Africa's plastic-bag levy", *Applied Economics*, Årg. 44, s. 3339-3342
- Dir. 2015:51, "Skatt på finanssektor", *Kommittédirektiv*
- Edström, Josefin (2015), "Vad kostar en akademiker? – En jämförelse av utbildningskostnaden för en svenskutbildad och en invandrad akademiker", SACO
- Egebark, Johan & Kaunitz, Niklas (2013), "Sänkta arbetsgivaravgifter för unga", IFAU, Rapport 2013:26
- Ekberg, Jan (2009), "Invandringen och de offentliga finanserna", *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, 2009:3
- Ekobrottsmyndigheten (2016) "Effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag", EBM A-2016/0375
- Ekobrottsmyndigheten (2015), "Yttrande över Finansdepartementets promemoria Förändring av husavdrag", *Yttrande*, EBM A2015/0226
- Ekonomistyrningsverket (2016), "Tidsserier, statens budget m.m. 2015", ESV 2016:41
- Ekonomistyrningsverket (2015), "Yttrande över promemorian Förändringar av husavdraget", *Remissvar*, 3.4-321/2015
- Ekonomistyrningsverket (2014), "Statliga myndigheters lokaler. Utveckling av lokalhyror och areor", *Analys 3*, ESV 2014:53
- Energimyndigheten (2016a), "Övervakningsrapport avseende skattebefrielse för flytande biodrivmedel under året 2015", *Analysavdelningen*, Dnr. 15-11667
- Energimyndigheten (2016b), "Bostäder och bebyggelse", artikel, 2016-05-13, tillgänglig via <<http://www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/forskning/bostader-och-bebyggelse/>> [2016-08-04]
- Engdahl, Mattias & Forslund, Anders (2015), "En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden", *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, 2015:3
- Engström Stenson, Daniel (2015), "Nya direktiv för utsläppshandeln. Rätt riktning på guppig väg", *FORES Policy Paper*
- EU-kommissionen (2016a), "AMECO", databas, tillgänglig via <http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/>
- EU-kommissionen (2016b), "Country Report Sweden 2016. Including an In-Depth Review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances", *Commission Staff Working Document*
- EU-kommissionen (2015), "Country Report Sweden 2015. Including an In-Depth Review on the prevention

- and correction of macroeconomic imbalances”, Commission Staff Working Document
- Eurostat (2016a), “Employment rates by sex, age and citizenship (%) (lfsa_ergan)”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>> [2016-05-20]
- Eurostat (2016b), “Asylum and first time asylum applicants by citizenship, age and sex Annual aggregated data (rounded) (migr_asyappctza)”, databas, tillgänglig via <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>> [2016-03-31]
- Eurostat (2016c), “Employment by sex, age, professional status and occupation (1 000)”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2016-10-02]
- Eurostat (2016d), “Employment rates by sex, age and country of birth [lfsa_ergacob]”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2016-10-02]
- Eurostat (2016e), “Activity rates by sex, age and citizenship (%) [lfsa_argan]”, databas, tillgänglig via <<http://ec.europa.eu/eurostat>> [2016-10-02]
- Fichtl, Anita (2015), “Mini- and Midi-Jobs in Germany. Effects of Marginal Employment on Unemployment”, *FORES Policy Paper*, 2015:3
- Finansdepartementet (2015), “Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen 2016”, Lagrådsremiss
- Finanspolitiska rådet (2016), “Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2016”
- Finanspolitiska rådet (2015a), “Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2015”
- Finanspolitiska rådet (2015b), “Beräkningsunderlag – effekter på sysselsättningen av höjd ersättning i A-kassan”, *PM Finanspolitiska rådet*, Underlag till Svensk finanspolitik 2015
- Finanspolitiska rådet (2008), “Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2008”
- Finn, Dan (2011), “Job Services Australia: design and implementation lessons for the British context”, Research report, Department for Work and Pensions, Nr. 752
- Flood, Lennart (2015), “Skatter räknas, räkna med skatter”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 5
- Flood, Lennart, Nordblom, Katarina & Waldenström, Daniel (2013), “Dags för enkla skatter!”, Konjunkturrådets rapport 2013, SNS Förlag
- Forslund, Anders (2008), “Den svenska jämviktsarbetslösheten – en översikt”, IFAU, Rapport 2008:17
- Forslund, Anders, Gottfries, Nils & Westermarck, Andreas (2008), “Prices, Productivity and Wage Bargaining in Open Economies”, *The Scandinavian Journal of Economics*, Årg. 110, Nr. 1, s. 169-195
- Forslund, Anders, Johansson, Per & Lindqvist, Linus (2004), “Anställningsstöd – en väg från arbetslöshet till arbete?”, IFAU, Rapport 2004:17
- Forslund, Anders & Kolm, Ann-Sofi (2000), “Active labour market policies and real-wage determination – Swedish evidence”, IFAU, Working Paper 2000:7
- Forslund, Anders, Liljeberg, Linus & von Trott zu Solz, Leah (2013), “Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning”, IFAU, Rapport 2013:4
- Forslund, Anders & Vikström, Johan (2011), “Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt”, IFAU, Rapport 2011:7
- Fredriksson, Peter & Holmlund, Bertil (2003), “Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research”, IFAU, Working Paper 2003:5
- Fredriksson, Peter & Söderström, Martin (2008), “Do unemployment benefits increase unemployment? New evidence on an old question”, IFAU, Working Paper 2008:15
- Fridell, Hanna & Brogren, Cecilia (2007), “Lyckas hyresregleringen motverka segregation i Stockholm?”, *Ekonomisk Debatt*, Årg. 35, Nr. 6, s. 80-85
- Företagarna (2016), “Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015”
- Företagarna (2015), “Småföretagsbarometern”, Riksrapport
- Företagarna (2013), “Ett jobb blir till”
- Försäkringskassan (2016), “Ohälsomått”, Statistik & analys, tillgänglig via <https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/statistik/statistik_och_analys2/Sjuk/ohalsomatt> [2016-07-28]
- Försäkringskassan (2015), “Avskaffande av den borte tidsgränsen i sjukförsäkringen (DS 2015:17)”, Remissyttrande, Dnr 017224-2015
- Försäkringskassan (2014), “Analys av sjukfrånvaros variation – väsentliga förklaringar av upp- och nedgångar över tid”, Socialförsäkringsrapport 2014:17
- Försäkringskassan (2013a), “Föräldrar som inte vabbar”, Socialförsäkringsrapport 2013:6
- Försäkringskassan (2013b), “De jämställda föräldrarna. Vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag?”, Socialförsäkringsrapport 2013:8
- Gartell, Marie, Gerdes, Christer & Nilsson, Petra (2013), “Programeffekter 1996-2010”, Arbetsförmedlingen, Working Paper 2013:1

- Gautier, Pieter A. & van der Klaauw, Bas (2009), "Institutions and labor market outcomes in the Netherlands", Working Paper, IFAU, Nr. 2009:28
- Halldén, Karin & Stenberg, Anders (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 43, Nr. 2, s. 52-62
- Harbo Hansen, Niels-Jakob (2016), "Measuring Job Openings", kapitel i "Jobs, Unemployment, and Macroeconomic Transmission", avhandling, Stockholms Universitet
- Hansson, Åsa (2006), "Hur påverkar en skatt på arbete utbudet och efterfrågan av arbetskraft? Vad säger nationalekonomisk teori och empiri?", Rapport framtagen åt Kris- och Framtidskommissionen
- Hanushek, Eric & Rivkin, Steven (2006), "How to improve the supply of high quality teachers", i E. Hanushek och F. Welch (red.), "Handbook of the economics of education 2", Elsevier, Amsterdam
- Harding, Michelle (2014), "Personal tax treatment of company cars and commuting expenses: Estimating the fiscal and environmental costs", OECD Taxation Working Papers Series nr. 20, OECD, Paris
- Hartman, Laura & Svaleryd, Helena (2010), "Hur stor är risken för bestående hög arbetslöshet?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 38, Nr. 6
- Henrekson, Magnus (2004), "Vägar till ökad jämställdhet i svenskt näringsliv", SNS Förlag, Stockholm
- Henrekson, Magnus & Jävervall, Sebastian (2015), "Svenska skolresultat rasar – vad vet vi?", IVA
- Henrekson, Magnus & Sanandaj, Tino (2014), "Beskattningsalternativ för personalförbrukning och innovativt entreprenörskap: Expertrapport till Företagsskattekommittén", Bilaga 5 till Företagsskattekommitténs slutbetänkande, SOU 2014:40
- HM Revenue & Customs (2014), "Enterprise Investment Scheme and Seed Enterprise Investment Scheme", Commentary Note, tillgänglig via <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/390876/Commentary_EIS_SEIS_Dec_14_V3.pdf> [2016-07-13]
- Holmlund, Bertil & Söderström, Martin (2008), "Hur påverkas inkomsterna av skatteförändringar?", IFAU, Rapport 2008:28
- Hopenhayn, Hugo A. & Nicolini, Juan Pablo (1997), "Optimal Unemployment Insurance", *Journal of Political Economy*, Årg. 105, Nr. 2, s. 412-438
- Hultman, Fredrik (2016), "Människorna mellan stolarna. Så kan Sverige sluta utvisa människor som gör rätt för sig", Timbro
- Hutchings, Merrylyn, Maylor, Uvanney, Mendick, Heather, Menter, Ian & Smart, Sarah (2006), "An evaluation of innovative approaches to teacher training on the Teach First programme: final report to the Training and Development Agency for Schools", Institute for Policy Studies in Education
- Hägglund, Pathric & Johansson, Per (2016), "Sjukskrivningarnas anatomi – en ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet", *Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi*, 2016:2
- IFAU (2014), "Höjd inkomstrelaterad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen", *Remissvar*, Dnr. 174/2014
- IAF (2015), "Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter (IAFFS 2015:3) om lämpligt arbete", IAFFS 2015:3
- If (2015), "Svartjobb ökar efter sänkningen av ROT-avdraget", pressmeddelande, 2015-12-28
- IMF (2016), "Uncertainty in the Aftermath of the U.K. Referendum", *World Economic Outlook Update*, 2016-07-16
- IMF (2015), "Sweden. 2015 Article IV Consultation – Press Release; Staff Report; Informational Annex; and Statement by the Executive Director for Sweden", *IMF Country Report*, Nr. 15/329
- IMF (2014), "2014 Article IV Consultation – Staff Report; Press Release; and Statement by the Executive Director for Sweden", *IMF Country Report*, Nr. 14/261
- Inspektionen för socialförsäkringen (2016), "Höjd grundnivå I föräldrapenningen. Har uttaget av föräldrapenning påverkats?", Rapport 2016:1
- Jacobi, Lena & Kluge, Jochen (2006), "Before and After the Hartz Reforms: The Performance of Active Labour Market Policy in Germany", *Discussion Paper Series, IZA*, Nr. 2100
- Jahn, Elke J. & Ochel, Wolfgang (2007), "Contracting-out employment services: temporary agency work in Germany", *Journal of European Social Policy*, Årg. 17, Nr. 2, s. 125-138
- Johansson, Elly-Ahn (2010), "Effekten av delad föräldraledighet på kvinnors löner", IFAU, Rapport 2010:5
- Johansson, Per, Laun, Lisa & Palme, Mårten (2015), "Kan vi jobba tills vi blir 75? Vad säger mikrodata om hälsa och arbetskapacitet bland de äldre i arbetskraften?", IFAU, Rapport 2015:24
- Johnsen, Julian V. & Løken, Katrine V. (2015), "Nordic family policy and maternal employment", *Nordic Economic Policy Review*, Nr. 2, s. 115-132
- Jönsson, Lisa, Palme, Mårten & Svensson, Ingmar (2012), "Disability Insurance, Population Health, and Employment in Sweden", i D. A. Wise (red.), "Social Security Programs and Retirement around the World: Historical Trends in Insurance Participation and Reforms", University of Chicago Press, Chicago

- Karimi, Arizo, Lindahl, Erica & Skogman Thoursie, Peter (2012), "Effekter av föräldrapenning på arbetsutbud", IFAU, Rapport 2012:22
- Kemikalieinspektionen (2015), "Farliga kemiska ämnen i textil – förslag till riskhanterande åtgärder", PM 9/15
- Kemikalieinspektionen (2013), "Hur kan en kemikalieskatt på konsumentvaror se ut? – Med exemplet kläder och skor", PM 7/13
- Konjunkturinstitutet (2016a), "Statistikdatabasen", databas, tillgänglig via <www.konj.se> [2016-10-02]
- Konjunkturinstitutet (2016b), "Konjunkturläget. Mars 2016"
- Konjunkturinstitutet (2016c), "Prognosdatabasen", databas, tillgänglig via <www.konj.se> [2016-10-02]
- Konjunkturinstitutet (2016d), "Konjunkturläget. Augusti 2016"
- Konjunkturinstitutet (2016e), "Kommentar till budgetpropositionen för 2017", 2016-09-20, tillgänglig via <http://www.konj.se/om-ki/aktuellt/nyhetsarkiv/2016-09-20-kommentar-till-budgetpropositionen-for-2017.html> [2016-09-25]
- Konjunkturinstitutet (2015a), "Miljö, ekonomi och politik 2015"
- Konjunkturinstitutet (2015b), "Konjunkturläget juni 2015"
- Konjunkturinstitutet (2014a), "Lönebildningsrapporten 2014"
- Konjunkturinstitutet (2014b), "Vissa inkomstskatte- och socialavgiftsfrågor inför budgetpropositionen för 2015", Dnr 2014-120-3.5.1
- Konjunkturinstitutet (2013), "Konjunkturläget. December 2013"
- Konjunkturinstitutet (2011), "Konjunkturläget. December 2011"
- Konjunkturinstitutet (2008), "Konjunkturläget. December 2008"
- Konkurrensverket (2015), "Siffror och fakta om offentlig upphandling. Statistik om upphandlingar som genomförts under 2014", Rapport 2015:9
- Laun, Lisa (2012), "Om förhöjt jobbskatteavdrag och sänkta arbetsgivaravgifter för äldre", IFAU, Rapport 2012:16
- Lazear, Edward (2003), "Output-based pay: incentives, retention or sorting?", Discussion Paper 761, Institute for the Study of Labor
- Liljeberg, Linus, Martinson, Sara & Thelander, Jonas (2013), "Jobb- och utvecklingsgarantin – Vilka deltar, vad gör de och vart leder det?", IFAU, Rapport 2013:12
- Liljeberg, Linus, Sjögren, Anna & Vikström, Johan (2012), "Leder nystartsjobben till högre sysselsättning?", IFAU, Rapport 2012:6
- Lind, Patrik & Westerberg, Alexander (2015), "Yrkeshögskolan – vilka söker, vem tar examen och hur går det sedan?", IFAU, Rapport 2015:12
- Lindbeck, Assar, Palme, Mårten & Persson, Mats (2006), "Job Security and Work Absence: Evidence from a Natural Experiment", *IFN Working Paper*, Nr. 660
- Loeb, Susanna & Page, Marianne E. Page (2000), "Examining the link between teacher wages and student outcomes: the importance of alternative labor market opportunities and non-pecuniary variation", *Review of Economics and Statistics*, vol. 82, nr. 3, s. 393-408
- Lundberg, Jacob (2016), "Platt skatt för högre intäkter", Timbro
- Lundborg, Per, Vartiainen, Juhana & Zettergren, Göran (2007), "Den svenska jämviktsarbetslösheten: En översikt av kunskapsläget", Konjunkturinstitutet, Specialstudie nr. 11
- Läraryrket (2015), "Sverige behöver fler lärare", Perspektiv på läraryrket – lärarbrist
- Löfven, Stefan (2015), "Sveriges nya jobbagenda", tal på Socialdemokraternas 38:e ordinarie kongress, 2015-05-29
- Marx, Ive (2001), "Job subsidies and cuts in employers' social security contributions: The verdict of empirical evaluation studies", *International Labour Review*, Årg. 140, Nr. 1, s. 69-83
- McKinsey (2007), "How the world's best-performing school systems come out on top", Report, McKinsey.
- Medlingsinstitutet (2016), "Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2015. Vad säger den officiella lönestatistiken?"
- Migrationsverket (2016a), "Årsredovisning 2015"
- Migrationsverket (2016b), "Verksamhets- och utgiftsprognos. Juli 2016", Dnr 1.1.3-2016-18258
- Naturvårdsverket (2016a), "Snabbstatistik, nationella utsläpp av växthusgaser år 2015", hemsida, tillgänglig via <http://www.naturvardsverket.se/snabbutslapp> [2016-07-26]
- Naturvårdsverket (2016b), "Minskad förbrukning av plastbäckar. Redovisning av regeringsuppdrag", skrivelse, 2016-03-21, Ärendenummer NV-08250-15
- Naturvårdsverket (2016c), "Miljöavgift på utsläpp av kväveoxider från energiproduktion år 2015 – resultat och statistik", PM, 2016-08-30, NV-05006-16
- Naturvårdsverket (2015a), "Import och export av avfall", databas, tillgänglig via <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-

- miljon/Statistik-A-O/Avfall-import-och-export-2004-2013/> [2016-08-02]
- Naturvårdsverket (2015b), "Mål i sikte. Analys och bedömning av de 16 miljö kvalitetsmålen i fördjupad utvärdering", Volym 2, Rapport 6662
- Naturvårdsverket (2014), "Ändring av kväveoxidavgiften för ökad styreffekt. Redovisning av ett regeringsuppdrag", Rapport 6647
- Neumark, David (2011), "Spurring Job Creation in Response to Severe Recessions: Reconsidering Hiring Credits", *NBER Working Paper Series*, Nr. 16866
- Nordström Skans, Oskar (2009), "Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?", Rapport till Finanspolitiska rådet 2009/6
- NUTEK (2005), "Den första anställningen. Hinder och möjligheter för soloföretag att anställa en första person", Nutek R 2005:01
- Nybyggarkommissionen (2014), "En bostadspolitisk agenda för Sverige. 63 förslag för ökat byggande"
- Nyman, Kjell, Palmer, Edward & Bergendorff, Sisko (2002), "Den Svenska Sjukan – Sjukfrånvaron i åtta länder", Ds 2002:49
- OECD (2016a), "LFS by sex and age – indicators", databas, tillgängligt via <www.stats.oecd.org> [2016-05-23]
- OECD (2016b), "Taxing Wages 2016", OECD Publishing, Paris
- OECD (2016c), "Public expenditure of LMP by main categories", Public expenditure and participant stocks on LMP, databas, tillgänglig via <www.stats.oecd.org> [2016-10-02]
- OECD (2016d), "Greenhouse Gas Emissions", databas, tillgänglig via <http://stats.oecd.org> [2016-07-26]
- OECD (2015a), "OECD Economic Surveys: Sweden 2015", OECD Publishing, Paris
- OECD (2015b), "Education at a Glance 2015: OECD Indicators", OECD Publishing
- OECD (2015c), "Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective"
- OECD (2014a), "Connecting People With Jobs. Activation Policies in the United Kingdom", OECD Publishing
- OECD (2014b), "Education at a Glance 2014: OECD Indicators", OECD Publishing
- OECD (2014c), "TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning", TALIS, OECD Publishing
- OECD (2014d), "OECD Environmental Performance Reviews: Sweden 2014", OECD Publishing
- OECD (2013a), "OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills", OECD Publishing
- OECD (2013b), "International Migration Outlook 2013", OECD Publishing
- OECD (2012), "Activating Jobseekers: How Australia Does It", OECD Publishing
- OECD (2009), "Taxation of SMEs: Key issues and policy considerations", OECD Tax Policy Studies
- Olsson, Martin (2007), "Ökar anställningsskyddet sjukfrånvaron?", *Ekonomisk Debatt*, Årg. 35, Nr. 2
- Pavoni, Nicola & Violante, G.L. (2007), "Optimal Welfare-to-Work Programs", *Review of Economic Studies*, Nr. 74, s. 283-318
- Prop. 2015/16:1, "Budgetpropositionen för 2016"
- Prop. 2014/15:100, "2015 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2013/14:134, "Investeraravdrag"
- Prop. 2013/14:100, "2014 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2011/12:100, "2012 års ekonomiska vårproposition"
- Prop. 2008/09:170, "En sammanhållen svensk vattenpolitik"
- Regné, Johan (2014), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999-2006", IFAU, Rapport 2014:13
- Riksbanken (2016), "Penningpolitisk rapport. Juli 2016"
- Riksrevisionen (2016), "Asylboenden – Migrationsverkets arbete med att hitta boende åt asylsökande", RiR 2016:10
- Riksrevisionen (2015), "Regional anpassning av arbetsmarknadsutbildning – vilka hänsyn tas till arbetsmarknadens behov?", RiR 2015:22
- Riksrevisionen (2014a), "Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?", RiR 2014:11
- Riksrevisionen (2014b), "Specialdestinerade statsbidrag – Ett sätt att styra mot en mer likvärdig skola?", RiR 2014:25
- Riksrevisionen (2013), "Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?", RiR, 2013:17
- Riksrevisionen (2012), "Regelförenkling för företag – regeringen är fortfarande långt från målet", RiR 2012:6

- Riksrevisionen (2008), "Sänkta socialavgifter – för vem och till vilket pris?", RiR 2008:16
- Rivkin, Steven, Hanushek, Eric & Kain, John (2005), "Teachers, schools, and academic achievement", *Econometrica*, vol. 73, nr 2, s. 417-458
- Ruist, Joakim (2015), "Refugee immigration and public finances in Sweden", *Working Papers in Economics*, Nr. 613, Göteborgs universitet
- RUT 2016:1675, "Arbetsmarknadspolitiska insatser", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1656, "Kvalificerade personaloptioner", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1635, "Anställningsstöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1572, "Nedsättning till mjölkproducenter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1547, "Rätt till föräldraledighet för barn som får uppehållstillstånd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1451, "Subventionerade anställningar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1435, "Rikthyrer", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1433, "Efterlevandestöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1429, "Skattesatser för finanssektorn", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1415, "Göra om etableringsersättningen till etableringslån", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1348, "Pris- och löneomräkning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1338, "Arbetsmarknadspolitiska insatser", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1334, "Punktskatt på plastbärkassar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1324, "En andra karensdag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1312, "In- och utflöde till arbetsförmedlingen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1310, "Återställa ROT-avdraget", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1155, "Förmånsvärdet miljöbilar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1154, "Fastighetsavgiften", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1152, "Avdrag för övriga utgifter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1140, "Pensioner", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:947, "Grundnivå föräldrapenning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:946, "Underhållsstöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:945, "Särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:944, "Sjuk- och aktivitetsersättning", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:929, "Statistik över personer med låg ekonomisk standard", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:919, "ArbetsmarknadsstatusAKU", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:911, "Arbetsgivaravgiften för personer under 18 år", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:878, "Återbetalningen av koldioxidskatt på diesel", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:840, "Arbetsgivaravgiften för ett företags första anställda", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:831, "Sänkningar av arbetsgivaravgiften", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:794, "Sysselsättningsstatistik", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:611, "RUT-avdrag äldre", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:574, "Kostnadsberäkning för en förändring av RUT-avdraget", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:559, "Miljöstyrning bilar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:536, "Offentligfinansiella effekter energiskatt", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:452, "Nedsättning av energiskatt på naturgas som fordonbränsle", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:425, "Effekt på arbetsmarknaden", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:286, "Tidsgränsen i sjukförsäkringen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:284, "Effekt av att ta bort nedsättning av skatter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:180, "Fordonsskatt", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:160, "Särskild löneskatt för äldre", Rapport från utredningstjänsten

- RUT 2016:158, "Arbetslöshetsersättningen", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:144, "Återställning av jobbskatteavdragets konstruktion", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:143, "Förstärkt jobbskatteavdrag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:37, "Andel flyktingar i arbete", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2118, "Statliga myndigheter", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2052, "Riktade statsbidrag som staten ger till kommunsektor", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:2022, "Statistik små företag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1510, "Arbetsmarknadsutbildningar", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2016:1505, "Lektionskostnad", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:1434, "Energiåtervinning avfall", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:715, "Uppgifter ur AKU", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:513, "Antal småföretag", Rapport från utredningstjänsten
- RUT 2015:502, "Föräldrapenning för nyanlända", Rapport från utredningstjänsten, Delrapport
- RUT 2015:220, "Företag utan kollektivavtal", Rapport från utredningstjänsten
- SCB (2016a), "Befolkningen 15-74 år (AKU), andel i procent efter arbetskraftstillhörighet, utbildningsnivå, kön och år", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-07-07]
- SCB (2016b), "Andel förvärvsarbetande kommunmottagna flyktingar, 20-64 år efter antal år efter mottagandet, kön och mottagningsår", hemsida, tillgänglig via <http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Temaomraden/Integration/Statistik/Register-data-for-integration/Andel-forvarvsarbetande-kommunmottagna-flyktingar-20-64-ar-efter-antal-ar-efter-mottagandet-kon-och-mottagningsar/> [2016-07-08]
- SCB (2016c), "Lönespridning efter sektor och kön 2015", *Lönestrukturstistik, hela ekonomin*, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-07-09]
- SCB (2016d), "Många utrikes födda i RUT-företag", *Välfärd*, Nr. 1/2016, s. 13-17
- SCB (2016e), "Unga som varken arbetar eller studerar (NEET), år", *Arbetskraftsundersökningarna*, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-07-13]
- SCB (2016f), "På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2016"
- SCB (2016g), "Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2015", Information om utbildning och arbetsmarknad, Rapport 2016:1
- SCB (2016h), "BNP från användningssidan (ENS2010), försörjningsbalans efter användning. År 1980 - 2015", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-07-26]
- SCB (2016i), "Säsongsrensade serier, månad, 15-24 år", *Arbetskraftsundersökningarna*, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-10-02]
- SCB (2016j), "Behandlat avfall, icke-farligt (ton) efter behandlingstyp, avfallsslag och vartannat år", databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-08-05]
- SCB (2016k), "Antal färdigställda lägenheter i flerbostadshus resp. småhus", tillgänglig via <http://www.scb.se/> [2016-10-02]
- SCB (2015a), "Basfakta företag enligt Företagens ekonomi efter näringsgren SNI 2007. År 2000-2013", *Företagens ekonomi*, databas, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-03-10]
- SCB (2015b), "Genomsnittliga hyror och ytor för några större kommuner", hemsida, tillgänglig via <www.scb.se> [2016-09-08]
- SCB (2014), "Trender och Prognoser 2014"
- Schleicher, Andreas (2011), "Building a high-quality teaching profession: Lessons from around the World", OECD, Paris
- Selin, Håkan & Pirttilä, Jukka (2011), "Tax Policy and Employment: How Does the Swedish System Fare?", Uppsala Center for Fiscal Studies, Working Paper, 2011:2
- Sibbmark, Kristina (2014), "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2013", IFAU, Rapport 2014:20
- Skatteverket (2016a), "Uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen", Promemoria
- Skatteverket (2016b), "Rot- och rutbetalningar", databas, *PSI-data*, [2016-09-08]
- Skatteverket (2016c), "Skatter i Sverige. Skattestatistisk årsbok 2015", SKV 152, Utgåva 18
- Skatteverket (2014), "Resultat från de årliga undersökningarna 2014", Årliga attitydundersökningar 2014.
- Skatteverket (2011), "Om RUT och ROT och VITT och SVART", Rapport 2011:1
- Skedinger, Per (2011a), "Effects of Increasing Minimum Wages on Employment and Hours: Evidence from Sweden's Retail Sector", *IFN Working Paper*, Nr. 869

- Skedinger, Per (2011b), "Employment consequences of employment protection legislation", *Nordic Economic Policy Review*, Nr. 1/2011
- Skedinger, Per (2008a), "Effekter av anställningsskydd – vad säger forskningen?", SNS Förlag, Stockholm
- Skedinger, Per (2008b), "Sweden: A Minimum Wage Model in Need of Modification?", *IFN Working Paper*, Nr. 774
- Skolinspektionen (2013), "Studie- och yrkesvägledning i grundskolan", Kvalitetsgranskning, Rapport 2013:5
- Skolverket (2015), "Bidrag till skolans utveckling. Fokus på: Hur kommuner tar del av statsbidrag 2011–2014"
- Skolverket (2013), "It-användning och it-kompetens i skolan", Rapport 386
- Slater, Helen, Davies, Neil & Burgess, Simon (2009), "Do teachers matter? Measuring the variation in teacher effectiveness in England", CMPO Working Paper no. 09/212
- Socialstyrelsen (2012), "Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Lägesrapport 2012", Artikelnummer 2012-2-2
- SOM-institutet (2015), "Förtroendet för Arbetsförmedlingen", SOM-rapport 2015:2
- SOU 2016:33, "Ett bonus-malus-system för nya lätta fordon." *Betänkande av Bonus-malus-utredningen*
- SOU 2016:23, "Beskattning av incitamentsprogram"
- SOU 2015:104, "Långtidsutredningen 2015. Huvudbetänkande"
- SOU 2015:97, "Välja yrke", *Slutbetänkande av Yrkesprogramsutredningen*
- SOU 2015:95, "Migration, en åldrande befolkning och offentliga finanser", Bilaga 6 till Långtidsutredningen 2015, författad av Flood, Lennart & Ruist, Joakim
- SOU 2015:35, "Service i glesbygd"
- SOU 2015:30, "Kemikalieskatt - Skatt på vissa konsumentvaror som innehåller kemikalier"
- SOU 2015:15, "Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring", *Slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen*
- SOU 2015:21, "Mer trygghet och bättre försäkring"
- SOU 2013:84, "Fossilfrihet på väg", *Betänkande av Utredningen om fossilfri fordonstrafik*
- SOU 2013:25, "Åtgärder för ett längre arbetsliv"
- SOU 2012:31, "Sänkta trösklar – högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet", Betänkande av FunkA-utredningen
- SOU 2012:9, "Förmån och fälla – nyanländas uttag av föräldrapenning", *Delbetänkande av Utredningen om ökat arbetskraftsdeltagande bland nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare (AKKA-utredningen)*
- SOU 2011:11, "Långtidsutredningen 2011", Huvudbetänkande
- SOU 2006:86, "Mera försäkring och mera arbete"
- SOU 1993:16, "Nya villkor för ekonomi och politik", Ekonomikommissionens förslag
- SOU 1990:46, "Särskild skatt i den finansiella sektorn", *Betänkande av utredningen om beskattning av den finansiella sektorn*
- Spector, Susanne (2015), "Hög sysselsättning och låg arbetslöshet – Ett nationalekonomiskt perspektiv på arbetsmarknaden", *Samhällsekonomisk analys*, juni 2015, Svenskt Näringsliv
- Statskontoret (2016), "Statliga myndigheters lokalisering. Ett samlat underlag", 2016:8
- Statskontoret (2015), "Utvärdering av stöd för yrkesintroduktionsanställningar. Delrapport", 2015:22
- Statskontoret (2012), "Etableringen av nyanlända. En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen", 2012:22
- Statskontoret (2011), "Subventionerade anställningar. En kartläggning", 2011:34
- Statskontoret (2008), "De nya insatserna för funktionshindrade inom arbetsmarknadspolitiken – en utvärdering av trestegsmodellen", 2008:9
- Svenskt Näringsliv (2016), "Rekrytering – när teknikutveckling och digitalisering förändrar jobben", Rekryteringsenkäten 2016
- Svensson, Ronny & Lindström, Mikael (2013), "Beskattning av förmånsbilar", *Underlagsrapport 7 till SOU 2013:84 Fossilfrihet på väg*
- Säkerhetspolisen (2015), "Säkerhetspolisens Årsbok 2014"
- Tatsiramos, Konstantinos & van Ours, Jan C. (2011), "Arbetsmarknadseffekter av arbetslöshetsförsäkringens utformning", Bilaga 9 i SOU 2011:11, "Långtidsutredningen 2011"
- Tergeist, Peter & Grubb, David (2006), "Activation Strategies and the Performance of Employment Services in Germany, the Netherlands and the United Kingdom", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, Nr. 42

- Tillväxtverket (2014), "Förutsättningar för konkurrenskraftiga företag. Företagens villkor och verklighet 2014"
- Trafikverket (2014), "Tyngre fordon på det allmänna vägnätet", *Rapport*
- Ungdomsstyrelsen (2009), "Gift mot sin vilja", *Ungdomsstyrelsens skrifter*, 2009:5
- Utbildningsdepartementet (2014), "Avskaffad åldersavskrivning för studielån och återkrav av studiemedel"
- Valueguard (2016), "Datasheet (Excel xls)", databas, tillgänglig via <<http://www.valueguard.se/index>> [2016-10-02]
- Vignoles, Anna (2015), "The Early Years", i Cassen, Robert, McNally, Sandra & Vignoles, Anna (red), "Making a Difference in Education: What the evidence says", Routledge, London och New York
- Vikman, Ulrika (2013), "Så påverkar föräldraförsäkringen nyanlända invandras etablering på arbetsmarknaden", IFAU, Rapport 2013:3
- von Hagen, Jürgen (2005), "Political Economy of Fiscal Institutions", *GESY Discussion Paper*, Nr. 149
- Vårdföretagarna (2016), "Privat vårdfakta 2016"
- Världsbanken (2016), "Doing Business 2016"
- Världsbanken (2014), "Sweden's Business Climate: Opportunities for entrepreneurs through improved regulation"
- Världsbanken (2007), "Designing a tax system for micro and small businesses: Guide for practitioners"
- Wennberg, Karl (2011), "Övning ger färdighet? En långtidsuppföljning av UF-företagares entreprenöriella karriärer i Sverige 1990-2007", *Ung Företagssamhet*
- Winterhager, Henrik, Heinze, Anja & Spermann, Alexander (2006), "Deregulating Job Placement in Europe: A Microeconomic Evaluation of an Innovative Voucher Scheme in Germany", *Labour Economics*, Årg. 13, Nr. 4, s. 505-517
- World Meteorological Organization (2016), "Global climate breaks new records January to June 2016", Press Release, Nr. 8, 2016-07-21
- WSP (2016a), "En arbetsmarknad i förändring. Inkomströrlighet och snabbare integration", 2016-06-29, tillgänglig via <<https://www.centerpartiet.se/2016/07/04/centerpartiets-ingangsavdrag-slopa-hela-arbetsgivaravgiften-under-tva-ar/>> [2016-07-13]
- WSP (2016b), "En arbetsmarknads i förändring. Sysselsättningseffekter av ingångslön", 2016-06-29, tillgänglig via <<https://www.centerpartiet.se/2016/07/04/centerpartiets-ingangsavdrag-slopa-hela-arbetsgivaravgiften-under-tva-ar/>> [2016-09-18]
- YA-delegationen (2016), "Matris över vissa branschers krav på ålder och förkunskaper", tillgänglig via <<http://www.ya-delegationen.se/ya-anstallningar/allmant-om-ya-anstallningar/>> [2016-07-14]
- Zetterberg, Lars, Burtraw, Dallas, Engström Stensson, Daniel, Paulie, Charlotte & Roth, Susanna (2014), "En guide till Europas utsläppshandel", FORES, tillgänglig via <www.fores.se> [2016-03-17]
- Östh, Johan (2015), "Stat och regioner driver avfolkning och överhettning", artikel, tillgänglig via <<http://equipop.kultgeog.uu.se/Press.pdf>> [2016-03-16]